

Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти

**МЕТОДИЧНИЙ ПРАКТИКУМ
«ІГРАШКА ЯК МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ:
ВЕДМЕДИК-МИТЕЦЬ»**

Київ - 2026

ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ВЕДМЕДИК-МИТЕЦЬ

Збірник сценаріїв уроків
викладачів закладів мистецької освіти

УДК 37.09:7.06:159.92

Ведмедик-митець : збірник сценаріїв уроків викладачів закладів мистецької освіти / уклад. та ред. О. В. Власенко; за заг. ред. М. М. Бриль. Київ : ДНМЦЗКМО, 2026. 318 с.

Рецензенти:

Главенчук О. Б., викладачка спеціальних дисциплін, методистка Комунального закладу «Одеський художній коледж ім. М. Б. Грекова», членкиня Національної спілки художників України, спеціалістка вищої категорії, викладачка-методистка;

Назаревич В. В., доцентка кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету, кандидатка психологічних наук, доцентка;

Саморядова К. І., голова циклової комісії «Оркестрові струнні інструменти» Комунального закладу «Сєвєродонецький фаховий коледж культури і мистецтв ім. С. С. Прокоф'єва», спеціалістка вищої категорії, викладачка-методистка.

Авторка образів Ведмедиків-Митців: Марина Вороніна

Координаторка проєкту: Інна Ковальчук

Дизайн: Ірина Ковальчук

У виданні представлено сценарії уроків, розроблені викладачами закладів мистецької освіти під час участі в освітньому проєкті Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти – методичному практикумі «Іграшка як методичний інструмент: Ведмедик-Митець», що тривав протягом лютого – квітня 2025 року.

Збірник сценаріїв уроків стане в пригоді викладачам мистецьких шкіл у роботі з учнями різних спеціальностей, а також студентам мистецьких вишів, які вивчають психолого-педагогічні технології.

У виданні використані ілюстративні та роздаткові матеріали, які викладено у вільному доступі в інтернеті та/або з особистого архіву авторів. За надані матеріали відповідальність несуть автори-розробники представлених сценаріїв уроків, фотоматеріали не порушують права на повагу до приватного життя.

Збірник розповсюджується безкоштовно.

ЗМІСТ

Вступ про проєкт «Ведмедик-Митець»	5
Ведмедики-Митці	9
Роботи учасників проєкту	
Анохіна Світлана Олексіївна	21
Артимюк Богдана Юріївна	34
Бабула Ольга Мирославівна	37
Барибіна Ольга Євгенівна	49
Білоус Галина Володимирівна	57
Бутченко Алла Василівна	66
Гайденко Ольга Вікторівна	70
Гарнага-Базілей Альона Вікторівна	74
Демірова Іванна Кирилівна	83
Джура Тетяна Вадимівна	86
Драголюбова Олена Валеріївна	98
Дрига Діана Василівна	102
Завацька Олена Юріївна	108
Камінська Наталія Вячеславівна	141
Кіреєва Лариса Едуардівна	148
Кузьмук Вікторія Вікторівна	170
Лобода Олена Валеріївна	186
Мельниченко Юлія Миколаївна	209
Новицька Юлія Вікторівна	225
Олійник Сніжана Петрівна	229
Сачук Тетяна Генріхівна	244
Смаглюк Лариса Миколаївна	284
Харченко Вероніка Юріївна	294
Харченко Олена Володимирівна	298
Цімко Анастасія Олегівна	308
Юрійчук Ганна Іванівна	311
Відгуки учасників методичного практикуму «Ведмедик-Митець»	316

ВСТУП ПРО ПРОЄКТ «ВЕДМЕДИК-МИТЕЦЬ»

У 2024 р., ознайомлюючись з практичними методичними розробками викладачів мистецьких шкіл, ми в методичному Центрі побачили, що значна частина фахівців у роботі з дітьми з інвалідністю, дітьми молодшого шкільного віку під час утрудненої комунікації, відсутньої вербальної функції використовує м'яку дитячу іграшку, яка в такий спосіб у ситуаціях педагогічної взаємодії «викладач – учень» бере на себе функцію помічника як для викладача, так і для дитини. Завдяки емоційному сприйняттю, підвищенню настрою від контакту з іграшкою, зниженню напруги за допомогою гри з нею, в учнів виникає суб'єктивна унікальна можливість розкрити внутрішні можливості та таланти, впевненість у собі, власну цінність, свободу самовиявлення.

Гра в розвитку дитини має велике значення. На думку дослідника ігрової терапії з дітьми, американського вченого Гаррі Л. Лендрета, під час гри дитина виражає власну індивідуальність, використовує внутрішні ресурси, які стають частиною її особистості. Використання іграшки як трансферного об'єкту за допомогою якого дитина може перенести власні почуття, страхи, бажання в ігровій формі, у мистецькій освітній практиці може стати підґрунтям для розвитку дбайливих екологічних педагогічних прийомів.

У гуманітарних науках найприйнятнішим для застосування ігрового методу вважається вік від 3 до 12 років (у мистецькій школі це переважно елементарний підрівень навчання). У процесі впровадження різноманітних ігрових технік в освіту треба враховувати й інші важливі чинники, особливо в індивідуальній роботі: біопсихосоціальний статус (як цілісну оцінку стану людини, яка враховує біологічні (наприклад, темперамент), психологічні (думки, емоції, поведінка) та соціальні чинники (сім'я, культура тощо)), рівень пізнавального та особистісного розвитку, сфери самосвідомості.

Проте в педагогічних технологіях можна визначити ігрові засоби, які мають достатньо широкий кроскультурний контекст. Для дитини таким знаком, символом, який може нести закладений концентрований особистісний зміст, може стати образ *м'якого плюшевого ведмедика – іграшки-помічника*, як джерело для когнітивних імпульсів, емоційної підтримки, розвитку емпатії та як інструмент самозаспокоєння й засіб ефективної комунікації.

Українська науковиця Вікторія Назаревич (*Назаревич В., Вальковська М. Використання іграшки як трансферного об'єкту в формуванні резильєнтності у дітей. Психологія : реальність і перспективи / зб. наук. пр. РДГУ. 2022. Вип. 19. С. 60–67*), яка активно досліджує історичні та сучасні ігропрактики в роботі з дітьми, зазначає, що ведмедик у такій взаємодії може виступати «культурним знаряддям» – справжнім помічником дорослого, за допомогою якого з використанням вербального та невербального зворотного зв'язку, активного спостереження, постановці запитань, переформулюванню висловлювань, констатації відображених в іграшці вчинків, проговоренню власних почуттів дитиною, їй передаються різні аспекти картини світу.

Організуючи таку роботу з іграшкою в мистецькому класі, викладачеві необхідно спиратися на такі психологічні недирективні функції (за Світланою

Литвиненко. *Теорія і практика ігротерапії: сучасні підходи. Наука і освіта. 2008. №4–5. С. 37–41*): створення атмосфери прийняття дитини; емоційне співпереживання; відображення почуттів та переживань через вербалізацію в максимально точній та зрозумілій для дитини формі; забезпечення в процесі застосування ігрових прийомів умов проживання дитиною почуття власної гідності та самоповаги.

Мистецька школа – це простір, який допомагає формувати особистість. Тут учень зустрічає творчу особистість – викладача. Творчі особистості через навчання, наставництво створюють лінію розвитку, де старше покоління формує навички, бачення молодших, передаючи традиції та стимулюючи інновації. За нашим задумом таким «наставником» у руках викладача може стати іграшка – м'який плюшевий ведмедик.

Ця ідея лягла в основу розробки концепції *методичного практикуму «ВЕДМЕДИК-МИТЕЦЬ»*, під час якого викладачі мистецьких шкіл мали змогу попрактикуватись у використанні іграшки як допоміжного інструменту за різними педагогічними запитами в роботі з учнями.

Методичний практикум передбачав виконання певних педагогічних творчих завдань та реалізацію таких *цілей*:

- опрацювання ігрових технологій у процесі вивчення учнями особливостей різних видів мистецтва;
- обмін педагогічним досвідом;
- розробку та впровадження навчально-творчих завдань для учнів у різних видах мистецтва (зокрема, для учнів з особливими освітніми потребами);
- залучення викладачів до застосування сучасних психолого-педагогічних технік / прийомів щодо розкриття та розвитку творчого потенціалу учнів.

Допомагали викладачам брати участь у практикумі та організовувати освітньо-ігровий процес м'які іграшки – *Ведмедики-Митці*, спеціально продумані для кожного етапу (автор концепції образів – ст. наук. співробітник Центру, канд. пед. наук *Марина Вороніна*). Всі іграшки-учасники представляли певний образ: безпосередньо митців – «Художник», «Балерина», «Спортсмен», «Музикант», «Режисер», «Поетеса», «Клоунеса», а також певні емоційні та поведінкові патерни – «Ласун», «Мрійник», «На прогулянці з улюбленцем», «Уві сні до нових планет», «Мені потрібна допомога». Такий розподіл мав на меті максимально врахувати інтереси учнів та підвищити їхню мотивацію до навчання. Ведмедиків на урок можна було запросити поодиночі або командою для того, щоб найближче познайомитися з кожним та створити умови для вирішення педагогічної ситуації. Усі герої практикуму по-своєму були готові допомагати учням цікаво та наполегливо вчитися мистецтвам.

Через візуальний образ Ведмедиків-Митців ми намагалися передати характерні риси, які можуть знайти відгук в емоційно-мотиваційній сфері учнів: *допитливість*: завжди прагне дізнатися щось нове; *доброзичливість*: готовий підтримати кожного, навіть якщо щось не вдається; *веселощі*: любить жартувати та розповідати цікаві історії про мистецтво; *натхнення*: допомагає відкрити свої таланти і показати, що мистецтво доступне кожному;

емпатійність: дозволяє поділитися своїми страхами, підтримуючи та не засуджуючи.

Методичний практикум проходив поетапно і тривав *три місяці* – з лютого по квітень 2025 р. Докладно про його перебіг можна дізнатися за QR-кодом. Для представлення методичної розробки на кожному етапі практикуму учасник обирав за фотозображенням одного або декількох м'яких помічників та розробляв сценарій проведення уроку в мистецькій школі. Теми уроків мали узгоджуватися з робочою програмою навчальної дисципліни. До обладнання на уроці викладачі долучали вибраного ведмедика / ведмедиків, образ яких асоціювався у них з метою уроку та очікуваннями від його проведення.

Завдання, з якими працювали «Ведмедики-Митці» як інтерактивні помічники викладачів: невпевненість у власних здібностях; відсутність мотивації до навчання; труднощі в сприйнятті навчального матеріалу; відсутність усвідомленого контролю за навичками; страх публічного виступу; емоційна скутість; напруження в тілі тощо.

Викладачі застосовували *психолого-педагогічні прийоми* під час інтерактивної частини уроку, а саме: елементи казки; руханки з іграшкою; інтерактивні вправи: вікторини, домашні завдання від Ведмедика-Митця; тілесні вправи з м'якою іграшкою; вербальну підтримку (мотиваційні коментарі); символічні нагороди; допомога Ведмедику-Митцю з поясненням від учнів; малювання портретів Ведмедиків-Митців.

Загалом під час проєкту були використані всі образи Ведмедиків-Митців, й таким чином вдалося залучити викладачів до застосування сучасних психолого-педагогічних технік / прийомів у практиці викладання в мистецькій школі.

Використання Ведмедиків-Митців на уроках у мистецькій школі сприяло досягненню таких результатів нашого проєкту – методичного практикуму:

- формуванню нового досвіду щодо використання психологічних методів у роботі з дітьми;

- креативному використанню звичайних предметів / інструментів;
- творчій самореалізації учнів;
- напрацюванню навичок самопідтримки;
- формуванню в учнів віри в себе;
- стимулювання натхнення;
- спонукання мотивації до навчання.

На основі надісланих викладачами методичних розробок укладено цей збірник сценаріїв уроків, де представлені найбільш оригінальні та ефективні приклади використання іграшки-помічника від 26 викладачів. Розробки уроків проілюстровані авторськими фото.

Марина Бриль,
директорка ДНМЦЗКМО, канд. психол. наук

ВІД РЕЦЕНЗЕНТІВ

Вікторія Назаревич

«Цей методичний посібник є частиною ширшого культурно-терапевтичного явища, відомого у світі як феномен плюшевого ведмедика, та складовою всеукраїнського проєкту “Teddy Bear Therapy”, у межах якого м’яка іграшка стала інструментом психологічної підтримки дітей в умовах війни в Україні.

Посібник адресований митцям і педагогам, які працюють з дітьми в складних умовах сьогодення та шукають м’які, екологічні, але водночас глибокі інструменти впливу. Плюшевий ведмедик у цьому контексті постає не як символ інфантильності, а як культурний і терапевтичний феномен – знак того, що навіть у часи руйнування людяність, м’якість і здатність до співпереживання залишаються ресурсом розвитку та зцілення».

Олена Главенчук

«Автори виходять з того, що в роботі з дітьми молодшого шкільного віку, з учнями з особливими освітніми потребами, у ситуаціях комунікативної напруги, страху помилки, емоційної скутості іграшка виконує функцію провідника між викладачем і учнем; знижує тривожність і відкриває шлях до творчого самовираження.

Збірник має чітку науково-методичну основу, спирається на сучасні дослідження (ігровий метод, недирективна педагогіка) та демонструє практичну реалізацію цих підходів на реальних прикладах-заняттях. Дванадцять образів «Ведмедиків-Митців» допомагають персоніфікувати навчальні завдання, слугують «мовою», зрозумілою дитині, дають змогу викладачу працювати з мотивацією, страхами, невпевненістю, напругою».

Катерина Саморядова

«Збірник «Ведмедик-Митець» є актуальним та інноваційним, цілісним навчально-методичним посібником. Матеріали збірника спрямовані на всебічний розвиток учнів засобами мистецької діяльності та психологічних методів. У процесі реалізації проєкту забезпечено напрацювання навичок самопідтримки та емоційної саморегуляції, стимулювання натхнення та підвищення мотивації до навчання здобувачів освіти.

Дуже цікавий та корисний проєкт, який допомагає учням усебічно розкрити свій мистецький потенціал».

ВЕДМЕДИКИ-МИТЦІ

Ведмедик «Художник»

Цей Ведмедик-Митець у своїй професії Художника бачить справжнє покликання, тому його завжди можна впізнати серед інших митців. Він носить берет та теплий шарфик, що додає образу схожості з художниками епохи Відродження, а з практичної точки зору допомагає за будь-якої погоди з комфортом брати участь у пленері, відтворюючи рідні краєвиди. А ще з ним завжди є матеріали та інструменти для творчості – пензлики, фарби, папір та олівці, – бо творчі ідеї можуть прийти у будь-який момент.

Він володіє різними художніми техніками, має гарну уяву, досконало знає історію живопису й архітектури та знаходить натхнення в кожній деталі, кожному обличчі, кожній події та всьому, що його оточує. Потім всі ці чудові ідеї з'являються на полотні, втілюються в скульптурі, графіці чи мозаїці.

Ведмедик «Балерина»

Яскрава Ведмедиця-Балерина поєднує в собі ніжність та одночасно силу. Бо ця Мисткиня точно знає все про класичний танець, майстерно втілює ролі в танцювальних образах, а для цього багато тренується в балетній залі, відточуючи пальцеву техніку в роботі на пуантах.

Як у професійному, так і в особистому житті Балерина має тяжіння до прекрасного, бачить красу в ніжності та плавності. Її рухи та хода м'які та граційні. З нею порівнюють, коли хочуть розказати про легкість та невагомість. Але як і в своїй творчій справі, в певні моменти життя вона може бути наполегливою, багато та важко працювати над завданням й тоді, як у балеті, оточуючі бачать витончений результат, за яким стоїть багато кропіткої роботи. Незважаючи на розміри, вагу, обмеженість навчального простору і життєві обставини, вона завжди готова танцювати.

Ведмедик «Спортсмен»

Мужній, сильний, цілеспрямований – це все про Спортсмена. Цей Ведмедик – справжній переможець, який йде до своєї мети, наполегливо тренуючись та перемагаючи себе та свої страхи, а потім вже й суперників. Прагне бути схожим на відомого українського боксера, тому йому до вподоби довгі та ретельні підготовки до змагання, щоб потім з насолодою отримати заслужену перемогу.

Ведмедик-Спортсмен має швидку реакцію, тож майже миттєво реагує, коли потрібно прийти на допомогу або когось захистити. Спортсмен постійно прагне перемагати, але точно знає, що для цього недостатньо лише бажання, а ще й потрібно не зупинятися, розвивати свої вміння та майстерність, тренуватися. Може бути грізним та небезпечним по відношенню до тих, хто намагається йому нашкодити. Проте найближчі люди точно знають, що його руки створені не лише для боротьби, й для затишних обіймів.

Ведмедик «На прогулянці з улюбленцем»

Цей Ведмедик-Митець точно знає, що «ми відповідальні за тих, кого приручили», як написано в книжці про Маленького Принца. Його улюбленець – це не просто вихованець, а друг, який завжди поруч. У будь-яку погоду та за будь-яких обставин цей Ведмедик знайде час на те, щоб прогулятися зі своїм другом – Песиком. Вони настільки близькі по духу та настрою, що навіть вдягаються в одяг однієї колірної гами. Це допомагає їм не загубитися в натовпі і додати трохи веселого настрою всім зустрічним.

Саме на прогулянці Ведмедик і Песик почуваються максимально вільно та розкуто: вони можуть бути собою та дозволити різні радощі – вдихати свіже повітря, спостерігати за білками або хмарками, спілкуватися з іншими ведмедиками та їхніми улюбленцями чи наздоганяти їх. Тож Ведмедик та його улюбленець бажають всім відчувати таку ж любов, щирість і турботу, яка є між ними.

Ведмедик «Музикант»

Цей Ведмедик-Музикант дуже добре орієнтується в музиці та в тому, як привернути увагу аудиторії. Ви точно його впізнаєте за яскравим образом, стильним вбранням та палким поглядом. Він стає зіркою вечора не лише в невеличкій компанії друзів, а й під час участі в масштабних заходах.

До нього прикутий погляд усіх, бо Музикант може як ніхто передати життєві історії та переживання за допомогою нот. Він може бути різним: експресивним і спокійним, веселим і ліричним, відкритим для всіх та зосередженим лише на своїй творчості. Щоб ваша життєва історія перетворилась на мелодію, Ведмедик-Музикант завжди готовий допомогти зробити так, щоб розповідь лилася, наче пісня, а музика передавала той стан, який відповідає вашому.

Ведмедик «Поетеса»

Тендітна та ніжна Ведмедиця-Поетеса бачить красу у всьому, що її оточує. Навіть найбуденніше вона сприймає як натхнення, вкладаючи послання від того, що бачить, чує та відчуває в рядки, сповнені глибинними сенсами. Вона вірить, що все довкола нас по-своєму красиве, тому його варто оспівувати у віршах. Так Поетеса прагне передати цю красу кожному, тож транслює ніжність навіть у своєму зовнішньому вигляді. Бо переконана, що краса зовнішня тісно пов'язана із красою внутрішньою.

Її рухи плавні, а слова течуть, наче мед. Це захоплює слухачів та змушує повірити у дива, які містяться в рядках її віршів. Ця Ведмедиця-Мисткиня легка та світла, неначе теплий весняний вітерець та своєю творчістю спонукає сприймати життя як поле можливостей, на якому завжди є місце для квітів надії та променів радості.

Ведмедик «Ласун»

Доброзичливий Ведмедик-Ласун навіть забув, як це – проявляти негативні емоції, бо здобрює свій настрій смачними солодощами. Звісно, він іноді може показати зубки, коли хтось намагається відібрати те, що належить йому. Але загалом Ласун – милий та щедрий.

Цей Ведмедик любить яскраве вбрання та позитивні емоції. Обоює неспішно гуляти з друзями, тому носить із собою рюкзак, в якому завжди має цукерки не лише для себе, а й для друзів.

Ведмедик-Ласун – надійний друг, якому можна довірити будь-які секрети та бути впевненим, що таємниця залишиться лише між вами. З ним тепло та затишно за будь-якої погоди: він заварить запашного чаю, дістане найсмачніші цукерки, вислухає про найпотаємніше та не осудить. Бо це саме той друг, який буде ласувати з вами й різноманітні солодощі, й пробувати на смак всі сторони життя.

Ведмедик «Уві сні до нових планет»

Цей Ведмедик любить дізнаватися нове з книжок та бачити розвиток літературних історій в сновидіннях. Маючи велику жагу до знань, він прагне читати завжди та всюди, тож з книжкою вдень та вночі. Але найкращий час – це період перед сном, коли цей Ведмедик може лягти в затишне ліжечко, закутатися в м'яку ковдру та взяти до рук цікаву книжку. Саме тоді він вирушає в неймовірні, невивчені світи, відкриваючи для себе щось нове та поглиблюючи знання. А коли до нього приходить Морфей та уносить у сновидіння, наш герой бачить продовження книжкових історій, які розкривають цілий Всесвіт. Всесвіт, де можливо все, де втілюють мрії та кожна прочитана книжка перетворюється на окрему чарівну планету.

З цим Ведмедиком ви завжди можете поділитися як своїми враженнями про прочитані книжки, так і про те, які історії розгортаються уві сні. Він завжди зрозуміє, чому книжки перед сном – то справжній магічний ритуал, бо точно знає, що планета Знань настільки вражаюча, що має своє місце навіть у сновидіннях.

Ведмедик «Клоунеса»

Ця Ведмедиця-Клоунеса вміє привернути увагу яскравістю свого вбрання та поведінкою. Вона поєднує в собі вміння пожартувати над різними ситуаціями, й навіть у сумних моментах допоможе посміхнутися. Клоунеса може будь-яку подію перетворити на свято та наповнити її веселощами, допомагає забути про все погане та відчутти себе щасливою людиною.

Її рухи можуть здаватися незграбними, але в них закладено стільки пластики та роботи над собою, щоб це виходило смішно та легко. Ведмедиця-Клоунеса може знайти спільну мову з будь-ким: розговорити, розслабити, долучити до дії, посміятися над помилками та не заціклюватися на неприємностях.

Ведмедик «Режисер»

Ведмедик-Режисер – це справжній майстер своєї справи, який об'єднує довкола себе багато людей інших кінопрофесій, які працюють над створенням справжнього екранного шедеву. Він вміє побачити в буденному те, що може відобразити головний зміст твору, вкладає в яскраві епізоди глибинні сенси, які допомагають розкрити правду життя.

Цей Ведмедик може керувати виробничим процесом так, щоб кожен учасник робочої групи окремо робив свою справу якісно, але й одночасно для спільної мети. Зазвичай режисер майже нічим зовнішньо не виділяється, бо увага глядачів прикута до інших учасників творчого процесу, але коли отримує нагороду за свою захоплюючу працю, то стає зіркою заходів. Ось тоді стриманий у словах та вбранні Ведмедик-Режисер вдягає смокінг, презентує свій важливий для суспільства витвір кіномистецтва та заслужено отримує свої лаври чи навіть Оскар.

Ведмедик «Мрійник»

Ведмедик-Мрійник завжди бачить світ у яскравих кольорах, бо впевнений, що мріяти корисно, навіть, якщо це «рожева мрія» і для когось здається нереальною. Він вірить у те, що найбажаніше завжди втілюється в життя, навіть, якщо не одразу, а з часом, проте найзаповітніша мрія має всі можливості бути реалізованою. Розмах крил такої мрії може бути величезним та огортати всіх тих, хто знаходиться поруч з Мрійником і тоді вони також дозволяють собі мріяти та вірити в дива.

Його світ – це світ метеликів, які мають строкаті крила, як і його мрії охоплюють різні сфери життя. Тому Мрійник вірить у те, що кожен може зробити своє життя яскравим, повірити в те, що мрії здійснюються та досягти бажаного.

Ведмедик «Мені потрібна допомога»

Цей Ведмедик уособлює собою всіх тих, хто потребує допомоги. Навіть за його зовнішнім виглядом можна припустити, яка саме допомога йому потрібна. Може й виявитися так, що він має певні проблеми, для вирішення яких потрібна підтримка чи дійсно допомога, але про це не каже та й зовні це не помітно.

Тож як зрозуміти, що нашому Ведмедику варто допомогти? Найпростіше рішення – із щирим серцем спитати в нього про це. Навіть якщо виявиться, що його проблему ви вирішити не в змозі, але ваше добре слово та небайдужість – це вже підтримка, немедичне лікування. Головне – помічати таких ведмедиків, долучати до свого кола спілкування та розуміти їх. І ви здивуєтесь, коли виявиться, що допомагаючи такому Ведмедику, ви навчаєтесь допомагати й собі.

РОБОТИ УЧАСНИКІВ ПРОЄКТУ

АНОХІНА Світлана Олексіївна

Дитяча музична школа № 3 ім. М. В. Кармінського»,
м. Харків

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 8 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: «Читання нот басового ключа».

Навчальний модуль 3. Робота над звуковидобуванням та артикуляційними прийомами гри.

Тема 3. Музична грамота. Вивчення запису нот у басовому ключі. Альтерація. Тональність. Загальні характеристики музичних жанрів: марш, пісня, танець.

Мета уроку:

- *навчальна:* формування елементарних піаністичних компетентностей; організація практичних навичок гри на фортепіано: постановка ігрового апарата, розвиток техніки (рухів рук, пальців) тощо; засвоєння теоретичних знань: нотної грамоти, темпу, метроритму, штрихів, розуміння жанрових особливостей музики;

- *розвивальна:* формування координації рухів, розвиток метроритму, слуху, уваги, самоконтролю, пам'яті, працелюбності; активізація образного мислення та слухових уявлень, креативності, зацікавленості, світосприйняття за допомогою почуттів та емоцій у спілкуванні з музичним мистецтвом;

- *виховна:* прищеплення почуття любові до музичного мистецтва як частини духовної культури, оточуючого світу, природи; формування почуття патріотизму та толерантності.

Завдання: формування основних виконавських навичок гри на фортепіано за допомогою інтерактивної гри з Ведмедиком-Митцем.

Технічний розвиток. Виконання творів з одночасною (синхронною) грою рук. Вправи та гами для розвитку техніки.

Форма уроку: індивідуальна.

Методи уроку: вербальні (розповідь, бесіда, інтонаційна підтекстовка); наочно-слухові (показ прийомів за інструментом,); емоційні (метод емоційної драматургії, підбір асоціацій, образів, художніх вражень); практичні; аналітичні (порівняння, узагальнення, розвиток логічного мислення).

Матеріали та обладнання: фортепіано, нотні твори, інтерактивні іграшки: Ведмедиця-Піаністка Тоша (представниця музичного мистецтва, закохана в солодкі звуки музики, обізнана в її основах, наполеглива та цілеспрямована) та її весела та працелюбна подружка Бджілка Жужа; картки

нотної грамоти, нотне лото «Веселі нотки», дитяча іграшка-брязкальце, ноутбук, телефон.

Нотний матеріал:

- гама до мажор у прямому, протилежному русі, хроматична гама;
- етюд І. Берковича до мажор;
- українська народна пісня (соль мажор);
- П. Берлін «Крокуючі поросята»;
- словацька народна пісня «Циганча»;
- естонська народна пісня в ансамблевому виконанні з викладачем.

Хід уроку

І. Вступ

Сцена № 1. Знайомство з Ведмедицею-Піаністкою Тошею та її подружкою Бджілкою Жужею

Викладач. До нас у гості завітала сьогодні Ведмедиця Тоша. А що любляють ведмеді, як ти вважаєш?

Учениця. Мед!

Викладач. Так, ми знаємо, що вони люблять солодке, особливо мед! Але наше Ведмежа дуже любить не тільки мед, а ще й солодкі звуки музики. Тому Тоша й прийшла до нас у гості.

У нашої Ведмедиці є подружка – Бджілка Жужа. Розкажи, що ти знаєш про бджілок?

Учениця. Вони збирають мед.

Викладач. Бджоли збирають нектар, краплинка за краплинкою, перелітають з квіточки на квіточку з ранку до вечора. Бджілки дуже працюють! Потім, після збирання нектару вони пригощають нас медом – цілющим, солодким.

Тоша та Жужа

ІІ. Основна частина. Закріплення вивчених та вдосконалення технічних, теоретичних навичок у співпраці з Ведмедицею-Піаністкою Тошею та її подружкою Бджілкою Жужею

Сцена № 2. Гра в нотне лото

Викладач. Щоб зіграти красиву, солодку музику, що нам потрібно? З чого вона складається?

Учениця. З нот.

Викладач. Як Бджілка збирає мед по краплині, так і ми створюємо солодку музику нота за нотою. Але ти ще не всі ноти гарно знаєш, тому нам Ведмедик приніс іграшкове лото «Веселі нотки». (Нотне лото «Веселі нотки», кольорова таблиця нотного стану. Додаються нотні знаки – це чорні кружечки-гудзики, які переміщуються з лінійки на лінійку та між ними. Бджілка допомагає ставити їх на нотний стан, наче перелітає з квітки на квітку.) Який ключ на лото?

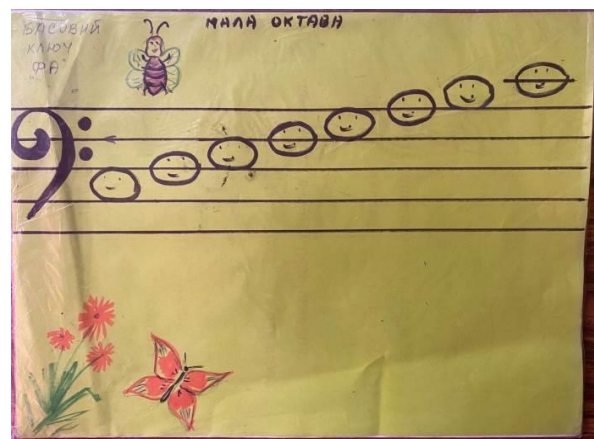
Учениця. Басовий.

Викладач. Так, а октава – мала. (Згадуємо розташування її на клавіатурі). Ноти цієї октави ми зараз будемо вчити. (Вивчення нот за принципом «Бачу, називаю, граю». Повтор гами до мажор, аплікатурні уточнення, формування піаністичних навичок руки, пальців тощо.)

Ведмежа хоче пограти з тобою в гру «Вчитель – учень»: спочатку вчителем буде Ведмедиця Тоша, а ти – учнем, потім ролі зміняться – Тоша буде ученицею, а учениця – вчителькою. Вчимося разом! (Грають разом з Тошею.)

Сцена № 3. Слухання солодких звуків музики

Велика та мала октави (фото з архіву авторки)

Викладач. Пропоную потішити Ведмедицю та її подружку Бджілку солодкою музикою естонської народної пісні.

Учениця. А ця пісня солодка?

Викладач. Так, вона солодка, весела, бадьора! (Виконання естонської народної пісні в ансамблі з викладачем. Потім – виконання в ансамблі з викладачем словацької народної пісні «Циганча». Слухачам подобаються солодкі звуки музики, вони радіють та підбадьорюють ученицю емоційними вигуками похвали.)

Сцена № 4. Робота над технічним розвитком

Викладач. Познайомимо наших лісових гостей з музичним твором – етюдом українського композитора І. Берковича. Він написав багато творів для дітей, обробок українських пісень. А що таке етюд?

Учениця. Це вправа на розігрів пальців, його можна грати перед більш складними композиціями.

Викладач. Як Бджілка літає швидко, крильцями працює вправно, так і ми будемо грати пальчиками чітко, активно. Жука буде допомагати нам організовувати рух пальців, підказувати. (Граємо вправи гами до мажор та етюд І. Берковича до мажор. Вдосконалюємо технічні навички, слідкуємо за постановкою рук, синхронністю двох рук, вірними пальцями. Повторюємо позначки динаміки форте та піано. Гості підбадьорюють.)

Сцена № 5. Презентація твору П. Берліна «Крокуючі поросята»

Викладач. Любі друзі, послухайте цікавий твір канадського композитора П. Берліна «Крокуючі поросята». (Виконання викладача. Пропонується визначити характер, настрій, жанр твору (повторення жанрів: пісня, танок, мари).)

Учениця. Марш. (Учениця разом з лісовими гостями крокує марш. Маршу властивий чіткий ритм, впевненість, а це корисно для вироблення навички рішучого занурення пальця та руки в клавіатуру.)

Викладач. Композитор дав назву цьому твору, прочитай, будь ласка.

Учениця. (Читає.) «Крокуючі поросята». (Розрізняємо різні тембри реєстрів (мами та поросят, повторення назв октав низького реєстру: малої та великої, динаміки), створюємо уявний образ твору – сім'ї поросят.)

Викладач. А Ведмедиця Тоша принесла нам віршовані рядки, які їй спали на думку до цієї мелодії. (Авторська віршована, інтонаційна підтекстова викладача.)

Крокує, крокує, крокує Мама-порося.
Крокує, співає: «Хрю-хрю, хрю-хрю-хрю-хрю».
Крокують, крокують за нею поросяточки.
Крокують, співають: «Хрю-хрю, хрю-хрю-хрю-хрю».
Лунає лісом: «Хрю-ю-ю».
Лунає лісом: «Хрю-ю-ю».
Хрю-ю-ю. Хрю-ю-ю».

(Читаємо та співаємо разом. Робимо супровід маршу: підкреслюємо дитячим шумовим брязкальцем сильну долю такту.)

Викладач. Наші гості знають: щоб зіграти музичний твір, його спочатку треба ретельно розбирати та вчити – крапля за краплею, нота за нотою, наполегливо та працьовито. Вивчити твір про крокуючих поросят нам допоможуть лісові гості: спочатку треба вивчити ноти басового ключа за нотним лото «Веселі нотки».

(Вчимо ноти тексту твору за нотним лото.)

Викладач. Пропоную запросити наших гостей послухати обробку української народної пісні «Ви, музики, хлопці добрі» (соль мажор). (Виконання пісні ученицею. Опрацювання нотного тексту твору, створення художнього образу веселої української народної пісні.)

III. Підсумок уроку

Викладач. Дякуємо Ведмедиці-Піаністці Тоші та її подружці Бджілці Жужі за співпрацю, цікаві історії та пропозиції! Просимо їх прийти до нас на наступний урок. Вони пограють з тобою в нотне лото наввипередки у визначенні нот басового ключа. А ми потішимо їх солодкими звуками пісні про крокуючих поросят та повеселимо звуками вправ гами до мажор, етюд І. Берковича та української народної пісні.

(Оголошується завдання для домашньої підготовки, записується у щоденник.

Надсилається відео частин уроку мамі на електронну пошту.)

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 8 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й клас елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: *«Вчимося грати вправно двома руками одночасно. Використання різних прийомів гри».*

Модуль 3. Робота над звуковидобуванням та артикуляційними прийомами гри на фортепіано.

*Модуль 4. Виконання творчих завдань. Культура публічного виступу, створення художнього образу під час виконання твору за допомогою засобів виразності: застосування опанованих штрихів, аплікатурних позицій, динамічних відтінків *f* (форте), *p* (піано).*

Мета уроку:

- *навчальна:* формування елементарних піаністичних компетентностей; організація практичних навичок гри на фортепіано: постановка ігрового апарата, розвиток техніки; демонстрування культури публічного виступу: застосування опанованих штрихів, аплікатурних позицій, динамічних відтінків *f* (форте), *p* (піано) під час виконання музичних творів; формування сценічної витримки, натхнення під час публічного виступу тощо;

- *розвивальна:* формування координації рухів; розвиток метроритму, слуху, уваги, самоконтролю, пам'яті, працелюбності; активізація образного мислення та слухових уявлень, креативності;

- *виховна:* активізація зацікавленості, світосприйняття за допомогою почуттів та емоцій у спілкуванні з музичним мистецтвом, аудиторією; прищеплення почуття любові до музичного мистецтва як частини духовної культури, оточуючого світу, природи; формування почуття емпатії, патріотизму та толерантності.

Завдання: формування основних виконавських навичок гри на фортепіано та демонстрування культури публічного виступу: застосування опанованих штрихів, аплікатурних позицій, динамічних відтінків *f* (форте), *p* (піано) під час виконання музичних творів за допомогою інтерактивної гри з Ведмедиками-Митцями.

Форма уроку: індивідуальна.

Методи: *вербальний* (розповідь, бесіда, інтонаційна підтекстовка); *наочно-слуховий* (показ за інструментом, демонстрація прийомів виконання викладачем, слухання музичних творів); *емоційний* (метод емоційної драматургії, підбір асоціацій, образів, художніх вражень); *практичний*; *аналітичний* (порівняння, узагальнення, розвиток логічного мислення: спостереження та самоконтроль, вміння аналізування, робити висновки та ставити нові завдання для вдосконалення виконавської майстерності).

Матеріали та обладнання: фортепіано, нотний матеріал (гама до мажор у прямому, протилежному русі, хроматична гама; етюд І. Берковича до мажор; українська народна пісня (соль мажор); П. Берлін «Крокуючі поросята»;

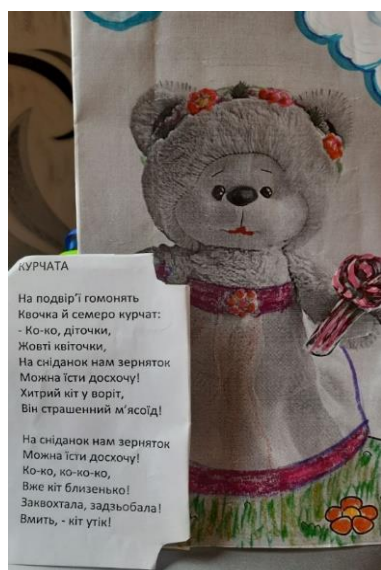

Л. Шукайло «Курчатка» з дитячого зошита «Мої іграшки»), ноутбук, телефон та іграшки:

• **Ведмедиця-Піаністка Тоша** – представниця музичного мистецтва, закохана у солодкі звуки музики, обізнана в її основах, наполеглива та цілеспрямована, знає як привернути увагу аудиторії.

Ведмедиця Тоша стає зіркою вечора не лише в невеличкій компанії, але й під час участі в концертних заходах. Вона полюбить передавати цікаві історії та переживання за допомогою музичних звуків. Тоша може бути різною: експресивною і спокійною, веселою і ліричною, відкритою для всіх та зосередженою лише на своїй творчості.

Щоб ваша життєва історія перетворилась на мелодію, Ведмедиця-Піаністка завжди готова зробити так, щоб розповідь лилася, наче пісня, а музика передавала той стан, який відповідає задуму композитора.

• **Ведмедиця-Поетеса** бачить красу у всьому, що її оточує. Вона вірить, що все довкола нас по-своєму красиве, тому його варто оспівувати у віршах. Поетеса прагне передати цю красу кожному, тож транслює ніжність навіть у своєму зовнішньому вигляді. Бо переконана, що краса зовнішня тісно пов'язана із красою внутрішньою. Її рухи плавні, а слова течуть, наче мед. Це захоплює слухачів та змушує повірити у дива, які містяться в рядках її віршів.

Ця Ведмедиця-Мисткиня легка та світла, неначе теплий весняний вітерець та своєю творчістю спонукає сприймати життя як поле можливостей, на якому завжди є місце для квітів надії та променів радості.

• **Ведмедик-Ласун** завжди у доброму гуморі, бо здобує свій настрій смачними солодощами. Звісно,

він іноді може показати зубки, коли хтось намагається відібрати те, що належить йому. Але загалом Ласун – милий та щедрий. Цей Ведмедик любить яскраве вбрання та позитивні емоції. Обоюдно неспішно гуляти з друзями, тому носить із собою мішечок, в якому завжди має цукерки не лише для себе, а й для друзів.

Ведмедик-Ласун – надійний друг, якому можна довірити будь-які секрети та бути впевненим, що таємниця залишиться лише між вами. З ним тепло та затишно за будь-якої погоди: він заварить запашного чаю, дістане найсмачніші цукерки, вислухає про найпотаємніше та не осудить. Бо це саме той друг,

який буде ласувати з вами й різноманітні солодощі, й пробувати на смак всі історії життя.

- **Бджілка Жужа** – подружка Ведмедиків-Митців, дружелюбна, любить компанії, весела, спритна, енергійна, моторна та працююча.

- **Поросятко Хрюша-Танцівниця**. Полюбить танці, твори та пісні про себе та свою сім'ю.

Бджілка Жужа

Поросятко Хрюша-Танцівниця

Хід уроку

I. Вступна частина. Організаційний момент

II. Основна частина

Сцена № 1. Зустріч з Ведмедицею-Піаністкою, її подружкою Бджілкою та знайомство з їхнім другом Ведмедиком-Ласуном

(Тоша знайомить ученицю з Ведмедицею-Піаністкою. Розповідає про його позитивний настрій та дружелюбний характер.)

Тоша. *(Запитує в учениці.)* Як ти себе почуваєш? Що в тебе нового відбулося? Які нові музичні твори, прийоми гри ти опанувала? *(Учениця відповідає. Розповідає про нові технічні прийоми, які опанувала: розширення діапазону гри гами (на дві октави), нарощування темпу.)*

(Учениця виконує гаму до мажор на дві октави, хроматичну гаму та вправи.)

Тріо гостей підбадьорюють та просять зіграти веселіше. Коли трапляються неточності у виконанні, тоді Ведмедиця-Піаністка дає методичні поради: зіграти прийомом *non legato* – у темпах від звичайного до більш швидкого, вивчити гаму по частинам, потім з'єднавши їх разом на *legato*. А Бджілка Жужа допомагає повторити вправи по кілька разів, наводить власний приклад збору меду – краплина за краплинкою, виховуючи терпіння та наполегливість. Коли очікувані результати здійснюються, Ведмедик-Ласун пропонує винагороду: пригощає зі свого мішечка цукеркою.

Сцена 2. Закріплення вивчених та вдосконалення технічних, сценічних навичок у співпраці з гостями уроку

Ведмедиця-Піаністка Тоша. *(Запитує в учениці.)* Чи вивчила ти напам'ять етюд І. Берковича, що розбирала на минулій зустрічі? Зіграй, будь ласка!

(Виконання ученицею етюду І. Берковича по нотах та напам'ять. Ведмедиця-Піаністка просить виконати твір з більш контрастними, яскравими, динамічними відтінками форте та піано.)

Ведмедик-Ласун. Я знайшов в етюді свою тему, що виконується в низькому регістрі. Будь ласка, вдоскональ технічно та довчи номери пальців.

Сцена 3. Слухання звуків музики

Викладач. Пропоную потішити Ведмедицю-Піаністку Тошу та її друзів солодкою музикою української народної пісні.

(Привітання від учениці: звучить обробка української народної пісні «Ви, музики, хлопці добрі» (соль мажор). Акцентування на сценічному виконанні твору в характері, уважно.)

(Задоволення від солодких звуків музики Ведмедиків-Митців, аплодисменти, слова вдячності, отримання похвали від гостей та смаколики від Ведмедика-Ласуна.)

Сцена 4. Розкриття художнього образу твору П. Берлін «Крокуючі поросята»

(На звуки виконання ученицею твору П. Берлін «Крокуючі поросята» прибігає з лісу подруга ведмедиків Поросятко Хрюша. Вона танцює весело та натхненно під звуки виконання твору ученицею.)

Складнощі одночасної гри рук інтервалів наприкінці твору долаються разом з порадами Ведмедиці-Піаністки Тоші: гра кожною рукою окремо, активізація кінчиків пальців першого та п'ятого, тренування пам'яті тощо.

Сцена 5. Презентація твору Л. Шукайло «Курчатка»

(Ведмедиця-Піаністка хоче познайомити ученицю з новим твором харківської композиторки Людмили Шукайло «Курчатка». Викладач допомагає, виконує твір.)

Ведмедиця-Піаністка Тоша. Музичний твір «Курчатка» мені дуже сподобався! Які в тебе виникли почуття від прослуханого твору, які курчатка уявляються?

Учениця. Я уявляю маленьких, пухнастих курчаток, які гуляють з мамою-квочкою.

Ведмедиця-Піаністка Тоша. Так, вони ще зовсім маленькі, необізнані, але допитливі, а мама-квочка їх оберігає та навчає. Цей твір сподобався не

тільки мені, а ще моїй подружці Ведмедиці-Поетесі. Вона приїхати не змогла, ось її фото. *(Показує кольорове фото. Розповідь про Ведмедицю-Поетесу.)*

Вона надихнулась красивою музикою, розгадала зміст твору та передала тобі слова до цієї неї.

КУРЧАТА

На подвір'ї гомонять
Квочка й семеро курчат:
– Ко-ко, діточки,
Жовті квіточки,
На сніданок нам зерняток
Можна їсти досхочу!
Хитрий кіт у воріт,
Він страшений м'ясоїд!
На сніданок нам зерняток
Можна їсти досхочу!
Ко-ко, ко-ко-ко,
Вже кіт близенько!
Заквохтала, задзьобала!
Вмить, – кіт утік!
(Підтекстовка С. Анохіної.)

(Учениця читає текст, потім разом всі співають, за змістом твору створюють за допомогою динаміки драматургічний розвиток, образи курчаток, мамі-квочки, kota.)

Викладач грає на фортепіано. Розбір нотного тексту з ученицею.)

II. Підсумок уроку

Викладач. Дякуємо Ведмедиці-Піаністці Тоші та його друзям за співпрацю, цікаві історії та пропозиції! Просимо їх прийти до нас на наступний урок. Ми потішимо їх солодкими звуками нових творів.

(Ведмедик-Ласун пригощає всіх цукерками.)

Оголошується завдання для домашньої підготовки, яке записується у щоденник та надсилається відео частин уроку мамі учениці на електронну пошту.

Сценарій уроку 3

Вікова категорія учнів: 6 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: «Навички вміння грати *legato*. Культура виступу на сцені».

Навчальний модуль 3. Робота над звуковидобуванням та артикуляційними прийомами гри на фортепіано.

*Тема 1. Артикуляційні вимоги. Розвиток навичок гри артикуляційних прийомів. Застосування штрихів *non legato*, *legato*.*

Тема 2. Технічний розвиток. Виконання творів з одночасною (синхронною) грою рук. Вправи для розвитку техніки.

*Навчальний модуль 4. Виконання творчих завдань. Культура публічного виступу, створення художнього образу під час виконання твору за допомогою засобів виразності: застосування опанованих штрихів, аплікатурних позицій, динамічних відтінків *f* (форте), *p* (піано).*

Мета уроку:

- навчальна:* формування елементарних піаністичних компетентностей; постановка ігрового апарата, розвиток техніки гри на фортепіано; застосування опанованих штрихів, аплікатурних позицій, динамічних відтінків *f* (форте), *p* (піано) під час виконання музичних творів; формування сценічної витримки, під час публічного виступу;

- розвивальна:* розвиток уваги, самоконтролю, пам'яті, працелюбності; активізація образного мислення та слухових уявлень, креативності, зацікавленості, світосприйняття за допомогою почуттів та емоцій у спілкуванні з музичним мистецтвом;

- виховна:* прищеплення почуття любові до музичного мистецтва, оточуючого світу, природи; формування почуття патріотизму на основі ознайомлення з українськими народними піснями в обробці українських композиторів.

Завдання: формувати основні виконавські навички гри на фортепіано, опанувати штрихи, аплікатурні позиції, динамічні відтінки *f* (форте), *p* (піано) під час виконання музичних творів за допомогою інтерактивної гри з Ведмедиками-Митцями.

Форма уроку: індивідуальна.

Методи уроку: словесний (розповідь, бесіда); наочно-слуховий (демонстрація прийомів виконання викладачем, спів (основа інтонаційного виконання), слухання музичних творів); емоційний (метод емоційної драматургії, підбір асоціацій, образів, художніх вражень); практичний (гра за фортепіано, вдосконалення навичок за допомогою репетицій); аналітичний (порівняння, узагальнення, спостереження).

Матеріали та обладнання: фортепіано, нотні твори, картки нотної грамоти, нотне лото «Веселі нотки» (кольорова таблиця нотного стану, до якої додаються нотні знаки у вигляді чорних кружечків – гудзиків, які переміщуються з лінійки на лінійку та між ними), ноутбук, телефон та інтерактивні іграшки.

Ведмедик-Ласун

Ведмедик «Ласун»: доброзичливий Ведмедик-Ласун завжди у доброму гуморі, бо здобрує свій настрій смачними солодощами. Звісно, він іноді може показати зубки, коли хтось намагається відібрати те, що належить йому. Але загалом Ласун – милий та щедрий. Цей Ведмедик любить яскраве вбрання та позитивні емоції. Обожаює неспішно гуляти з друзями, тому носить із собою мішечок, в якому завжди має цукерки не лише для себе, а й для друзів. Ведмедик-Ласун – надійний друг, якому можна довірити будь-які секрети та бути впевненим, що таємниця залишиться лише між вами. З ним тепло та затишно за будь-якої погоди: він заварить запашного чаю, дістане найсмачніші цукерки, вислухає про найпотаємніше та не осудить. Бо це саме той друг, який буде ласувати з вами й різноманітні солодощі, й пробувати на смак всі історії життя.

Ведмедик «Клоун» вміє привернути увагу яскравістю свого вбрання та артистичною поведінкою. Він поєднує в собі вміння жартувати над різними ситуаціями так, що навіть у сумних моментах допоможе посміхнутися. А може наполегливо тренуватись, щоб зробити якийсь трюк, багато разів його повторюючи. Клоун може будь-яку подію перетворити на свято та наповнити її веселощами, допомагає забути про все погане та відчутти себе щасливим. Його рухи можуть здаватися незграбними, але в них закладено стільки пластики та роботи над собою, щоб це виходило смішно та легко. Ведмедик-Клоун може знайти спільну мову з будь-ким: розговорити, розслабити, долучити до дії, посміятися над помилками та навчить не зациклюватися на неприємностях.

Ведмедик-Клоун

Ведмедиця-Піаністка – представниця музичного мистецтва, закохана у солодкі звуки музики, обізнана в її основах, наполеглива та цілеспрямована, любить сцену та спілкування зі слухачами. Ведмедиця-Піаністка вбрана у сценічний одяг, вона стає зіркою вечора не лише в невеличкій компанії, але й під час участі в концертних заходах. Вона полюбляє передавати цікаві історії та переживання за допомогою музичних звуків. Щоб ваша музична історія була цікавою, ця Ведмедиця завжди готова допомогти зробити так, щоб розповідь лилася, наче пісня, а музика передавала той стан, який відповідає задуму композитора.

*Ведмедиця-Піаністка
з Жужею*

Бджілка Жужа – подружка Ведмедиків-Митців, дружелюбна, любить компанії, весела, спритна, енергійна, моторна та працьовита.

Хід уроку

I. Вступна частина

Сцена № 1. Зустріч з Ведмедиком-Ласуном, його подружками – Ведмедицею-Піаністкою Тошею і Бджілкою Жужею, та знайомство з їхнім другом Ведмедиком-Клоуном

(Ведмедик-Ласун знайомить учня з Ведмедиком-Клоуном. Розповідає про позитивний настрій та дружелюбний характер Ведмедика-Клоуна.)

Ведмедик-Ласун. Сашко, як ти себе почуваєш? Що нового у тебе відбулося? Які нові музичні твори, прийоми гри ти опанував? *(Учень розповідає про новий прийом гри legato. Показує на прикладі вправ зі словами «У гору підіймись, з неї потім вниз» застосування штрихів non legato та legato кожною рукою окремо та двома разом.)*

III. Основна частина

Сцена 2. Опанування прийому гри *legato* під час вивчення української народної пісні «Танцювали миші» (обробка Л. Ткаченко)

Викладач. Сашко, я зараз зіграю українську народну пісню «Танцювали миші», а ти скажеш, яка вона за характером.

Учень. Танцювальна, жартівлива, з гумором, весела.

Викладач. Пропоную тобі пограти разом з нашим Ведмедиком-Клоуном та створити цирковий номер за українською народною піснею «Танцювали миші». Що роблять миші у пісні?

Учень. Танцюють.

Викладач. А які загалом бувають Миші? Ти бачив їх у реальності або у мультфільмах?

Учень. Маленькі.

Викладач. А чи потрібно їм ховатись?

Учень. Так, бо їх може з'їсти кіт!

Викладач. Так. У пісні, коли мишки ховаються, про всяк випадок, ми зробимо прийом *legato*, на двох нотках, де друга нота буде тихіше. Я зараз зіграю цю пісню: співаємо разом, а ти присідай разом з Ведмедиком-Клоуном, коли мишки ховаються.

(Співають, присідаючи, відтворюють ліги.)

Викладач. Тепер спробуй відтворити на фортепіано цю сценку, а Ведмедик-Клоун буде ховатись. *(Учень грає. Викладач з Ведмедиком-Клоуном ховаються та підспівують.)*

Ведмедик-Клоун. А як почувають себе Миші, коли вони з'їли буханець?

Саша. Весело та радісно!

Ведмедик-Клоун. Зіграй мені ще раз, щоб я вдосталь повеселився!

(Учень грає. Коли трапляються неточності у виконанні, Бджілка Жужа допомагає повторити вправи по кілька разів, наводить власний приклад збору меду, – краплина за краплинкою, розвиваючи терпіння та наполегливість.)

(Під час засвоєння прийому legato з'являється Ведмедик-Ласун.)

Ведмедик-Ласун. Мені дуже сподобалась твоя гра на фортепіано! Гарна пісня, гарне виконання! Я наче побачив і Мишок, і їхню радість, коли вони з'їли буханець!

Пригощаю всіх цукерочками! Візьми з мішечка собі й мамі! Поласуйте після уроку. *(Ведмедик-Клоун пропонує хвилинку відпочити. Роблять разом струшування тіла. А потім учень підкидує Ведмедика-Клоуна, підкручує його на сальто.)*

Сцена 3. Ми – артисти!

Викладач. Пропоную Ведмедику-Клоуну відпочити. Тим часом до нас у гості завітала Ведмедиця-Піаністка.

Ведмедиця-Піаністка Тоша. *(Звертається до учня.)* Я прийшла допомогти тобі гарно виступити на сцені. Пропоную надіти парадний костюм та вийти на сцену, зіграти вивчені веселі твори. Спочатку їх треба повторити.

(Учень одягає костюм, разом з Ведмедицею-Піаністкою згадує правила поведінки на сцені: привітання перед виступом та подяка наприкінці твору кивком голови.)

Ведмедиця-Піаністка Тоша. *(Урочисто оголошує учня та твір, який він виконуватиме.)* Українська народна пісня «Їхав лис через ліс», обробка Людмили Ткаченко.

(Учень виконує твір. Звучать аплодисменти. Репетиції твору тривають, поки закріплюються навички сценічної поведінки, витримки, уваги.)

Ведмедиця-Піаністка Тоша. *(Урочисто оголошує учня.)* Українська народна пісня «Раз та два», обробка Людмили Ткаченко.

(Учень виконує твір. Репетиції твору тривають, закріплюються навички сценічної поведінки, витривалості.)

(Лунають аплодисменти. Ведмедик-Ласун пропонує винагороду: пригощає зі свого мішечка всіх цукерками. Роблять фото на пам'ять.)

Сцена 4. Презентація української народної пісні «Дівка в сінях стояла». Гра в нотне лото

(Викладач виконує українську народну пісню «Дівка в сінях стояла». Співають разом, визначають характер твору, розбирають його текст: з'ясовують, що партія лівої руки написана у басовому ключі. Учні пропонується знайома вже гра за таблицями «Веселі нотки», але саме басового ключа.)

Викладач. Як Бджілка збирає мед по краплині, так і ми створюємо солодку музику нота за нотою. Ти маєш гарно знати всі ноти, тому Ведмедиця-Піаністка Тоша принесла іграшкове лото «Веселі нотки». *(Бджілка допомагає ставити ноти на нотний стан, наче перелітає з квітки на квітку.)* Який ключ на лото?

Учень. Басовий.

Викладач. А яка це октава? Так, октава – мала. *(Згадуємо розташування малої октави на клавіатурі.)* Ноти цієї октави ми зараз будемо вивчати.

(Процес вивчення нот відбувається за принципом «Бачу, називаю, граю». Грають разом з Бджілкою в гру «Викладач – учень»: спочатку викладачем буде Бджілка Жужа, а учнем безпосередньо ученик, а потім ролі змінюються й Жужа стає ученицею, а учень – викладачем. Вчимося разом!)

III. Підсумок уроку

Озвучується домашнє завдання та записується в щоденник. Додатково відео частин уроку надсилається учню на електронну пошту.

АРТИМЮК Богдана Юрїївна
Кам'янська школа мистецтв № 1,
Дніпропетровська обл.

Сценарій уроку

Вікова категорія учнів: 6–8 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Інструментальний ансамбль: гітара».

Тема уроку: «Ведмедик-Художник у гостях в ансамблі гітаристів».

Мета уроку: підвищення зацікавленості грою на гітарі та в ансамблі; розвиток фантазії, впевненості в собі, підвищення концентрації уваги; прищеплення любові до природи і тварин.

Матеріали та обладнання: гітари, підставки, іграшка плюшевого ведмеда, зображення Ведмедика-Митця «Художник», лист від Ведмедика-Художника, кольорові олівці, ножиці, зображення малюнків Ведмедика, колонка та аудіозапис руханки Tarabagova «Я і ти».

Хід уроку

Викладачка. Вітаю, дорогі учні!

Сьогодні планувала звичайне заняття з вами, але мені на електронну пошту надійшов цікавий лист, адресований саме вам. (Викладачка дістає надруковані лист та зображення Ведмедика-Митця на аркушах А4, зачитує вголос самотійно або просить

когось із учнів.)

Вітаю, дорогі друзі!

Мене звати Ведмедик-Художник. Мистецтвом я займаюсь з раннього дитинства. Мені завжди подобалось малювати, ліпити, вирізати. Я закінчив художню школу та художній коледж у Києві. Коли я почав працювати в художній майстерні, я познайомився з іншими художниками, митцями, танцівниками. Побачив в інтернеті ваш блискучий виступ та дуже захотів приїхати до вас. Але зараз готуюсь до Весняної виставки і тому відправляю до вас свого товариша, який лише починає вчитись малювати і також зацікавився вашою грою! Він дуже хоче попрактикуватись з гарною командою. Сподіваюсь, ви йому допоможете.

Додаю для знайомства своє фото та чекаю на ваші фото з моїм другом.

З великою повагою, пан Художник.

Викладачка. Ну і справи... Про наш ансамбль дізнались аж у Києві! Та ще й прислали нам помічника – Ведмедика! *(Викладачка звертає увагу учнів на іграшку – ведмедика з олівцем.)* Художник просить нас допомогти ведмедику попрактикувати малювання. А як ми можемо йому допомогти? *(Відповіді дітей.)*

Справді, давайте Ведмедик поспостерігає за нашою репетицією та намалює свої враження від нашої гри. А ми зі свого боку будемо дуже старатись та виконувати всі завдання. *(Хід уроку продовжується за планом репетиції викладача:*

1. Налаштування гітар та вправи для розігрівання.
2. Повторення вивчених творів.
3. Робота над ритмічним ансамблем творів.
4. Робота над формою творів.)

Викладачка. Я думаю, що нашому гостю дуже сподобалася ваша робота. Тож давайте трішки перепочинемо, а Ведмедик тим часом закінчить свої художні роботи. Давайте виконаємо веселу руханку зі звірятками «Я і ти».

(Діти з педагогом виконують руханку Tarabarova «Я і ти». Викладачка бере аркуші паперу із зображеннями ведмедика та демонструє дітям.)

Подивіться, які чудові малюнки зробив для нас Ведмедик! Мабуть, це подарунки для вас! Обирайте, кому який більше сподобався *(див. додаток)! (Діти обирають малюнки.)*

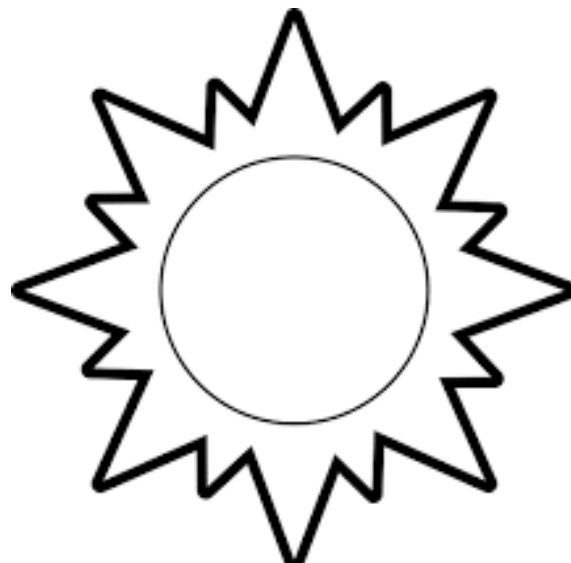
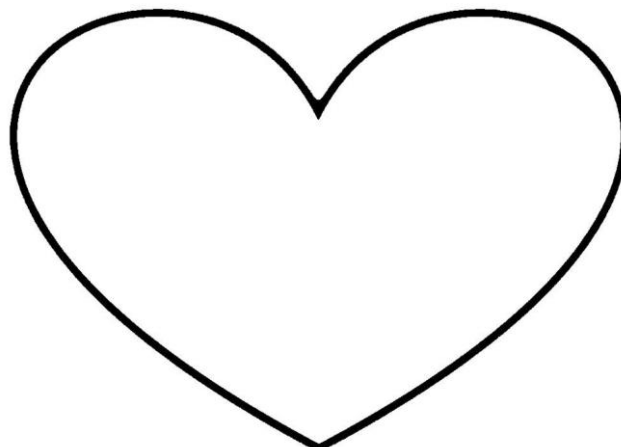
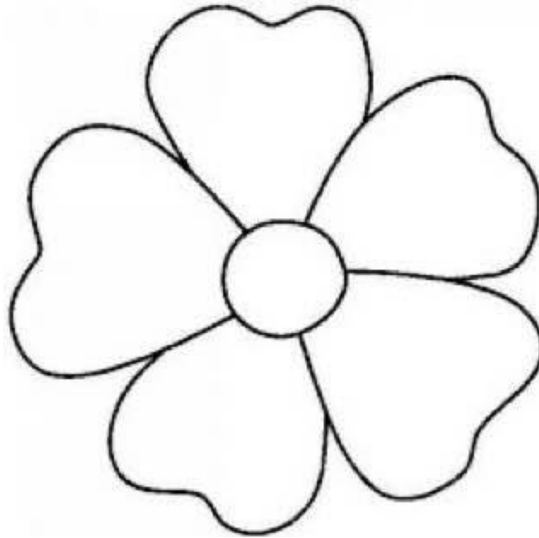
Давайте розмалюємо разом подарунки від Ведмедика! Ви можете вирізати їх та прикрасити свої інструменти. Ведмедику дуже сподобається така ідея. *(Діти розмальовують отримані зображення та вирізають їх.)*

Давайте подякуємо нашому гостю за такі яскраві подарунки та запросимо його ще до нас! *(Діти по черзі дякують Ведмедику, поки викладачка записує домашнє завдання з ансамблю учням до щоденників.)*

Малюнки-подарунки Ведмедика для учнів
(можна використати інші зображення на розсуд викладача)

БАБУЛА Ольга Мирославівна
Івано-Франківська Дитяча музична школа № 2
ім. В. Барвінського

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 7–8 років.

Підрівень мистецької освіти: 1–2-й роки навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: «Розвиток дрібної та артикуляційної моторики».

Мета уроку: формування та вдосконалення практичних умінь і навичок; розвиток активності й самостійності кожного пальця рук під час гри на фортепіано.

Проблематика: сценарій розроблено для заняття з дітьми з порушенням опорно-рухового апарату (з порушенням рівноваги, порушенням координації рук та ніг, малорозвиненою моторикою пальців).

Необхідність розвитку дрібної моторики рук у дітей з особливими освітніми потребами обумовлена її взаємодією з мовленнєвою моторикою, формуванням уваги, мислення, координації, уяви, спостережливості, зорової та слухової пам'яті. Робота над навичками з дрібної моторики важливий ще й тому, що все подальше життя дитина потребуватиме використання точних, координованих рухів кистей і пальців, які необхідні, щоб малювати і писати, а також виконувати безліч різноманітних побутових і навчальних дій.

Розвиток фортепіанної техніки у дітей з такими порушеннями вимагає від викладача використання на уроках різноманітних форм, прийомів та методів роботи.

Очікувані результати:

- в ігровій формі зацікавити учня, у партнерській атмосфері пояснити завдання і сутність уроку;
- удосконалити роботу з учнем з ООП за допомогою іграшки, де в ролі гостя і порадирика буде виступати Ведмедик-Спортсмен;
- через іграшкового героя більше пізнати дитину та її почуття, розвиваючи вміння вести діалог та відповідати на поставлені запитання.

Матеріали та обладнання: м'яка іграшка, розвивальні іграшки, антистресові іграшки, магнітна дошка, ноти до авторських вправ.

Хід уроку

Викладач. Добрий день! Я знаю, що ти дуже любиш м'які іграшки. Знаю, що їх у тебе дуже-дуже багато. Ти з ними граєшся, вчиш уроки, читаєш книги, відпочиваєш.

Сьогодні до нас на урок завітав дуже милий і розумний гість. Він надзвичайно любить дітей, а особливо тих, які займаються музикою. Нумо, поглянь! Хто це?

Учень. Це ведмедик.

Викладач. Так, це ведмедик. Але не просто ведмедик, а Ведмедик-Спортсмен. Він професійно і наполегливо займається спортом. Любить, як і ти, активний відпочинок. Завжди бере участь у змаганнях, де неодноразово отримував перемоги.

Ведмедик сьогодні залюбки тобі розкаже як досягти успіхів та високих результатів у навчанні в музичній школі. Виробити силу волі в собі та перебороти лінощі. А також навчить тебе завжди тримати себе у формі та доброму настрої.

А як ти думаєш, хто такі спортсмени? Чим вони займаються? Які в них характери?(*Учень розмірковує про спортсменів.*)

Спортсмени – це люди, які систематично займаються певним видом спорту, досягають високих результатів та беруть участь у змаганнях. Кожен спортсмен прагне до перемог і підкорення найвищих спортивних висот. Вони також добре розуміють, що не завжди можна вибороти найвищі перемоги, а тому вже сама участь у змаганнях для них є великим досягненням та роботою над собою.

Наші спортсмени – це завжди гордість країни. Вони змагаються на найбільших спортивних аренах, здобувають перемоги та прославляють Україну на весь світ. Українці захоплюються своїми спортсменами, підтримують та щиро радіють їхнім перемогам.

Давай тепер познайомимось з нашим гостем! Ведмедик-Спортсмен мужній, сильний, добрий та цілеспрямований. Наш Ведмедик – справжній переможець, який йде до своєї мети, наполегливо тренуючись та перемагаючи себе та свої страхи, а потім вже й суперників. Може бути грізним та небезпечним по відношенню до тих, хто намагається йому нашкодити. Завжди захищає молодших і слабших, а тому його друзі точно знають, що його руки створені не лише для боротьби, й для затишних обіймів. А ще він дуже любить слухати різноманітні історії своїх співрозмовників.

Розкажи йому трішки про себе, про свої уподобання та мрії. (*Учень розповідає про себе.*)

Ведмедик. Мені дуже приємно сьогодні познайомитись з таким гарним і розумним хлопчиком. Ти дуже цікаво вмієш розповідати. Я зараз також трішки розкажу про себе.

Я – Ведмедик-Спортсмен, але дуже люблю і музику, про що розповім згодом. Я маю швидку реакцію, тож миттєво реаую, коли потрібно прийти на допомогу або когось захистити. Завжди впевнено йду до своєї мети та долаю перешкоди. Вчусь перемагати себе та свої страхи, а потім вже й суперників.

Я, як і ти, дуже люблю бігати та грати з м'ячем. Моя мрія – стати відомим українським футболістом. Знаю, що для цього потрібно довго та ретельно тренуватись, виробляти силу волі, наполегливо готуватись до матчів, щоб не підвести команду, а потім разом з друзями отримувати заслужену перемогу та святкувати її. А ще, що цікаво, коли я тренуюсь, то завжди слухаю музику. Вона мене заспокоює, надихає і піднімає настрій.

Викладач. От ви і познайомилися з Ведмедиком. А тепер давай покажемо, як ти досягаєш успіхів у своєму навчанні. (*Учень грає вправи, якими розігрується на уроці.*)

Вправа «Павучок» (див. додаток А)

Лізе, лізе, лізе павучок.

Лізе, лізе, лізе павучок...

(Виконується штрихом *legato*.)

Плавний перехід з ноти в ноту є головним для об'єднання звуків у мелодію, що має створити рівну музичну лінію. Розвиває однакову силу звуковидобування між всіма пальцями рук. Важливо вправу

грати свободними руками, не застосовуючи додаткову силу.)

Вправа «Павучок»

Викладач. Сьогодні поради щодо гри і роботи над матеріалом, буде давати тобі Ведмедик. Тож давай послухаємо, що він тобі порекомендує.

(Учень грає вправу «Павучок».)

Ведмедик. Дуже гарна вправа. Дехто боїться павучків, але я бачу, що в тебе добрий павучок. Він любить дітей і зовсім не хоче, щоб вони його боялись.

А давай ми пограємо цю вправу так, як працюють над певним елементом справжні спортсмени-футболісти. Спочатку ми заграємо її повільно, ніби почнемо розігрівати пальчики. За другим разом пришвидшимо темп. А за третім – пробіжимо.

Ведмедик. Я знаю, що у вас у музиці є різні темпи і вони мають свої назви. Тому ми заграємо її в трьох різних темпах. А ти мене навчиш, як вони називаються. (Учень пригадує назви темпів.) Цікаво, цікаво. Отже, ти заграєш цю вправу в темпі *adagio*, *andante* і *allegretto*. (Ведмедик під час гри може ще давати поради (піднімати вище пальчики, не затискати зап'ястя тощо).) Знаю, що музика, як і спорт, потребує багато зусиль. Тому впевнений, що ти ще маєш якісь вправи-розминки для зміцнення і розвитку своїх пальчиків.

Учень. Так. Я ще кожен урок розіграюсь вправою «Дощик і бегемотик».

Іграшка «Мишка в сирі»

Вправа «Дощик і бегемотик»

(див. додаток Б)

Я під дощиком стрибаю,

Парасольки я не маю.

Раз краплинка, два краплинка,

Не страшна мені хмаринка.

Бегемотик теж стрибає,

На хмаринку поглядає.

Раз камінчик, два камінчик...

От і виглянув промінчик!

(Виконується штрихом *staccato*,

що вимагає швидкого натиснення

клавіші й негайного зняття пальця з клавіатури, при цьому кисть має бути вільна і гнучка. Кожен пальчик має видобувати звук однаково артикуляційно

чітко і рівно. Обов'язково потрібно слідувати, щоб рука була зібрана в «купол», а лікті розташовувались на рівні клавіатури.)

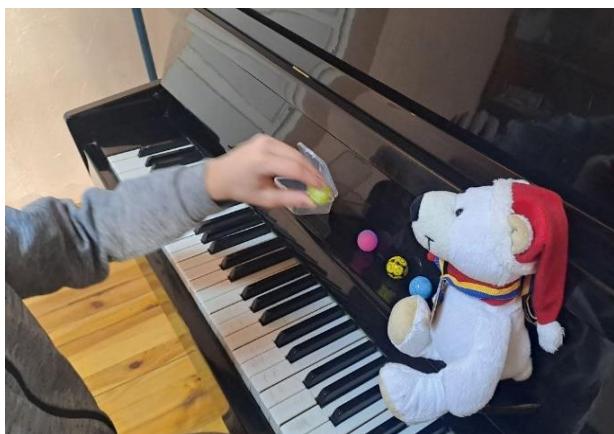
Викладач. Порадь, Ведмедик, будь ласка, на що ми тут маємо звернути увагу?

Ведмедик. Гарна вправа і дуже подібна до наших спортивних вправ. Ми також обов'язково під час розминки стрибаємо і набиваємо рукою м'яча. Це добре зміцнює м'язи рук і ніг. Але не завжди вдається набити багато разів м'яч. Як тільки затиснеш руку в кисті, то все – м'яч не відскакує високо від землі й успіху немає. Тому слід завжди пам'ятати про свободу кисті і міцну опору в ногах.

Ти знаєш, я так люблю ходити під дощиком. Слухаючи, як ти проілюстрував дощик, мені аж захотілось трішки походити під теплим літнім дощем... А бегемотик який у тебе цікавий! Стрибає з лапки на лапку. Клас!

Я бачу, що і в тебе якісь м'ячики є. А що це в тебе за чотири м'ячики?

Учень. Ми використовуємо ці м'ячики для вивчення складного місця. Заграли раз – витягнули перший м'ячик. Заграли другий раз – витягнули другий м'ячик, і так поки всі м'ячики не витягнемо.

М'ячики для вивчення складного місця

Ведмедик. Чудово. Ти так само як і я відпрацьовуєш один елемент багато разів. А давай сьогодні попрактикуємось так з цією вправою. (Граємо вправу чотири рази. Можна у різних темпах, з різною динамікою тощо.) Гарно попрацювали. Настав час, мабуть, і відпочити. У тебе так багато цікавих іграшок! Можеш мені їх показати? (Відпочинок з іграшками. Вибираємо іграшку, з якою учень хоче відпочити.)

На уроці використовуємо багато різноманітних іграшок для розвитку дрібної моторики рук та пальчиків: сенсорна іграшка поп-іт та іграшка-антистрес «Мишка в сирі» (допомагають розвивати тактильні відчуття в кінчиках пальців); м'яка іграшка для стискання «Котик» (допомагає виробити гнучкість і легке та м'яке доторкання до клавіш); «Крабик» (допомагає перевірити заокругленість та правильну позицію пальчиків.)

Ведмедик. Як мені сподобались твої іграшки! Так гарно відпочили! Тепер далі до тренувань! Думаю, що ти ще маєш вправи для розвитку і зміцнення пальчиків. Можеш ще якісь мені продемонструвати?

Учень. Я ще люблю грати вправу «Потяг».

Ведмедик. А про що в ній розповідають твої пальчики?

(Учень розповідає про сонечко, вітер, пташку, ведмедика. Грає вправу.)

Вправа «Потяг» (див. додаток Г)

Їде потяг: чух-чух-чух.

Сонечко сіє.

Їде потяг: чух-чух-чух.

Вітер повиває.

Їде потяг: чух-чух-чух.

Пташечка співає.

Їде потяг: чух-чух-чух.

Ведмедик гуляє.

(Формується правильна

постановка рук.

Розвивається

координація рук.

Закріплюються

динамічні відтінки (*f*, *p*). Важливо слідувати за точною аплікатурою та одночасним взяттям кінчиками пальців всіх нот (*пр.р.* – три звуки, *л.р.* – два звуки.)

Розвивальні іграшки

Ведмедик. Ти заграв вправу «Потяг» для Ведмедика-Спортсмена. Розкажи, будь ласка, над чим ми тут завжди працюємо? Яке важливе завдання ми виконуємо в цій вправі? (Учень пригадує про динамічні відтінки *crescendo* та *diminuendo*. Аналізує чому і де виконується саме та чи інша динаміка. Сам розповідає про завдання вправи і на що найбільше потрібно звертати увагу.)

Ведмедик. Як цікаво! Буду і я тепер знати про динамічні відтінки.

Викладач. До нас у гості на урок ще часто приходить зайчик. Він нам допомагає закріпити розташування нот на клавіатурі й зміцнювати четверті та п'яті пальчики. Давай заграємо і заспіваємо вправу «Зайчик».

Вправа «Зайчик» (див. додаток Г)

Зайчик довгі вушка має

Гарно ними чеберяє.

Їсть капусту, їсть морквину.

Має гарну кожушину.

(Вправа складна тим, що задіяні найбільш проблемні пальці – четвертій та п'ятій. Важливо слідувати за гарним зняттям кисті після коротеньких ліг. Варто робити динамічні відтінки під час руху мелодії в протилежний бік – *crescendo*, а до середини – *diminuendo*.)

(Учень ілюструє вправу «Зайчик».)

Ведмедик. Як це складно грати... У тебе так гарно виходить! Мені здається, що в мене б так гарно не вийшло. А ще це мені нагадало, ніби футболісти на тренуванні стрибають з ноги на ногу по колу. А ти би з чим порівняв цю вправу в занятті футболом? (Учень розмірковує.)

Ти знаєш, у нас сьогодні така гарна розминка вийшла. Твої пальчики і руки зміцнилися і стали ще краще тебе слухатись. Продовжуй так гарно та систематично займатись і тренуватись.

Пам'ятай! Ми, щоб відпрацювати будь-який складний елемент, працюємо над ним багато-багато разів. І я тобі також пораджу, якщо щось у тебе не виходить, а саме якесь складне місце у вправі чи творі, то попрацюй над цим

декілька разів. І побачиш – воно з кожним разом буде виходити все краще і краще. І ти будеш пишатися своєю перемогою над собою.

А ще я тобі розкажу декілька наших спортивних правил. Думаю, що вони тобі також допоможуть досягнути вершин у занятті музикою та й не тільки.

Спортивні правила для досягнень у музиці

1. Зберися! Тобто зумій повністю включитися в справу, яку починаєш. Настільки, що ти повинен думати тільки про те, що виконуєш на інструменті. Лише так у тебе відбудеться концентрація уваги на поставленому завданні. Пам'ятай: ти повинен, як і пальчики, тренувати зосередженість уваги щодня по декілька хвилин.

2. Тренуйся систематично і сумлінно! Тільки систематичні та якісні заняття допоможуть досягти успіху в музиці.

3. Не злися! Коли ти бачиш, що в тебе щось не виходить, то потрібно спокійно і наполегливо працювати та йти до мети. Спокійно і врівноважено шукати вирішення проблеми, аналізувати, чому саме вона існує та як її побороти.

Викладач. Дякуємо тобі, Ведмедику-Спортсмене, за такі цікаві та корисні поради! З великою радістю будемо ними користуватись на своїх заняттях.

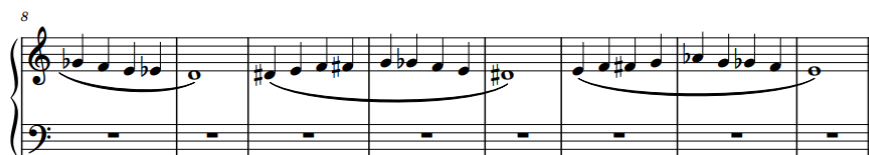
У нас сьогодні відбувся дуже плідний і пізнавальний урок. Нам дуже приємно було з тобою познайомитись. Приходь до нас частіше на уроки! Ми будемо з радістю на тебе чекати. А ще бажаємо тобі завжди перемагати, спортивної вдачі й витримки, якнайшвидшого здійснення всіх твоїх мрій і задумів.

(Учень також дякує Ведмедику. Говорить свої побажання.)

Додатки

Додаток А

ПАВУЧОК

Додаток Б ДОЩИК І БЕГЕМОТИК

Додаток В ПОТЯГ

Додаток Г

ЗАЙЧИК

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 6–8 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-2-й роки навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: «Ведмедик-Ласун дає поради перед публічним виступом».

Мета уроку: вивчення основ публічного виступу; подолання страху перед аудиторією; розвиток навички впевненої поведінки під час виступу.

Матеріали та обладнання: ілюстрація або іграшка Ведмедика-Ласуна; різноманітні іграшки; малюнки з дихальними вправами; прапорець.

Очікуваний результат: учень/ця навчиться долати надмірне хвилювання перед публічним виступом та керувати своїми емоціями.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання з учнем, налаштування на урок

Викладач. Добрий день, (ім'я учня)! Як ти провів вихідні? Який у тебе сьогодні настрій? Що цікавого в тебе відбулось у школі?

(Коротке обговорення.)

II. Вступна частина

Знайомство з Ведмедиком-Ласуном

Викладач. Сьогодні у нас буде незвичний урок. До нас завітав гість. Зараз я заспіваю тобі пісеньку-загадку, а ти спробуєш її відгадати і дізнатись хто ж це такий.

Влітку медом ласував,
Досхочу малини мав.
А як впав глибокий сніг,
Позіхнув і спати ліг.
Бачив чи не бачив сні,
А проспав аж до весни.

(Ведмідь.)

(Учень відгадує.)

(Викладач показує іграшкового ведмедика або ілюстрацію.)

Викладач. Так. Pozнайомся – це Ведмедик-Ласун. Він дуже привітний, лагідний і доброзичливий. Любить яскраві подорожі, пригоди і нові знайомства. Обождує неспішно гуляти й пригощати всіх смаколиками, тому носить із собою наплічник, в якому завжди має цукерки не лише для себе, а й для друзів. Ласун, навіть, забув, як це – виявляти негативні емоції, бо задождує свій настрій смачними солодошами. Звісно, іноді він може показати зубки, коли хтось намагається відібрати те, що належить йому. Але загалом він милий та щедрий. Не боїться труднощів, знає, що їх завжди можна подолати. А особливо, коли поруч рідні, одиодумці та вірні друзі. А ще, Ведмедик Ласун – надійний друг, якому можна довірити будь-які секрети та бути впевненим, що таємниця залишиться лише між вами. Тому ти сміливо можеш ділитися з новим другом своїми почуттями, враженнями, найзаповітнішим мріями, бажаннями і, навіть, страхами.

Про Ведмедика-Ласуна ти довідався, а тепер ти йому трішки розкажи про себе, свої бажання, почуття.

(Учень спілкується з Ведмедиком.)

III. Основна частина

Викладач. От ви і познайомились!

Хочу сказати тобі, що Ведмедик прийшов сьогодні до тебе на урок не просто так. Він дуже гарно, як і ти, грає на фортепіано. Любить виступати на сцені перед глядачами, даруючи їм позитивні враження та емоції.

А давай запитаємо Ведмедика, чому він так любить виступати на концертах та як йому вдається завжди бути таким усміхненим, впевненим та мати такі вдалі та успішні виступи?

(Учень запитує у Ведмедика про сцену, виступи.)

Ведмедик-Ласун. Сцена – це моя стихія. Я дуже люблю виступати та дарувати глядачам приємні емоції. Кожен виступ – це новий аркуш мого сценічного життя. А ще я дуже люблю, коли мені аплодують і дарують квіти або солодоші. А який твір ти маєш виконувати на академконцерті перед слухачами? Я б з радістю послухав.

(Учень відповідає і виконує твір.)

Ведмедик-Ласун. Дуже цікавий твір! І виконав ти його гарно. А який художній образ змальований у цьому творі? Про що розповідає композитор?

(Бесіда про твір: жанр, музичний образ.)

Ведмедик-Ласун. От бачиш, ти розповів про одне з найважливіших завдань виступу – донести глядачам задум композитора та розкрити художній образ твору. А щоб цього досягнути, то виступ має бути цікавий та емоційний. А як ти себе почуваєш, коли йдеш виступати перед глядачами?

(Учень відповідає.)

Ведмедик-Ласун. Ти знаєш, я колись дуже боявся виходити на сцену й виступати перед глядачами. Запам'ятай! Сценічне хвилювання – це нормально! Навіть дорослі часто хвилюються. Але я сьогодні дам тобі декілька порад, як подолати страх сцени і показати себе якнайкраще на виступі. Буду радий, якщо мої поради тобі допоможуть.

Починаймо!

Поради від Ведмедика-Ласуна

Отже, моя перша порада.

1. Підготуйся добре! Досконале знання творів додає впевненості. Тому пам'ятай, що систематичні домашні заняття, відпрацьовування складних місць у творах, детальна робота над динамікою, штрихами та іншими завданнями допоможе донести до слухача відповідний образ твору та почувати себе впевнено на сцені. От давай зараз трішки попрацюємо. Яке місце тебе найбільше турбують у творі?

(Робота над складним місцем у творі.)

2. Комфортний одяг та взуття.

Тобі потрібно заздалегідь продумати, що ти одягнеш на виступ. Одяг та взуття мають бути зручними, комфортними та, звичайно, святковими. Адже кожний виступ – це свято. Впевнений, що після виступу батьки тобі купують або піцу, або морозиво, а можливо й якийсь подаруночок.

(Учень розповідає, як він проводить час після академконцерту чи виступу.)

3. Спостерігай і насолоджуйся навколишнім світом. По дорозі в музичну школу, чи куди ти йдеш виступати, не зациклюйся на майбутньому виступі. Розглядай хмарки, дерева, будинки. Зумій щоразу побачити щось цікаве. Спілкуйся з батьками про прості буденні справи. Ділись своїми ідеями, враженнями та мріями.

4. Прийди заздалегідь. Обов'язково прийди заздалегідь і вчасно. Ти маєш мати достатньо часу, щоб переодягнутись, розігратись, піти до зали та спокійно присісти, чекаючи свого виступу.

Ведмедик-Ласун. А давай ми зараз уявимо, що ти в концертній залі й у ній багато глядачів. А глядачами сьогодні будуть наші іграшки, які ми зараз гарненько розмістимо разом.

(Розсаджуємо разом іграшки, які є в класі. Учень виконує твір.)

Ведмедик-Ласун. От бачиш, ми зараз зробили собі уявний академконцерт. Іграшки – це були твої глядачі: привітні, доброзичливі та щирі. Такий уявний виступ бажано робити собі декілька разів вдома зі своїми іграшками, уявляючи їх глядачами в залі. Повір! Глядачі бажають тобі тільки успіху й вдалого виступу. Вони всі, – а найбільше твої рідні і викладачі, – радіють кожній твоїй перемозі та пишаються тобою завжди, коли ти виступаєш на сцені.

Навіть, якщо ти помилишся чи в тебе не все вийде так, як би ти хотів/ла – це не трагедія чи поразка. Кожна людина може помилятися. Треба тільки не опускати руки й не розчаровуватись, а збиратись та працювати й рухатись далі, долаючи всі перешкоди. Послухай наступні поради.

5. Руханка перед виступом. Якщо ти відчуваєш, що тебе переповнюють емоції – порухайся. Поприсідай, зроби декілька нахилів вліво та вправо, вперед – назад.

6. Дихай глибоко! Правильне дихання допоможе заспокоїтися. Навчись під час хвилювання вдихати носиком, при цьому надути животик, потім затримати ненадовго дихання і тихенько видихати через ротик.

Викладач. Давайте спробуємо вправу «Ведмежа і квіточка». Станемо рівно, уявимо, що ми – впевнені та розумні ведмедики. А в руках у нас гарна запашна квіточка. (Показуємо картинку з квіточкою.) Зараз ми будемо ніби нюхати цю квіточку й насолоджуватись її приємним ароматом.

Повільно та глибоко вдихни через ніс. Розслаб плечі. Слідкуй, щоб під час вправи піднімався живіт, а не груди (дихання животом). Рахуй 1–2–3.

Затримай на декілька секунд дихання. Повільно видихни крізь ротик. Коли ти видихаєш повітря, трішки стисни губи, але тримай щелепу розслабленою. Має вийти тихенький свистячий звук на видиху.

Повторюй дихальну вправу декілька раз.

(Учень може намалювати свою квіточку для вправи.)

Ведмедик-Ласун. Ще є цікава вправа з прапорцем.

Візьмемо прапорець. Зробимо вдих і порахуємо подумки (1, 2, 3, 4), затримаємо подих – і знову порахуємо (1, 2, 3, 4). На видиху крізь губи знову рахуємо (1, 2, 3, 4), але видихаємо повітря так, щоб прапорець, ніби замайорів

на вітрі. Тепер знову затамуємо подих і порахуємо (1, 2, 3, 4). Так робимо декілька разів й обов'язково слідкуємо за животиком.

А ще можна уявити кульбабку, на яку ти подув, а вона вся розлетілась у різні боки за вітром. *(Показуємо картинку з кульбабою.)*

7. Дивись на друзів! Знайди в залі знайомі обличчя. Зустрінься з доброзичливим поглядом викладача, мами, тата, бабусі, дідуся. Прийми їхнє підбадьорення і відчуй, що ти не сам.

8. Пошукай 5 кольорів. Сфокусуй свою увагу на пошуку в залі п'ятьох різних кольорів.

Викладач. Давайте потренуємось і пошукаємо у класі п'ять кольорів.

(Шукаємо з учнем п'ять кольорів у класі.)

Ведмедик-Ласун. Тепер, коли ти відчув, що ти заспокоївся, й що все добре, то можеш себе налаштувати на виступ. Проспівати початок кожного твору. Пригадати правильний темп. Давай спробуємо це зробити. Проспівай, будь ласка, початок свого твору, який ти маєш виконувати.

(Учень відтворює початок твору.)

Ведмедик-Ласун. Ну от тебе і запросили на сцену. Ти йдеш поважно й впевнено. Кланяєшся. Зручно сідаєш. Слідкуєш за ніжками, поставою. Обов'язково постав руки на коліна. Налаштуйся.

І тут згадаємо фінальну пораду:

9. Усміхнися! Позитивний настрій допоможе і тобі, і слухачам налаштувати себе на позитив та вдалий, успішний виступ.

(Учень уявно ніби виходить на сцену та виконує ще раз твори з виступу.)

Ведмедик-Ласун. А ще ти можеш завжди брати із собою до залу іграшку, яка буде поруч із тобою й даруватиме тобі спокій та захищеність. Це може бути і я зі своїм рюкзачком і ласощами.

IV. Підсумок-обговорення

Викладач. Що тобі сподобалося на уроці? Які поради ти запам'ятав/ла? Чи почувастесь тепер впевненіше? Давай подякуємо Ведмедику-Ласуну за корисні і цікаві поради.

V. Завдання на закріплення знань

Викладач. Вдома потренуйся виступати перед родиною або іграшками. Попрацюй окремо над складними місцями та динамікою. Потренуйся з дихальними вправами.

VI. Заключне слово від Ведмедика-Ласуна

Ведмедик. Ти дуже чудовий хлопчик / дівчинка і талановитий/та учень / учениця! Головне – завжди вір у себе! І усміхайся! Усмішка тобі пасує!

БАРИБІНА Ольга Євгенівна
Дитяча музична школа № 11, м. Харків

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 6–7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: *«Артикуляційні прийоми гри на фортепіано з використанням образних асоціацій та аналогій з іншими видами мистецтва».*

Матеріали та обладнання: малюнки або іграшки персонажів (Ведмедик-Художник та Ведмедик-Музикант), ілюстрації (дощ, річка, сліди тварини, конячка, кошеня, слоненя, собака), альбом для малювання, олівці; аудіозаписи фортепіанних п'єс (можливе виконання викладачем на уроці).

Очікувані результати: усвідомлення учнем артикуляції як виконавського засобу виразності; застосування відповідного артикуляційного прийому на практиці для створення конкретного художнього образу під час музикування.

Хід уроку

(Урок починається зі знайомства з новими друзями – Ведмедиком-Художником та Ведмедиком-Музикантом, які розповідають маленькому піаністу за допомогою чого вони створюють нові образи.)

Ведмедик-Художник

Ведмедик-Музикант

Викладач. Ведмедик-Художник серед своїх інструментів має олівці, пензлі, фарби. Він демонструє картини, які намалював, і розповідає, як обирав той чи інший інструмент для малювання залежно від своєї мети. Наприклад, коли йому схотілося намалювати дощ, він уявив його як багато маленьких краплинок, тому вирішив скористатися олівцем.

Дощик

Річка

А ось річку йому захотілося намалювати пензлем та фарбами, щоб передати, яка вона повноводна і як плавно, неспинно тече. (Викладач пропонує учню уважно розглянути малюнки та підібрати кілька епітетів або прикметників для характеристики намальованого. Якщо в учня виникають складнощі, викладач приходить на допомогу, ставить запитання-підказки, дає свої варіанти.)

Ведмедик-Художник. (Запитує у Ведмедика-Музиканта.) Якими засобами користується музикант, щоб намалювати такі образи звуками?

Ведмедик-Музикант. У нього є для цього багато різних засобів, але сьогодні він розповість про артикуляційні прийоми: *non legato*, *staccato* та *legato*. Ці прийоми допомагають йому передавати різні характерні риси персонажів або створювати різні настрої. Наприклад:

- дощик він зобразить за допомогою прийому *staccato*: ніби маленькі краплинки барабанять по парасольці (аудіо «Дощик»);
- плин повноводної річки передасть за допомогою прийому *legato* (аудіо «Річка»);
- за допомогою прийому *non legato* (аудіо «Кроки») втілюють неспішні кроки якоїсь тварини.

(Учню і Ведмедикам-Митцям пропонується уявити, яка саме тваринка крокує. Ведмедик-Художник почув у цих звуках кроки великого собаки і намалював його сліди, а потім і самого собаку.

Сліди тварини

Собака

Слоненя

Ведмедику-Музиканту здалося, що такі звуки більше нагадують веселе слоненя.)

*(В учня можуть виникнути інші асоціації. Викладач пропонує йому намалювати тварину, яку він уявив, або сліди, які вона залишає, наприклад, на снігу. Можна ходити кроками уявленої тваринки по класу під музику, відчуючи темпоритм та намагаючись зобразити при цьому характер тварини та її настрій. Можна запропонувати учню використати міміку, жести, голос, а після цього спробувати поімпровізувати на фортепіано, щоб передати такі кроки звуками, використовуючи прийом *non legato*. Цей прийом гри вважається найлегшим для засвоєння, саме з нього починають опановувати інструмент. Він вже знайомий учню*

*з попередніх уроків: прийомом *non legato* раніше виконувалися численні вправи та невеличкі п'єски, тому він не викликає в учня складнощів. Але тепер ці вже знайомі рухи набувають нового образного забарвлення, підкріплюються емоцією.)*

Ведмедик-Художник. Як за допомогою звуків передати дощ?

Ведмедик-Музикант. Пропоную учню знайти відповідь самостійно. Але перед цим пограємо в таку гру: ведмедики і викладач потрапили під дощ, учень імітує своїми пальцями, як барабанять дощові краплинки (спочатку по столу або кришці інструменту). Потім викладач пропонує помінятися ролями і тоді учень знаходиться під дощем, а викладач легкими швидкими дотиками «крапає» по його рукам. Учень має заплющити очі, щоб зосередитися на власних відчуттях.

*(Тепер, коли образ дощу створений в уяві учня та підкріплений тактильними відчуттями, учень готовий виконувати прийом *staccato* на інструменті. Відбувається імпровізація, викладач не обмежує учня конкретними нотами. Водночас обов'язковим є слуховий контроль.*

Наступний прийом є найбільш складним для виконання, його засвоєння та майбутнє технічне вдосконалення буде відбуватися протягом багатьох уроків. Але починати слід так само зі створення образу в уяві.)

Ведмедик-Художник. Яким же прийомом слід зобразити неспішний плин повноводної річки? (Самостійному творчому пошуку учня має передувати розглядання малюнка ріки, її літературний опис, з підбиранням епітетів (повноводна, спокійна, лагідна, невпинна, широка, тепла, добра). Потім можна зобразити рухами своїх рук або усього тіла течію річки. Створення образу допоможе учню віднайти вірні рухи.)

Ведмедик-Музикант. А тепер спробуй погладити так клавіші.

(Спочатку варто імпровізувати, щоб учень не був обмежений конкретними нотами і не витрачав час і увагу на знаходження потрібних клавіш на клавіатурі. Йому треба зосередитися на власних відчуттях та знайти відповідність між характером власних рухів та звуковим образом, який

створюється за допомогою цих рухів. Головне на цьому етапі – відчутти гнучкість у руках, проконтролювати слухом переливання звуків один в інший. Поступове оволодіння прийомом легато буде продовжено під час наступних уроків: спочатку за допомогою вправ буде закріплено навички зв'язування звуків по два, потім поступово завдання буде ускладнюватися.)

(Наприкінці уроку слід повторити назви артикуляційних прийомів. Окрема увага приділяється особливостям графічного запису цих прийомів у нотах. Якщо штрих *non legato* ніяк не позначається в нотах або підписаний італійською *non legato*, то для *staccato* та *legato* існують свої символи. Вивчаючи їх, доцільно зробити прив'язку до тих же образів, які обговорювали на уроці. Наприклад, крапка, що позначає *staccato*, асоціюється з дощовими краплинками, а ліга – для позначення зв'язного виконання – ніби плавний поворот річки між пагорбами. Ці образи сприятимуть запам'ятовуванню потрібної інформації.)

Домашнє завдання. Для домашньої роботи учню пропонується таке завдання: Ведмедик-Художник дарує учню свої малюнки веселої грайливої конячки та пухнастого кошени.

Конячка

Кошеня

Ведмедик-Музикант розповідає, як конячка дзвінко цокотить своїми підковками, а кошеня лагідно нявкає, та просить учня подумати, як можна цих тварин зобразити звуками і які артикуляційні прийоми краще для цього використати. Крім засвоєння артикуляційних прийомів, за допомогою таких завдань формуються ще й навички творчого осмислення навколишнього світу.

Очікуваний результат уроку. Закладено фундамент для гармонійного розвитку образного та асоціативного мислення; створення зв'язку уявних художніх образів зі звуковими через конкретні рухи та тактильні відчуття; засвоєння головних артикуляційних прийомів гри та усвідомлення мети їхнього використання; збагачення лексики учня; надання можливості для реалізації творчого потенціалу.

Усі ці важливі завдання вирішуються поступово, в ігровій формі, із частою зміною форм роботи. Спілкування з іграшковими персонажами створює ілюзію, що велику частину роботи роблять саме Ведмедики. Все це, разом із вчасним перенесенням уваги учня на нові деталі та нові завдання, запобігає його втомлюваності та підтримує високий рівень зацікавленості та ініціативи протягом усього уроку.

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 7–8 років.

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: *«Ознайомлення з поліфонічним типом мислення. Вивчення елементарних способів роботи над поліфонічною фактурою».*

Очікувані результати: усвідомлення учнем принципу поліфонічного мислення; набуття первинних навичок роботи над поліфонічною фактурою.

Матеріали та обладнання: малюнки або іграшки персонажів (Ведмедик-Художник та Ведмедик-Музикант); художні ілюстрації (ліс, весна, птахи); нотний зошит, олівець, нотний матеріал; аудіозаписи п'єси «Весна», яка створена О. Є. Барібіною спеціально для цього уроку (можна замінити іншими поліфонічними творами; п'єса повністю та кожен голос окремо також можуть бути виконані викладачем); акустичне або цифрове фортепіано.

Хід уроку

(Урок починається з казкової розповіді про Ведмедиків.)

Викладач. Одного разу Ведмедик-Художник та Ведмедик-Музикант пішли до лісу. Стояв чудовий весняний день, сонечко ласкаво торкалося ведмедиків своїми промінцями. Яскраві квіти в траві притягували їхні погляди. Вітерець ніжно дмухав на перші зелененькі листочки, намагався зробити охайні зачіски деревам після зими.

Стільки краси навкруги! Ведмедик-Художник вже з нетерпінням уявляв собі, як він все це зобразить фарбами або олівцями, коли друзі повернуться додому. Ведмедик-Музикант теж отримував величезне задоволення від прогулянки. Йому також захотілося передати в музиці свій чудовий настрій, втілити красу і радісний спокій весняного дня. Але як же він зможе передати його звуками?

Раптом він почув трелі якоїсь маленької пташки. Вона співала про те, яка вона щаслива, як радіє чудовому дню, сонечку, зелені, запашному повітрю! І весь ліс затамував подих, зачаровано слухаючи її пісню – гімн весні! А Ведмедик-Музикант одразу зрозумів, що саме ця мелодія й передасть його враження від прогулянки, і саме її він зіграє сьогодні. Як добре, що у нього завжди при собі нотний зошит та олівець! Він швиденько записав нотами мелодію, щоб не забути її до вечора.

(Викладач виконує мелодію або вмикає її аудіозапис. Потім записує її нотами разом з учнем, одночасно повторюючи з учнем нотну грамоту та закріплюючи ці знання.)

(Після того, як мелодія записана нотами, викладач знов виконує її на інструменті, а учень слідкує очима за нотним текстом. Потім вони співають разом з учнем сольфеджіо і лише тоді, коли матеріал таким чином опрацьовано, учню пропонується зіграти цю мелодію по нотах.)

Викладач. А тим часом прогулянка Ведмедиків продовжується. Маленький співак трішки втомився, взяв невеличку паузу, щоб перехопити повітря. І раптом його мелодію підхопив птах, який сидів на сусідньому дереві. Він підтримував своїм голосом першого, але підспівував трішки по-своєму, і разом у них вийшло дуже красиво.

(Цей варіант п'єси опрацьовується так: спочатку викладач виконує його, потім допомагає учневі розібрати другий голос. Грає з учнем по партіях, міняються партіями, лише тоді учень виконує п'єсу самостійно двома руками.)

Викладач. Поки Ведмедики насолоджувалися піснею, другий співак все сміливішав, спів його ставав більш впевненим. Якщо спочатку він просто підспівував, то тепер зміг підлаштувати до основного голосу самостійну мелодію, хоча й не дуже складну, але виразну.

Весна

Ольга Барібіна

Легібно, не поспішаючи

Викладач опрацьовує з учнем цей варіант п'єси за вже знайомим алгоритмом:

- грає сам на інструменті;
- допомагає учню прочитати другий голос;
- виконують вдвох по партіях, завдання учня – намагатися прослухати обидві мелодії одночасно;
- викладач та учень міняються партіями;
- учень виконує всю п'єсу двома руками, граючи по нотах. Намагається при цьому не втрачати внутрішнім слухом мелодичних ліній кожного голосу.

Спочатку учень опрацьовує кожен елемент поліфонічної фактури окремо, потім відтворює її всю, але в ансамблі з викладачем, відповідаючи тільки за один голос, при цьому слухаючи обидва. Можна пограти в гру, ніби Ведмедики повернулися додому, і тепер теж вдвох виконують цю пісеньку. Викладач з учнем розподіляють партії та ролі, хто виконує партію Ведмедика-Художника, а хто – Ведмедика-Музиканта, потім міняються ролями. Ігровий елемент у роботі задіює фантазію та полегшує виконання складних завдань. Слід зауважити, що учень виконує п'єсу сам двома руками лише після того, як кожен елемент фактури засвоєно і його виконання не викликає труднощів. Поліфонічна фактура досить складна для виконання, її опанування – одне з найважливіших завдань у вихованні учня-піаніста. Тому не слід поспішати та намагатися пройти всі ці етапи протягом одного уроку. Цілком імовірно, що повноцінне опрацювання цих завдань займе кілька уроків.

Коли учень достатньо впевнено зможе виконувати обидва голоси водночас, можна запропонувати йому ще один спосіб роботи над поліфонічною фактурою. Він полягає в тому, щоб один голос грати, а інший – співати. Така робота вимагає досить розвиненого слуху та чистого інтонування голосом.

Крім того, під час виконання двох голосів учень має помітити їхнє *гармонічне поєднання*. Викладач може скористатися нагодою та пояснити, що звуки в музиці можуть бути організовані по горизонталі (мелодійна лінія) та по вертикалі (гармонія). Це в подальшому сприятиме кращому розумінню учнем складових музичної фактури.

Весна
(варіант для створення власного нижнього голосу)

Наприкінці уроку учень отримує **домашнє завдання**, яке закріплює новий матеріал та одночасно сприяє реалізації творчого потенціалу учня:

1. Створити самостійно іншу мелодію другого голосу, яка б так само гармонічно поєднувалася з мелодією першого (не складну, наприклад, можна поставити умову використовувати контрапунктом лише одну ноту на такт). Самостійно вписати цей голос нотами на заздалегідь підготовлений аркуш.

2. Придумати слова до кожної з мелодій.

3. Створити акордовий акомпанемент до мелодії першого голосу (щоб допомогти учню спростити завдання викладач надає кілька акордів для вибору).

Акорди для акомпанементу

Під час перевірки домашнього завдання на наступному уроці викладач пропонує порівняти варіанти п'єси з другим голосом та з акомпанементом, звернути увагу на особливості звучання кожного варіанту, і на цьому прикладі пояснює учню різницю між поліфонічною та гомофонно-гармонічною фактурою.

Методи роботи над поліфонією, з якими учень ознайомився на початковому етапі на відносно легкому матеріалі, будуть використовуватися і під час вивчення більш складного матеріалу, зокрема підголоскової поліфонії, поліфонії з елементами імітації, а також поліфонічних творів з більшою кількістю голосів.

БІЛОУС Галина Володимирівна
Дитяча школа мистецтв м. Первомайська,
Миколаївська обл.

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 6–7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво».

Модуль 3. Компонування елементів у зображенні. Підмодуль 3.1. Центральна композиція.

Завдання: створити малюнок на тему «Я та мій маленький друг» або «Моя мрія про маленького друга».

Використання іграшки Ведмедика-Художника: викладач використовує іграшку для створення невимушеної творчої атмосфери. Ведмедик – помічник викладача під час пояснення матеріалу та проведення уроку.

Матеріали та обладнання: іграшка Ведмедик-Художник; приклади малюнків із центральною композицією; для учнів: аркуші, гуашеві фарби, білий та чорний маркери, палітра, пензлики, баночки з водою.

Власний Ведмедик-Художник

Зміст навчання:

- формування індивідуального відчуття формату і врівноваженої композиції;
- зображення одного об'єкту з подальшою його деталізацією;
- компонування двох і більше елементів у форматі аркуша за принципами вільного розміщення, перетину та накладання;
- співмірність зображення та формату.

Очікувані результати навчання:

- знає і застосовує в художній діяльності правила та принципи розміщення 1–3 предметів на площині;
- оцінює за допомогою викладача та Ведмедика-Художника наочні зразки і приклади;
- за допомогою викладача та Ведмедика-Художника komponує один головний елемент відповідно до масштабу аркуша, деталізує або прикрашає його;
- додає супідрядні елементи до загальної композиції та підпорядковує їх головному елементу;
- виокремлює головне в зображенні кольором, розміром (величиною);
- застосовує набуті знання для створення індивідуальної композиції;
- інтегрує особисті ідеї в процесі створення зображення;
- дотримується принципу послідовності у виконанні роботи.

Хід уроку

1. Організаційний момент (5 хв)

Знайомство з Ведмедиком-Художником

Привітання учнів із запрошенням Ведмедика-Художника на урок. *(Викладач тримає в руках іграшкового Ведмедика.)*

Ведмедик-Художник. Привіт, друзі! Я – Ведмедик-Художник, ваш новий друг. Сьогодні ми навчимося малювати так, щоб малюнок виглядав гарно. Я розкажу, як зробити так, щоб головний герой вашої картини був у центрі. Це зовсім не складно!

2. Пояснення нового матеріалу (10 хв)

(Коротка розповідь Ведмедика-Художника про центральну композицію.)

Ведмедик-Художник. Центральна композиція – це коли головний герой вашого малюнка знаходиться посередині або близько від неї.

Важливо! Зображення має бути досить великим, щоб його було легко побачити. Головний герой повинен бути в центрі уваги.

Ми вже знаємо, що форма і колір допомагають передати емоції та характер персонажів.

Портрет Ведмедика-Художника

Деталізація персонажів

Ведмедик-Художник. Ви малюєте себе та свого маленького друга, який у вас є, або ви про нього мрієте. Подумайте, який у вашого персонажа настрій? Він радіє, сумує чи може він замріяний?

Які кольори краще показують ці емоції? Наприклад, яскраві кольори, як червоний чи жовтий, передають радість, а синій – спокій.

Подивіться на вираз обличчя вашого персонажа. Він посміхається? Можливо у нього великі очі, які щиро дивляться на вас.

Що він робить? Наприклад, тримає м'яч, малює чи просто сидить і думає про щось приємне.

Пояснення місця дії: ви та ваш друг можете бути вдома, у затишній кімнаті або на вулиці. Якщо це вулиця, яка зараз пора року? Весна з квітами, тепле літо чи зимовий сніг?

Пояснення нового матеріалу

Який час доби? Сонце яскраво світить вдень, чи зорі мерехтять вночі?

(Ведмедик-художник показує свій малюнок). Ось я намалював себе з пензликом у лапах. Я додав фон – травичку і синє небо, щоб виглядало, ніби я на прогулянці.

Діти, а що ви хочете намалювати навколо свого героя? Сонечко, дерева чи може веселку?

3. Практична частина (20 хв)

На початку малювання всі учні знають, що саме вони намалюють та добре уявляють це собі, бо Ведмедик-Художник спілкується з усіма та слухає відповіді. Учні малюють, а викладач з Ведмедиком-Художником дивляться та за потреби допомагають.

Поради від Ведмедика-Художника для дітей

1. На аркуші паперу намалюйте легкими лініями себе та вашого маленького друга посередині або ближче до середини.
2. Подумайте, який у вас настрій, і намалюйте міміку обличчя та позу.
3. Додайте деталі навколо: меблі, квіти або погоду, яка зараз на вулиці.
4. Розфарбуйте ваш малюнок яскравими кольорами згідно із задумом. Не забудьте зробити головний елемент найбільш помітним.

Ведмедик-Художник. Якщо комусь важко, я прийду на допомогу!

(Підказує.) Починаємо з простих форм, наприклад, намалюй голову, як коло, а потім додай деталі.

(Підтримує.) Подумай, як показати емоції твого героя через великі очі чи яскраву усмішку!

(Радить.) Спробуй додати трохи жовтого або оранжевого, щоб зробити картину теплішою і веселішою.

4. Підсумки уроку (5 хв)

(Обговорення: діти показують свої малюнки.)

Ведмедик-Художник. Ваші малюнки чудові! Ви всі – справжні художники. Хто хоче розказати, чому ви намалювали саме це?

Викладач та Ведмедик-Художник. (Підбадьорюють усіх.) Молодці! Навіть якщо щось здається складним, головне – не зупинятися й пробувати далі.

Учні демонструють свої роботи

Оцінювання ефективності уроку:

- Чи зрозуміли діти, як створити центральну композицію?
- Чи змогли вони передати емоції своїх персонажів через малюнок?
- Чи почувалися вони впевнено під час малювання?
- Чи допоміг Ведмедик-Художник створити веселу та затишну атмосферу?

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 6–7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво».

Модуль 2. Графічні засоби. **Підмодуль 2.2.** Крапка-пляма. Ритм й повтор малюнка. Силует й образ.

Тема уроку: *«Дитячі іграшки: Ведмедик-Музикант, Ведмедиця-Поетеса».*

Мета уроку:

- вивчення характеру ліній та їхнього впливу на характер зображення;
- формування навичок володіння художніми графічними засобами і матеріалами;
- ознайомлення з художньою графікою з метою розвитку уяви і фантазії;
- створення простих зображень з натури і з уяви за допомогою крапок, ліній і плям.

Завдання: намалювати ведмедика з чітко визначеним характером та передати характер через зображення тла.

Очікувані результати:

- учень/ця розуміє принцип створення графічного зображення за допомогою простих художніх засобів виразності: лінія, крапка, пляма;
- знає і називає види ліній; розрізняє лінію, крапку та пляму;
- варіативно використовує художні засоби і знаряддя у власній художній творчості;
- володіє різними способами зображення об'єктів лініями;
- передає характер зображення графічними засобами; утворює ритмічні повтори в малюнку;
- застосовує лінії, крапки та їхнє поєднання для створення зображення.

Матеріали та обладнання:

• *для викладача:* зображення іграшкових ведмедиків – Ведмедика-Музиканта та Ведмедиці-Поетеси; навчальні таблиці із засобами виразності графіки; приклади малюнків до понять «силует», «лінія», «крапка», «пляма»; музичні фрагменти: «Мелодія про Ведмедика-Музиканта», «Мелодія про Ведмедицю-Поетесу»; вірш від Ведмедиці-Поетеси;

• *для учнів:* аркуші, гуашеві фарби, м'які кольорові олівці, фломастери, білий та чорний маркери, палітра, пензлики, баночки з водою.

Хід уроку

I. Організаційний момент (5 хв)

(Привітання учнів. Викладач пропонує учням підійти до дошки, де знаходяться зображення двох іграшкових ведмедиків. Діти знайомляться із зображеннями ведмедиків: Ведмедика-Музиканта та маленької Ведмедиці-Поетеси. Учні бачать, що вони мають абсолютно різний вигляд: розмір, колір хутра, його м'якість. У ведмедиків різний одяг. А ще ведмедики мають різний характер та здібності. Викладач розповідає про ведмедиків.)

Викладач. Ведмедиця «Поетеса». Тендітна та ніжна Ведмедиця-Поетеса бачить красу у всьому, що її оточує. Вона вірить, що все довкола нас по-своєму красиве, тому його варто оспівувати у віршах. Її рухи плавні, а слова течуть, наче мед. Це захоплює слухачів та змушує повірити у дива, які містяться в рядках її віршів.

Ця Ведмедиця-Мисткиня легка та світла, неначе теплий весняний вітерець та своєю творчістю спонукає сприймати життя як поле можливостей, на якому завжди є місце для квітів надії та променів радості. Ведмедиця склала маленький вірш про ведмедика Музиканта, який ми прослухаємо на уроці.

Ведмедик «Музикант». Цей Ведмедик-Музикант дуже добре орієнтується в музиці та в тому, як привернути увагу аудиторії. Ви точно його впізнаєте за яскравим образом, стильним вбранням та палким поглядом. Він може бути різним: експресивним і спокійним, веселим і ліричним, відкритим для всіх та зосередженим лише на своїй творчості.

Ведмедик хоче нам загадати загадку: він створив дві мелодії на честь маленької Ведмедиці-Поетеси та про себе. Ми прослухаємо ці дві мелодії та вгадаємо про кого вони.

II. Пояснення нового матеріалу (10 хв)

Викладач. Сьогодні ми вирушаємо в подорож до світу мистецтва графіки разом із двома чарівними героями – Ведмедиком-Музикантом та Ведмедицею-Поетесою. Вони допоможуть нам краще зрозуміти, як створювати малюнки за допомогою графічних засобів – лінії, крапки, плями. Ми навчимося передавати характер образів через лінії, а також дізнаємося, що таке силует та його значення в композиції.

Що таке силует?

Силует – це пласке, контурне зображення предмета або фігури без деталізації. Воно передає загальну форму та характер.

Вивчаємо двох ведмедиків

Ведмедик-Музикант має чіткий, контрастний силует. Його образ яскравий, динамічний, з різкими, впевненими лініями.

Ведмедиця-Поетеса має ніжний, плавний силует, її образ легкий, як хмаринка, з м'якими, округлими лініями.

Характер ліній у графіці

Лінії бувають різні й вони впливають на сприйняття образу:

- різкі, ламані, динамічні лінії – передають енергію, рішучість, характер дії. Саме такі лінії ми використаємо для створення Ведмедика-Музиканта;
- м'які, хвилясті, плавні лінії – передають ніжність, спокій, гармонію. Такими лініями ми покажемо Ведмедицю-Поетесу.

Ритм та графічні засоби виразності

Ритм у малюнку – це повторення графічних елементів (ліній, крапок, плям) у певному порядку. Він може бути спокійним (м'які вигнуті лінії), як у Ведмедиці-Поетеси, або динамічним (різкі штрихи, зміни контрасту), як у Ведмедика-Музиканта. Ритм допомагає зробити малюнок гармонійним і виразним.

Графічні засоби виразності

Лінія – може бути тонкою, товстою, хвилястою чи прямою, передає рух і настрій.

Крапка – може утворювати ритмічні повтори, створювати ефект текстури.

Пляма – передає об'єм і глибину, може бути світлою або темною, контрастною чи м'якою.

Зверніть увагу, як за допомогою ліній, плям та крапок можна передати хутро ведмедиків та їхній одяг.

III. Практична частина (20 хв)

Учні обирають, кого вони хочуть зобразити – Ведмедика-Музиканта чи Ведмедицю-Поетесу. Створення силуетного малюнка ведмедика. Додавання деталей, що відображають характер ведмедика. Малювання фону, який підкреслює настрій героя.

Викладач. Давайте поміркуємо, роздивляючись наших героїв!

Контрастне зображення Ведмедика-Музиканта

Музикант – це вибух емоцій! Його одяг можна зобразити чорним та білим кольорами, де чорний колір підкреслює глибину образу, а білі ділянки додають ритму. У його одязі є різкі переходи між світлом і тінню. Увага на тло, на якому зображений наш Ведмедик-Музикант. Воно яскраве та ритмічне, як його музика. Давайте послухаємо мелодію Ведмедика-Музиканта, як ми її намалюємо? Які будуть візерунки ліній та плям цієї мелодії? Якого кольору? Діти уважно слухають мелодію, вони встають та рухаються згідно ритму, викладач допомагає відчувати ритм.

Нюансне зображення Ведмедиці-Поетеси

Поетеса – це ніжність і гармонія. Увага на тло, на якому зображена наша Ведмедиця-Поетеса: воно ніжне, як вона сама та її вірші. Давайте послухаємо мелодію Ведмедиці-Поетеси: як ми її намалюємо? Які будуть візерунки ліній та плям цієї мелодії? Якого кольору? Використаємо плавні, схожі на мереживо лінії, легкі переходи кольору, м'які штрихи. Її образ ніби розчиняється у світлій атмосфері. Діти рухаються, щоб відчувати ритм музики. Після активного обговорення їм простіше зрозуміти та намалювати тло та мелодію. Важливо, щоб вони активно усвідомлювали, які саме лінії, крапки та плями краще підкреслюють характер героїв.

(Учні малюють та постійно спілкуються з викладачем, розповідаючи про свої враження.)

Викладач. Давайте послухаємо сюрприз від маленької пухнастої Поетеси – вірш про Ведмедика-Музиканта:

Ведмедик-Музикант заграв –
Лунала пісня між дібров,
Звучав акорд і світ співав,
Наповнений весною знов!
Його мелодія чарує –
То весела, то сумна.
Він грає серцем віртуозно
Й музика – його весна!

IV. Підсумки уроку (5 хв)

Виставка дитячих робіт. Обговорення: «Чому ви обрали саме цього ведмедика? Які художні засоби допомогли передати його характер?»

Сценарій уроку 3

Вікова категорія учнів: 6–7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Ліплення».

Тема уроку: «Країна веселки».

Модуль 4. Просторова композиція.

Мета уроку: поєднання (комбінування) засвоєних раніше образів з подальшим створенням емоційного та просторового зв'язку між ними.

Завдання: створити просторову композицію на тему «Ведмедик “Мрійник” та Ведмедик “Мені потрібна допомога” в Країні веселки». *Розширене завдання:* індивідуально створений образ, пов'язаний певним сюжетом, із подальшим об'єднанням у загальну композицію.

Матеріали та обладнання:

- *для викладача:* зображення іграшкових ведмедиків – ведмедика «Мрійника» та Ведмедика «Мені потрібна допомога»; пластичний дріт для каркасу ведмедиків, плоскогубці;

- *для учнів:* аркуші, м'які кольорові олівці для створення ескізу, дошки для пластиліну, кольоровий пластилін, стеки.

Очікувані результати навчання:

- учень створює прості композиції з двох – трьох фігур;
- демонструє початкове вміння передати емоційний стан образів персонажів;
- у межах розширеного завдання учні створюють одну – дві фігури з подальшим об'єднанням в загальну багатофігурну композицію,.

Хід уроку

I. Вступна частина

1. Організаційний момент (2 хв)

Привітання учнів. Учні займають місця та слухають повідомлення теми та мети.

2. Повідомлення теми та мети (3 хв)

Викладач пропонує учням підійти до дошки, до якої прикріплені зображення двох іграшкових ведмедиків. Діти знайомляться із зображеннями Ведмедика «Мрійника» та Ведмедика «Мені потрібна допомога» та бачать, що вони абсолютно різні. У ведмедиків різний одяг, вони мають різний характер та здібності. Викладач розповідає про особливості ведмедиків.

Ведмедик-Мрійник та його чарівні метелики. Ведмедик «Мрійник» – справжній чарівник цієї країни. Він бачить світ у яскравих фарбах і вірить у те, що мрії обов’язково збуваються. Його супутники – різнокольорові метелики. Вони не прості, а чарівні: їхні крила розмальовані у всі відтінки веселки, а коли вони махають крилами, у повітрі з’являються золоті іскри. Метелики допомагають усім, хто сумує, піднімаючи настрій своїми веселими танцями.

Ведмедик «Мені потрібна допомога» – шлях до радості. Спочатку Ведмедик «Мені потрібна допомога» був сумним. Його лапка була перев’язана, а очі видавали втому. Він не знав, як знайти друзів у цій дивовижній країні. Але тут з’явився Ведмедик-Мрійник і його метелики. Вони оточили друга теплом, розповіли йому про силу мрій і творчості. Разом вони почали створювати нові фігурки з пластиліну – радісних звірят, квіти, веселкові хмаринки. З кожною новою фігуркою Ведмедик «Мені потрібна допомога» ставав усе щасливішим. Його лапка більше не боліла, адже підтримка друзів має цілющу силу.

Викладач. У нас завдання створити просторову композицію на тему «Ведмедик “Мрійник” та Ведмедик “Мені потрібна допомога”» в Країні веселки».

II. Основна частина

1. Пояснення нового матеріалу (15 хв)

(Обговорення теми «Країна Веселки». Розповідь про магічний світ та його жителів.)

Країна Веселки – магічний світ фантазії

Країна Веселки – це неймовірне місце, де все навколо переливається яскравими барвами. Небо тут змінює колір протягом дня – зранку воно ніжно-рожеве, опівдні – золотаво-жовте, а ввечері – фіолетове з відблисками смарагдових зірок. Хмарки тут не білі, а кольорові – ніжно-блакитні, бузкові, персикові, вони немов пухкі подушечки. Трава в цій країні не лише зелена, а й жовта, рожева, навіть синя – залежно від настрою природи. А дерева тут можуть бути з помаранчевим листям улітку, з блакитними гілками або сріблястими стовбурами, наче вони чарівні. Коли йде дощик, краплинки падають різнокольоровими намистинками: одна – червона, інша – синя, третя – жовта. Вони весело стрибають по листочках і співають дзвінкі пісеньки, немов маленькі музиканти.

(Малювання ескізів майбутньої композиції. Визначення основних персонажів (казкові тварини, фантастичні рослини, веселкові хмари тощо).)

2. Практична частина (65 хв)

Діти обирають, кого й що вони хочуть зліпити в просторовій композиції.

Етапи виконання

Створення основи: об'ємних елементів просторової композиції.

Деталізація фігур: опрацювання форми та виразів персонажів.

Поеднання кольорів: комбінування відтінків, щоб передати казковість світу.

Техніка ліплення ведмедика з пластиліну

1. Формування основи. З пластичного дроту підготуйте простий каркас. Візьміть пластилін основного кольору (коричневий, бежевий або інший відтінок). Скачайте кулю для голови та овал для тулуба. З'єднайте деталі, трохи приплюснувши місця з'єднання з каркасом.

2. Деталізація. Сформуруйте лапки: зліпіть чотири невеликі валики та обліпіть ними каркаси лапок. Зліпіть вухка – два маленьких кружечки, прикріпіть їх до голови. Виліпіть мордочку, додайте носик. Очі можна зробити з маленьких кульок білого та чорного пластиліну згідно із зображенням ведмедика.

3. Декорування. Додайте виразність мордочці: можна зробити усмішку стеком. Ведмедик має светрик: створіть його з кольорового пластиліну.

4. Робота з кольором у композиції. Поеднуйте контрастні кольори для виділення деталей. Використовуйте плавні переходи (градієнти) для більшої виразності. Експериментуйте з різними відтінками, щоб персонажі виглядали ще казковішими.

III. Підсумки уроку (5 хв)

Виставка творчої роботи учнів. Остаточне доопрацювання деталей. Об'єднання всіх фігур у загальну просторову композицію. Презентація колективної роботи.

Обговорення:

- Як ви уявляєте свою Країну веселки?
- Що вас найбільше вразило?

Якщо вистачає часу, за бажанням, можна зробити мультфільм у вибраній програмі. (Посилання на відео уроку: <https://youtu.be/2KFisTk0HGY?si=PhFHZO-UqZQdajgi>.)

Фото просторової композиції «Країна веселки»

БУТЧЕНКО Алла Василівна

Школа мистецтв Бахмутської міської територіальної громади,
Донецька обл.

Сценарій уроку

Вікова категорія учнів: 8–9 років.

Підрівень мистецької освіти: 3-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво».

Тема уроку: «У світі ліній і форм».

Мета уроку:

- *навчальна:* створення графічних зображень за допомогою виразних засобів рисунку (лінія, крапка, штрих), створення з їхньою допомогою різних форм предметів; формування навички володіння художніми графічними засобами та матеріалами;

- *розвивальна:* розвиток вміння аналізувати навколишнє середовище і відтворювати його на папері; розвиток окоміру, пам'яті, уяви, творчого мислення, дрібної моторики рук;

- *виховна:* виховання інтересу до образотворчої діяльності; активізація бажання художньо відображувати навколишній світ під час виконання графічних робіт.

Матеріали та обладнання: м/ф «Картина», презентація, ілюстрації з зимовими пейзажами, картки для домальовування, шаблони геометричних фігур, іграшка Ведмедик-Художник; папір, кольорові олівці і пастельна крейда.

Хід уроку

I. Вступна частина

Викладач. Доброго дня, діти! Сьогодні у нас з вами буде трохи незвичний урок, бо мені потрібна ваша допомога. Всі готові працювати? *(Перевірка дітьми свої робочих місць до початку роботи.)* Тоді починаємо...

Допомога потрібна не мені, а ось кому. Знайомтесь, це ведмедик Тедді, він – художник, який, як і ви, навчається у художній школі. У нього, як і в кожного з вас, є своя маленька «картинна галерея» з його малюнків, є такі ж уроки і завдання, як і у вас. Також у нього є домашні завдання, які він виконує на закріплення отриманих знань.

На наступний урок Тедді повинен скласти гру-квест, яка називається «Намалюй картину за моїм описом». Для нього це поки що незнайоме завдання, з яким йому належить впоратись. Гадаю, що ми з вами, як справжні друзі,

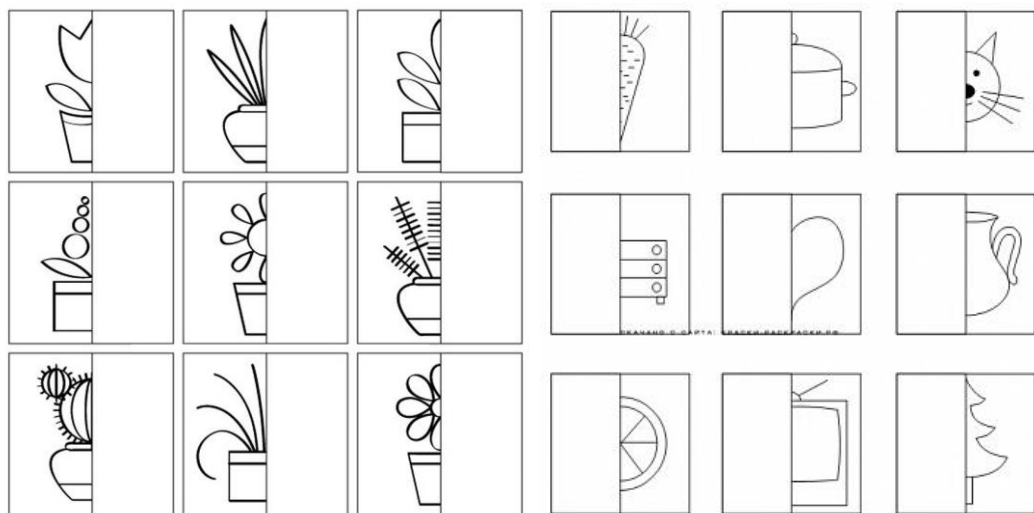
можемо йому допомогти. І ми самі будемо вправлятися у такій роботі, як то складати детальний опис-план.

Діти, пам'ятаєте ми з вами дивились м/ф «Картина», у якому письменник звернувся до художника і попросив його намалювати картину за описом? Давайте ми з вами пригадаємо, чому картина, яку намалював художник, вийшла зовсім не така, як замовляв поет. *(Відповіді учнів.)* Правильно, тому що він не точно сформулював завдання. Тому нашому ведмедику Тедді дуже важливо максимально точно скласти опис того малюнку, який повинен бути.

1. Актуалізація опорних знань

Викладач. Діти, скажіть, за допомогою яких виразних графічних засобів можна малювати? *(Відповіді учнів.)* Правильно, виразними засобами в малюнку є лінія, штрих, крапка. Які бувають лінії? *(Прямі, хвилясті, ламані, округлі та ін.)* За допомогою чого ми тонуємо зображення? *(Штрихи.)*

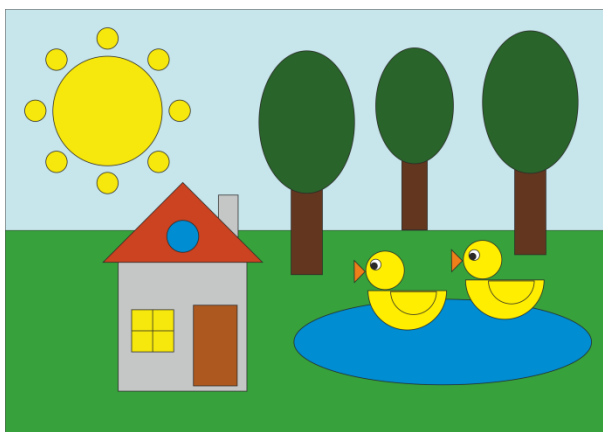
Зараз проведемо невеличку гру на увагу. Кожен з вас отримає карточку, на якій є фрагмент малюнку, а вам необхідно його домалювати, використовуючи різні види ліній. *(Діти виконують вправу і коментують на прохання викладача, які лінії вони використовують.)*

Приклади карток

Викладач. Молодці! Йдемо далі. Усі предмети мають свою форму і можуть бути або однієї геометричної форми або складатися з кількох. Які геометричні форми ви знаєте? *(Коло, квадрат, трикутник, циліндр, конус.)* Наприклад, що в пейзажі має форму трикутника *(ялинка, стовбур дерева)*, кола *(сніговик, крона дерева, озеро)*, прямокутника *(річка)* та інші? *(Викладач демонструє картинку пейзажу. Діти разом з викладачем розбирають форму предметів.)*

Що ж, трохи розізнаємося і почнемо виконувати наше завдання.

Приклади пейзажів

2. Фізкультхвилинка / руханка

Викладач. Стільки раз у долоні плеснемо, скільки сторін у ... (викладач показує фігуру «квадрат»).

Стільки раз ногою тупнемо, скільки кутів у ... (викладач показує фігуру «прямокутник»).

Ми присядемо стільки разів, скільки кутів у ... (викладач показує фігуру «трикутник»).

Підстрибнемо рівно стільки, скільки кутів у цієї фігури ... (викладач показує фігуру «шестигранник»).

(Можна також використати руханку «Ведмежий танець перед зимовим сном», надану в матеріалах методичного практикуму «Ведмедик-Митець», обігравши його, як лісового братика ведмедика Тедді).

Приклад малюнка

II. Основна частина

Викладач. Гаразд. Ми трохи розім'яли наші м'язи, настав час й попрацювати. Беремо в руки олівці й починаємо виконувати роботу. Зараз я буду описувати вам картину, яку вигадала, а ви, уважно мене слухаючи, будете на аркуші малювати саме те, що я кажу.

Тедді, ти теж уважно слухай, як треба складати опис картини, щоб тебе всі зрозуміли.

«Посеред картини – лінія горизонту, хвиляста лінія, яка трохи повторює снігові кучугури. У лівому верхньому куті малюнка світить яскраве коло сонця, його прямі промені розходяться на всі боки.

На лінії горизонту розташовані 5 дерев, які мають різну форму. Деревина мають трикутні стовбури, овальну та округлу форму, яку заповнюємо гілками-лініями довільної форми. Між деревами стоять невеличкі ялинки, які складаються з трьох трикутників. У лівому нижньому куті стоїть сніговик, який складається з трьох куль. На голові в нього циліндричне відерце, очі, рот

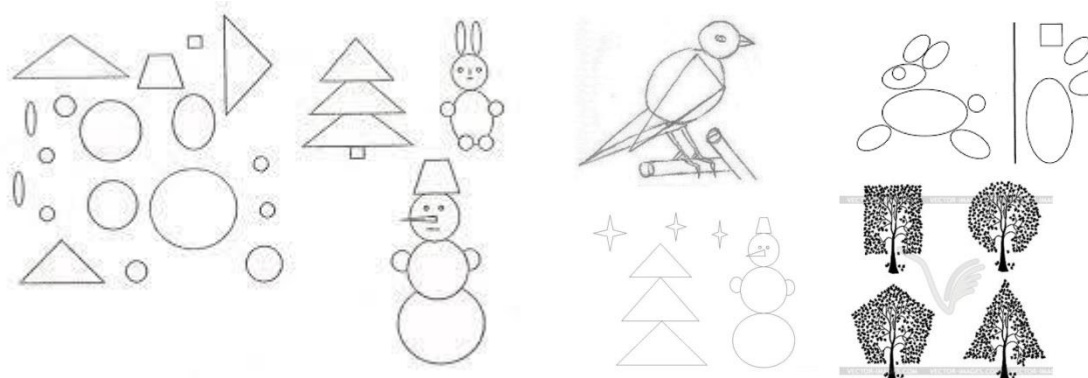

і гудзики-крапки, ніс – трикутна морква. Замість рук – гілки з ламаних ліній. Біля сніговика сидять три зайці.

Згадуємо, як малюється заєць: тулуб – це великий овал, голова – овал поменше. Овальні лапки, хвіст, вуха і невеличкий хвостик; крапки – ніс та очі. Малюємо спочатку одного, потім – другого, далі – третього зайців. У правому нижньому куті на передньому плані розташована велика ялинка з овальними шишками, на маківці ялинки сидить снігур.

З яких частин складається пташка? Округлий тулуб, кругла голова, трикутник-дзьоб, прямокутний хвіст і трикутник-крило. Така ж сама пташка-синичка сидить на руці».

(Робота виконується кольоровими олівцями і за допомогою крейди заштриховується. Викладач звертає увагу на правильність штрихування, за допомогою якого також передається форма предмета.)

Приклади виконання завдання

III. Оцінювання дітьми своїх робіт

Викладач. Гаразд, а зараз давайте перевіримо, чи все ви виконали правильно. Давайте зробимо мінівиставу з ваших малюнків і поглянемо, чи все правильно ви намалювали. *(Діти розміщують свої роботи на дошці, викладач ще раз описує картину, а учні перевіряють малюнки, як під час диктанту.)*

Бачиш, Тедді, як важливо все правильно описувати для того, щоб тебе зрозуміли і все правильно намалювали? До речі, це стосується не тільки малювання, а й повсякденного життя. Якщо ви хочете, щоб ваше завдання, прохання були виконані саме так, як вам треба, важливо дати чітку установку – план, щоб не виникало непорозумінь.

IV. Підсумок уроку

Викладач. Молодці, ми з вами гарно впорались, краще, ніж той художник з мультфільму. А це все тому, що ви були дуже уважні не тільки на цьому уроці, але й на попередніх. Сподіваюсь, що досвід, який ми з вами отримали сьогодні, допоможе нашому новому другу – ведмедику Тедді.

ГАЙДЕНКО Ольга Вікторівна
Нерубайська школа мистецтв,
Одеська обл.

Сценарій уроку

Вікова категорія учнів: учні 8–10 років.

Підрівень мистецької освіти: 3-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької школи.

Навчальна дисципліна: «Ліплення».

Модуль 1. Завдання на творчу уяву.

Тема уроку: «*Фактура і текстура*».

Мета уроку:

- ознайомлення з різними техніками ліплення; набуття навичок втілення своєї фантазії через малюнок (створення ескізу) та ліплення, створення об'ємних фігур з пластиліну;
- розвиток уяви та творчого мислення, дрібної моторики; створення позитивної та творчої атмосфери.

Очікувані результати

• *Творче натхнення:* робота на уроці пробудить уяву та дозволить створити унікальну сцену зі сну ведмедика Оскара.

• *Використання різних технік:* учні дізнаються про нові техніки ліплення, які дозволяють створювати максимально реалістичні та виразні вироби.

• *Робота з деталями:* учні уточнюють та описують різні деталі, що наснилися Ведмедику.

• *Експерименти з матеріалами:* учні спробують різні матеріали для ліплення, які дозволяють досягти цікавих ефектів та текстур.

• *Створення власного світу:* учні можуть створити власний маленький світ з квітів.

• *Вираження емоцій:* через ліплення передати емоції (радість, смуток, здивування), що допоможе учням краще зрозуміти та опрацювати власні почуття.

• *Взаємодія з іншими:* можна створити спільну композицію, де учні зможуть обмінятися ідеями та досвідом, щоб надихнутися та навчитися новому.

• *Задоволення від процесу:* учні отримають задоволення від процесу ліплення; з'явиться влаштувати шкільну виставку.

Матеріали та обладнання: папір для малювання (формат А5 або А4); кольорові олівці, грифельний олівець; зображення ведмедиків (можна роздрукувати або показати на екрані); музичний супровід ([спокійна](#), [мрійлива](#))

[музика](#)); пластилін різнокольоровий; дощечка для ліплення; набір стеків; картон цупкий; зубочистки або сірники (для дрібних деталей); блискітки, бісер, намистинки (для декору); проєктор «Нічник-космонавт» (для створення атмосфери розслаблення).

Хід уроку

I. Вступ (5 хв)

(Увімкнути проєктор «Нічник-космонавт» для створення атмосфери розслабленості.)

Розпочинаємо урок з короткої бесіди про сни. Запитуємо учнів, що вони бачать у снах, чи подорожували у них. Показуємо зображення Ведмедика, що спить. Розказуємо історію про те, як сни ведмедика оживають і він може подорожувати будь-куди. Можна прочитати українську народну казку «Казка про ведмедика Непосидька» (<https://kazky.org.ua/zbirky/anheljatko/neposydjko>) для розвитку уяви, мовлення та емоційного інтелекту. Запитуємо учнів, куди б вони хотіли вирушити у подорож у снах разом з ведмедиком. Показуємо зображення космосу, квітів та підводного світу та розповідаємо, що саме це ми будемо сьогодні ліпити.

(Вимкнути проєктор-нічник.)

II. Основна частина (30 хв)

(Увімкнути заспокійливу музику.)

Пропонуємо учням уявити, куди Ведмедик подорожує у своєму сні. Це може бути:

- підводний світ з яскравими рибами та коралами;
- космічна подорож до далеких планет;
- подорож у Сад райських квітів;
- Оскар, який плаває на спині кита;
- Оскар, який досліджує підводний світ, де риби – це друзі.

Учні малюють сон Ведмедика. Вони можуть використовувати будь-які матеріали: грифельний олівець, кольорові олівці, фломастери (створити ескіз).

Під час малювання вмикаємо спокійну, мрійливу музику, щоб створити розслаблену атмосферу. Варто запропонувати використовувати яскраві кольори та незвичайні форми.

Для опанування технік передачі різних фактур можна розділити урок на три частини, кожна з яких присвячена одній темі:

- *Космос*: учні ліплять планети, зірки, ракети, інопланетян.
- *Квіти*: учні ліплять фантастичні квіти, дерева, рослини.
- *Підводний світ*: учні ліплять риб, корали, морських зірок, водорості.

Показуємо різні техніки ліплення: розкочування, сплющування, витягування, з'єднання. Заохочуємо дітей використовувати різні кольори та матеріали.

III. Завершення (10 хв)

Після завершення ліплення, варто запропонувати учням представити свої роботи. Кожен учень розповідає про те, куди подорожує Ведмедик у своєму сні. Обговорюємо з учнями, які техніки створення форми та передачі фактури вони використовували. Організовуємо виставку дитячих робіт.

Додаткові ідеї

Можна запропонувати учням не лише намалювати сон ведмедика, а й написати коротку історію про його подорож.

Можна організувати гру «Сон ведмедика», де учні будуть показувати різні сцени зі сну ведмедика.

Також можна використати техніку *фриз* – намалювати на довгому папері цілу історію сну ведмедика.

Заохочуйте дітей до експериментів з матеріалами та техніками. Можна використати природні матеріали (гілочки, камінці, листя) для декорування робіт. Не оцінюйте роботи дітей, а лише хваліть їх за старання та творчість. Можна запропонувати учням зліпити самого ведмедика, який подорожує у сні. Можна об'єднати всі зроблені роботи в одну велику композицію «Сон ведмедика».

Роботи учнів

ГАРНАГА-БАЗІЛЕЙ Альона Вікторівна

Київська дитяча школа мистецтв № 5 імені Л. Ревуцького

Сценарій 1

Вікова категорія учнів: 11–12 років.

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Композиція».

Тема уроку: «Музика та передача емоційних станів».

Асоціативне мислення з використанням плюшевого ведмедика. Навчально-творча робота на вираження емоційного стану, наявного музичним твором, засобами образотворчого мистецтва.

Мета уроку:

- формування здатності розпізнавати та керувати власними емоціями;
- вираження власних емоцій через образотворче мистецтво;
- розвиток творчого мислення, уяви, спостережливості, емпатії.

Завдання: дослідити, як музика може викликати різні емоційні стани; за допомогою плюшевого ведмедика перетворити суб'єктивне внутрішнє відчуття на візуальний образ, що відповідно сприйматиметься й розпізнаватиметься глядачем.

Матеріали та обладнання: для викладача: м'яка іграшка Ведмедик-Музикант; різноманітні зразки музики (веселі, сумні, енергійні, спокійні та ін.); таблиці варіантів та способів відтворення різноманітних текстур і фактур засобами образотворчого мистецтва; для учнів: папір формату А2, малярний скотч, гуаш, пензлі, спонжі тощо.

Хід уроку

І. Вступна частина

1. Організаційний момент. Знайомство з ведмедиком (5 хв)

(Викладач демонструє учням плюшевого ведмедика, що тримає музичний інструмент.)

Викладач. Подумайте, що ви відчуваєте, коли бачите цього ведмедика.

Учні. Ведмедик якось причетний до музики. Можливо він музикант або вчиться грати.

Викладач. Як ви зрозуміли це?

Учні. Зрозуміли завдяки скрипці, яку тримає ведмедик.

Викладач. Дійсно, важливе значення в розкритті образу персонажа має певний атрибут, який допомагає дізнатися важливі речі про світ його захоплень, професію, вік, стать, приналежність до певних соціальних груп тощо. А ще ведмедик трохи засмучений, бо ніяк не

може знайти натхнення для своєї творчості. І ми з вами разом сьогодні спробуємо йому в цьому допомогти.

2. Оголошення теми уроку. Повторення вивченого на попередніх уроках (10 хв)

(Викладач оголошує тему уроку, пояснює, що на сьогоднішньому уроці йтиметься про вираження емоцій за допомогою синтезу мистецтв, зокрема музики та образотворчого мистецтва.)

Викладач. Пропоную пригадати, як кольорова гама відповідає певним емоційним станам, як керувати кольором задля створення необхідного звучання. *(Повторення тем «Кольорова гармонія», «Ритм».)*

II. Основна частина

1. Аудіювання (10 хв)

Викладач. Пропоную прослухати різні зразки музики: для цього можна заплющити очі й уважно послухати. А потім розповісти, які відчуття викликала у вас ця музика, які візуальні образи виникають в уяві. Які думки і почуття висловив композитор мовою музики? Як люди можуть висловлювати власні емоції?

(Прослуховування музичних фрагментів.)

Викладач. Зазвичай люди проявляють емоції вербально (слова), та невербально – за допомогою міміки, жестів, інтонації. Та чи завжди можна підібрати відповідні слова, аби висловити всі нюанси переживань?

Митці, зокрема художники й музиканти, мають у своєму арсеналі додаткові інструменти для самовираження: вони можуть спілкуватися специфічною мовою відповідного мистецтва. Музика здатна дуже тонко передавати глибину почуттів, її здавна використовують з метою створення відповідної атмосфери під час різноманітних заходів: музика допомагає розслабитись чи зосередитись, підкреслює урочистість події, допомагає зрозуміти емоційний стан персонажа, загострює драматизм моменту в кіно та театральній виставі...

Музика, як і образотворче мистецтво – універсальна мова, доступна для розуміння, незалежно від мови спілкування. Музика, як і колір, має фізіологічний вплив на людей та тварин.

Прослуховування мелодійної музики може сприяти творчості, а ритмічна – полегшити виконання монотонної роботи, впливаючи на серцевий ритм, упорядковувати темп рухів, бадьорити або заспокоювати, сприяти одужанню, пришвидшувати ріст рослин тощо.

2. Вправа з використанням карток емоцій (15 хв)

Після прослуховування музики кожен учень на аркуші паперу малює велике коло в центрі, що уособлює ведмедика. У колі викладач пропонує учням записати емоції, які на їхню думку відчував ведмедик під час прослуховування музичних зразків. Навколо цього кола учням потрібно намалювати лінії, що виражають емоції плюшевого ведмедика, прослідковуючи, як характер ліній (прямі, ламані, пунктирні, плавні, хвилясті, спіралі, замкнені, концентричні тощо) відповідають певним емоційним станам, як ці лінії перекладають емоції на мову образотворчого мистецтва. Можна уявити міміку, жестикуляцію ведмежати, коли він рухається під музику, його пластику, рух, ритм, темп, і подумати, яка гама кольорів краще передає настрій, які тони й фактури будуть більш доречними.

Перерва (5 хв)

3. Практична робота (30 хв)

Використовуючи плюшевого ведмедика для натхнення, учні мають створити власний твір мистецтва на основі асоціацій, який представлятиме певну емоцію, яку вони відчували під час аудіювання.

Варто заохочувати учнів використовувати кольори, форми та текстури, щоб передати обрані ними емоції, добирати ті техніки та прийоми, які допоможуть якнайкраще втілити творчий задум.

4. Обговорення та рефлексія (10 хв)

Після завершення практичної частини викладач просить учнів показати свої роботи класу та пояснити, яку емоцію вони вирішили відобразити. Важливо обговорити, як музика може вплинути на виникнення різних емоцій та як образотворче мистецтво можна використовувати для вираження цих емоцій.

III. Завершальна частина (5 хв)

(Викладач підбиває підсумки уроку, підкресливши зв'язок між музикою, емоціями та образотворчим мистецтвом.)

Викладач. Пропоную прослідкувати, як різні автори виражають той самий емоційний стан: які засоби виразності вони використали, що спільного у роботах, а що відрізняється.

(Викладач підкреслює ті методи й прийоми роботи, які найбільш вдало застосовані учнями. Відзначає оригінальність та емоційність образів, що ними створені, відповідність візуальних образів та грамотний добір кольорової гами.)

Викладач. Тож пропоную вам продовжувати досліджувати, як різні стимули можуть надихнути на творче самовираження.

Ведмедик-Музикант. А я зрозумів, що музика може бути джерелом натхнення. А що ще може

надихати на творчість? Де ви черпаєте натхнення? (*Учні пропонують свої варіанти: перебування на природі, спілкування з цікавими людьми, читання книг, перегляд творчих виставок тощо.*)

У цьому уроці поєднано музику, емоції та образотворче мистецтво, щоб надати учням цілісне розуміння того, як вони можуть виражати себе за допомогою різних засобів, а також уміння свідомо налаштовуватись на відповідний стан, що сприятиме підвищенню результативності власної праці.

Використання іграшкового ведмедика під час уроку сприяє розвитку емпатії, спонукає можливості уявити світ з точки зору іншої особи, дозволяє висловлювати власні думки більш розкуто, подолати сором'язливість. Іграшка дає можливість висловлюватись ніби від третьої особи, про свій смуток, переживання, мрії тощо. Знаходячи вихід з проблемної ситуації для когось іншого, учні зможуть знайти вихід і для себе самих. Важливо навчити дітей самостійно опановувати власні емоції, вміти адекватно їх проявляти і розуміти в інших, свідомо використовувати всі доступні засоби для створення тих необхідних умов, що сприятимуть їхньому особистісному зростанню та розвитку.

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 11–12 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти.

Назва дисципліни: «Композиція», «Скульптура», «Історія образотворчого мистецтва».

Загальна тема уроків: «Архітектура. Конструкція зі стереометричних форм. Конфігурація. Навчально-творча робота: створення архітектурного проєкту «Школа моєї мрії» з використанням плюшевого ведмедика» (6 год.).

Мета уроків: розвиток критичного та просторового мислення, креативності, закріплення знань про об'ємні фігури; формування лідерських якостей, вміння співпрацювати та комунікувати у команді.

Матеріали та обладнання: для вчителя: проєктор, екран для демонстрації, відеопрезентація до теми уроку; демонстраційні матеріали найкращих зразків сучасної світової архітектури; м'яка іграшка «Ведмедик-Мрійник»; для учнів: папір, гуаш, акварель, фломастери, кольорові олівці тощо.

Архітектурний проєкт – це містке поняття, що містить архітектурні, конструктивні та інженерні рішення для будівництва або реконструкції будівлі чи споруди. Щоб зрозуміти складний шлях від ідеї до її втілення, ми повинні виконати різні етапи роботи над проєктом: формування загальної концепції, створення ескізу зображення на площині, побудувати просторовий макет, здійснити дослідження властивостей матеріалів. Тому загальна тема розділена на три частини, кожна з яких сприяє дослідженню певного аспекту цілого проєкту. Міждисциплінарний підхід у роботі спрямований на актуалізацію знань учнів, отриманих з дисциплін: «Композиція», «Скульптура» та «Історія образотворчого мистецтва».

Перший день. Розробка дизайну. Ескіз

Мета уроку:

- формування знань про основні принципи архітектури;
- розвиток комунікативних здібностей (вміння працювати в команді, ефективно спілкуватися, слухати інших, висловлювати власні ідеї, домовлятися та розподіляти обов'язки) та лідерських якостей;
- розвиток уяви та фантазії, вміння бачити прекрасне довкола.

Матеріали та обладнання: добірка фотозразків світової сучасної архітектури; мішечок з природними матеріалами; папір, фарби, олівці, фломастери тощо.

Хід уроку

I. Вступна частина

1. Привітання, налаштування на творчу роботу

2. Пояснення теми уроку

Викладач. Протягом кількох занять ви зможете спробувати себе в ролі архітектора: працюватимете над створенням проєкту «Школа моєї мрії». У цьому нам допомагатиме плюшевий Ведмедик-Мрійник. Він може уявити собі будь-що, навіть те, чого досі не існує, але може бути втілено у реальність. Бо кожен винахід, відкриття починаються з ідеї, яка спочатку здається недосяжною. Все, що ми використовуємо у звичному побуті щодня, колись було лише мрією, яку втілили у реальність завдяки чийсь винахідливості та наполегливій праці.

(Обговорення концепції архітектури та її значення у створенні навколишнього середовища. Демонстрація світових зразків сучасної архітектури.)

II. Основна частина

1. Ознайомлення учнів з планом роботи над проєктом

Етапи роботи над проєктом «Школа моєї мрії»

1. Учні озвучують ідеї щодо школи своєї мрії. Варто заохочувати учнів творчо підійти до ідей щодо того, якою вони бачать ідеальну школу. Як вона повинна виглядати, що має містити, аби стати середовищем, яке якнайкраще сприятиме розвитку здібностей учнів, буде відповідати їхнім потребам. Обов'язково занотовувати всі ідеї: вони будуть орієнтиром впродовж роботи над проєктом.

Ведмедик-Мрійник. Я почув багато різних думок, оригінальних ідей щодо бачення «Школи моєї мрії». Але деякі з них були вдалими, а інші – не дуже. Тому мене цікавить, чи існують правила, які допомагають архітектору не розгубитися, на які він може спиратися у своїх творчих пошуках?

2. Визначення функціональних потреб споруди

Заохочуйте учнів розглянути такі елементи, як макет, дизайн, колір та особливі функції споруди, взаємозв'язок її форми та наповнення. Повторення основних понять теорії кольору; колірні контрасти; колірна гармонія. Наведіть

прикладі різних варіантів колірної рішення, ознайомте учнів з особливостями національної колористики в архітектурі.

Викладач. Принципи архітектури можна поділити на класичні (міцність, користь, краса) та сучасні (ергономіка, енергоефективність, естетика).

Класичні та фундаментальні принципи архітектури:

- **Міцність:** будівля повинна бути надійною та безпечною, відповідати технічним стандартам та витримувати навантаження.

- **Користь (практичність):** простір має бути функціональним і відповідати призначенню, задовольняючи потреби людей.

- **Краса:** створюється естетично привабливий образ споруди, що включає пропорції, стиль та художнє оформлення.

Сучасні принципи:

- **Ергономіка:** продумане планування, яке робить простір зручним та функціональним для повсякденного використання.

- **Енергоефективність:** застосування сучасних технологій та матеріалів для оптимізації енергоспоживання та зниження впливу на довкілля.

- **Естетика і стиль:** розробка дизайну, що відповідає індивідуальним смакам та створює унікальну атмосферу.

- **Екологічність:** створення будівель, які є екологічно чистими та гармонійно інтегровані в навколишнє середовище.

Ведмедик-Мрійник. Сьогодні я підготував для вас загадку: у мене в мішечку сховані мої улюблені кольори. Цікаво, чи здогадаєтесь ви, які саме?

(Діти висловлюють свої припущення, після чого викладач пропонує відкрити мішечок і перевірити здогадки. З мішечка по черзі дістаються елементи природи: листочок дерева, шматочок кори, пакетик з піском, камінчик, пір'їнка тощо. Діти називають кольори, що відповідають забарвленню цих об'єктів.)

Викладач. Чи приємна для вас ця кольорова гама? Яка вона: насичена, чи спокійна? *(Відповіді учнів.)* Дійсно, вона нагадує про ліс, мабуть тому так подобається Ведмедику. І саме цю гаму найчастіше використовують люди в оздобленні інтер'єрів та екстер'єрів житла, громадських будівель. Природні гами кольорів сприяють зменшенню напруги, створенню комфортного середовища, не втомлюють око. І навпаки, насичений червоний – колір застереження, він привертає увагу, є сигнальним.

3. Формування загальної концепції. Створення концепції сучасного інклюзивного та екологічного освітнього простору з урахуванням всіх потреб та ідей учнів. Визначення індивідуальних та групових проєктів (за бажанням учнів).

4. Створення більш детального архітектурного креслення школи своєї мрії. Важливо представити майбутню споруду з різних ракурсів, аби отримати більш повне уявлення про конструкцію та її деталі. Учні можуть використовувати в роботі закони перспективи, експериментувати з різними техніками, щоб додати глибини та деталей зображенню, через кольори, фактури та форми перенести свої фантазії на папір.

5. Підготовка до презентації. Учнім потрібно підготувати коротку презентацію, щоб представити свій архітектурний проєкт у класі. Вони можуть написати короткий опис, пояснюючи бачення школи мрії.

6. Презентація проєкту та обговорення. Викладач може запропонувати учням також ставити запитання та давати відгуки про розробки однокласників. Доречним буде групове обговорення різних елементів архітектури, які були включені в проєкти, а також творчих ідей, які кожен автор привніс у свій дизайн.

7. Рефлексія та оцінювання. Викладач пропонує учням поміркувати, що вони дізналися про принципи архітектури та як вони застосували їх у своїй роботі. Відзначає креативність та оригінальність учнівських проєктів, а також вміння пояснити під час презентації свій вибір.

2. Практична діяльність

III. Завершальна частина

Викладач. Дякую всім за наполегливу працю та креативність у проєктуванні школи вашої мрії!

Ведмедик-Мрійник задоволений цікавими дослідженнями під час спільної роботи, він дізнався багато нового. А на наступному занятті ми разом з ним продовжимо знайомство з архітектурою, працюватимемо з улюбленими матеріалами ведмежатка, яких багато у лісі. Для цього усі разом вирушимо в парк.

Другий день. Дослідження можливості використання природних матеріалів в архітектурних проєктах

Мета уроку: дослідження природних матеріалів (пісок, каміння, гілки), їхніх різних текстур, кольорів; використання різноманітних матеріалів в архітектурному проєктуванні для створення унікальних конструкцій.

Матеріали та обладнання: пісок, камінці, гілочки, мотузки для створення конструкцій; інструменти для роботи з піском (грабельки, лопатки); вода.

Хід уроку

Урок за сприятливої погоди проводиться на вулиці, на території школи або в парку неподалік. Діти працюють на достатньо рівній та вільній від рослинності ділянці, де за допомогою піску, камінців, гілочок та інших природних матеріалів намагаються втілити свої ідеї.

Робота на відкритому повітрі сприяє розслабленому, натхненному налаштуванню на втілення ідеї власного проєкту. Дослідження властивостей та текстур різних матеріалів допомагає краще зрозуміти, як вони взаємодіють

і можуть бути використані для створення унікальних споруд. Цей практичний підхід також може надихнути на творчість та інноваційне мислення в архітектурі.

Етапи роботи

1. Коротке пояснення використання різних природних матеріалів в архітектурі. Обговорення властивостей та дизайнерських можливостей піску, каміння та гілок.

2. Учні використовують час для експериментів з матеріалами. Вони можуть створювати текстури за допомогою піску, розставляти каміння та використовувати гілочки для структурних елементів. Варто заохочувати учнів мислити творчо та досліджувати різні комбінації, розкриваючи власний творчий потенціал у проектуванні.

(Діти будували пісочні замки за допомогою вологого піску, спираючись лише на закони фізики. Маленькі інженери спорудили міцну конструкцію. Поєднуючи листя та гілочки, учасники вигадували способи об'єднання окремих частин конструкції, застосували елементи лозоплетіння.)

4. Доручити учням використовувати природні матеріали для створення малої архітектурної споруди. Вони можуть працювати індивідуально або в малих групах. Заохочуйте їх враховувати у своїх конструкціях такі характеристики як текстура та форма.

5. Після завершення роботи учні повинні представити свої конструкції класу та пояснити вибір дизайну. Сприяти обговоренню різних підходів і ефективності використання нетрадиційних матеріалів в архітектурі.

6. Попросити учнів поміркувати про свій досвід роботи з природними матеріалами: як це вплинуло на їхній процес проектування. Спонукає їх до висловлення ідей щодо застосування отриманих знань у майбутніх проектах.

7. Ведмедик звертає увагу на те, що створені дітьми споруди дещо нагадують йому витвори лісових мешканців: гнізда птахів, нірки звірят, павутинку павука тощо. Лісові мешканці теж майстерно і з любов'ю будують своє житло, дбають про його міцність, зручність та безпеку. Викладач погоджується з твердженням, що є певна схожість. Справжні архітектори також надихаються різноманітними природними об'єктами, створюючи неперевершені зразки архітектури.

На завершення уроку наголошуємо на важливості творчості та експериментуванні в архітектурному проектуванні. Дякуємо учням за участь та ентузіазм.

Третій день. Створення макету. Втілення початкової концепції та ідей у конкретну форму з її подальшим вдосконаленням

Мета уроку: створення ідеї та розробка архітектурного проекту школи своєї мрії з використанням різних художніх технік та матеріалів.

Матеріали та обладнання: папір, картон; олівці, фломастери; лінійки, ластик; клей; ножиці; пластилін; поролонові губки; різноманітні матеріали для повторного використання.

Хід уроку

1. Перегляд ескізів, пригадування ідей, що стали основою концепції.

2. Діти працюють над індивідуальними проєктами або за принципом об'єднання за схожістю ідей у спільний проєкт у командах (за бажанням). Працюючи над моделлю архітектурної споруди в команді, важливо розподілити обов'язки. Групова робота вимагає розподілу завдань таким чином, аби кожен член команди міг зосередитися на своїй сфері знань, що надає можливості для більш ефективної та успішної співпраці у створенні архітектурної моделі.

3. Виконання макетів з використанням різноманітних матеріалів (пластилін, губки, пластикові пляшки, кольоровий папір, палички, резинки та тканина) для створення унікальних проєктів. У процесі розробки макета споруди учні враховують її просторову організацію, функціональність, естетику.

Апсайклінг є чудовим засобом роботи над макетами. Учні долучаються до обговорення проблем екології, усвідомлюють важливість повторного використання матеріалів і речей у побуті, бо це дозволяє зменшити виробництво і його вплив на зміни клімату, а також кількість відходів і ресурсів, які йдуть на їхню переробку. Крім того, це економічно, а робота з об'ємом та

незвичними матеріалами заохочує учнів до пошуку та добору елементів макету.

4. По завершенню роботи учні презентують свої індивідуальні та командні роботи. Варто попросити учнів прокоментувати свій досвід роботи у команді, поділитися враженнями про те, як це вплинуло на процес виконання загального проєкту. А також розглянути, як вони можуть вдосконалювати отриманий досвід для успішної співпраці в майбутніх проєктах.

5. На завершення уроку важливо підкреслити творчу оригінальність архітектурних проєктів учнів, а також відзначити злагоджену й відповідальну командну роботу.

Робота над цим проєктом спонукає до творчого самовиявлення, дає можливість відчувати себе справжнім архітектором, пройти шлях від інтерпретації дитячих мрій до створення макету певної споруди, що прищеплює відповідальне ставлення до роботи, віру у власні сили і дає поштовх до розвитку власного творчого потенціалу.

Ведмедик-Мрійник. Я захоплений результатами творчої співпраці під час роботи над проєктом і сподіваюся, що й надалі ви розвиватимете свій інтерес до архітектури та образотворчого мистецтва. Можливо хтось із вас, подорослішавши, стане справжнім архітектором і втілюватиме мрії в архітектурі майбутнього.

ДЕМІРОВА Іванна Кирилівна

Болградська школа мистецтв ім. Д. Крижанівського,
Одеська обл.

Вікова категорія учнів: 10–11 років.

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти (з дитиною з ООП).

Назва дисципліни: «Музичний інструмент: акордеон».

Тема уроку: «Чарівна музика від серця до серця».

Мета уроку: формування навичок гри на акордеоні, роботи в ансамблі; розвиток моторики пальців; формування та розвиток музично-образного мислення; розвиток музичного слуху, уваги; емоційного сприйняття музики; підтримка дитини з ООП у розкритті її музичних здібностей; прищеплення любові до тварин.

Очікувані результати: учень / учениця впізнає акордеонні мелодії, розуміє, що музика передає емоції; демонструє основні навички гри на акордеоні; позитивно сприймає себе в ролі музиканта та героя.

Матеріали та обладнання: акордеон, м'яка іграшка (Ведмедик «Мені потрібна допомога»), подарунок для учениці у вигляді серця.

Хід уроку

1. Вступ (5 хв)

Викладач. Доброго дня! Як сьогодні минув у тебе день? Чи добре ти себе відчуваєш?

(Учениця відповідає.)

Викладач. Сьогодні до мене на перерві завітав Ведмедик і попросив нашої допомоги. Давай я вас познайомлю! Це моя талановита учениця Настя, а це Тимко – Ведмедик, який сумує, тому що він не пам'ятає свою улюблену пісеньку і дуже спросить нас допомогти її згадати! Давай спробуємо?

(Створення емоційного настрою. Формування впевненості у собі, доброзичливості та бажання допомагати через творчість.)

Викладач. Настя, а як ти відчуваєшся, коли забуваєш щось дуже важливе?

(Учениця відповідає.)

Викладач. Давай допоможемо Тимкові!

(Дитина обіймає або «лікує» Ведмедика.)

(Прищеплення любові до тварин, бажання підтримувати друзів.)

2. Музична гра (5 хв)

Викладач. Я зараз зіграю на акордеоні, а вам потрібно буде вгадати настрій мелодії, яку ви почуєте. Може одна з мелодій і буде та сама улюблена пісенька Тимка.

(Учениця та Ведмедик слухають і реагують. Якщо мелодія радісна – учениця та Ведмедик починають плескати в долоні. Якщо сумна – дитина закриває долонями очі, а Ведмедик закриває лапками свої очі.)

Викладач. Тимко, чи могла бути ця пісенька твоєю улюбленою?

(Після кожної мелодії Ведмедик дякує: «Це схоже на мою пісеньку!» або «Ще трохи не те. Можете зіграти інакше?».)

(Розвиток музичного слуху, емоційного сприйняття музики. Залучення дитини з ООП до творчої діяльності.)

3. Основна частина. Гра на акордеоні (15 хв)

Викладач. Давай розіграємось і почнемо грати чарівну мелодію для нашого друга.

(Вправи на розвиток дрібної моторики пальців.)

Викладач. Наші пальчики зробили розминку і готові зіграти для Тимка українську народну пісню «Ой, лопнув обруч».

Робота над п'єсою:

- робота над координацією рухів;
- виконання правильної аплікатури та постійна допомога викладача в цьому;
- одночасне торкання клавиш пальцями під час виконання терцій у правій руці;
- підтримка уваги учениці під час переміщення першого пальця на сусідні клавіші;
- міховедіння;
- робота над окремими тактами, потім виконання першої частини цілком.

(Поки дитина грає, Ведмедик слухає і реагує.)

(Формування навичок гри на акордеоні. Робота над моторикою пальців. Розвиток уваги. Підтримка дитини з ООП у розкритті своїх музичних здібностей.)

Викладач. А зараз давай зіграємо повністю першу частину п'єси. Можливо Тимко згадає свою улюблену пісню?

(Учениця виконує першу частину.)

Тимко. Так! Так! Я впізнав! Це моя улюблена пісня! Зіграй її ще раз, будь ласка, щоб я краще запам'ятав!

(Учениця виконує.)

Тимко. Можна я заспіваю пісню, а ти будеш мені акомпанувати? З нас вийде чудовий дует!

(Учениця виконує першу частину, а Тимко співає.)

(Емоційне сприйняття музики. Включення дитини з ООП у творчу діяльність. Формування та розвиток музично-образного мислення.)

Формування доброзичливості та бажання допомагати через творчість. Розвиток фантазії та впевненості в собі через сюжетну гру. Позитивне сприйняття себе в ролі музиканта.)

4. Спів пісні (5 хв)

Викладач. У вас з Ведмедиком вийшла чудова команда. Давай знімемо акордеон: нехай плечі та спинка трохи відпочинуть. Тепер спробуй заспівати Тимкові пісню, а я гратиму на акордеоні.

(Викладач грає, дитина співає Ведмедику.)

(Включення дитини з ООП у творчу діяльність. Розвиток дитячої фантазії через сюжетну гру.)

Викладач. Тимко дуже радіє твоєму співу! Він просто в захваті! *(Ведмедик починає плескати в долоні).*

(Формування позитивного сприйняття себе в ролі музиканта та героя.)

5. Робота в ансамблі (5 хв)

Викладач. Ведмедик Тимко навіть не уявляє собі, що ми з тобою ще можемо грати в ансамблі! Спробуємо йому це продемонструвати?

(Виконання п'єси «Сонячний зайчик» Р. Бажиліна. Учениця відтворює легкі мелодії на акордеоні, демонструє основні навички гри на інструменті.)

6. Підсумки уроку (5 хв)

Викладач. Тимко каже, що тепер його серце наповнене музикою і все це завдяки тобі та твоєму чудовому виконанню!

(Підтримка дитини з ООП у розкритті своїх музичних здібностей. Формування бажання допомагати через творчість.)

Викладач. А ми можемо подарувати нашому Ведмедику ще й концертний виступ за посиланням в ютубі. Давайте переглянемо його разом! Українська народна пісня «Їхав козак за Дунай» у виконанні Анастасії Стопчинської.

(Перегляд відео: <https://youtu.be/i49Dj6wmC4k?si=aTOtOYYY6PqF3Ovk>.)

(Розвиток впевненості в собі та позитивного сприйняття себе як музиканта та героя.)

Викладач. Настюша, ти своєю чудовою грою на акордеоні допомогла Ведмедику Тимкові відчувати радість від рідних українських мелодій. Тимко згадав свою улюблену пісеньку і дуже радіє. Він навіть приготував тобі маленький подарунок на знак вдячності.

(Подарунок для Насті у вигляді серця.)

(Розвиток впевненості в собі та віри у власні сили.)

ДЖУРА Тетяна Вадимівна
Ужгородська школа мистецтв,
Закарпатська обл.

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 13–14 років.

Підрівень мистецької освіти: 4-й рік навчання базового (середнього) підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музична література».

Тема уроку: «*Ференц Ліст. Штрихи до портрету*».

Модуль 18. Музика епохи Романтизму. Видатні представники різних національних композиторських шкіл доби Романтизму.

Підмодуль 18.4. Представники польського та угорського зрілого романтизму. Творчість Ф. Шопена і Ф. Ліста.

Мета уроку:

- **навчальна:** розширення загального, естетичного та музичного кругозору здобувачів освіти; визначення розуміння поняття «творчий портрет митця» як спосіб первинного ознайомлення з постаттю композитора і його творчою діяльністю; визначення основних характеристик творчості Ф. Ліста та цілісного сприйняття композитора як творчої постаті;

- **розвивальна:** розвиток пізнавальних процесів (пам'яті, уваги, мислення, мовлення, уяви), навичок образного, усвідомленого сприйняття музики; формування творчої, працелюбної особистості;

- **виховна:** виховання естетичного смаку, інтересу, поваги та любові до мистецтва, інтересу до культури різних країн, усвідомлення національної ідентичності митців через мистецтво.

Завдання уроку: активне використання ігрових технологій, зокрема, іграшки Ведмедика-Художника, що дає можливість створити позитивну мотивацію до здобуття знань, реалізувати потребу в самоосвіті та розкрити творчий потенціал особистості.

Тип уроку: комбінований.

Вид уроку: урок-портрет.

Хід уроку

I. Організаційна частина

1. Вступ

Привітання, перевірка відвідування, готовності класу до уроку. Повідомлення теми уроку. Вступне слово. Показ портрету Ф. Ліста на мольберті у вигляді «ментальної карти». Кожний елемент карти (закрита карточка-слово) – це певний штрих до портрета композитора, який буде показано поступово у процесі уроку.

Демонстраційні матеріали: ментальна карта про Ференца Ліста (мольберт із портретом Ф. Ліста та карточками-словами); портрети західноєвропейських композиторів-романтиків XIX ст.

Мета: забезпечення позитивного настрою учнів, залучення їх до активної праці; через роботу над ментальною картою Ф. Ліста фокусування уваги учнів на центр (портрет), а ключові слова (штрихи) сприятимуть структуризації інформації.

Викладач. Добрий день всім! Я вітаю вас на нашому уроці музичної літератури. Продовжуємо бесіду про прекрасну добу в історії мистецтва. Разом із нами буде допитливий та доброзичливий іграшковий Митець – Ведмедик-Художник.

Ведмедик-Художник. Привіт! Сьогодні ми будемо малювати різними штрихами портрет відомого неперевершеного Ференца Ліста.

2. Мотиваційна частина

Слухання «музичного епіграфу» уроку. Обговорення його змісту та характеру.

Матеріали та обладнання: портрет Ф. Ліста, його ноктюрн «Мрії кохання» та пісочна анімація.

Мета: формування першого враження від музичного твору Ф. Ліста та його оцінювання.

Ведмедик-Художник. Для натхнення розпочинаємо зі справжньої перлини серед фортепіанних мініатюр. Це буде нашим музичним епіграфом, музичною цитатою уроку. Ваша уява, фантазія підкажуть вам, який образ передає композитор: настрій, емоцію, пейзаж, портрет, сцену або дію. А допоможе нам звичайний пісок і прекрасна музика.

(Показ демонстраційного матеріалу, перегляд відео.)

Ведмедик-Художник. Як би ви назвали цей музичний твір? *(Відповіді учнів.)* Цей поетичний образ надихає нас на романтичний настрій, переносить в епоху почуттів, фантастики та мрій – в епоху Романтизму.

II. Актуалізація опорних знань. Перевірка домашнього завдання

1. Загальна характеристика романтизму

Показ на мольберті карточки-слова «романтизм». Бесіда із учнями на тему: «Що таке романтизм?» (історія виникнення наряду, походження слова, поняття «романтичний» (характер, живопис, портрет тощо) з одночасним фоновим показом мультимедійної презентації.

Демонстраційні матеріали: карточка-слово «романтизм», мультимедійна презентація на тему «Романтизм у мистецтві».

Мета: повторення вивченого матеріалу; актуалізація знань учнів та тему «Романтизм. Загальна характеристика»; розвиток мовлення.

(Показ демонстраційного матеріалу.)

Ведмедик-Художник. Давайте пригадаємо, що таке романтизм? *(Показ презентації «Що таке романтизм?».)*

Романтизм – це художній напрям, який виник наприкінці XVIII ст. Головною темою митці вважали внутрішній світ людини та почуття. Спочатку

він проявив себе в літературі, починаючи з мистецького напрямку під назвою «Буря та натиск» (німецькою – «*Sturm und drang*»). Письменники, які належали до цього напрямку, називали себе штюрмерами.

Дуже цікаво, що слово «романтизм» має різне походження. Наприклад, «*roman*» – це літературний жанр авантюрного змісту про життя лицарів. Французьке слово «*romantisme*» перекладається як «дивне, нереальне», латинське слово «*romanus*» означає «римський». У XVI ст. так називали будь-який літературний твір, написаний романською мовою, не латиною.

Романтизм останній великий напрям у мистецтві. Слово «романтизм» може вживатися у різному значенні. Наприклад, романтичний характер, романтична натура, романтична філософія, романтичний світогляд, романтична література, романтичний театр, романтичний живопис, романтичний портрет тощо.

До речі, у темі нашого уроку є слово «портрет». Цей жанр прийшов до нас від художників. (Показ презентації «Художники-романтики».)

2. Романтизм в образотворчому мистецтві. Національні школи в мистецтві

Бесіда про художників-романтиків, основні жанри в живописі, жанр портрету, національні школи. Показ мультимедійної презентації. Заповнення таблиці «Національні композиторські школи» (робочий зошит). Читання цитат про романтизм та визначення авторів; показ слайдів (таблиця, вислови).

Демонстраційний матеріал: мультимедійна презентація на тему «Художники-романтики».

Мета: виявлення міжпредметних зв'язків; ознайомлення із національними школами та жанрами в образотворчому мистецтві, жанром портрету; закріплення знань про композиторські національні школи.

(Показ демонстраційного матеріалу.)

Ведмедик-Художник. Чий портрет ви бачите? (Н. Паганіні, Ф. Шопен, Ж. Санд). Як і у художників, у музиці з'являються різноманітні національні школи. А зараз, увага, прочитайте крилаті вислови та назвіть авторів:

- «Велич мистецтва більш за все проявляється в музиці» (Й. Гете).
- «Проливати світло в глибини людського серця – ось покликання митця» (Р. Шуман).
- «Область музики – душевні хвилювання, мета музики – порушувати ці хвилювання, і сама вона також надихається ними» (Ж. Санд).

3. Характерні ознаки романтичної музики. Жанр мініатюра

Показ на мольберті карточки-слова «мініатюра», бесіда про програмність у музиці. Демонстрація мультимедійної презентації, словникова робота.

Демонстраційні матеріали: карточка-слово «мініатюра», мультимедійна презентація на тему «Інструментальна мініатюра».

Мета: повторення опорних термінів («програмна музика», «програмність», «мініатюра»); систематизація видів інструментальної мініатюри через ілюстрації, таблиці.

Ведмедик-Художник. Хто знає, яка характерна ознака музики епохи Романтизму? (Відповіді учнів.)

Це – програмність. Композитори у своїй творчості повертаються до програмності. Через це значно збільшується спектр музичних жанрів: деякі з них оновлюються (наприклад, прелюдія, етюд, симфонія), деякі запозичуються з літератури або образотворчого мистецтва. Це – портрет, ноктюрн, балада, поема. Великі та малі форми набувають переосмислення та представляються романтиками в новій якості. Але справжнього розквіту в період романтизму досяг жанр інструментальної мініатюри.

До речі, наш урок має жанр портрета. Це також мініатюра. Мініатюра дозволяє зробити «моментальний знімок» події, емоції, втримати момент.

Наступна презентація розкаже вам про жанр мініатюри.

(Перегляд презентації.)

III. Виклад нового матеріалу

1. Творці-віртуози XIX ст.

Показ на мольберті карточки-слова «віртуоз»; бесіда на теми «Як виникла естрадна музика?», «Що таке виконавська школа?» (фортепіанна, скрипкова); показ мультимедійної презентації. Робота із зошитом, словникова робота.

Демонстраційні матеріали: карточка-слово «віртуоз»; мультимедійна презентація на тему «Золота доба творців-віртуозів».

Мета: закріплення розуміння поняття «виконавська майстерність»; визначення поєднання концертної творчості Ф. Ліста із постаттю Н. Паганіні, значення їхньої концертної діяльності на подальший розвиток музичного мистецтва.

Ведмедик-Художник. У добу Романтизму відбувався небувалий розквіт концертної діяльності віртуозів-виконавців, організовувалися публічні та сольні концерти. Так, на обріях класичної музики на початку XIX ст. зародилася легка, популярна естрада, або сучасною мовою «шоу-музика».

Найпершим справжнім шоуменом був демонічний скрипаль-віртуоз Ніколо Паганіні. Що він зробив? Створив ореол таємничості генія імпровізатора-віртуоза та додав інтриги концерту. Розширив можливості скрипки, що у результаті вплинуло на розвиток інших інструментів.

У цей час з'являються нові техніки гри, нові виконавські школи. Кожна європейська країна дала світу свого національного музиканта-віртуоза, універсала, просвітителя та яскравого оратора сцени. Серед всієї плеяди романтиків-віртуозів Ф. Ліст займає особисте місце. Він мав феноменальний талант виконавства. Як композитор і піаніст, неперевершений митець відкрив нову еру в історії фортепіанної майстерності.

Його публічні (сольні) концерти, які, до речі, він перший започаткував, даючи концерти в Італії, мали великий фурор. Концертний рояль, іноді два, почали ставити так, щоб було видно вражаючі рухи рук, профіль та міміку музиканта. За часів Ліста сам інструмент рояль став надзвичайно модним. Маючи яскраву харизму, він перейняв від свого кумира та улюбленого композитора Л. Бетховена героїчну манеру, драматичну та оркестрову

трактовку фортепіано. Він грав на фортепіано всю музику. Від органних творів Баха, опер Моцарта, симфоній Бетховена до пісень Шуберта та скрипкових шедеврів Паганіні. Саме Паганіні, його тріумфальні, епатажні концерти, як явище надзвичайне, надихнули Ліста на активну концертну просвітницьку діяльність. Між ними є багато спільного. Стиль музики та виконавства, як і у всіх романтиків, мав риси автобіографічності.

2. Життєвий шлях Ференца Ліста

Показ на мольберті карточки зі словами «Роки мандрівок»; розповідь про життєпис композитора Ференца Ліста; демонстрація мультимедійної презентації (випереджувальне домашнє завдання); доповнення та корекція інформації; демонстрація фотоальбому та реферату. Робота над конспектом у робочому зошиті (дописати пропущені слова), словникова робота.

Матеріали та обладнання: карточка «Роки мандрівок», мультимедійна презентація на тему «20 фактів із життя Ференца Ліста», реферат та фотоальбом на тему «Життя і творчість Ференца Ліста».

Мета: формування хронологічного уявлення про життєвий шлях Ф. Ліста.

Ведмедик-Художник. З перших хвилин уроку ми з вами невеликими штрихами малюємо творчий портрет композитора. Але цікаво, де він народився? Хто його батьки?

(Показ демонстраційного матеріалу.)

3. Українська історія Ференца Ліста

Розповідь про зв'язки композитора з Україною (особисті, мистецькі, творчі), бесіда-спогад про музичний епіграф уроку, показ мультимедійної презентації (випереджувальне завдання), робота із робочим зошитом.

Ілюстративний матеріал: мультимедійна презентація на тему «Українське кохання Ф. Ліста», фотоальбом про Ференца Ліста.

Мета: розширення знань про композитора; поєднання музичного епіграфу уроку із постаттю Кароліни Вітгенштейн; визначення особливостей значення зв'язку та витоків творчості Ф. Ліста з українською історією та культурою.

Ведмедик-Художник. У житті Ф. Ліста було два кохання: Марі д'Агу (літературний псевдонім Даніель Стерн) – подруга Жорж Санд, але справжнє кохання він зустрів в Україні – Кароліну Вітгенштейн. Композитор тричі приїздив з гастролями в Україну (1842, 1843, 1847–1849 рр.). Багато творів написав, використовуючи українські народні пісні та українську тематику, наприклад, він захоплювався постаттю гетьмана Івана Мазепи.

Зараз ми подивимося презентацію про «Українське кохання Ф. Ліста».
(Показ презентації.)

Пам'ятаєте початок уроку? Нашу цитату, музичний епіграф? Як ви її назвали? Справжня назва цього твору – «Мрії кохання». Мрією кохання композитора була чарівна Кароліна Вітгенштейн.

4. Стиль «вербункош»

Показ на мольберті карточки-слова «вербункош»; доповідь про угорські національні танці; бесіда про національний костюм, народні інструменти, народні ансамблі; показ фотоальбому; показ відеофрагменту угорського національного танцю чардашу (хореографічна постановка); бесіда про стиль «вербункош». Робота із робочим зошитом, словникова робота.

Матеріали та обладнання: карточка-слово «вербункош», відео хореографічної постановки угорського танцю «Чардаш», музика В. Монті; фотоальбоми «Угорський національний костюм», «Угорські народні танці».

Мета: розкриття основних рис стилю танцювальної музики «вербункош»; виявлення міжпредметних зв'язків («Хореографія», «Історія народного танцю»).

Ведмедик-Художник. Говорячи про творчість Ф. Ліста, можна сказати, що вона увібрала в себе риси різних культур: німецької, австрійської, французької, італійської та, звичайно, угорської.

«Я від колиски до могили душею та тілом залишаюсь мадяром і відповідно до цього найсерйознішим чином намагаюсь підтримувати і розвивати угорську музичну культуру» (Ференц Ліст).

Композитор з 12 років жив за межами Батьківщини і бував там тільки наїздами. Його домом була вся Європа. Але він був глибоко-національним композитором.

З дитинства зачарований циганською музикою, танцями та піснями угорських селян, скрипалів, він у своїх творах розвинув оригінальний стиль міської народної музики – вербункош. Це інструментально-танцювальний стиль, який склався в кінці XVII ст. на основі танців, які виконувались під час вербунку (те саме, що вербування) на військову службу. Характерною ознакою цього стилю є риси національних танців такі, як «Палоташ», «Чардаш».

Я намалював цілий альбом про угорські танці. Давайте подивимося та пригадаємо, що ви пам'ятаєте про цей танець. *(Перегляд фотоальбомів.)*

Слово «чардаш» походить від угорського слова «чарда», що означає «корчма», «трактир» або «таверна», де часто лунала музика.

Давайте подивимося фрагмент цього танцю. Зверніть увагу на національні костюми, їхні кольори, танцювальні рухи, характерні мелодійні звороти, каданси зі шпорами (елемент гусарського офіцерського костюму). На вільну, імпровізовану першу частину та запальну другу частину та склад ансамблю (які інструменти грають?). Такі гарні яскраві костюми, насичені кольори! *(Перегляд відео.)*

Перша частина звучала повільно – лошшон, нагадує угорський народний танець-ходу палоташ. Друга частина звучала бадьоро (угорською – фріш), це – фрішка, запальний угорський танець чардаш. Склад народного ансамблю: скрипка, цимбали.

5. Угорська рапсодія № 2. Загальна характеристика

Визначення жанру «рапсодія»; загальна характеристика «Угорської рапсодії № 2» Ф. Ліста; робота з нотним текстом; слухання та перегляд

музичного твору (фрагменти); словникова робота; обговорення образного змісту та композиційних прийомів прослуханого твору (характер, елементи музичної мови, програмність, виконавська майстерність). Колективне опрацювання в робочих зошитах.

Демонстраційні матеріали: фрагменти відеоконцерту із нотним текстом (Ф. Ліст «Угорська рапсодія № 2»).

Мета: ознайомлення з новим музичним жанром «рапсодія»; виявлення характерних особливостей стилю композитора на прикладі музичного твору; вдосконалення вміння висловлювати власну думку логічно та зв'язно; розвиток навички оцінювання музики.

Ведмедик-Художник. Оригінальний стиль вербункош Ференц Ліст розвинув у своїх рапсодіях. Він написав 19 рапсодій та є засновником цього жанру.

Рапсодія – це віртуозний твір вільної побудови на народно-танцювальні теми. Назва походить від давньогрецького слова «рапсод», це були мандрівні співці-оповідачі. Зараз ми будемо слухати цей твір (два фрагменти).

Зверніть увагу на те, як композитор використав звукозображувальний прийом для відтворення зорових, візуальних рухів танцю. У цьому творі ви почуєте імітацію цимбалів, скрипки. Ваша уява намалює певну сцену, картину, драматургію танцю. У мелодії будуть орнаментальні фігурації з пунктирним ритмом, тріолями, синкопами. Типові мелодико-ритмічні звороти з прикрасами, шпорами у вигляді форшлагів.

У хореографії ці каданси називаються ключем. Також тут композитор використав народний лад – угорську або циганську гаму.

IV. Узагальнення та закріплення матеріалу. Рефлексія (актуалізація набутих знань)

1. Спадщина композитора

Показ на мольберті карточки-слова «спадщина»; розповідь про місце і роль творчості композитора в історії світової музичної культури, новаторський внесок Ф. Ліста; бесіда-обговорення для закріплення набутих знань; колективна робота над тестовими завданнями; розповідь про творчий тандем Ференца Ліста із Нандором Плотені; словникова робота.

Демонстраційні матеріали: карточка-слово «спадщина»; фотоальбом «Ференц Ліст»; фотоальбом «Нандор Плотені».

Мета: систематизація інформації про основні сфери творчої діяльності Ф. Ліста (композитор, диригент, педагог, просвітитель, виконавець, громадський діяч); виявлення та аналіз творчого взаємозв'язку композитора із Закарпаттям.

Ведмедик-Художник. Давайте подивимося фотоальбом про педагогічну та просвітницьку діяльність композитора, його спадщину. (Показ фотоальбому.)

Класик угорської музики Ференц Ліст зробив величезний внесок у розвиток європейської музики. Він творець нових жанрів – симфонічної поеми та рапсодії. Його пошуки нових кольорів гармонії збагатили музичну мову. У творчості Ліста по-новому стали звучати інструменти оркестру та

фортепіано. Завдяки композитору місто Веймар стало центром музичної Європи. Просвітитель Ліст об'єднав музикантів, що розділяли його погляди на мистецтво. Він вірив у силу мистецтва та разом з Ріхардом Вагнером у своїй творчості прагнув до синтезу мистецтв. Ліст як педагог започаткував таку форму навчання як майстеркласи, відкриті уроки. Кількість його учнів – майже 400. Він сприяв становленню національних шкіл. Таке національне відродження мало назву «Весна народів». Він відкрив вищу школу музики «Королівська Угорська академія музики» у 1875 р., яка з 1919 р. носить назву «Музична академія Ференца Ліста». Також він був публіцистом, писав статті, есе, разом з Кароліною написав книгу про Шопена.

Ліст був дуже щедрим меценатом, промоутером, благодійником. У 1849 р. він дав цикл концертів, кошти від яких пішли на спорудження пам'ятника Л. Бетховену. Також допомагав постраждалим від повені співвітчизникам. Підтримував прогресивних та радикальних молодих музикантів. Ференц Ліст був національним героєм Угорщини. У 1859 р. імператор Франц Йосиф посвятив Ф. Ліста в рицарі: його повне ім'я Франц Ріттер фон Ліст.

Звичайно, вам треба запам'ятати, що прославлений музикант гостював у графа Нандора Плотені у Великих Лазах на Закарпатті, був проїздом та гуляв Ужгородом.

V. Домашнє завдання

Слухання музичного твору у фортепіанному та оркестровому варіантах (повністю).

Мета: вдосконалення навички осмисленого слухання музики; розширення знання музичних творів Ф. Ліста; закріплення інтересу до музики композиторів-романтиків.

Ведмедик-Художник. Ми почали наш урок із мрії, тож нехай здійсняться всі ваші бажання та мрії! І на завершення нашого уроку я хочу подякувати за увагу, та зацікавленість. До нових зустрічей з Митцями!

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 8–9 років.

Підрівень мистецької освіти: 3-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музична грамота та практичне музикування».

Тема уроку: «Головні ступені ладу».

Модуль 10.3. Головні ступені ладу.

Мета уроку:

- **навчальна:** розширення музично-теоретичних знань про елементи музичної мови; вивчення поняття «ладова функція головних ступенів ладу», головних тризвуків ладу; розуміння співвідношення між тонікою, субдомінантою і домінантою;

- *розвивальна*: розвиток асоціативних образів, креативного мислення і пізнавальних процесів (пам'яті, уваги, сприйняття, мислення, мовлення, уяви);
- *виховна*: сприяння формуванню творчої та працелюбної особистості; виховання поваги до інших, толерантність, дружелюбність.

Завдання: активно залучати до процесу спілкування казку як ефективну метафору для передачі інформації; за допомогою казкових персонажів спонукати здобувачів освіти до особистої творчої діяльності, фантазії та комунікації.

Дидактична казка вибудовується за певним алгоритмом, абстрактні символи (звуки, поняття, образи та уявлення) оживають разом із іграшкою Ведмедицею-Музикантом. Її ім'я – Гармонія, вона живе в країні Мистецтв та служить королеві Мелодії. Гармонія всіх єднає та організовує злагодженість і рівновагу. Ведмедиця-Гармонія розуміє здібність та важливість кожного та допомагає посісти своє місце, дати можливість відчувати себе єдиним цілим та пережити радість взаємного прийняття.

Тип уроку: на засвоєння нових знань.

Вид уроку: дидактична казка.

Хід уроку

I. Вступ

1.1. Організаційна частина

Викладач. Добрий день! Вітаю всіх! Сьогодні наш урок музичної грамоти буде надзвичайно цікавий та незвичний. Разом із Ведмедицею-Музикантом на ім'я Гармонія до нас прийшла в гості казка.

1.2. Виклад нового матеріалу

Викладач.

Казка про злагод

В одній казковій країні на березі красивої річки стояв палац. Ще з давніх-давен колишні правителі цієї країни завезли в палац усі мудрі книги, різні музичні інструменти, прекрасні витвори мистецтва та картини, облаштували зали так, щоб у них було затишно та красиво. І в цьому палаці була влаштована казкова Школа Мистецтв. Тут маленькі жителі країни починали дізнаватися про музичні звуки, кольори, танці, осягали знання та розвивали свої таланти. Багато викладачів змінилося в школі. І от до неї прийшли викладати Тоніка, Субдомінанта і Домінанта.

Тоніка

Субдомінанта

Домінанта

На початку вам може здатися, що всі вони різні і тому не можуть бути разом, а тим більше викладати в школі. Але це ж казка, у ній можливе все! Повірте, все, про що ви почуєте, було саме так.

Звичайно, ви здогадалися, що Домінанта багато гралася зі своїми учнями. Вона навчала сама і давала можливість навчати себе. Їй все було цікаве і вона ніколи не проводила уроки однаково. Вона була великою фантазеркою!

Тоніці не завжди подобалася манера Домінанти вести уроки. Адже сама Тоніка була дуже розумною і вміла вчити «правильно», як це робили багато поколінь викладачів. Тоніка не терпіла яскравого світла нових ідей. Учні на уроках Домінанти дізнавалися багато нового, але цього нового було так багато, що часто голова Тоніки з цим не могла впоратися.

Що стосується Субдомінанти, то вона була, мабуть, дуже незвичайним учителем. У її навчальній залі стояло велике дзеркало в позолоченій рамі. Ведучи урок, Субдомінанта раз-по-раз дивилася в нього. Їй подобалася її постава, райдужне сонячне блискуче вбрання. Щоправда, їй здавалося, що в мистецькому палаці вона мало себе реалізує.

Часто після уроків, коли школа Мистецтв порожніла, Субдомінанта говорила Тоніці й Домінанті, що незабаром поїде звідси. Адже їй так важливо було знати, що вона тут тільки тимчасово. Тоніка усміхалася, а Домінанта дивувалася цьому.

І ось настав час, коли Субдомінанта сказала: «Усе, з мене вистачить! Мені набридлі ледачі учні та їхні пихаті батьки! Та й цей палац такий нудний! Я буду приходити сюди тільки коли мені цього захочеться!».

Оголосивши це, вона змахнула своєю рукою й покинула палац. Відтоді спокій і звичний ритм палацу Мистецтва були порушені. Тоніка стала буркотливою, а Домінанта неспокійною. Найчастіше Тоніка намагалася звинуватити Домінанту в тому, що вона навчає недостатньо добре. А Домінанта називала Тоніку нудною і нецікавою. Субдомінанта з'являлася тоді, коли їй хотілося.

Така неприємна ситуація виникла в палаці Мистецтва. Але дивним було те, що вона тяглася досить довго, і всі до неї звикли...

І ось одного разу у палац Мистецтва прийшла Ведмедиця-Музикант на ім'я Гармонія. Вона була доброю і веселою, знала багато різних історій і мала особливі знання. Прийшла вона у палац не випадково. За її плечима було багате насичене життя та великий досвід, вона дуже хотіла поділитися своїми знаннями з учнями і викладачами, зробити їхнє життя цікавим і різноманітним, розповісти, скільки дивних речей відбувається в їхньому казковому світі Музики та Мистецтв, навчити їх бути добрішими і терпимішими один до одного.

На прихід Гармонії кожний реагував по-своєму. Учні-музиканти зацікавлено придивлялися, Тоніка посміхалася, Субдомінанта кокетливо красувалася перед нею, а Домінанта відразу подружилася з Ведмедицею-Гармонією. Ще б пак, адже вони були одностудійцями! Здавалося, що Домінанта так давно чекала тих знань, що їй давала Гармонія. І тепер те, що раніше Домінанта робила через натхнення, отримало підкріплення в нотах, принесених із собою Гармонією. Життя закипіло, тому що учні, майбутні митці, теж полюбили її.

Щоправда, Субдомінанта незабаром розчарувалася в Гармонії. Адже вона не хотіла захоплюватися її красою та вбранням. Тоніка ж скептично посміхалася.

І отоді Гармонія зібрала Велику Нараду. «Дорогі мої – почала вона. – Коли я йшла сюди, я й не думала, що побачу таких різних і прекрасних учителів. Адже крім того, що ви вмієте добре навчати, кожний із вас має особливий хист. Субдомінанта вміє подорожувати, Тоніка знаходиться завжди на своєму місті, а Домінанта спритно пересуватися до неї. І ваші здібності разом складають могутню силу.

Ви тільки подумайте: ми можемо дізнаватися й розповідати, що відбувається на різних вулицях Країни Мистецтв. Наприклад, що відбувається на вулиці-гамі «До мажор» або «Соль Мажор», можемо разом перейти на паралельні вулиці мінору. Це так круто та дивовижно!».

«Ну то й що!» – розчаровано сказали Тоніка й Субдомінанта. А Домінанта зацікавлено мовчала.

«Як що?! Кожна вулиця-гама зберігає свої ноти, що живуть на ступенях та тягнуться до Тоніки, яка оберігає королеву Мелодію, і тримає порядок. Тоніка не тільки її оберігає та тримає, а й передає її своїм учням. Як повітря переносить усе нове, так і Субдомінанта всюди подорожує, всюди буваючи, приносить нам багато новин, уміє красиво показати вашу роботу і пробудити до неї інтерес навіть у далеких куточках нашої казкової музичної країни. Ну, а застосувати нове вже відоме вміє Домінанта, адже вона так спритно пристосовується до мелодійного світу!».

Тоніка, Субдомінанта й Домінанта подивилися одна на одну й усміхнулися. Їхні усмішки освітили зали палацу Мистецтв у темряві. І цього разу Тоніка зраділа: «Треба ж так, мудра Ведмедице-Гармоніє, а я думала, ти нас не зрозумієш і засудиш! А ти побачила те, про що ми давно забули...».

Відтоді Тоніка, Субдомінанта, Домінанта й Ведмедиця-Гармонія часто збиралися не лише тільки на творчих уроках, але й на великих концертах та

виступах. Вони ділилися своїми винаходами, ідеями та знаннями. Кожна з них почувалася потрібною.

А палац Мистецтв засяяв і набув дивної сили звучання прекрасної музики: він залучав до себе все гарне, творче й світле, тому що в ньому панувала Злагода.

II. Узагальнення та закріплення матеріалу

2.1. Рефлексія (актуалізація набутих знань)

Запитання за дидактичною казкою:

- Як ви вважаєте, чому головні герої казки спочатку були не дружні?
- Що вони найкраще вміли робити?
- У чому секрет злагоди між Тонікою, Субдомінантою та Домінантою?
- Які хороші та погані риси характеру мали головні герої?
- Який герой найбільше сподобався, чому?
- Хто уклав злагоду?

2.2. Домашнє завдання

1. Зробити замальовки за сюжетом казки.
2. Придумати продовження казки.
3. Вивчити пісню «Я лисичка, я сестричка» та знайти такти, де живуть Тоніка, Субдомінанта, Домінанта.

ДРАГОЛЮБОВА Олена Валеріївна

Кремінська художня школа,
Луганська обл.

Сценарій уроку

Вікова категорія учнів: 7–14 років.

Цей цикл уроків можна *адаптувати*:

- *молодші учні (7–9 років)*: більше ігрових моментів, простіші технічні завдання, використання казкових історій від Ведмедика;

- *середній вік (10–12 років)*: акцент на стилях, експерименти з матеріалами, більше самостійної роботи;

- *старші (13–14 років)*: складніші художні завдання, аналіз творів мистецтв, порівняння стилів.

Підрівень мистецької освіти: елементарний та базовий (середній) підрівні початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво» / «Художня практика» / «Історія мистецтв» (інтегрований курс). Заняття можуть проводитися як у мистецькій школі, а й у закладі позашкільної та загальної середньої освіти, незалежно від мистецької спеціалізації учнів.

Тема уроків: «Ведмедик-Художник у часі».

Мета уроків:

- ознайомлення учнів із різними періодами мистецтва через ігрові технології;

- навчання аналізу художніх стилів, форм, кольору та композиції;

- формування інтересу до історії мистецтва через інтерактивні подорожі;

- розвиток творчих навичок і уяви, вміння працювати з різними техніками; формування естетичного смаку та розуміння мистецтва.

Головна ідея. Ведмедик-Художник, провідник у світ мистецтва – це не просто персонаж, а уособлення допитливості, творчості та натхнення. Він допомагає дітям вивчати мистецтво через гру, діалог, експерименти та власні відкриття. Його головне завдання – зробити навчання з мистецтва живим, захопливим та практичним. Він подорожує у часі разом з учнями, відкриває перед ними двері до різних епох та художніх стилів, знайомить із художниками та їхніми роботами.

Хід уроку

I. Вступ до уроку

Ведмедик приносить чарівний лист або сувій із завданням. Ділиться загадковою історією чи легендою про нову епоху. Ставить дітям запитання, зацікавлюючи темою.

II. Основна частина уроку

Діти уявляють, що подорожують разом із Ведмедиком у певну епоху.

Ведмедик пропонує творчі завдання, наприклад: «Якщо б ти жив/ла у Стародавньому Єгипті, яким би був твій розпис?».

Підказує цікаві факти про митців і художні стилі.

III. Рефлексія та завершення

Ведмедик запитує, що нового дізналися діти, що було для них найцікавішим. Пропонує придумати свою історію про епоху та ілюструвати її.

Разом із учнями оформлює «Щоденник мистецьких подорожей» – альбом із роботами.

Як працює Ведмедик-Художник на уроках

1. Подорож у часі та ознайомлення з мистецтвом. На початку уроку Ведмедик переносить дітей у певний період історії мистецтва. Розповідає як жили художники певної епохи, які матеріали вони використовували, як змінювався художній стиль. Підкріплює історію яскравими прикладами картин, архітектури чи скульптур (добірка тематичних ілюстративних матеріалів).

2. Діалог з дітьми в ігровій формі. Ведмедик не просто викладає матеріал, а ставить запитання, стимулюючи дітей до роздумів. Створює інтерактивний процес: запрошує дітей уявити себе художниками минулого або намалювати картину у відповідному стилі. Спілкується так, ніби сам теж дізнається щось нове разом із ними.

3. Мотивація та підтримка дітей. Ведмедик-Художник заохочує дітей не боятися експериментів. Він пояснює, що в мистецтві немає помилок, є лише спроби знайти свій стиль. Допомагає подолати страх перед малюванням, підтримує кожного учня.

Цикл захопливих уроків мистецтва «Ведмедик-Художник у часі»

Урок 1. «Ведмедик-Художник у часі» – цикл захопливих уроків мистецтва

Подорож у часі: 30 000 років тому, в епоху первісних людей.

Мета уроку: ознайомлення дітей із найдавнішими формами мистецтва; набуття навичок стилізації; сприяння розвитку уяви.

Завдання:

- намалювати печерні малюнки: вугіллям або пастеллю на фактурному папері;

- використати символи та знаки для створення власного «племінного послання» – знакової історії, яку лишає їхнє уявне плем'я;
- виконати спільну настінну фреску класу у стилі печерного живопису.

Урок 2. Величні храми Єгипту (Мистецтво Стародавнього Єгипту)

Подорож у часі: Єгипет, 3 000 р. до н. е.

Мета уроку: ознайомлення учнів із давньоєгипетським мистецтвом, законами пропорцій та стилізації.

Завдання:

- намалювати власний єгипетський портрет у профіль, використовуючи характерні риси стилю;
- розробити настінний розпис з ієрогліфами та богами Єгипту;
- створити ескіз папірусу із зображенням сцени з повсякденного життя давніх єгиптян.

Урок 3. Мозаїчний світ Риму (Античне мистецтво)

Подорож у часі: Давній Рим, 100 р. до н. е.

Мета уроку: ознайомлення з технікою мозаїки та скульптурними традиціями античності.

Завдання:

- створити мінімозаїку з кольорового паперу або круп;
- намалювати власний античний орнамент, натхненний римськими фресками;
- спробувати зобразити античного героя у класичному стилі (олівцем або тушшю).

Урок 4. Середньовічні вітражі та мініатюри

Подорож у часі: Європа, XIV ст.

Мета уроку: ознайомлення з мистецтвом готичних соборів, вітражами та рукописними мініатюрами.

Завдання:

- намалювати ескіз вітража, використовуючи яскраві кольори та чорний контур;
- створити середньовічну мініатюру – сцену з легенд;
- розробити власний герб у стилі середньовічних лицарських символів.

Урок 5. Ренесанс: відкриваємо перспективу

Подорож у часі: Італія, XV ст.

Мета уроку: ознайомлення учнів із досягненнями Ренесансу, правилами перспективи та анатомії.

Завдання:

- намалювати будівлю, використовуючи лінійну перспективу;
- спробувати відтворити фрагмент картини Леонардо да Вінчі чи Боттічеллі;
- створити автопортрет у стилі ренесансного живопису.

Урок 6. Барокові контрасти

Подорож у часі: Європа, XVII ст.

Мета уроку: вивчення особливостей бароко: драматизму, світлотіні, динаміки.

Завдання:

- намалювати портрет у драматичному освітленні (на зразок Караваджо);
- виконати декоративний орнамент у стилі бароко;
- намалювати сцену з античної або біблійної міфології в стилі бароко (наприклад, надихнувшись роботами Рубенса, Веласкеса або Рембрандта).

Урок 7. Імпресіонізм: малюємо світло

Подорож у часі: Франція, XIX ст.

Мета уроку: набуття навичок вміння передавати атмосферу та власні враження через кольорові мазки.

Завдання:

- намалювати міський пейзаж або природу короткими мазками як Моне;
- створити портрет у техніці імпресіонізму;
- написати пейзаж аквареллю з використанням ефекту розмиття.

Урок 8. Абстракція та експресія

Подорож у часі: XX ст. (Василь Кандинський, Піт Мондріан, Пабло Пікассо).

Мета уроку: ознайомлення дітей з новими напрямками в мистецтві.

Завдання:

- намалювати «музику кольору» у стилі Кандинського;
- створити композицію з простих геометричних форм у стилі Мондріана;
- виконати портрет у стилі кубізму, як Пікассо.

Фінал подорожі: виставка Ведмедика-Художника.

Наприкінці циклу уроків учні влаштовують виставку власних робіт, представляючи їх, ніби це справжня артгалерея з експонатами з різних епох.

ДРИГА Діана Василівна
Оржицька школа мистецтв імені Діани Петриненко,
Полтавська обл.

Вікова категорія учнів: 6–10 років.

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Композиція».

Тема уроку: *«Солодка країна. Вивчення кольорового нюансу з використанням образу іграшки – веселого Ведмедика-Ласуна (помічника викладача)».*

Мета уроку:

- ознайомлення учнів з поняттям «кольоровий нюанс»; сприяння розвитку вміння помічати відтінки одного кольору, гру світла і тіні;
- розвиток художнього мислення, уяви, дрібної моторики, навичок роботи з кольором та його естетичного сприйняття;
- виховання позитивного ставлення до мистецтва; створення в учнів позитивних емоцій через гру та творчість.

Форма заняття: творче заняття з елементами гри.

Очікувані результати:

- учні можуть пояснити, що таке кольоровий нюанс; навчаться розрізняти нюанси кольорів та застосовувати їх у малюнку;
- навчаться створювати відтінки кольору, змішуючи фарби.

Матеріали та обладнання: аркуші паперу формату А4 або А3; акварельні або гуашеві фарби, пензлі, вода, палітра; олівці, кольорова крейда або пастель; серветки для витирання пензлів; презентація чи фото за темою уроку; зразки відтінків (принти, реальні предмети); магнітна дошка або мольберт; іграшковий персонаж – Ведмедик-Ласун з рюкзачком солодошів; солодоші для нагородження.

Хід уроку

I. Вступна частина (5 хв)

(Викладач вітається з учнями та знайомить їх із Ведмедиком-Ласуном.)

Ведмедик-Ласун. Привіт, дітки! Я дуже люблю солодоші! Але ще більше мені подобається малювати смачні пейзажі! Хочете дізнатися, що таке «Солодка країна»? Тоді вирушаймо!

II. Основна частина (10 хв)

(Викладач показує ілюстрації або зразки малюнків із солодкими мотивами (пряникові будиночки, карамельні дерева, шоколадні річки тощо).)

Малюнки солодоців

Викладач. Які солодощі ви любите найбільше? Якого вони кольору? Чи всі цукерки одного кольору? (Викладач підводить дітей до поняття нюансів кольору.)

Мінілекція «Кольори в Солодкій країні»(5 хв)

Викладач. Привіт, юні художники! Сьогодні ми вирушаємо у чарівну подорож до Солодкої країни – місця, де все зроблено з цукерок, морозива, желе, печива та маршмелоу! Але щоб правильно намалювати цю країну, нам потрібно поговорити про... кольори!

Що таке кольори? Кольори – це те, що робить світ веселим і різноманітним! Вони допомагають нам розрізняти об'єкти, створювати настрій і вигадувати цікаві світи – як-от нашу Солодку країну!

Основні кольори: червоний, синій, жовтий. Їх не можна отримати через змішування інших кольорів.

Похідні кольори (додаткові): вони з'являються, коли ми змішуємо два основні кольори:

- синій + жовтий = зелений;
- червоний + жовтий = помаранчевий;
- синій + червоний = фіолетовий.

Теплі та холодні кольори:

- теплі (жовтий, червоний, помаранчевий) – як сонце, полум'я чи полуничне морозиво;
- холодні (синій, зелений, фіолетовий) – як вода, лід або м'ятна цукерка.

Кольори та настрій:

- Рожевий – лагідний і мрійливий (як зефір).
- Коричневий – затишний і смачний (як шоколад).
- Білий – легкий і ніжний (як ваніль або збиті вершки).
- Блискучі кольори — додають магії (уяви карамельні дощі!).

У Солодкій країні кольори не просто прикрашають – вони створюють характер! Морозивне озеро з морозива може бути бірюзовим, а печивні гори – теплих карамельних відтінків.

Цікаві факти:

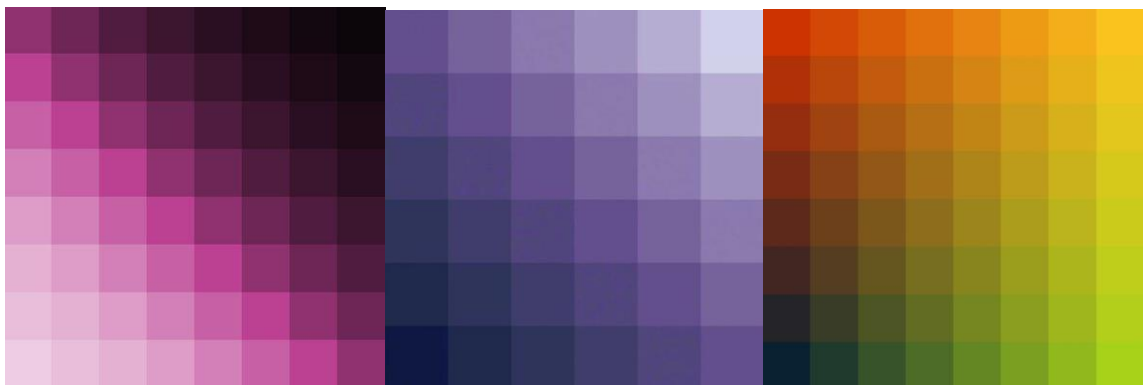
- Люди ще з давніх часів створювали фарби з ягід, ґрунту й вугілля.
- Деякі тварини бачать світ зовсім не так, як ми – наприклад, бджоли бачать ультрафіолетові кольори!
- Відомі художники, наприклад, Ван Гог, передавали настрій саме через кольори.

У Солодкій країні кольори – це більше, ніж фарби. Це – чарівна мова, якою говорять солодощі, фантазії й мрії. Тож бери олівці, пензлі й створи свою казку!

– Що таке кольоровий нюанс? *(Демонстрація колірної кола та прикладів: різні відтінки шоколаду, карамелі, ягідного морозива.)*

Колірне коло Й. Іттена

Приклади зміни яскравості (світлоти) або насиченості кольорів

– Як отримати нові відтінки кольору? *(Змішування фарб, додавання білого, чорного.)*

Запитання для учнів:

- Як ви думаєте, скільки відтінків може мати один колір?
- Які кольори нагадують вам улюблені солодощі?

Викладач. Один і той самий колір може мати світлі й темні відтінки. Нюанси допомагають зробити малюнок більш живим. Ми навчимося змішувати фарби, щоб отримати різні відтінки.

III. Практична частина (20 хв)

Тренувальна вправа «Змішуємо відтінки» (5 хв)

Учні отримують палітру та фарби.

Завдання: створити 3–4 відтінки одного кольору (наприклад, полуничного, шоколадного або лимонного).

Діти змішують фарби, щоб отримати різні відтінки одного кольору для цукерок (наприклад, малиновий, рожевий, червоний).

Зразок відтінків

(Викладач та Ведмедик-Ласун допомагають учням знаходити цікаві поєднання.)

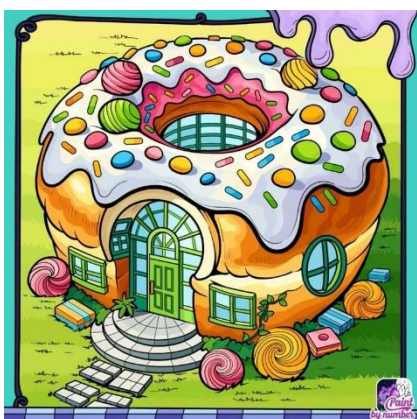
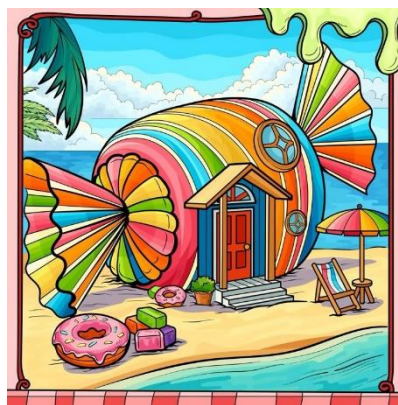
Обговорення результатів: які кольори вийшли, що нагадують?

Основне завдання (15 хв)

Учні малюють фантазійну «Солодку країну», використовуючи кольорові нюанси. Викладач демонструє можливі варіанти виконання завдання.

Можливі елементи малюнка: карамельні гори, шоколадні дороги, льодяникові дерева, ватні хмарки, цукеркові будиночки, карамельні дерева, шоколадні річки.

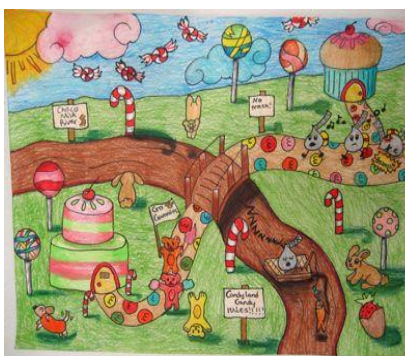
Завдання: використовувати різні відтінки кольору.

Картинки для натхнення

Процес виконання завдання

Гра «Вгадай відтінок» (5 хв)

Викладач показує зразки кольорів, учні називають, на що вони схожі (наприклад, «Це колір полуничного морозива, рожевий – полуничне, коричневий – шоколадне»).

IV. Підсумок уроку (5 хв)

1. Оцінювання робіт та обговорення

Викладач хвалить дітей за старанність, звертає увагу на вдалі нюанси кольорів.

Сюрприз від Ведмедика: він дістає з рюкзака солодоші й ділиться з дітьми за їхні старання.

Викладач. Сьогодні ви створили чарівну країну, де кожен відтінок – це новий смак і настрій! Ви всі – справжні митці!

2. Домашнє завдання (за бажанням)

Придумати та намалювати ще один об'єкт для «Солодкої країни» (наприклад, мармеладний міст або шоколадний палац).

Нюансні колірні поєднання

ЗАВАЦЬКА Олена Юріївна
Дитяча музична школа № 1, м. Миколаїв

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 8–9 років.

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Назва навчальної дисципліни: «Сольний спів».

Тема уроку: *«Вокальні пригоди з ведмедиком: від гри до майстерності».*

Мета уроку: формування вокальної впевненості у початківців з використанням асоціативних та когнітивних методик.

Визначення педагогічної та психологічної проблеми, що вирішуються:

- **Педагогічна проблема.** Під час навчання сольному співу в учнів елементарного підрівня часто виникає проблема недостатньої вокальної впевненості, яка проявляється у нерішучості виконання, нерозвиненій сценічній стійкості та відсутності усвідомленого контролю за вокальними навичками. Також складність викликає недостатня координація між диханням, артикуляцією, інтонуванням та музичною виразністю, що ускладнює формування якісного вокального звучання.

- **Психологічна проблема.** Психологічні бар'єри, такі як страх публічного виступу, емоційна скутість, невпевненість у власному голосі та сумніви у власних здібностях, перешкоджають успішному оволодінню навичками сольного співу. Страх помилки та низький рівень самооцінки можуть негативно впливати на мотивацію до навчання, зменшуючи бажання брати участь у публічних виступах та вокальних конкурсах. Важливо створити безпечне навчальне середовище, в якому учень може поступово подолати страхи та розкрити власний потенціал.

- **Способи вирішення.** Урок побудований на основі інтеграції вокально-психологічних методик з використання іграшок Ведмедиків-Митців як методичного інструменту. Використання образів Ведмедиків-Митців дозволяє учню через асоціативні зв'язки сприймати вокальні завдання в доступній та комфортній формі. Ведмедик-Спортсмен допомагає подолати напруженість та сформуванню цілеспрямованість у навчанні, Ведмедик-Художник розвиває емоційну виразність, а Ведмедик-Музикант стає психологічною опорою для учня, підтримуючи його в процесі оволодіння вокальними навичками.

Опис Ведмедиків-Митців:

- **Ведмедик-Художник** (у береті, з пензликом): відповідає за розвиток емоційної виразності, формування асоціативного мислення через кольорові та образні метафори, допомагає створювати музичні «картини», підказує як передавати емоції через спів.

- **Ведмедик-Спортсмен** (у спортивному одязі, з м'ячиком): уособлює силу духу, мужність, цілеспрямованість. Він вчить долати труднощі, наполегливо тренуватися, поступово та впевнено йти до мети, демонструючи стійкість та наполегливість, оскільки маленька перемога – це вірний шлях до великого успіху. Слідкує за правильним диханням, допомагає розслабитися та контролювати вокальне дихання за допомогою музичних вправ.

- **Ведмедик-Музикант** (з метеликом на шиї та мікрофоном): уособлює самого учня, виступає як його психологічна підтримка, допомагає адаптуватися до процесу навчання та сприяє зниженню рівня тривожності, подоланню страхів без засудження.

Очікувані результати:

- *зниження рівня психологічної напруги перед виконанням* завдяки техніці «Дихання хвилі», що сприяє регуляції емоційного стану та концентрації уваги;

- *розвиток цілеспрямованості та витривалості у вокальній діяльності* через взаємодію з Ведмедиком-Спортсменом, який мотивує працювати над технікою співу та не зупинятися перед труднощами;

- *формування тілесної свободи у вокальному процесі* через техніку «Співаючий танок», що забезпечує розслаблення м'язів та легкість звуковидобування;

- *покращення музичного слуху та ритмічної організації* завдяки «Танцюючому ритму», що розвиває внутрішнє відчуття темпу та ритмічної структури твору;

- *подолання бар'єру страху перед виконанням* через техніку «Чарівний мікрофон», що дозволяє учневі поступово звикнути до публічного виконання в комфортних умовах;

- *підвищення емоційної виразності виконання* через техніку «Кольоровий настрій», що сприяє розвитку асоціативного мислення та усвідомленого емоційного наповнення вокального твору;

- *зміцнення віри у власні вокальні здібності* за допомогою техніки «Вокальне дзеркало», що створює ефект позитивного підкріплення та дозволяє учневі відчути власний прогрес;

- *формування психологічної стійкості в процесі сольного виконання* через роль Ведмедика-Музиканта, який виступає символом підтримки, створюючи відчуття безпеки та мотиваційного супроводу.

Матеріали та обладнання: авторський нотний матеріал О. Ю. Завацької; тексти розспівок «Ворона», «Мавпенятко», «Хитрий лис» («Скоромовки для дітей 6–7 років (для дикції)»). URL: <https://dovidka.biz.ua/skoromovky-dlya-ditey-6-7-rokiv-dlya-dyktzii>.

Хід уроку

I. Вступна частина (5 хв)

(Учень входить до класу, де його вже очікують Ведмедики-Митці.)

Викладачка. На одній чарівній музичній галявині жили два братики – Ведмедик-Художник та Ведмедик-Спортсмен. Вони дуже любили співати, але кожен у свій спосіб. Ведмедик-Художник співав плавно, тихо й ніжно – немов змішував звуки, як фарби на палітрі. А Ведмедик-Спортсмен – ритмічно й пружно, гучно й відважно, наче долав кожну ноту, як нову вершин.

Одного разу вони дізналися, що у світі є маленька співачка, яка також любить музику. Вони вирішили познайомитися з нею, щоб разом навчитися співати ще краще.

Знайомся, це Ведмедик-Художник: Сьогодні він разом з тобою зануриться у світ музичних кольорів. Поряд з ним Ведмедик-Спортсмен, з яким ти будеш долати труднощі, наполегливо тренуватися, поступово та впевнено йти до мети, демонструючи стійкість та цілеспрямованість, оскільки маленька перемога – це вірний шлях до великого успіху.

А це – Ведмедик-Музикант. Він такий самий початківець, як і ти: іноді робить помилки, але не розчаровується, бо знає, що помилки – це невід’ємна частина навчання і він обов’язково подолає всі труднощі та невдачі. Ведмедик-Музикант може багато чого не знати, саме тому твоїм завданням сьогодні буде допомагати йому та ставити запитання викладачу, якщо тобі здається, що Ведмедик щось не зрозумів.

(Викладач віддає ведмедика учениці в руки.)

Наші Ведмедики-Митці вважають тебе талановитою ученицею, здатною досягти високих результатів! Вони готові допомогти тобі цікаво та наполегливо вчитися мистецтву співу, оскільки такі самі допитливі, доброзичливі, веселі, готові підтримати та пожартувати. Однак мають свої страхи і тому нікого не засуджують у час невдачі.

Ведмедикам цікаво, з яким настроєм ти прийшла сьогодні на урок?

(Учениця відповідає.)

Викладачка. Ведмедик-Спортсмен пропонує разом виконати вправу «Дихання хвилі». Стань рівно, поклади руку на діафрагму. Дихання – це основа витривалості в співі. Уяви, що твоє дихання – це хвиля, яка піднімається й опускається. Вдих – хвиля підіймається, видих – хвиля відступає. Повторюй чотири рази, розслаблюючи плечі та обличчя. Твоє дихання має бути впевненим і стабільним, як у спортсмена перед стартом.

(Техніка «Дихання хвилі» для регуляції психоемоційного стану, стабілізація дихання перед виступом (додаток 2).)

II. Розспівування (10 хв)

Ведмедик-Художник. Уявімо, що ми легкі пір’їнки, які плавно кружляють у повітрі. Виконуємо м’які рухи плечима, руками, промовляючи

«Ділі-ділі-ді» (розспівка «Дзвіночки» (додаток 1)). Відчувай свободу в тілі, щоб твій голос звучав природно!

(Техніка «Співаючий танок» для усунення тілесних затисків, розвиток свободи у звуковидобуванні.)

Викладачка. Тепер давай потанцюємо у ритмі вальсу. Нагадай Ведмедикам, який розмір має вальс, і скільки в цьому розмірі сильних долей.

Учениця. Тридольний розмір, з однією сильною долею.

Викладачка. Правильно, саме в такому розмірі наша наступна розспівка «Скрипочка» (додаток 1).

Викладачка. Ведмедик-Спортсмен полюбляє тупати і хлопати, тож разом з нами із задоволенням виконає вправу «Танцюючий ритм» на розспівці «Ворона» (додаток 1).

(Техніка «Танцюючий ритм» для формування відчуття ритмічної організації вокального виконавства (додаток 2).)

Викладачка. Наша невеличка дружня команда виконує завдання старанно та відповідально, що забезпечує гарний результат. Тому ускладнюємо завдання і переходимо до вправи «Вокальне дзеркало» на розспівку «Мавпенятко» (додаток 1).

(Техніка «Вокальне дзеркало» для створення ефекту позитивного підкріплення, що дозволяє учениці почути власний прогрес (додаток 2).)

Викладачка. Я думаю, ти відразу звернула увагу, що твій маленький друг Ведмедик-Музикант тримає мікрофон у своїх лапках. Це не просто так: він хоче, щоб ти разом з ним виконала його улюблену вправу «Чарівний мікрофон». А чарівний він тому, що надає кожному, хто його тримає, впевненості!

Давай почнемо з того, що скажемо у мікрофон смішну фразу. А тепер заспівай звук «Оооо». Чудово виходить! Ведмедики впевнені: у тебе не гірше вийде і розспівка «Хитрий лис».

(Техніка «Чарівний мікрофон» для подолання страху виступу перед публікою (додаток 2).)

Викладачка. Ти дійсно дуже впевнено та виразно звучала. Вважаю, тобі й ведмедикам буде дуже цікаве те, що я вам підготувала.

III. Основна частина. Робота над твором (20 хв)

Викладачка. Напевно тобі добре відомо, що українська мова – це справжня музика, яка живе в кожному слові. Вона дзвенить, як струмочок весною, співає, як соловей у саду, і гріє душу, як теплі проміні сонця. У наших піснях – історія, сила і краса нашого народу. Ми передамо цю ніжність і чарівність через пісню, яку сьогодні виконаємо.

Ведмедики дуже хочуть навчитися правильно виконувати пісню «Рідна наша мова» (муз. та сл. Володимира Немировича-Данченка, обр. Руслани

Лісової). Давай разом послухаємо й подивимося, як цю пісню раніше виконувала учениця Настя Раздобудько (<https://www.youtube.com/watch?v=Ti5yi8Udovg>).

Ведмедик-Художник. Які кольори ти відчуваєш у цій музиці? Можливо, це ніжні блакитні тони ранкового неба або теплі золотисті відтінки сонця? А можливо в ній є зелені барви лісу, де шелестять дерева, або сріблястий блиск річкової води? Давай разом намалюємо пісню кольорами нашої України!

(Техніка «Кольоровий настрій»: візуалізація кольорів для кращої передачі емоцій (додаток 2).)

Викладачка. Я знаю, ти дуже відповідальна учениця і хвилюєшся про чистоту інтонування. Для того, щоб вивчити та стійко інтонувати пісню, давай спочатку її проспіваетмо пошепки.

(Техніка «Шепіт-пісня» поступово знімає страх перед виступом (додаток 2).)

Викладачка. Дуже добре! Давай повторимо трохи гучніше, додамо виразності кожному слову.

Ведмедикам дуже сподобалася ця пісня, в якій відчувається і спів пташок, і шелест листя, але на їхню думку вона дуже складна і наші друзі хвилюються, що не зможуть її заспівати. Тож давай продемонструємо їм, як гарно і артистично ти можеш її заспівати, а Ведмедики-Митці тебе підтримають у твоєму виступі.

(Учениця виконує завдання.)

Викладачка. Чудова робота! Ведмедикам було дуже цікаво, весело та пізнавально на твоєму уроці. Вони багато чому навчилися разом з тобою. А головне, їм стало зрозуміло, що спів – це приємно, захопливо та радісно як для виконавця, так і для слухача.

А зараз давай підсумуємо твій сьогоднішній успіх і запишемо досягнення у твій «Щоденник вокальних досягнень». Кожен крок уперед – це ще одна нотка у твоїй великій музичній історії!

(Учениця записує результати своїх досягнень за урок до «Щоденника вокальних досягнень» (додаток 3).)

IV. Оцінка ефективності

Запитання до учениці:

- Що тобі найбільше сподобалося сьогодні?
- Чи сподобалося тобі виконувати завдання разом з Ведмедиками?
- Чи відчула ти, що співати можна легко та з радістю?
- Якого з Ведмедиків-Митців ти хотіла б запросити на наступний урок?

Викладачка. Сьогоднішній урок приніс багато нових відкриттів для кожного з нас. Добре, що Ведмедики-Митці стали для тебе не лише веселими помічниками, а й справжніми друзями у світі музики. Прекрасна командна робота! До зустрічі на наступному уроці!

V. Підсумок

Учениця відзначила, що використання іграшок Ведмедиків-Митців зробило урок цікавішим, легшим і захопливішим. Вона змогла подолати своє хвилювання, виконати вокальні вправи з більшою свободою та виразністю, а найголовніше – отримала радість від співу.

Ведмедик-Спортсмен допоміг відчувати опору на вокальне дихання та навчив, що тренування – це шлях до успіху.

Ведмедик-Художник відкрив чарівний світ емоцій у пісні, навчив бачити музику в кольорах та передавати її настрій голосом.

Ведмедик-Музикант був поруч на кожному кроці, надаючи відчуття підтримки та допомагаючи почуватися комфортно під час співу.

За спостереженням викладачки, використання методичних іграшок Ведмедиків-Митців на уроці, підвищило зацікавленість учнів у навчальному процесі, зробило уроки більш динамічними, доступними та зрозумілими. Завдяки цій інтерактивній формі роботи учні змогли подолати психологічні бар'єри, підвищити рівень впевненості та виконувати вокальні завдання більш розкуто, природно, із задоволенням.

Завдяки роботі з Ведмедиками-Митцями учениця зробила ще один важливий крок до формування впевненості в сольному виконанні та розвитку вокальної виразності.

Додаток 1

Використані розспівки

1. Розспівка «Дзвіночки» (по півтонах вгору та вниз)

Техніка виконання. Виконується по півтонах вгору та вниз плавним легато, починаючи з комфортної примарної зони, поступово піднімаючись та опускаючись по півтонах. Перед виконанням рекомендується уявити, що ми легкі пір'їнки, які плавно кружляють у повітрі. Виконуємо м'які рухи плечима, руками, промовляючи «Ділі-ділі-ді». Останній звук потрібно доспівати, не знімаючи з дихання, виразно.

На що спрямована розспівка:

- усунення тілесних затисків (техніка «Співаючий танок»);

- збільшення об'єму дихання через глибокий вдих вниз живота перед кожним повторенням;

- покращення інтонації та чистоти звуку та розширення діапазону голосу.

Об'єм голосового апарату. Задіюється весь голосовий апарат – від грудного до головного резонаторів. Збільшується витривалість дихальної системи.

2. Розспівка «Скрипочка»

Техніка виконання. Виконується у ритмі вальсу (тридольний розмір з однією сильною долею), що допомагає учням відчувати природний музичний плин.

Для кращого розслаблення голосу перед виконанням можна поєднати спів із легкими рухами, ніби ми танцюємо у ритмі вальсу: плавні нахили корпусу та м'яке розгойдування у такт допоможуть зняти затискання та зробити звук природнішим.

Розспівка виконується по півтонах вгору та вниз, базується на відтворенні мелодійних інтервалів, зокрема малих та великих терцій, що сприяє розвитку музичного слуху та точності інтонації. Учениця має уявити, що грає на маленькій скрипці й звук її голосу ковзає по струнах, відтворюючи плавні рухи.

 2. Скрипочка

Я на скри - по - чці за - гра - ю ді - лі, ді - лі

ді - лі - лі. Со - ло - вей - ко від - гу - кне - ться

ті - рі, ті - рі, ті - рі - рі.

На що спрямована розспівка:

- усунення тілесних затискачів;
- формування вокальної легкості та плавності;
- опанування тридольного розміру (відчуття вальсового ритму);
- розвиток музичного слуху та інтонаційної точності;
- збільшення об'єму дихання завдяки контрольованому довгому видиху під час фрази;
- формування відчуття інтервалів (малі та великі терції).

Об'єм голосового апарату. Використовується головний резонатор, з плавним переходом у грудний регістр, що сприяє формуванню легкого та дзвінкого звучання.

3. Розспівка «Ворона»

Техніка виконання. Розспівка має чіткий ритм і виразну артикуляцію. Затакт слід виконувати легко, але виразно, щоб забезпечити плавний початок фрази. Перед співом корисно відчувати ритм через рух, тупочучи на сильні долі та плескаючи на слабкі. Це допомагає краще координувати спів і метричний малюнок.

Під час виконання важливо дотримуватися темпу, чітко вимовляти слова, точно інтонувати мелодію та контролювати дихання. Техніка «Танцюючий ритм» поєднує спів із ритмікою, сприяючи стабільному та впевненому звукоутворенню.

Розспівка починається з домінантового тризвуку, що сприяє розвитку інтонування та вокальної гнучкості.

На що спрямована розспівка:

- розвиток ритмічної стабільності та метричної точності;
- формування чіткої артикуляції та дикційної точності;
- формування точного, легкого та виразного входу у фразу через затакт;
- опрацювання чистоти інтонування через початок з домінантового тризвуку та низхідну секвенцію до тоніки;
- формування вокальної плавності через поступове підняття мелодії від тоніки;
- збільшення об'єму дихання за допомогою раціонального розподілу повітряного потоку відповідно до ритмічної структури.

Об'єм голосового апарату. Використовується весь голосовий апарат – від грудного до головного резонаторів, що допомагає зробити звук дзвінким і стабільним. Поєднання співу з ритмічними рухами сприяє кращій роботі дихального апарату та витривалості голосу.

4. Розспівка «Мавпенятко»

Техніка виконання. Розспівка виконується енергійно та грайливо, із чіткою артикуляцією та змінною динамікою, що сприяє розвитку гнучкості голосу та координації дихання. Важливим елементом є імітаційний спосіб навчання, який використовується через техніку «Вокальне дзеркало».

У процесі виконання викладачка співає фразу, а учень точно відтворює її, що створює ефект позитивного підкріплення. Це дозволяє учневі почути власний прогрес, довіряти своєму слуху та відпрацьовувати правильну інтонацію і дикцію.

Щоб урізноманітнити виконання, застосовується *рольовий обмін*:

- спочатку викладачка виконує роль автора, а учень – мавпенятка, що імітує звучання;
- далі ролі змінюються і учень повторює роль ведучого, що зміцнює його впевненість у співі.

4. Мавпенятко

Мав - пе - нят - ко мо - вить: "Ма - мо,
мор - кви ма - ло, ма - ку ма - ло."

На що спрямована розспівка:

- розвиток вокальної гнучкості через зміну динаміки та темпоритму;
- формування точного інтонування за допомогою вправи «Вокальне дзеркало»;
- удосконалення слухового самоконтролю через імітаційне повторення;
- підвищення впевненості у власному звучанні за допомогою поступового переходу від наслідування до самостійного виконання;
- розширення об'єму дихання через контрольований перехід між фразами.

Об'єм голосового апарату. Задіюється весь голосовий апарат із акцентом на головний та змішаний резонатори. Використання техніки «Вокальне дзеркало» дозволяє розвивати слухову пам'ять, посилювати проєкцію голосу та працювати над стабільністю тембру.

5. Розспівка «Хитрий лис»

Техніка виконання. Розспівка виконується чіткими, розділеними фразами, із контрольованою артикуляцією та ритмічною організацією.

Використання стакато сприяє точному формуванню кожного звуку, покращенню дикційної виразності та стабільності голосової подачі.

У виконанні застосовується техніка «Чарівний мікрофон», яка допомагає подолати психологічний бар'єр під час виступу перед іншими. Виконавець уявляє, що співає в уявний мікрофон, який посилює його голос та робить звучання впевненим, дзвінким і контрольованим. Це дозволяє сфокусуватися на якісному звукоутворенні, створюючи відчуття сценічної свободи та розширюючи динамічні можливості голосу.

5. Хитрий лис

На що спрямована розспівка:

- формування чіткої дикції та артикуляційної точності;
- розвиток вокальної виразності через точне формування звуку та керування його гучністю й тембром;
- оптимізація дихального контролю, що забезпечує ефективний розподіл повітря під час виконання ритмічних фраз;
- подолання страху виступу за допомогою техніки «Чарівний мікрофон», що сприяє зосередженості на звуці, а не на зовнішніх факторах.

Об'єм голосового апарату. Використовується середній регістр, що сприяє стабільності тембру, чіткості подачі звуку та покращенню контролю вокальної артикуляції. Виконання розспівки із застосуванням техніки «Чарівний мікрофон» активізує резонаторні зони, покращуючи проєкцію голосу та його звучання в просторі.

Додаток 2

Використані техніки

1. Техніка «Дихання хвилі»

Проблема: невміння контролювати дихання через хвилювання. Через стрес дихання стає поверхневим, що впливає на якість співу.

Дитина уявляє, що її дихання – це хвиля, яка м'яко накочується (вдих) і відкочується (видих). Роблячи це кілька разів, вона заспокоюється та глибше дихає.

2. Техніка «Співаючий танок»

Проблема: скутість під час співу. Напруга в тілі заважає вільному звуковидобуванню.

Діти рухаються під музику, уявляючи себе легкими, як пір'їнки, і пробують співати в русі. Це знімає тілесні затискання та додає впевненості.

3. Техніка «Танцюючий ритм»

Проблема: складнощі з ритмом та темпом пісні. Дитина губиться у ритмі або співає занадто швидко / повільно.

Спочатку діти тупають або плескають у долоні під ритм пісні, потім додають слова, поєднуючи рух зі співом. Це допомагає краще відчувати темп.

4. Техніка «Вокальне дзеркало»

Проблема: невпевненість у власній інтонації. Дитина боїться, що співає фальшиво, і через це не наважується співати голосно.

Учениця співає фразу, а викладач або група повторюють її так само. Дитина поступово починає довіряти своєму слуху.

5. Техніка «Чарівний мікрофон»

Проблема: дитина боїться співати перед класом через страх осуду.

Учні по черзі передають «чарівний мікрофон», уявляючи, що він надає впевненості. Спочатку говорять у нього смішні фрази, потім співають прості звуки, а далі – рядки з пісні.

6. Техніка «Кольоровий настрій»

Проблема: труднощі з емоційним зануренням у пісню. Дитина не відчуває змісту пісні, співає механічно.

Колірне коло Й. Іттена

Діти уявляють, якого кольору настрій пісні (наприклад, сум – синій, радість – жовтий) і співають, візуалізуючи цей колір. Це допомагає краще передати емоцію.

7. Техніка «Шепіт-пісня»

Проблема: напруга через необхідність співати соло. Дитина боїться співати одна перед усіма.

Спочатку учениця співає рядки пісні пошепки, потім напівголосом, а потім – у повний голос. Це поступово знімає страх перед виступом.

8. Техніка «Щоденник вокальних досягнень»

Проблема: сумніви у власних здібностях. Дитина вважає, що у неї «немає слуху» або «поганий голос».

Щодня після уроку учениця записує хоча б одну річ, яка вдалася (навіть якщо це правильне дихання або сміливість заспівати).

Авторські техніки О. Ю. Завацької ґрунтуються на загальновизнаних методичних підходах у вокальній педагогіці, психології та музиці, водночас інтегруючи елементи, що відображають власний досвід викладачки та професійне бачення. Поєднання традиційних принципів із сучасними методами сприяє ефективному розвитку вокальних навичок і вдосконаленню музичної виразності.

Щоденник вокальних досягнень

урок _____ дата _____ Сьогодні я: _____ _____ _____ _____ _____ Вдома працюватиму над: _____ _____ _____ _____ _____	урок _____ дата _____ Сьогодні я: _____ _____ _____ _____ _____ Вдома працюватиму над: _____ _____ _____ _____ _____
--	--

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 8–9 років.

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Сольний спів».

Тема уроку: *«Вокальна подорож Ведмедиків-Митців: від гри до впевненого звучання».*

Завдання: продовження роботи над постановкою вокального дихання, розвитком внутрішнього слуху за допомогою прослуховування різного музичного матеріалу та імпровізації.

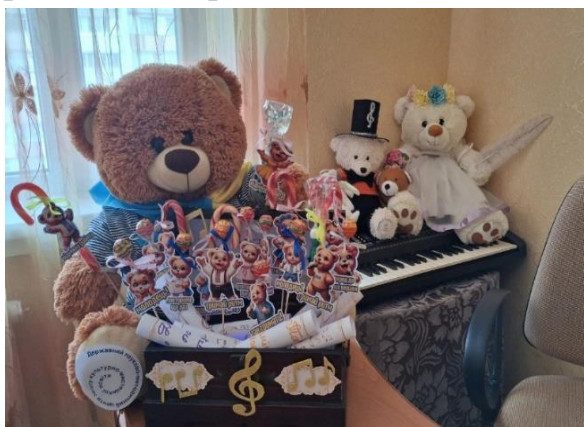
Педагогічна проблема: учні часто стикаються з труднощами в засвоєнні вокального матеріалу, що проявляється в невпевненості під час виконання твору. Невиконані або недовивчені домашні завдання, складність запам'ятовування тексту та мелодії призводять до помилок під час співу, що знижує мотивацію до навчання та формує негативне ставлення до самостійної роботи над вокальними навичками.

Психологічна проблема: страх перед виступом може стати серйозною перешкодою для учня. Побоявання забути слова чи мелодію, зробити помилку або не виправдати очікувань викликає внутрішню напругу, що обмежує свободу та емоційність виконання. Багато дітей відчують тривожність, особливо під час сольного співу. Невпевненість у власному голосі, страх критики та низька самооцінка можуть призвести до скутості тіла, зменшення об'єму дихання та труднощів у передачі емоційного забарвлення пісні. Щоб подолати ці труднощі, необхідно створити підтримуюче середовище, де учні зможуть розслабитися, отримати мотивацію та навчитися насолоджуватися процесом співу. Важливо сприяти розвитку впевненості та самостійності, допомагаючи кожному відчувати радість від виконання.

Способи вирішення: використання асоціативних методик через інтеграцію іграшкових Ведмедиків-Митців, які допомагають учневі долати психологічні бар'єри, розвивати музичне мислення, формувати навички правильного дихання та сценічної виразності.

Опис Ведмедиків-Митців:

- **Ведмедик-Музикант** (у циліндрі та з метеликом на шиї) – може бути різним: експресивним і спокійним, веселим і ліричним, відкритим для всіх та зосередженим лише на своїй творчості. Він завжди готовий допомогти, щоб пісня лилася, наче мелодія душі, передаючи найтонші відтінки ваших емоцій.

- **Ведмедичка-Поетеса** (з пером для письма в лапі) – легка та світла, неначе теплий весняний вітерець, своєю творчістю спонукає сприймати життя як поле можливостей, на якому завжди є місце для квітів надії та променів

радості. Вона натхненна, мрійлива, допомагає відчувати поетичність слів у піснях. Вчить вкладати емоції у виконання.

- **Ведмедик-Ласун** (у смугастій футболці та джинсах, із «Чарівним сундучком вокальних відкриттів» у лапах) – доброзичливий друг, який дарує тепло й гарний настрій. Він підсолоджує життя не лише цукерками, а й мелодіями, що ллються від серця. Обожаює співати разом із друзями, адже пісня для нього – це смак радості, щирих емоцій і дружби. Він мотивує учнів, заохочує їхні успіхи та наповнює уроки позитивом.

5. Очікувані результати:

- *Формування впевненості у виконанні твору* – опанування навичок долати страх перед можливими помилками; набуття впевненості під час виконання вокального матеріалу, навіть у разі часткової незавершеності підготовки.
- *Розвиток навичок самостійної роботи над текстом і мелодією* – опанування ефективних методів запам'ятовування музичного матеріалу, що сприятиме зменшенню тривожності під час виконання.
- *Зменшення страху перед публічним виконанням* – створення безпечного середовища для подолання емоційного напруження, розвиток сценічної стійкості та внутрішньої впевненості.
- *Розвиток емоційної виразності та комунікації через музику* – здобуття компетентності передавати емоції через спів, використовуючи різні вокальні засоби та інтерпретаційні навички.
- *Удосконалення вокальних навичок через усвідомлену роботу над помилками* – формування позитивного ставлення до виправлення помилок і розуміння їх як частини навчального процесу.

Хід уроку

І. Вступна частина (5 хв)

Викладач. Сьогодні ми вирушаємо в захопливу музичну подорож!

Уяви собі чарівний простір, де кожен звук має свою історію, а вітер приносить мелодії, що лунають у найвіддаленіших куточках світу. Тут живуть наші вірні друзі – Ведмедики-Митці, які з нетерпінням чекають, щоб разом із тобою відкрити двері до чарівного світу музики!

Знайомся, Ведмедик-Музикант – твій сьогоднішній наставник та помічник. Він допоможе тобі впевнено та виразно співати. А ось Ведмедиця-Поетеса – вона розповість, як кожне слово може наповнювати музику змістом та емоціями.

Ведмедик-Ласун теж із нами – він нагадуватиме, що навчання може бути приємним і радісним! Чи готова ти до музичних пригод?

Учениця. Так! Я готова!

Викладач. Чудово! Спочатку ми налаштуємо наш голос, послухаємо свої відчуття та емоції. Тож, до справи!

2. Дихальна розминка (5 хв)

2.1. Вправа «Динамічне дзеркало»

Мета:

- набуття навичок роботи з динамічними контрастами в музиці;
- подолання скутості та страху перед гучним звучанням;
- формування плавності звуковидобування, відчуття зв'язку між емоціями та вокальним виконанням;
- розвиток контролю над динамікою голосу.

Хід вправи

Викладач. Сьогодні ми разом із Ведмедиком-Музикантом вирушимо у подорож, щоб навчитися керувати голосом.

Ведмедик-Музиканта. Колись я боявся змінювати силу голосу, адже думав, що співаю неправильно. Я завжди співав однаково тихо. Але одного дня мій викладач показав мені чарівне «динамічне дзеркало». Воно не показує, який я зовнішньо, але відображає мій голос і допомагає мені чути його силу, плавність та виразність. Давай разом відкриємо цей секрет!

Виконання вправи

Ведмедик-Музикант. Уяви, що перед тобою велике «динамічне дзеркало». Співай довгий звук («аааа», «ооо», «еєє» тощо) дуже тихо, ніби боїшся, що хтось почує.

Дзеркало «відповідає» тобі: твій голос поступово стає гучнішим, ніби хвиля на морі піднімається. Плавно збільшуй гучність до максимуму, а потім так само поступово зменшуй – голосова хвиля відходить назад.

2.2. Вправа «Луна»

Ведмедик-Музикант. Викладач співає фразу з різною динамікою, а ти повторюєш її, ніби дзеркало, що точно відображає голос. Виконай уривок пісні, змінюючи гучність поступово, як хвиля в дзеркалі. Додай емоції: уяви, що твій голос – це радісна хвиля, загадкова хвиля або впевнена хвиля.

Слідкуй, щоб перехід між тихим і гучним звучанням був рівномірним, без різких змін.

Очікуваний результат:

- подолання скутості та страху перед гучним звучанням;
- розвиток плавності та виразності голосу;
- контроль над динамікою звучання;
- взаємодія голосу з емоціями та ритмом.

Ведмедик-Музикант. Бачиш? Коли ти дозволяєш своєму голосу вільно звучати, музика стає ще яскравішою! Не бійся експериментувати – твоє «динамічне дзеркало» допоможе знайти правильний баланс!

Викладач. Щоб твій голос звучав впевнено та вільно, потрібно навчитися контролювати дихання. Уяви, що перед тобою довгий тунель, через який проходить повітряний потік. Нам потрібно зробити цей потік рівним і стійким.

2.3. Вправа «Музичний портал»

Викладач. Щоб твій голос звучав впевнено та вільно, потрібно навчитися контролювати дихання. Уяви, що перед тобою довгий тунель, через який проходить повітряний потік. Нам потрібно зробити цей потік рівним і стійким.

Завдання:

1. Учениця / учень робить глибокий вдих через ніс, наповнюючи «живіт» повітрям.
2. Повільно видихає, намагаючись підтримувати однаковий тиск повітря, щоб видих тривав якомога довше.

3. Виконує вправу зі звуком «сссс» або «фффф», контролюючи плавність потоку.

Ускладнення:

1. Виконання вправи із поступовим збільшенням часу видиху (для визначення тривалості видиху можна ставити мету: «Порахуй внутрішнім голосом до 10-ти, до 20-ти...»).
2. Використання мелодійних відрізків з творів, що вивчаються: спочатку на різних голосних звуках («аааа», «оооо»), а потім з текстом.
3. Чергування коротких і довгих видихів для тренування динамічного контролю.
4. Чергування різних приголосних, особливо шиплячих та твердих.

Очікуваний результат: вправа допомагає розвинути стабільне вокальне дихання, формує правильну опору звуку та сприяє плавному, рівномірному видобуванню звуку під час співу.

3. Розспівування (10 хв)

3.1. Вправа «Юний композитор»

Ведмедиця-Поетеса. Спів – це як вірш, у якому кожен звук пов'язаний з наступним, утворюючи єдину гармонію. Давай складемо разом музичний ланцюжок, як рими в поезії!

Завдання:

1. Ведмедиця-Поетеса пропонує просту мелодію (наприклад, «ля-ля-ля» по звукам нижнього тетраорду мажору або $B^5/3$).
2. Учениця / учень повторює фразу, а потім додає свій варіант інтонації (або завершує запропонований Ведмедицею варіант).

3. Кожен наступний повтор вносить нову інтонаційну барву, змінюючи вокальну фразу та додаючи до неї імпровізаційні елементи, що збагачують звучання.

Очікуваний результат:

- розвиток інтонаційного слуху та музичної пам'яті;
- розуміння взаємозв'язку звуку, ритму та емоцій;
- уміння варіювати інтонацією та фразуванням;
- виконання простих імпровізаційних елементів;
- зростання самостійності й творчої ініціативи.

3.2. Вправа «Музичний портрет»

(Вправа дуже корисна також для використання у практиці з учнями, які мають порушення зору.)

Викладач. Ми часто покладаємося на зорове сприйняття, коли слухаємо музику. Але чи можемо ми «побачити» її, не використовуючи зір? Давай спробуємо! Я виконуватиму різні вокальні фрази, а ти уважно слухатимеш із заплющеними очима та опишеш, які емоції чи образи вони викликають у тебе.

Завдання:

1. Учениця / учень закриває очі або відвертається від викладача.
2. Викладач виконує різні вокальні фрази (мелодійні лінії, зміни тембру, динаміки, ритму). Корисно використовувати уривки творів, які заплановано для вивчення.
3. Учениця / учень описує, які відчуття викликає почуте: радість, сум, таємничість, тривога тощо.

Ускладнення:

Виконання вправи у зворотному порядку: учениця / учень співає, а викладач намагається описати той емоційний стан, який було відтворено.

Очікуваний результат:

- розвиток внутрішнього слуху та аналітичного сприйняття музики;
- вміння виражати емоції через голос, не покладаючись на зовнішні сигнали;
- покращення музичної уяви та інтонаційного контролю.

4. Робота над музичним твором (20 хв)

4.1. Вправа «Від слова до мелодії»

Викладач. Пісня – це не просто набір нот та слів, а історія, яку ми розповідаємо голосом. Давай спробуємо її спочатку просто розказати, а потім знайдемо в голосі потрібні фарби.

Завдання:

1. Учениця / учень читає текст пісні, з правильною дикцією та оповідальною виразністю, але без співу.
2. Викладач просить змінити інтонацію: прочитати текст як діалог, як казку або як емоційне звернення.
3. Поступово додаються музичні елементи: ритмічний малюнок, легке підспівування, імпровізація на мелодію.

Очікуваний результат:

- учениця / учень починає краще розуміти емоційну складову тексту;
- покращується дикція та фразування;
- виникає природне поєднання слова і мелодії без скутості;
- відпрацьовується пофразове дихання;
- відчутна різниця у динамічному та емоційному забарвленні кожної окремої фрази формує загальну картину (форму) твору.

4.2. Вправа «Вокальне моделювання»

Викладач. Уяви, що пісня – це театральна вистава. Ти можеш виконати її швидко, повільно, тихо, голосно або навіть у ролі різних персонажів. Давай спробуємо пограти з музикою та побачимо, як змінюється її характер.

Завдання:

1. Учениця / учень виконує пісню у звичному для себе темпі.
2. Викладач змінює параметри виконання: спочатку просить заспівати повільніше, потім швидше, змінити силу звуку.
3. Учениця / учень виконує пісню в різних емоційних станах (наприклад, якби герой був сумним, веселим або захопленим).

Очікуваний результат:

- розвиток гнучкості голосу та адаптації до різних темпів і динаміки;
- вміння передавати емоційні відтінки через вокал;
- зняття скутості під час виконання, розвиток сценічної свободи;
- розширення та зміцнення вокального дихання.

4.3. Вправа «Живі картини»

Викладач. Музика може створювати образи в уяві, але давай спробуємо їх оживити! Використай рухи та жести, щоб передати емоції та зміст пісні.

Завдання:

1. Учениця / учень обирає ключові слова або рядки пісні.
2. Виконує їх, додаючи відповідні рухи, що відображають зміст слів.
3. Викладач пропонує змінити виразність жестів або додати нові елементи сценічного руху.
4. Виконання пісні з використанням створеного рухового малюнка.

Очікуваний результат:

- зняття скутості та тілесних затисків під час виконання;
- розвиток сценічної виразності та артистизму;
- формування зв'язку між голосом, тілом і емоціями у вокальному виконанні;
- рухи допомагають плавному звуковидобуванню.

III. Завершальна частина (5 хв)

Викладач. Ведмедик-Ласун помітив як ти старанно виконувала / виконував кожну вправу та завдання. Він вважає, що той, хто наполегливо працює, заслуговує на солодку винагороду.

Узагальнювальні запитання до учениці / учня:

- Як ти оцінюєш свою роботу?
- Що тобі сьогодні вдалося найкраще?
- Що сподобалося найбільше?

(Учениця / учень ділиться своїми відчуттями про успіхи і труднощі під час уроку.)

Ведмедик-Ласун. Головне – не боятися пробувати! Навіть якщо не все виходить одразу, твій голос стає сильнішим з кожним заняттям, набуваючи гнучкості, різнобарвності та емоційності. Тож ось тобі смачний приз за твої старання і прагнення до музичної досконалості! (Учениця / учень отримує невеликий солодкий подарунок та символічну відзнаку-наліпку, яка мотивує на подальші досягнення.)

Результат. Використання методичних іграшок Ведмедиків-Митців у навчальному процесі зробило складне – простим, монотонне – цікавим і різноплановим, а також сприяло розвитку ініціативності та впевненості учнів у власних вокальних можливостях. Це підвищило їхню самооцінку, сформувало позитивне ставлення до навчання, надихнуло на самостійну роботу й підкреслило важливість регулярних занять, створюючи мотиваційну атмосферу для подальших досягнень.

Додаток

Техніки на розвиток вокальних здібностей

Техніка «Музична спіраль»

(Оригінальний, видовищний і бюджетний інструмент для вокального розвитку.)

«Музична спіраль» – це рухома конструкція із мотузки або стрічки, натягнутої по спіралі (наприклад, між двома стільцями або настінними гачками). Уздовж цієї спіралі розміщені кольорові нотки або символи вокальних завдань, через які учень проходить, виконуючи відповідні вокальні вправи.

Цей методичний елемент символізує поступове вдосконалення голосу: кожен крок спіралі – це новий рівень вокального розвитку.

Проходження спіралі (етапи уроку):

- **1-й крок:** Учень починає свій шлях від «Тихого старту» – тут виконуються дихальні вправи для стабільності голосу.
- **2-й крок:** Рухаючись по спіралі, учень проходить через завдання на інтонацію, дикцію та виразність, які дає Ведмедик-Музикант.
- **3-й крок:** «Гучний фінал», де учень виконує вокальну імпровізацію або основну частину пісні.

Приклад завдань на кожному рівні спіралі:

- **Рівень 1. «Тихий старт»** – дихальна вправа «Дихальний потік» (контроль плавного видиху).
- **Рівень 2. «Перші ноти»** – пройти вправу «Ланцюжок інтонацій» разом із Ведмедицею-Поетесою.
- **Рівень 3. «Голосова хвиля»** – виконати фразу з нарощуванням і зменшенням динаміки.
- **Рівень 4. «Емоційний штрих»** – відтворити пісенну фразу в різних настроях.
- **Рівень 5. «Гучний фінал»** – виконати уривок пісні, застосовуючи всі освоєні техніки.

Висновок. «Музична спіраль», інтерактивний елемент уроку вокалу – це креативна ігрова структура, де учень проходить через різні вокальні завдання, слідуючи за нотами і картками із вправами. Ведмедик-Музикант допомагає учневі подолати вокальні труднощі та розкрити свій голос.

Як створити «спіраль»

Використовується довга мотузка, стрічка або дріт, яка закріплюється так, щоб утворити спіралеподібний маршрут. Уздовж шляху закріплюються картки із нотами, завданнями або підказками від Ведмедика-Музиканта.

Техніка «Чарівний сундучок вокальних відкриттів»

(Ігрова технологія для інтерактивного розвитку вокальних навичок.)

«Чарівний сундучок вокальних відкриттів» – це інтерактивний метод, який перетворює навчальний процес на гру. Сундучок містить завдання-сюрпризи, які учень додатково відкриває та виконує під час уроку.

Кожне завдання веде учня через етапи вокального розвитку, створює умови для подолання страхів, розвитку інтонації, дикції, динаміки голосу та сценічної виразності.

Виконання вправи

Учень бере одну із карток і виконує завдання, перш ніж дістати наступне.

Завдання ускладнюється: від дихальної розминки до фінального вокального виконання.

Приклади завдань у сундучку:

1. **«Дихальний ключ»** – виконай вправу «Дихальний потік» та відчуй опору голосу.
2. **«Співоча луна»** – повторюй фразу за Ведмедиком-Музикантом із різною динамікою.

3. «Музична емоція» – заспівай рядок пісні у двох емоціях: сумно й радісно.

4. «Темна нота» – зміна темпу або характеру виконання завдань.

5. «Фінальний ключ» – виконай фрагмент пісні, об'єднавши всі освоєні техніки.

Очікуваний результат:

- допомагає зосередитися на успішному виконанні завдань;
- забезпечує поступове ускладнення вокальних вправ;
- створює ефект гри та загадковості;
- підвищує мотивацію учня.

Висновок. *Гейміфікація навчання* – перетворює вокальний урок на захопливу гру. *Інтерактивність* – учень сам обирає завдання, що робить процес цікавим. *Відсутній страх перед виконанням* – учень фокусується на грі, а не на оцінці. *Розвиток вокального самоконтролю* – важливе завдання для вдосконалення техніки.

Як зробити «Чарівний сундучок вокальних відкриттів»

Це може бути справжній дерев'яний або картонний ящик з декоративними елементами. В середині – конверти, скручені сувої або картки із вокальними завданнями. Додатково можна покласти наліпки, маленькі призи або символічні нагороди.

Сценарій уроку 3

Вікова категорія учнів: 12–13 років (дівчина 13 років з ООП, зумовленими вродженими порушеннями зору).

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання базового (середнього) підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Сольний спів».

Тема уроку: *«Голосом малюю світ мрій»*. Початкові навички рухливості голосу. Мелізми. Формування навичок співу *a cappella*. Закріплення академічної культури звуку.

Форма навчання: інклюзивна, модифікована робоча програма дисципліни.

Формат уроку: дистанційний.

Педагогічна проблема. Формування художньо-емоційного образу вокального твору у здобувачів мистецької освіти з вродженими порушеннями зору, ускладнене відсутністю візуального досвіду, що традиційно слугує основою емоційно-образного мислення в академічному співі. За таких умов виникає потреба в адаптації методичного підходу через активізацію слухових, тілесно-кінестетичних та сенсорних каналів сприйняття.

Замість візуальних асоціацій в освітньому процесі застосовуються акустичні образи, тактильні та дихальні відчуття, інтонаційні моделі й метафори, доступні через сенсорний досвід. Паралельно вирішуються технічні завдання (розвиток інтонаційної гнучкості, ритмічної точності, мелізматичних структур) у контексті внутрішньої образності, що формується поза візуальною уявою.

Психологічна проблема. Відсутність сформованого візуального мислення в учнів з вродженими порушеннями зору ускладнює процес емоційного входження в музичний твір, його настрій, зміст і драматургію, що знижує якість емоційного зв'язку з піснею, підвищує ризик формального, інтерпретаційно невиразного виконання та викликає потребу в додатковому методичному супроводі.

Особливої уваги потребує попереднє емоційне налаштування перед уроком, з урахуванням дистанційного формату і специфіки сенсорної системи. Обмеження сенсорних стимулів, складність концентрації та відсутність безпосередньої фізичної взаємодії з викладачем можуть спричинити емоційну скутість, зниження впевненості у звучанні, психоемоційну втоми або підвищену самокритичність.

Як це вирішується на уроці:

- **Ведмедик-Мрійник** виконує роль емоційного й образного посередника, який «чує серцем», замінюючи візуальні асоціації на теплі, звукові, сенсорні, метафоричні образи.

- Через образи, пов'язані з відчуттями, звуками та символами (наприклад, «голос як дотик теплого вітру», мелізм – «уяви, що ти опускаєш руку в море або теплу воду, навколо руки з'являються маленькі хвильки» тощо), формується емоційна платформа для інтерпретації.

- Використовується спеціальна *техніка «Страхи в скриньці – вільна я» (додаток 1)*, спрямована на вивільнення внутрішніх бар'єрів, тривоги та перенапруги перед початком уроку. Учениця візуалізує скриньку, в яку «складає» свої страхи, проговорюючи їх викладачу або вголос для себе, що сприяє зниженню емоційної напруги та підвищує рівень готовності до творчої роботи.

Образ Ведмедика-Мрійника: уявний друг-наставник, який «чує серцем» і підказує, як звучати впевнено.

Візуальний образ Мрійника містить кілька важливих символів:

- смокінг і циліндр – уособлення поваги до сцени, академічної манери, серйозного ставлення до музики;
- чарівні окуляри, які «бачать мрію» – символ внутрішнього бачення та віри в себе, особливо актуального для дитини з порушеннями зору;
- м'яка текстура, лагідний голос, образ захисника – усе це сприяє створенню безпечного емоційного простору.

Мрійник вірить у те, що кожен може зробити своє життя яскравим, що кожна мрія може здійснитись і що голос здатен вести до бажаного навіть тоді, коли бракує впевненості або зовнішньої підтримки.

Матеріали та обладнання: авторський нотний матеріал О. Ю. Завацької.

Очікувані результати:

- розвиток слухової уяви як провідного компенсаторного каналу в учнів із порушеннями зору;
- усвідомлене фокусування на академічній культурі звуку;
- інтонування та стабільність звуку під час співу *a cappella*;
- розуміння мелізматичного оздоблення у вокальному мистецтві;
- формування гнучкості голосу через поступові мелізматичні вправи;
- підвищення вокальної впевненості через емоційно-психологічну підтримку (роль Ведмедика).

Хід уроку

I. Вступна частина

1. Привітання та мотиваційне налаштування (5 хв)

1.1. Лист від Ведмедика-Мрійника учениці

«Привіт! Ти про мене раніше не чула, та я – Ведмедик-Мрійник. Я поруч з усіма дітьми, які мають будь-які мрії – маленькі чи великі. Я залишаюсь біля кожного, хто хоч раз подумав: «Я мрію...», тож був поруч і з тобою ще тоді, коли ти тільки починала свій шлях. Я чув, як з'являвся та міцнішав твій голос, чув твою першу думку, і вона була дуже сумною – такою, що багатьох могла б налякати... Але я залишився поруч, спостерігав за тим, як наполегливо ти працювала, саме тому вірив – колись твоя мрія обов'язково здійсниться. І ось я тут, коли твоя мрія стала світлою та життєстверджуючою!

Тепер я чую, як чудово ти співаєш, відчуваю твій спів своїм серцем. Твій голос завжди для мене особливий, тож співай, злітай голосом високо й дзвінко, наповнюй звучання всіма своїми почуттями та мріями. А я, Ведмедик-Мрійник, буду завжди поруч, слухати тебе і радіти твоїм успіхам!».

1.2. Емоційне налаштування

Ведмедик-Мрійник. Послухай тишу всередині себе – саме з неї починає звучати твій голос. Вдихни спокійно – відчуй як повітря наповнює тебе. Плавна здіймай руку. Нехай навколо неї з'явиться ледь помітна хвиля повітря – така ж тиха, як твій голос. Він не поспішає. Він м'який, живий і сповнений твоїх відчуттів. Сьогодні ми дамо йому простір бути таким, яким він є.

Викладач. Ми з Ведмедиком-Мрійником готові слухати тебе не лише вухами, а й серцем. Настав час налаштувати дихання і мовленнєвий апарат – починаємо з дихальної та артикуляційної розминки, щоб твій голос звучав природно, впевнено і натхненно.

1.3. Вправа «Спрямована хвиля» (на дихальну координацію) (5 хв)

Викладач. Кожен, хто вивчає мистецтво співу, знає: все починається з дихання. Саме тому традиційно розпочнемо наш урок з вправи на дихальну координацію, адже якісне дихання є основою стійкого, виразного звуку.

Займай вихідне положення: стань рівно або сідай на стілець, присунувшись до спинки тримай спину рівно, ноги впираються у підлогу. Вдих – через ніс з рахунком на 4, представляючи, що повітря «обтікає» грудну клітку і «збирається» внизу живота.

Видих – на звук «с-с-с-ш-ш-ш-ф-ф-ф-в-в-в» (практика переходу від шепоту до фрикативного¹ звучання). Вони мають чіткий струмінь повітря, але ще не є голосними, бо голосові зв'язки не працюють повністю на повну силу (або працюють частково). Саме це – перехідна ланка між диханням і голосом.

Уяви, що твій видих формує плавну лінію, по якій потім пройдуть твої мелізми. Відчуй всю довжину повітря!

(Виконання вправи.)

Викладач. Перш ніж перейти до виконання вокальних творів, розпочнемо зі спеціально розробленого циклу розспівок. Вони не лише активізують дихальний і артикуляційний апарати, а й поступово формують готовність до мелізматичних прикрас. Ці вправи проведуть тебе шляхом від глісандо до складних віртуозних пасажів.

1.4. Вокальна орнаментика: підготовка до мелізмів (додаток 2, 3) (10 хв)

Мета: інтеграція технічних навичок у художньо-образне виконання, розвиток гнучкості голосу, слухового самоконтролю та артикуляційної координації.

¹Фрикативні звуки – фрикативи (*fricativi*, від *fricō* – «труся»), спіранти (лат. *spirantes*, від *spiro* – «дихаю») або щілинні приголосні – протисні приголосні, що виникають тертям видихового струменя повітря в якомусь звуженні артикуляційних органів мови (губ, зубів, ясен, язика, поверхні гортані, голосових зв'язок). Наприклад: [ф], [в], [с], [ш], [з], [ж] – усі ці звуки *фрикативні*.

Назва вправи	Тип мелізму / прийому	Спосіб виконання та методична доцільність
«Веселка»	Глісандо + артикуляція	Формує плавність фрази, м'яке голосоведення. Підготовка до кантিলени
«В'юнок»	Групето	Розвиває точність і швидкість у дрібних прикрасах. Класичний і бароковий стилі
«Метелик»	Мордент (поодинокий)	Навчає швидкого повернення до основного тону. Сприяє стилістичній виразності
«Мереживо»	Мордент (подвійний)	Поглиблює контроль артикуляції. Формує відчуття фактурної орнаментики
«Пір'їнка»	Трель	Виробляє техніку рівноваги, ритмічної пульсації
«Стежинка»	Форшлаг (довгий)	Тренує плавне й м'яке входження у фразу. Актуально для бельканто й романтизму
«Звукопереливи»	Розгорнута мелізма	Формує витривалість і технічну гнучкість для віртуозних пасажів

II. Основна частина: робота над творами з інтеграцією мелізматичних вправ (20 хв)

Викладач. Ми вже виконали з тобою розспівки, які розвивають твою гнучкість голосу, вчать звучати міцно та вільно, без напруження. Тепер ти готова перейти до наступного етапу – роботи над вокальним образом. Сьогодні це буде твір Франца Шуберта – «Wohin?» з циклу «Die schöne Müllerin».

Ведмедик-Мрійник. Це пісня про юного мельника, що йде до своєї мрії. Уяви, що твій голос – це струмок, який веде тебе до мети.

Викладач. Я бачу, що твій голос вже став пластичнішим після циклу орнаментальних розспівок. У цьому творі ти зможеш застосувати їх практично. У довгих фразах відточуєш глісандо, у коротких технічних звукорядах – морденти та трель.

Ведмедик-Мрійник хоче пояснити, чому цей твір такий важливий. Він запитує: ти знаєш, яка історія в основі циклу «Die schöne Müllerin»?

Це поетична сповідь юного мельника, що вирушає в мандрівку в пошуках своєї мрії. Він закохується у дочку млинаря, але його почуття перетворюється на біль і трагічну красу. У цій пісні – другому номері циклу – він сповідується струмку, своєму єдиному другу.

Ведмедик-Мрійник. Прислухайся до цієї мелодії: вона мов прозора течія, що ніжно несе тебе вперед. Не поспішай. Довірся їй і нехай твій голос тече, як струмок: плавно, вільно.

Викладач. Наступний етап нашої роботи – романс «Стояла я і слухала весну».

Після зовнішнього пошуку й емоційного руху в «Wohin?» Франца Шуберта ми занурюємось у внутрішню тишу та споглядання. Це твір для виконання *a cappella*, що потребує особливої точності інтонації без гармонічної підтримки. Емоційна насиченість виконання передається виключно через динамічні нюанси, темброві відтінки та чітко вибудований динамічний план.

Незважаючи на наявність акомпанементу в оригінальній партитурі, робота над твором у форматі *a cappella* є як методично цінною, так і художньо цікавою.

Ведмедик-Мрійник. Цей твір – мов весна, що розквітає з глибини серця. У кожному звуці – тихий подих пробудження, яке ти несеш у собі й даруєш слухачеві. Співай м’яко, як шепоче вітер.

Викладач. Подумай про дихання, як про хвилю: вона не зупиняється – вона рухається, і в цьому русі починає звучати голос. Дихай та дозволь звуку з’явитися м’яко, як продовження подиху. Використай всі наші попередні вправи, особливо на кантилену. Кожне слово має звучати, ніби ти звертаєшся до самої природи. Це і є справжній акапельний спів – коли тиша стає музикою.

Ведмедик-Мрійник. Твій спів – як ніжне звернення до весни, у якому кожна мрія набуває звуку. Твоя пісня – лагідне світло серця.

III. Підсумок і рефлексія (5 хв)

Запитання для учениці:

- Що було найцікавішим у роботі над кожним із творів?
- Які відчуття в тебе виникли під час співу з акомпанементом, а які – у виконанні твору *a cappella*? Що тобі допомогло глибше зануритися в образ?
- Який образ у творі Шуберта тебе найбільше зачепив?
- Яка порада Ведмедика-Мрійника допомогла тобі найбільше?
- Як змінився твій голос за відчуттями порівняно з початком уроку?

Ведмедик. Твій голос сьогодні зробив чарівний крок. Він пробудив мрію, а мрія завжди відгукується. Якщо ти співатимеш від серця, вона тебе почує. І тоді все стане можливим.

Домашнє завдання: записати в голосовий щоденник 3 мінівправи з мелізмами і першу частину пісні «Стояла я і слухала весну» *a cappella*.

Підсумковий аналіз результатів уроку

1. Технічна підготовка: учениця впевнено застосувала технічні прийоми, сформовані в розспівках (гнучке звуковедення, точність інтонування, дихальна стабільність), демонструючи їх як органічну складову виконавського процесу.

2. Художньо-образне втілення: у роботі над творами з контрастною емоційною природою – експресивним «Wohin?» та медитативним «Стояла я і слухала весну» – виявлено стилістичну чутливість, логічну фразову побудову та глибину емоційного переживання.

3. Розвиток слухового самоконтролю: інтерпретація твору К. Стеценка *a cappella* засвідчила сформованість внутрішнього слуху та вміння утримувати інтонацію без інструментального супроводу.

4. Вокально-образне мислення: спостерігається активізація образного слухового мислення, зростання інтонаційної пам’яті й здатності до виразного фразування на основі асоціативних моделей.

5. Психолого-педагогічна підтримка: у процесі роботи над твором важливу роль відіграло використання образу Ведмедика-Мрійника як символу підтримки, емоційної безпеки та віри в себе. Завдяки цьому уявному наставнику, який «чує серцем», учениця не лише знизилася свій рівень хвилювання, а й навчалася підтримувати власний внутрішній емоційний баланс навіть під час прослуховування і виконання творів із трагічним чи складним змістом. Такий підхід дозволяє не замикатися на негативному емоційному тлі, а формувати внутрішню опору через мрію, що спрямовує голос до світлого, глибокого художнього висловлення. Це особливо важливо в роботі з дітьми, які мають сенсорні порушення, де мрія виступає не лише етичним, естетичним орієнтиром, а й психотерапевтичною категорією.

6. Цілісність результату: протягом уроку учениця продемонструвала поєднання технічної вправності з художньо-емоційним розкриттям музичного образу, що засвідчує успішну реалізацію навчальних завдань із врахуванням її індивідуальних особливостей.

Усі методичні прийоми були адаптовані відповідно до індивідуальних особливостей учениці та реалізовані на основі принципів інклюзивного навчання. Водночас цикл розспівок «Вокальна орнаментика: підготовка до мелізмів», описані у додатках методичні стратегії та образно-психологічна підтримка через персонажа Ведмедика-Мрійника мають універсальний характер і можуть бути ефективно застосовані в роботі з учнями різних вікових категорій та освітніх умов, незалежно від наявності особливих освітніх потреб.

Додаток 1

Техніка «Скринька моїх страхів»

(Сприяє зниженню емоційної напруги та підвищує рівень готовності до творчої роботи.)

На початку заняття учні коротко формулюють і проговорюють свої хвилювання, символічно «закриваючи» їх у скриньці. Це налаштовує на спокійну роботу та подолання страхів у навчанні.

Мета:

- створення простору для безпечного усвідомлення і вивільнення страхів, які заважають дитині повноцінно брати участь у навчальному процесі;

- зменшення тривожності та формування позитивного ставлення до власного голосу, емоційна підтримка учнів перед уроком співу.

Як працює техніка:

- учениця проговорює страх / тривогу, що заважає зосередитися на навчанні;
- образ страху фіксується у вигляді слова, малюнка або символу;

• скринька – це місце, куди учні «ховають» страхи на початку уроку, щоб вони не заважали в навчальному процесі.

Чому це працює:

- формується психоемоційний безпечний простір;
- активується процес саморефлексії.

Педагогічна цінність:

- надає можливість краще зрозуміти емоційний стан дитини;
- виявлення рівня тривожності учнів перед співом;
- можливість м'якої корекції настрою через підтримку та мотивацію.

Приклади форм для заповнення

Додаток 2

Методична примітка до циклу розспівок

«Вокальна орнаментика: підготовка до мелізмів»

Темпова градація в опрацюванні мелізматичних розспівок

Усі розспівки циклу «Вокальна орнаментика: підготовка до мелізмів» вибудовані за принципом поступового темпового розвитку, що відповідає природі формування стабільних вокально-технічних навичок.

Кожна вправа спочатку виконується у повільному темпі, з акцентом на точне інтонування, артикуляційну виразність, контроль дихальної опори та м'яку координацію звуковедення. Це дозволяє сформувати первинну м'язову пам'ять і запобігти виникненню технічних помилок, пов'язаних з поспішністю.

У процесі засвоєння інтонаційно-ритмічної структури та артикуляційного малюнку темп поступово пришвидшується, при цьому зберігаються чіткість і цілісність звукового потоку. Таке поетапне нарощування темпу забезпечує:

- розвиток швидкісної артикуляційної реакції;
- стабільність опори в динамічно щільних моментах;
- формування тривалого дихального фразування;
- адаптацію до виконавських темпів академічного репертуару.

На фінальному етапі вправа виконується в темпі, наближеному до художнього контексту відповідного мелізму: трелі, форшлагу, морденту тощо – як вони функціонують у класичних, романтичних або оперних творах.

Тобто темпова послідовність у роботі над кожною розспівкою є не лише педагогічною умовністю, а й важливою складовою методичного підходу до виховання художньо та технічно якісного академічного вокалу.

Вправа «Веселка» (артикуляція + *glissando*)

Вправа виконується у повільному темпі, з плавним голосоведенням та природним інтонаційним з'єднанням звуків у межах фрази. Кожен перехід має бути м'яким, без відчуття стрибкоподібності або напруження. Звукова лінія формується на основі стійкої дихальної опори, зі збереженням м'якого верхнього резонування при стійкій дихальній опорі. Артикуляція має залишатися чіткою, проте пластичною.

Освітня доцільність: вправа спрямована на розвиток вокальної плавності, інтонаційної безперервності та гнучкості артикуляційного апарату. Сприяє активізації навички м'якого голосоведення, формуванню відчуття звукової лінії як безперервного процесу. Є підготовчим етапом до виконання кантиленних фраз, елементів *glissando*, *portamento* та лінійної мелізматики в стилістиці барокової та романтичної вокальних традицій. Забезпечує засвоєння принципів збалансованої дихальної підтримки та акустичної цілісності звучання.

Вправа «В'юнок» (*gruppetto*)

Розспівка виконується з максимальною точністю та рівномірністю у швидкому чергуванні сусідніх звуків навколо опорного. Артикуляція має бути легка, чітка, але ненапружена. Важливо зберігати рівномірний темп, динамічну рівновагу та чітке завершення елемента без «змазування» інтонації. Особлива увага – на участь м'якого піднебіння та м'язів язика у координації рухів.

Освітня доцільність: вправа розвиває точність моторного реагування, артикуляційну спритність і стабільність інтонування у швидких декоративних елементах. Методично спрямована на підготовку до виконання *gruppetto* як характерної прикраси у бароковій, класичній і частково романтичній вокальних традиціях. Сприяє закріпленню тембрової стійкості під час активної зміни висот, а також формує навички швидкої голосової реакції при збереженні фразової цілісності.

Вправа «Метелик» (*mordente* (мордент) поодинокий)

Mordente виконується як швидке, чітке повернення до основного звуку після короткого виконання сусіднього звуку знизу. Звучання має бути ясним, ритмічно точним, без зайвих акцентів чи порушень інтонаційної чистоти. Важливо зберігати контроль дихальної опори, темброву рівність та легкість артикуляції.

Освітня доцільність: вправа формує навички короточасного, але виразного звукового оздоблення, характерного для стилістики класицизму та романтизму. Розвиває швидкість артикуляційного реагування, слуховий самоконтроль та технічну акуратність у виконанні прикрас. Сприяє вдосконаленню ритмічної точності, артикуляційної координованості та засвоєнню мелізматики як засобу художньої виразності.

Вправа «Мереживо» (*mordente* подвійний)

Вправа виконується як послідовне коротке чергування основного звуку з двома сусідніми (вниз і вгору або навпаки), із чітким поверненням на вихідний звук. Темп спочатку повільний, із акцентом на точне інтонування та ритмічну симетрію. Артикуляція – легка, але контрольована; дихальна опора – стійка протягом усього елемента.

Освітня доцільність: розспівка сприяє розвитку артикуляційної моторики та швидкості голосового реагування. Вона готує учня до виконання складніших прикрас, зокрема подвійного морденту, що часто зустрічається у творах барокової, класичної та оперної традицій. Вправа вдосконалює здатність зберігати інтонаційну чистоту при швидкій зміні звуків, виробляє темброву рівновагу, координацію дихання й артикуляції в умовах короткої фразовості.

Вправа «Пір'інка» (трель)

Трель виконується як рівномірне, швидке чергування двох сусідніх звуків протягом певного часу. Вправа починається в повільному темпі з поступовим нарощуванням швидкості без втрати чіткості інтонування. Звуковедення має бути легким, ніби «підвішеним», з постійною опорою та стабільною дихальною підтримкою. Важливо уникати спазмів гортані, зберігати темброву цілісність і плавність переходів.

Освітня доцільність: вправа розвиває базові навички виконання трелі як одного з найпоширеніших і найскладніших видів вокальної орнаментики. Сприяє вдосконаленню ритмічної рівноваги, динамічної стійкості та координації між диханням і артикуляційним апаратом. Формує витривалість у довгих прикрасах та готує до виконання технічно насичених фрагментів у бельканто, оперному і концертному репертуарі.

Вправа «Стежинка» (форшлаг-довгий)

Форшлаг виконується як м'який вступний звук перед основною нотою – плавно, без окремого акценту, з природним злиттям у фразу. Звук форшлагоу має бути легким, інтонаційно чистим, з точним відчуттям моменту входження на

головний звук. Необхідно дотримуватись чіткого ритмічного балансу між форшлагом і наступним звуком, уникаючи запізнення чи форсування. Вправу варто починати у повільному темпі, поступово наближаючи виконання до художнього зразка.

Освітня доцільність: розспівка спрямована на формування навичок плавного та виразного входження у вокальну фразу, розвиває інтонаційну делікатність початкового звукового моменту як органічної складової музичного образу. Є підготовкою до виконання довгого форшлагоу в класичних та романтичних творах, де ця прикраса виконує виразну, а не суто технічну функцію. Вправа також допомагає опанувати контроль над диханням, м'якістю атаки звуку, а також тренує слухову чутливість до звукового контексту та нюансів фразування.

Вправа «Звукоперелив» (розгорнута мелізма)

Розспівка виконується на одному диханні, у формі широкої, поступової звукової арки, яка поєднує кілька звуків у безперервному русі. Переходи між звуками мають бути плавними, контрольованими, з точним інтонуванням і збереженням опори. Виконання починається в середньому темпі, з акцентом на якість звукового ведення, а згодом темп поступово наближається до характерного для віртуозного фрагменту. Особливо важливо контролювати стабільність звуку при зміні регістрів.

Освітня доцільність: вправа спрямована на розвиток техніки розгорнутої мелізми як кульмінаційного елементу вокального оздоблення. Вона інтегрує всі попередні навички циклу: плавність фразування, артикуляційну точність, витривалість дихання та інтонаційну стабільність. Розспівка готує до виконання складних ліній арпеджіо, каденцій, віртуозних пасажів в оперному та концертному репертуарах, де мелізматичне оздоблення виконує провідну роль у виразності художнього образу.

Додаток 3

Вокальна орнаментика: цикл вправ для підготовки до мелізмів (авторська розробка О. Ю. Завацької)

Вправа «Веселка» (артикуляція + *glissando* (глісандо))

Мета: формування плавності переходів між звуками; розвиток гнучкої артикуляції та дихальної підтримки.

Методична спрямованість: підготовка до виконання звукових ліній з *portamento* (портаменто), плавних мелодичних фраз. Вправа рекомендована для початку роботи над мелізматикою, активізує м'яке ковзання голосу без напруги.

Вправа «В'юнок» (*gruppetto* (групето))

Мета: вироблення точності та швидкості у мікроінтервальному русі.

Методична спрямованість: засвоєння техніки декоративних прикрас (групето) в бароковій та класичній музиці. Розвиває миттєву координацію та вокальну спритність, активізує роботу м'язів язика й м'якого піднебіння.

Вправа «Метелик» (*mordente* (мордент) поодинокий)

Мета: формування точного швидкого обертання навколо основного тону.

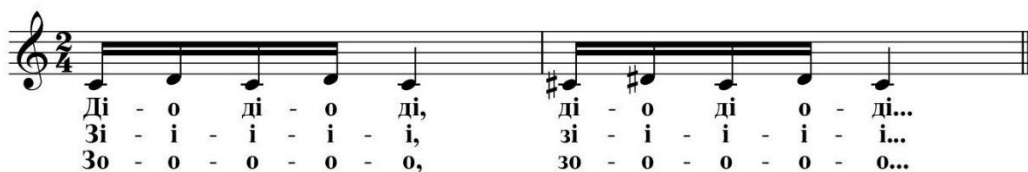
Методична спрямованість: розвиток техніки поодинокого морденту як ознаки стилістичної виразності. Використовується у вокальних творах класичного та романтичного періодів. Сприяє набуттю навички слухового самоконтролю на короткому часовому інтервалі.

Вправа «Мереживо» (*mordente* (мордент) подвійний)

Мета: розвиток артикуляційної гнучкості та дрібної моторики голосового апарату.

Методична спрямованість: поглиблена підготовка до подвійного морденту з використанням обох сусідніх тонів. Сприяє формуванню інтонаційної точності, стилістичного відчуття в декоративних моментах партитури.

Вправа «Пір'їнка» (трель)

Мета: опрацювання швидкої зміни тонів із збереженням рівноваги та стабільного звукового потоку.

Методична спрямованість: вироблення трелевої техніки, тренування стабільної опори у швидкому темпі; формування динамічної пульсації та емоційної насиченості прикраси.

Вправа «Стежинка» (форшлаг довгий)

Мета: набуття навичок точного і м'якого входження у фразу через допоміжний звук.

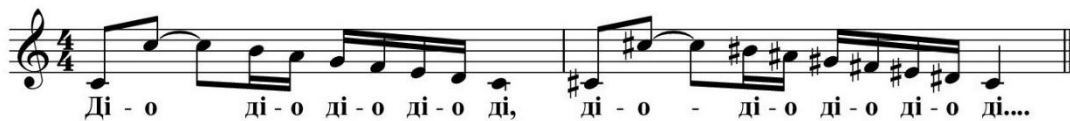
Методична спрямованість: формування естетики початку фрази. Вправа дозволяє опанувати плавність вступу через форшлаг як виразний, а не технічний елемент. Ця навичка важлива для виконання романтичного та белькантового репертуару.

Вправа «Звукопереливи» (розгорнута мелізма)

Мета: формування витривалості, гнучкості та стилістичної чіткості під час виконання мелізматичних пасажів.

Методична спрямованість: розвиток техніки складної орнаментики, зокрема арпеджіо, масштабних фігур зі змінами регістрів. Вправа є завершальним етапом підготовки до виконання віртуозного мелізму в оперних і концертних творах.

КАМІНСЬКА Наталія Вячеславівна

Борівська школа мистецтв,
Київська обл.

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 7–9 років.

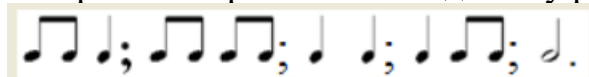
Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Теорія музики та практичного музикування».

Тема уроку: *«Закріплення ритмічних моделей у розмірі 2/4 та закріплення координації в роботі над ритмометром».* (Продовження роботи з налаштування ладового відчуття через опанування характерних ладо-інтонаційних моделей мажорного ладу в розмірі 2/4.)

Мета уроку:

- закріплення ритмічних моделей у розмірі 2/4;

- закріплення координації ритмометру; продовження формування мажорного ладу в межах гексахорду на прикладі інтонування блоків ступеневих послідовностей: мажорного тризвуку V–III–I, I–III–V, I–III–V–II; ладо-інтонаційної послідовності V–III–I–II; закріплення ладо-інтонаційних моделей: комбінування III, V, I ступенів; повного мажорного тризвуку I–III–V–I; V–III–I; I–III–V;

- розкриття зв'язку між емоційно-образним змістом та вибором засобів виразності в українській народній пісні через спільну творчість учнів;

- розвиток творчого мислення, вміння використовувати отримані знання, вміння і навички у творчих формах роботи;

- прищеплення любові до музики, до української пісні; об'єднання колективу класу через спільне музикування.

Хід уроку

1. Метр. Долі

Ведмедик зі своїм улюбленцем Песиком гуляють лісом, роздивляються все навкруги і Песик зауважує:

– Ведмедик, чому ти робиш один крок, у той час, як я маю зробити кілька кроків?

– Може тому, що я великий і в мене великі, широкі кроки, – подумав вголос Ведмедик. – Давай поспостерігаємо навколо. Дивись, пташки, як і ти, роблять маленькі стрибочки на гілках, а стара ворона – лише кілька великих кроків.

– Згадав, – зрадів Песик, – нам у музичній школі розповідали про ритмометр.

– Розповіси й мені? – спитав Ведмедик. – Бо я не ходжу в музичну школу...

– Добре, слухай, – зрадів Песик. – Наша вчителька, мудра Сова, пояснювала нам, що у всього, навіть у нової мелодії, є серце.

– У музиці серце, напевно, має бути пречудовим – музичним! – сказав Ведмедик.

– Так-так, – підхопив Песик. – Музичне серце – це пульс у музиці. І зветься воно цікаво... Я забув це слово...

Песик насупив брови, згадуючи як саме зветься музичне серце. Але поруч гуляли діти. Вони почули розмову і весело відгукнулись: «Музичне серце – то метр!».

– Точно! Я ж пам'ятав, що знаю це слово. Це – МЕТР. Ми не бачимо, але відчуваємо серце в кожній мелодії та пісні.

(Усі учні разом співають пісню «Весна» (закріплення ладо-інтонаційних моделей комбінування III, V, I ступенів; II ступеня повного тонічного тризвуку) з пульсацією долей в лівій руці. Сильна доля – удар по столу долонею, слабка доля – руки ставимо ребром. (На попередньому уроці в класі пісню записали відносно ДО і СОЛЬ і позначили долі.))

Вовк Ведмеда розбудив,
Виліз велетень з барлогу,

Вже весна – гуляти йди.
Вовк тікає в ліс від нього.

(Після виконання пісні можна обговорити те, чому Вовк тікає. Можна проплескати або біля парти зробити кроки різних тварин.

Визначаємо разом: кроки в пульсації швидкі чи помірні. Звертаємо увагу на зв'язок між темпом і метром. Завдання сприяє розвитку почуття метру, формуванню навички співати спочатку з пульсом, а згодом допоможе співати з тактуванням).

2. Ритм і ритмосклади. Ритмічна вправа

– Але ж дивись, білочка біжить маленькими кроками по гіллі, а потім – як стрибне з гілки на гілку! – зауважив Ведмедик. – Ось яке в неї різноманітне серце!

– Ні, – Песик знову став зосередженим. – Серце має стукати однаковими ударами. Інакше воно захворіє. А музичне серце ніколи не хворіє.

– Точно. Давай послухаємо власне серце і простуємо його метр, – запропонував Ведмедик.

Діти прикладають долоні до шиї біля підборіддя, слухають свій пульс, а іншою рукою роблять удари долонею по столу.

Песик радісно говорить *(або запитати про ритм у дітей)*:

– Згадав! Поєднання різних ударів називається ритм. Ритм – ніби візерунок, орнамент. Дивись, які гарні візерунки малюють гілочки та листочки на небі! Вони то товсті, то тоненькі. Ритм – то велика краса мелодії. Я можу йти поряд з тобою рівними кроками, можу підстрибнути, пробігти. Це – ритм.

– Пам'ятаєш, як наш Півник поранив лапку і кульгав? Це також ритм?

– Так, – відповів Песик. – Давай з тобою покульгаємо понарошку.

(Діти разом з викладачем біля столів крокують різними кроками.)

– Різні кроки мають різні ритмосклади, – каже Песик. – Разом з учнями згадуємо:

Чверть –	Та – крок
Восьмі –	Ті-ті ті-ті – всі побігли
Шістнадцяті –	Ділі-ділі – наче вітер.

(Діти читають ритмічні вправи, зашифровані в різний спосіб. Наприклад, див. мал. з ведмедиками.)

(Потім учні самі складають з карток власний ритм, який кожен учень або всі разом обов'язково плескають з ритмоскладами. Це також може бути домашнім завданням – на стрічці намалювати зашифрований ритм. Можна на уроці такий ритм розшифрувати на дошці або в зошиті. Обов'язково все плескати з ритмоскладами.)

Вправа вчить бачити ритм блоками. Закріплює почуття ритму в роботі з вивченими ритмомоделями, розвиває почуття ритмометру в розмірі 2/4. Дає відчуття музичної форми: мислення музичними фразами і реченнями.)

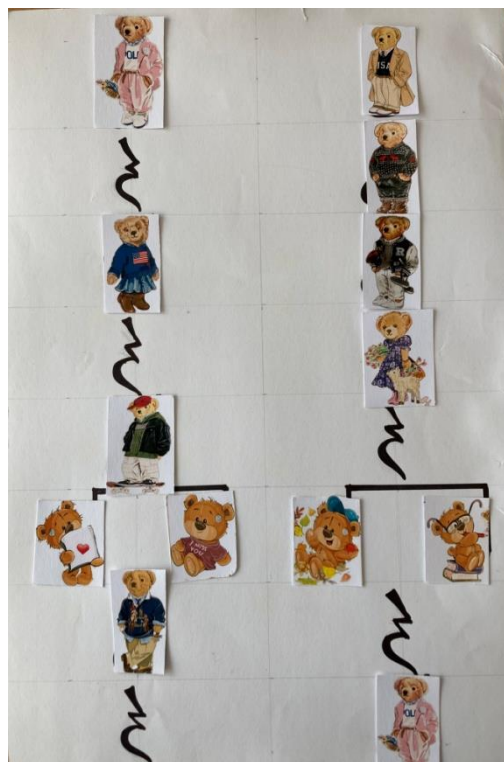
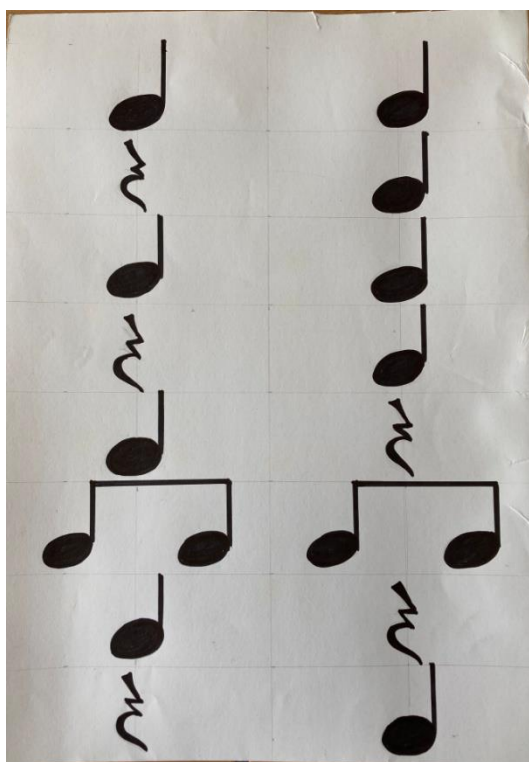

3. Вправа для роботи з ритмом та метром «Будинок»

Викладачка. Ви помітили, що на вулиці стає холодно? Давайте наших звірятко будемо розселяти в новому будиночку. У ньому вісім поверхів. Кімната – це доля, а на поверсі є дві кімнати.

Можливі варіанти виконання вправи: а) кожен зробить свій будинок; б) кожен з учнів буде заселяти поверх чи два спільних будиночка.

Після розселення під музику польки стукаємо ритм по черзі два речення (два під'їзди), потім – ритм двох речень одночасно двома руками.

Приклад виконання вправи «Будинок»

(Завдання наочно демонструє розподіл тривалостей по долям, сприяє формуванню синхронізації рухів під час ритмічного супроводу, розвиває почуття ритму та ритмометру.)

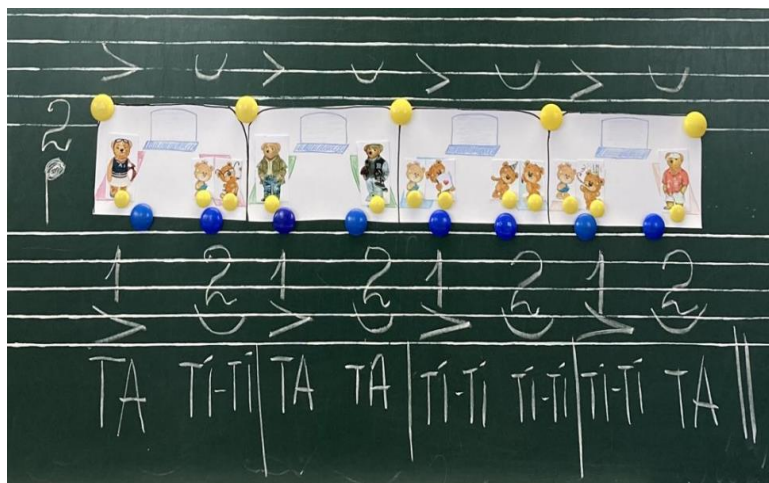
4. Вправа для роботи з ритмометром «Потяг»

(Ведмедик розповідає Песику про свого товариша Ведмедика Паддінгтона, який зібрав всю велику ведмежу родину і знову їде подорожувати. Можна показати уривок з фільму.)

Викладачка. Давайте розсадимо Ведмедиків у вагони потягу.

Важливо пам'ятати: по одному білету на місце сідають або один дорослий ведмідь (чверть – ТА), або двоє малят (восьмі ТІ-ТІ), або ставимо клітку з птахами / корзинку з курчатками (шістнадцяті – ділі-ділі).

Те, що вийшло – простуємо ретрометром двома руками: ліва рука – пульс – метр; права з олівцем – ритм з ритмоскладами. Вагон може бути двомісним або тримісним залежно від готовності класу.

(Завдання закріплює розуміння дводольності / тридольності в метрі, наочно демонструє наповненість кожної долі та такту загалом. Розвиває почуття ритму та ритмометру. Закріплює координацію під час дворучного відстукування лівою рукою метру, а правою – ритму. Привчає до уваги і зосередженості).

5. Очікувані результати

- учні знають, відтворюють в інтонуванні та записі знайомий пісенний матеріал, що включає ритмоблоки, четвертну паузу, розмір 2/4;
- інтонують вивчені мелодії з використанням тонічного тризвуку та опанованих ритмоблоків: зі словами, на ритмосклади, з назвою ступенів, з назвою звуків із проплескуванням ритму, відстукуванням долей, одночасним проплескуванням ритму правою рукою, метру – лівою рукою;
- уміють фіксувати найпростіші ритмічні послідовності та використовувати їх як супровід до пісні;

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 12–14 років.

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Теорія музики та практичного музикування».

Тема уроку: «Інтервали».

Мета уроку:

- ознайомлення з особливостями інтонування та слухового сприйняття простих інтервалів через формування образних музично-слухових уявлень; ознайомлення з поняттями: консонанс, дисонанс; ступенева та тонова величина простих інтервалів; інтервали мелодичні та гармонічні;
- формування навички інтонування мелодичних інтервалів у ладу (крім септим); вміння грати на інструменті гармонічні інтервали в ладу (крім септим); визначати на слух: інтервали в ладу – ч.8, ч.4, ч.5, в.3, м.3, в.2, м.2 у мелодичному та гармонічному звучаннях;
- розвиток творчого мислення; використання набутих знань, умінь і навичок у творчих формах роботи.

Завдання:

- закріплення навичок супроводу мелодії за допомогою Т – S – D;
- продовження роботи над затактом у розмірі 2/4 та 3/4 та настроюванню ладового відчуття через опанування характерних ладо-інтонаційних моделей мажорного ладу.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

Ведмедик-Ласун завітав до класу і розповідає учням про чудову зустріч з незвичайними ведмедиками Гаммі, які стали його друзями. Особливу увагу він приділяє шановній Бабусі Гаммі та її найсмачнішим пирогам, якими всі ведмедики смакували під час дружніх вечірок, адже він – Ласун.

Ведмедик Ласун запитує учнів чи знайомі вони з Гаммі. Відповіді «Ні» дуже дивується. Він радий познайомити клас з ведмедиками. Але школа музична, тому Гаммі перетворюються на музичних ведмедиків-інтервалів.

1. Пісня «Інтервали» з басом-супроводом

Для цього діти дивляться відеоролик з вже знайомою піснею «Інтервали», яку на попередньому уроці на слух (диктант) записали у ДО, РЕ, ФА і СОЛЬ мажорах. Вона звучить у ДО мажорі й учні підписують функції-баси, а потім співають Ласуну пісню про його друзів з басом-супроводом.

2. Інтервал – інтонація

Під час знайомства Ведмедик-Ласун пропонує визначити, який інтервал підходить для кожного з Гаммі. Для цього на дошці вивішуються портрети ведмедиків з однієї сторони, а назви інтервалів – з іншої. Учні визначають, інтонація якого інтервалу підходить до якого персонажу. Після того, як поєднали портрет з інтервалом, учні дають більш особистісну характеристику кожному з образів інтервалу-Гаммі.

3. Слуховий аналіз

Після слухової «класифікації» інтервалів-Гаммі відбувається слуховий аналіз. Учні за допомогою карток-Гаммі визначають інтонацію інтервалу, що грає викладач.

4. Творча робота: практичне імпровізаційно-творче музикування

Після слухового аналізу до кожного інтервалу клас складає поспівку. У поспівках використовуємо затакт та розміри 2/4 та 3/4. Варіанти записуємо разом на дошці. Якщо час уроку закінчився, продумати та скласти поспівки треба вдома. Найцікавіші приклади на наступному уроці записуємо спільно на дошці.

Приклад:

м.2 Ведмедик засмучений – ось мед для нього!

в.2 Усі Гаммі рішуче допомогти спішать.

4 м.3 Сумує Гаммі-дівчинка, засмучена вона.

ч.5 Вперед! Вперед! Бабуся Гаммі пироги сьогодні напекла.

Вперед!

Очікувані результати:

- учні розуміють поняття: інтервал; прості інтервали; мелодичні та гармонічні інтервали; назви інтервалів за ступеневою величиною;
- будують і записують інтервали вгору і донизу від цього звука;
- визначають інтервали між звуками мелодії;
- інтонують: прості інтервали мелодично (окрім сексти і септими) у вокальних вправах у тональності До мажор; м.2 і в.2 як співвідношення ступенів мажорної гами; м.3 та в.3 як складові тонічного тризвука в мажорі та мінорі;
- вирізняють і вміють проспівати затакт у розмірі 2/4 та 3/4.
- визначають на слух ч.1, м.2, в.2, м.3, в.3, ч.4, ч.5, ч.8 окремо в мелодичному та гармонічному звучаннях; використовувати Т – S – D як супровід до пісні; у метроритмічних прикладах відчують затакт.

КІРЄЄВА Лариса Едуардівна
Дитяча школа мистецтв, м. Вознесенськ,
Миколаївська обл.

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 7–8 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво».

Тема уроку: «*Малювання веселки*».

Мета уроку:

- ознайомлення учнів із трьома основними кольорами та їхніми похідними через іграшку Ведмедика-Митця;
- вивчення понять «основний колір», «змішаний колір»;
- навчання відтворенню необхідного кольору змішуванням основних кольорів;
- сприяння розвитку допитливості, естетичного сприйняття та любові до навколишнього світу, доброзичливості, комунікабельності, повазі до інших, відповідальності.

Матеріали та обладнання: картки-формули, відеоматеріал, м'яка іграшка Ведмедик-Митець, палітра Ведмедика-Митця; акварельний папір, фарби, пензлі, ємність для води, серветки для витирання рук і пензлів.

Хід уроку

I. Організаційний етап

Викладач. Сядьте, діти, всі рівненько,
Усміхніться всі гарненько,
Настрій на урок взяли,
Працювати почали.

Я знаю, що всі ви творчі та допитливі. Тож сьогодні пропоную зануритись у світ мистецтва та спостерігати як воно зароджується.

(Викладач дістає іграшку Ведмедика-Митця.)

Познайомтесь з Ведмедиком-Митцем, який прийшов нас надихати, підтримувати та супроводжуватиме до знань.

II. Актуалізація опорних знань про кольори за допомогою загадок від Ведмедика

Ведмедик. Діти, відгадайте загадки про кольори.

Загадка 1 (червоний колір)

Колір цей яскравий дуже.

Колір серця, колір ружі,

Колір яблук у садку,

Колір маків на луку,

Колір шляпки в мухомора,

Колір вуст і помідора.

Колір пихи й заборони...

Що за колір то? ...

(Діти малюють смужку червоного кольору на папері.)

Загадка 2 (оранжевий колір)

Пофарбована так шкірка мандарина,

Соковитої хурми і апельсина.

(Діти малюють смужку оранжевого кольору на папері.)

Загадка 3 (жовтий колір)

Колір цей усім знайомий!

Він у соняха в короні,

Він у сонця в промінцях,

Згодом видний у синцях.

Він у скарбах у великій скрині,

У ромашках всередині,

На доріжках із піску

І у бджолах на бузку.

Він і в меду, в масла теж

І в зерні, що є в мішках.

Здогадались вже?

Що за колір то є?

(Діти малюють смужку жовтого кольору на папері.)

Загадка 4 (зелений колір)

Він з жабою може квакати,

Разом з крокодилом плакати,

З землі з травою рости,

Але не може він цвісти.

(Діти малюють смужку зеленого кольору на папері.)

Загадка 5 (блакитний колір)

Це колір морської хвилі

І колір неба – ...

(Діти малюють смужку блакитного кольору на папері.)

Загадка 6 (синій колір)

Подивись у небо, друже!
 Бачиш колір гарний дуже.
 Такий лагідний, глибокий,
 Прохолодний і високий.
 Не лише він небом лине,
 Є він також у рослинах.
 У кетягах із винограду
 І у півниках із саду.
 Є у сливах, і в цибулі,
 В незабудках, що поснули...
 В баклажанах, овочах,
 Є у маминих очах,
 У стежках судинних ліній...
 Що за колір то є? ...
(Діти малюють смужку синього кольору на папері.)

Загадка 7 (фіолетовий колір)

Колір цей – ознака ночі,
 Заспокоює він очі,
 Він уяву оживляє,
 Суміш кольорів являє.
 Він у барвінковому вінку,
 У пелюстках із бузку,
 У жоржинах наосонні,
 У метелику в долоні,
 У лавандових квітках,
 У шавлії і фіалках,
 Оксамитово-вельветовий...
 Що за колір цей? ...
(Діти малюють смужку фіолетового кольору на папері.)

Ведмедик. Подивіться на аркуші та скажіть, що це вам нагадує?

Діти. Це нагадує нам кольори веселки.

Ведмедик. Молодці, ви дуже уважні та добре виконали завдання. Пропоную подивитися фільм про кольори. *(Перегляд відеоматеріалу про Веселку.)*

III. Повідомлення теми та завдання уроку

Викладач. Сьогодні ми поговоримо про кольори: основні та похідні. А наприкінці уроку від Ведмедика-Митця для вас буде диво-сюрприз. Отже, вмошуйтеся зручненько і послухайте казочку.

IV. Засвоєння нових знань

Викладач. Одного разу на білому аркуші паперу зустрілися три сестрички: Червона, Синя і Жовта фарби. Вони захотіли намалювати щось гарне, але засперечалися.

Червона

Синя

Жовта

– Я, – говорила Жовта фарба, – розфарбую сонце. Я радую світло і тепло! Я найголовніша!

– Ні! Я головна! – заперечувала Синя фарба. – Якби не я, не було б моря і неба. Де б тоді висіло ваше сонце?

– Дурниці! – вигукнула Червона фарба. – Без мене не було б ані вогню, ані квітів, ані фруктів. Я найголовніша!

Їхня суперечка тривала вже довго, а аркуш паперу залишався білим.

– Непорозумінню фарб зарадити легко, – посміхнувся Ведмедик-Митець. – Потрібно лише жити дружно!

Діти, а ви, хочете допомогти фарбам помиритися?

Діти. Звісно хочемо!

Викладач. Тоді перегляньте цей фільм і скажіть, що потрібно зробити, щоб фарби помирилися.

(Показ фільму (відеоматеріалу) про змішування кольорів.)

Викладач. То що треба зробити, щоб фарби помирилися?

Діти. Їм треба змішатися.

Викладач. Щойно фарби подружилися, все відразу змінилося. Аркуш паперу вже не білий. Оранжеве сонечко розтопило сніг, вітерець побіг по зеленій траві, на пагорбах розквітли фіолетові квіти – фіалки. А над землею простяглася різнокольорова дуга – райдуга.

Бесіда

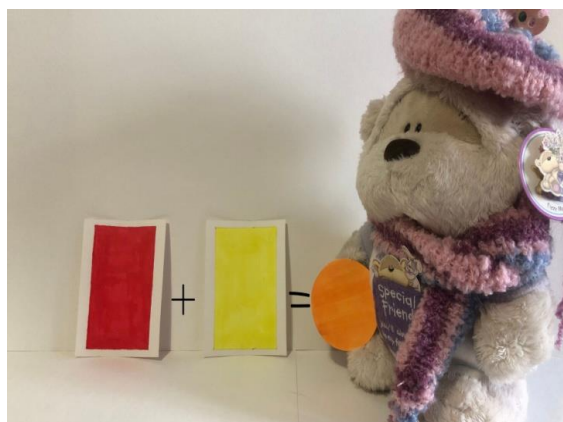
Викладач. Переглянувши фільм скажіть, які три фарби мали на початку роботи? (Синя, жовта, червона.)

Червоний, жовтий і сині кольори художники називають **основними кольорами**. Їх можна взяти з баночки, а змішуванням отримати не можна. Для того, щоб намалювати будь-який малюнок, нам вистачить лише цих трьох кольорів. (Ведмедик-Митець вивішує на дошку картки-формули.)

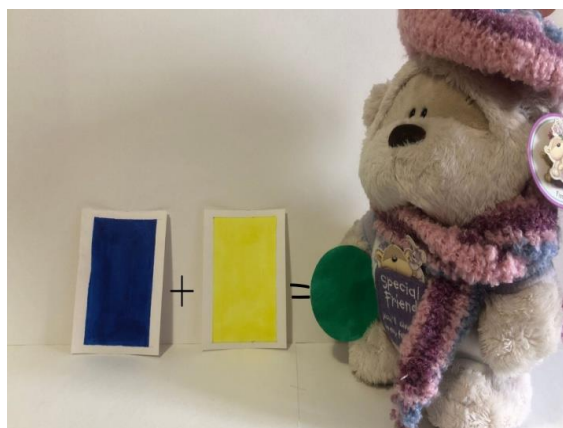
Викладач. А який колір утворився, коли змішали червону і жовту фарби? (Оранжевий або помаранчевий.)
(Помічник Ведмедик-Митець показує поєднання кольорів.)

Червоний + жовтий = оранжевий

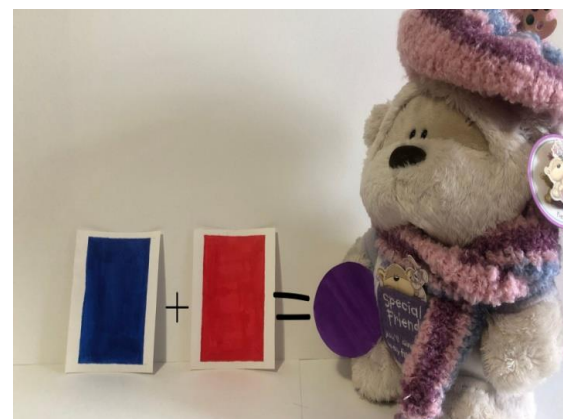
Викладач. Жовту і синю? (Зелений.)

Жовтий + синій = зелений

Викладач. Синю і червону? (Фіолетовий.)

Синій + червоний = фіолетовий

Оранжевий, зелений і фіолетовий кольори художники називають **кольорами змішаними**, або **похідними**, тому що їх можна отримати, змішуючи основні кольори. А зараз, як я вам і обіцяла – сюрприз від Ведмедика-Митця. Фільм, після перегляду якого кожен з вас стане маленьким Гаррі Поттером – чарівником, тільки у світі мистецтва та фарб.

(Ведмедик вмикає фільм про змішування кольорів.)

V. Самостійна художньо-практична діяльність учнів

Викладач. Сьогодні ми з вами маленькі художники – творці дива. Ми малюватимемо веселку, спостерігаючи за створенням нових кольорів. Тож які матеріали та інструменти нам знадобляться? (Папір, олівець, фарби, пензлики, палітра, стаканчик з водою, серветка.)

Спочатку беремо олівець і намічаємо, де буде знаходитись наша веселка, потім ділимо на три однакові частини. Ці три частини будуть нашими основними кольорами (червоний, жовтий, синій). Після кожного кольору обов'язково змінюємо воду на чисту. Почнемо із червоного променя. З яких двох основних кольорів можна отримати помаранчевий колір? (*Жовтий і червоний.*)

На промені червоного кольору додаємо жовтий, розтягуючи між ними та спостерігаємо проявлення нового кольору. Який колір утворився? (*Оранжевий.*)

Розмазуючи фарбу по лінії з'єднання двох кольорів – жовтого та синього, спостерігаємо створення нового кольору. Який колір утворився? (*Зелений.*)

Беремо на пензлик червоної фарби, розмазуємо тонким променем по фарбі синього кольору, спостерігаючи за магічним перетворенням. Який колір утворився? (*Фіолетовий.*)

Щоб робота була завершеною, можна додати легкі білі хмаринки, але важливо, щоб фарба трохи підсохла.

VI. Підсумок уроку

Викладач. Сюрприз від Ведмедика-Митця вдався? Ви відчули себе маленькими чарівниками країни Мистецтв?

Діти. Та-а-а-к, відчули і хотіли б ще.

Викладач. Хто бажає подарувати свій малюнок Ведмедику-Митцю?

Діти. Всі.

Викладач. Чи сподобалась вам співпраця з Ведмедиком-Митцем під час уроку?

Діти. Дуже сподобалась.

Ведмедик. Поділіться своїми враженнями. Що нового ви дізнались під час нашого уроку?

Отже, давайте пригадаємо, які є основні кольори?

Діти. Жовтий, червоний, синій.

Викладач. А похідні або змішані?

Діти. Фіолетовий, зелений, оранжевий.

Викладач. Молодці! Я дякую всім за бажання навчатися, зацікавлено сприймати навколишній світ, за гарний настрій і доброзичливість.

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 10 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Початковий курс історії образотворчого мистецтва та архітектури».

Тема: «Мандри Стародавнім Єгиптом».

Мета уроку:

- **навчальна:** розширення загально-естетичного та музичного кругозору учнів; ознайомлення зі стилями часу, новими термінами і поняттями, з життям і творчістю відомих митців: скульпторів, архітекторів, музикантів різних епох і стилів, з музичними творами, художніми та історичними пам'ятками мистецтва;

- **розвивальна:** розвиток творчих і музичних навичок, осмисленого сприйняття музичних та художніх творів, образного мислення під час ознайомлення з творами різних історичних епох;

- **виховна:** прищеплення любові до рідного краю, до природи, до народних традицій; виховання шанобливого ставлення до мистецьких та історичних пам'яток людства.

Завдання: поглибити знання з історії Стародавнього Єгипту; сформувати вміння аналізувати, зіставляти, узагальнювати; сприяти розвитку творчого мислення.

Методи та прийоми роботи: розповідь, пояснення, інтерпретація творів, бесіда, демонстрація, презентація, перегляд відео, онлайнгра, бесіда-дискусія.

Форма уроку: інтегрований.

Тип уроку: комбінований.

Матеріали та обладнання: відеоматеріали; м'які іграшки – Ведмедик «Уві сні до нових планет», Ведмедик «Ласун»; гаджети; музичний матеріал – Дж. Верді «Тріумфальний марш» із опери «Аїда».

Хід уроку**I. Організаційний момент**

Викладачка. Доброго дня! Сьогодні ми з вами та моїм помічником Ведмедиком-Митцем «Уві сні до нових планет» спробуємо доторкнутися до сторінок історії та культури Стародавнього Єгипту.

Ви тільки погляньте на мого помічника, який мені допомагав збирати інформацію всю ніч та заснув прямо на книжках! Напевно він вже мандрує стародавніми місцями, пізнає історію, тому не будемо його будити та спробуємо зануритись у його сновидіння. (Викладач показує на сплячого Ведмедика на книжках.)

II. Повідомлення теми і мети уроку

Викладачка. Загадковий, чарівний, таємничий Стародавній Єгипет... Скільки цікавого було почуто про нього на уроках історії! Скільки захоплюючих кінострічок знято... Безліч художніх і наукових робіт створено за історичними і науковими дослідженнями... А скільки ще невідомого приховує від нас ця загадкова цивілізація!

Пригадаймо разом, з якими пам'ятками художньої культури Стародавнього Єгипту ви ознайомлювалися на уроках історії, художньої літератури, мистецтва? Який із них вважають одним із Семи чудес світу?

(Обговорення особливостей витворів мистецтва, визначення найхарактерніших ознак стилю єгипетського мистецтва доби фараонів.)

III. Основна частина

Викладачка. Єгипетська цивілізація, що розвивалася впродовж тритисячолітньої історії до нашої ери, сформувала високохудожні традиції, які мали величезний вплив на подальший розвиток світового мистецтва.

У чому ж полягають особливості єгипетського стилю?

IV. Розкриття теми уроку

Розповідь викладачки з демонстрацією презентації «Таємниці мистецтва Стародавнього Єгипту»:

1. Стародавній Єгипет розташовувався в північно-східній частині Африки, у долині і дельті річки Ніл, біля берегів Середземного моря.

2. Безліч археологів здійснювали експедиції до загадкових єгипетських пірамід та не всі мали змогу розкрити

таємниці світу загадкових поховань.

3. Перед вами знаменитий процес поетапного виготовлення папірусу і фото, на якому зображено справжній стародавній єгипетський манускрипт.

4. Картини з побуту простих єгиптян, зображені на стінах пірамід Хефрена, Мекена та Хеопса, сцени історичного життя, боги Стародавнього Єгипту.

5. Архітектура Стародавнього Єгипту: Лукорський і Карпакський храми, статуя фараона Аменофіса – заввишки 20 метрів, зразок монументальної скульптури доби фараонів.

6. Археологи нарахували близько 80 єгипетських пірамід. Найвідоміші знаходяться біля Гізи: Хеопса (Хуфу), Хефрена (Хафра), Мекеріна (Менкаура).

7. Сфінкс – це вирубана скульптура із єдиного каменю, завдовжки 80 метрів та висотою 20 метрів, лев з головою людини та обличчям фараона Хефрена.

8. Скульптури цариці Нефертіті та фараона Аменхотепа.

9. Живописний розпис гробниці Нахто. Рельєф родини фараона Ехнатона, розпис гробниці фараона Рамзеса III.

10. Музична культура Стародавнього Єгипту: музичні інструменти доби фараонів – арфа, флейта, бубон, сistr, тамбурин.

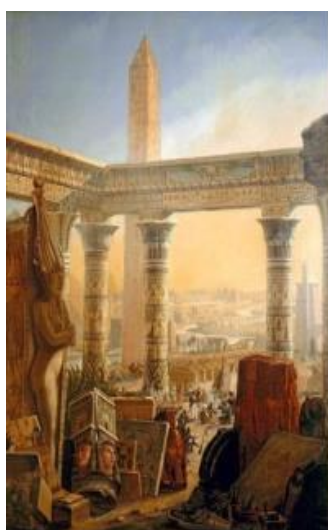
11. Винаходи єгиптян: гончарний круг, норія – давнє водопідйомне колесо. Стародавні медичні інструменти.

Найпоширенішою архітектурною формою єгиптян були піраміди — монументальні кам'яні споруди, зведені як гробниці фараонів.

Реконструкція зовнішнього вигляду пірамід

Особливо вражає міць, точність розмірів і пропорцій пірамід, зокрема тих, що в Гізі (належать до списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО). Поряд із пірамідами несе свою багатовікову варту висічений зі скелі Великий Сфінкс (лев із головою людини) — найбільша у світі монолітна статуя.

Секрети єгипетського стилю

Тісний зв'язок усіх видів мистецтва з релігійним культом і підпорядкування суворим канонам.

Прагнення передати у художній формі гармонійної єдності космічного і земного, божественного та людського.

Тяжіння мистецтва до грандіозності.

Храмові комплекси — зразки синтезу мистецтв — прикрашали величними колонадами і скульптурами; стелі, колони й обеліски декорували рельєфами й розписами.

Різноманітної форми колони увінчували стилізованими зображеннями поширених в Єгипті рослин: лотоса, папіруса, пальми; капітелі імітували бутон або розкриту чашечку квітки.

Лотос – символ творення світу, належав богу Ра, емблема Єгипту

Храми споруджували на честь богів давньоєгипетського пантеону, насамперед верховного божества — Амона-Ра. Саме тут жерці влаштовували пишні процесії, проводили релігійні ритуали, виконували магичні дії.

Тот і Анубіс зважують серце покійного. Сцена з Книги мертвих

Жрець приносить пахощі богу Ра

Єгипетські митці застосовували різні види рельєфу: барельєф, заглиблений рельєф (контури зображення врізали у поверхню каменю). Рельєфи прославляли фараонів, оспівували їхні заслуги у сценах війни та полювання, розповідали про життя в родинному колі.

Монументальна скульптура храму Абу-Сімбел

Духовну музику виконували зазвичай із систром — особливим церемоніальним інструментом, що вважали атрибутом богині Хатхор. Для систра використовували бронзову пластину, що мала вигляд підкови. З боків «підкови» робили невеликі отвори, крізь які протягували металеві пруті із кільцями. Кінці прутів загинали гачком. Під час калатання інструментом кільця дзеленчали.

Скульптури виготовляли з різних матеріалів та прикрашали коштовним камінням. Дерев'яні статуєтки, як і великі статуї, розфарбовували; чоловічі фігури розписували коричневим кольором, а жіночі — жовтим.

Скульптура малих форм

Декоративно-прикладне мистецтво Стародавнього Єгипту представлено статуєтками, ювелірними виробами із кольорового скла, напівкоштовних каменів і цінних металів. Прикраси мали не тільки декоративне значення, а й відігравали роль оберегів від усього лихого. У розписах, на персях, підвісках, браслетах єгиптяни часто використовували зображення священного скоробя (жука із крилами), який символізував Сонце.

(Від активного обговорення учнів після перегляду презентації прокидається Ведмедик та кидає погляд на дітей – іграшку можна замінити на «не сплячого» Ведмедика.)

Ведмедик. Я бачу, що ви разом зі мною мандрували Стародавнім Єгиптом та бажаєте поділитись своїми враженнями!.

Учні. Так, нам є чим поділитись. Там дуже цікава історія.

Ведмедик. Чудово. Тоді давайте разом пограємо у гру «Творчі балачки», але перед початком гри я хочу вас познайомити з моїм другом Ведмедиком-Ласуном, який разом зі мною мандрував та здобув ще одну зірочку, щоб стати Гідом. А що це за зірочки та для чого вони, ви дізнаєтесь пізніше, головне будьте пильними. (У клас заходить Ведмедик-Ласун та мило посміхається до усіх.)

Ну що ж, давайте починати гру...

Асоціативна гра «Творчі балачки»

Ведмедик-Ласун. На основі переглянутої інформації зробіть висновки: які образи і символи використовувалися давніми єгипетськими митцями? Наведіть приклади.

Учні. Музика, арфа, флейта, бубон, сistr, тамбурин.

Ведмедик-Ласун. Пра-а-а-авильно. Тому отримуєш від мене смачненький сюрприз. А чули б ви їхнє звучання! *(Протягує маленьку зірочку, наче знову повертаючись у свою подорож аби почути ті магiчні звуки.)*

А тепер самостійно опрацюйте поняття: капітель, канон, рельєф, скульптури малих форм і монументальні скульптури.

Учні. Капітель – це верхня частина колони. Канон – правило. Рельєф – один із видів скульптури, де частково виступають зображення.

Ведмедик-Ласун. Розумничка! Все чітко і зрозуміло. Тримайте свої зірочки! *(Ведмедик протягує зірочки учням, які відповіли на запитання.)*

Викладачка. Спостерігаючи за грою та відповідями, я отримала задоволення від вашого вміння аналізувати і бажання пізнавати історію глибше. Тому пропоную перейти до перегляду фрагменту документального фільму «[Стародавній Єгипет. “Квітка Пустелі”](#)» (2012).

(Перегляд фільму.)

Викладачка. Ще на деякий час перенесемося у стародавні часи епохи правління фараонів. Тепер вже за допомогою фрагменту документального фільму «[Уся історія Стародавнього Єгипту](#)».

(Перегляд фільму, 17:06-46:47.)

Викладачка. У зошитах з «Початкового курсу історії образотворчого мистецтва та архітектури» зробіть нотатки, які стануть вам допомогою на наступному етапі нашого уроку. Зверніть увагу на побут стародавніх єгиптян. На повсякденний одяг чоловіків і жінок, будівлі, в яких вони мешкали. Якими ремеслами займалися і як проводили будні й свята. *(Викладачка звертає увагу на занотовуванні нових термінів, поки Ведмедики готують музичний твір до прослуховування.)*

(Прослуховування музичного твору Джузеппе Верді «Тріумфальний марш» з опери «Аїда» ([Triumphal March from Aida](#)).)

Викладачка. Однією з найвідоміших опер у світі про добу Стародавнього Єгипту є опера «Аїда», створена Джузеппе Верді. Щороку у долині стародавніх Фівів відбувається ця вистава. Саме тут, відповідно до сюжету опери, зародилося кохання єгипетського полководця Радамеса та рабині Аїди – доньки єгипетського царя, з яким воювали єгиптяни.

(За час прослуховування уривку з опери та розповіді викладачки її сюжету, Ведмедик Соня знову заснув.)

Викладачка. Діти, дивіться, наш Соня заснув під магiчні звуки опери та напевно знову мандрує Стародавнім світом. Я пропоную після прослуховування зайнятись творчим завданням, щоб відчути себе частиною давньої цивілізації.

Творче завдання «Дизайнери»

Викладачка. Уявіть себе дизайнерами одягу і відомими всесвітніми модельєрами. За бажанням об'єднайтеся у групи (ательє) і створіть ескізи костюмів для головних героїв щойно переглянутого фрагмента опери «Аїда». Презентуйте свої роботи класу.

(Учні, об'єднавшись у групи, створюють свої ескізи за допомогою кольорових, графітних олівців, а наприкінці презентують роботи в класі.)

V. Підбиття підсумків уроку

Викладачка. Ми завершуємо сьогоднішню подорож до Стародавнього Єгипту і мені як особливому поціновувачу цієї цивілізації, ну дуже б хотілось почути від вас, що ви запам'ятали. А щоб було легше, я буду ставити вам запитання, на які ви будете відповідати.

(Посміхнувшись, Ведмедик-Ласун бере у свої лапки блокнотик та починає запитувати.)

1. Які архітектурні шедеври Стародавнього Єгипту ви запам'ятали з уроку мистецтва? *(Луксорський храм.)*

2. Які види скульптур існували в мистецтві Стародавнього Єгипту? *(Статуї фараонів, сфінкси.)*

3. Яких канонів зображення людини дотримувалися? *(Канон симетричного зображення.)*

4. Що таке капітель? Назвіть приклади малих і монументальних архітектурних форм, які існували у Стародавньому Єгипті. *(Капітель – верхня частина колони. Піраміда, пілон та колона.)*

5. Що нового і цікавого ви дізналися з життя єгиптян? Що вас здивувало і що запам'яталося? *(Єгиптяни перші з людей, хто винайшов писемність, чорнило та папір.)*

Мені дуже приємно бачити вас такими зацікавленими та емоційними учнями, які дуже хочуть дізнатись більше з історії мистецтв. А ще хочете поділитись з іншими учнями набутими знаннями. Тому хочу кожному з вас вручити особливу зірочку, яка є невід'ємною солодкою частиною історії Єгипту. Ця зірочка є досягненням першого рівню у професії «гід-екскурсовод».

Тепер кожен з вас – «гід-екскурсовод» по Єгипту.

(За кожну відповідь Ведмедик-Ласун нагороджує зірочкою першого рівня.)

VI. Домашнє завдання

Уявіть себе стародавніми єгипетськими архітекторами і у вільний час пройдіть онлайнгру [Стародавній Єгипет](#).

Сценарій уроку 3

Вікова категорія учнів: 10–12 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти

Навчальна дисципліна: «Початковий курс з історії кіномистецтва».

Тема уроку: *«Сторінки історії кінематографа в період з 1930-х рр. ХХ ст. до початку ХХІ ст. Внесок Діснея в розвиток світової мультиплікації».*

Мета уроку:

- поглиблення знань про творчість одного з найвідоміших художників-мультиплікаторів світу Волта Діснея; знайомство з героями нових мультфільмів; розвиток вміння аналізувати вчинки героїв, спонукування до наслідування поведінки позитивних героїв;

- розвиток пам'яті, усного мовлення, фантазії, образного мислення вихованців;

- виховання кращих рис характеру – доброти, щирості, впевненості у собі, дружелюбності, оптимізму, любові до природи та рідного краю; прищеплення бажання читати твори про героїв улюблених мультфільмів.

Форма уроку: інтегрований.

Тип уроку: комбінований.

Матеріали та обладнання: картки із завданнями, пазли з казковими героями, фішки, комп'ютер, картки з назвами команд, фломастери, кольорові олівці, кросворд «Крижане серце», малюнок замку Волта Діснея, ведмедики-помічники: Режисер, Клоунеса, Мрійник.

Хід уроку

(Святково вбраний кабінет. На дошці – плакат із зображенням замку Волта Діснея, героїв його мультфільмів та самого Волта.)

Викладачка. Доброго дня, любі діти! Сьогодні ми здійснимо з вами дуже цікаву подорож, де на нас чекають несподівані зустрічі, цікаві факти, історія та сюрпризи пов'язані з Діснеєм.

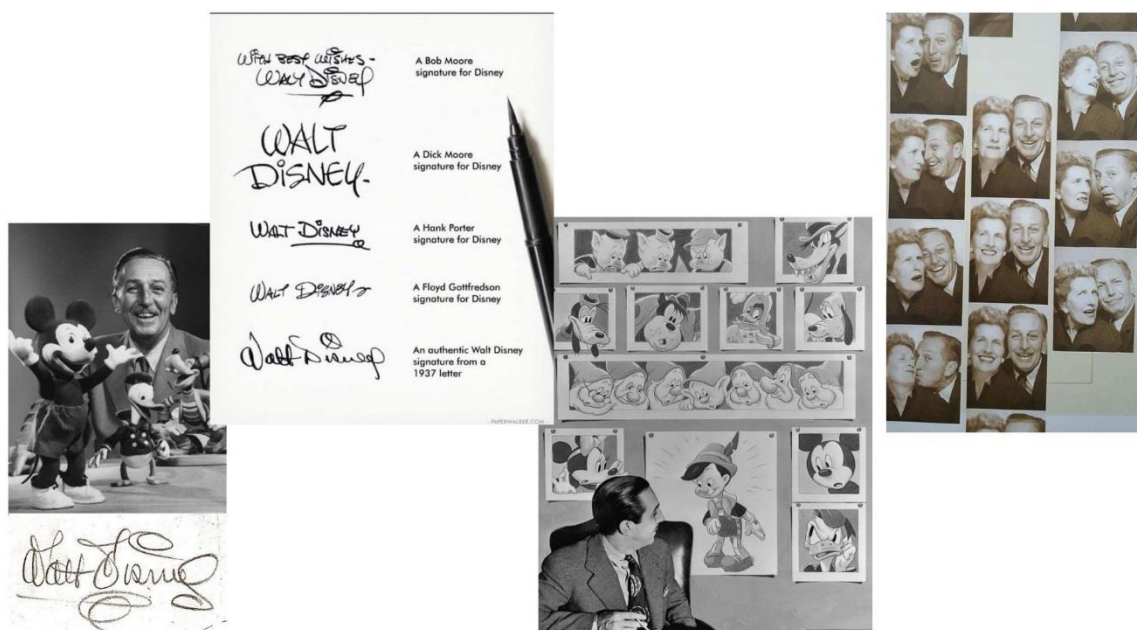
Отже, ласкаво просимо до Країни Чудес, господарем якої є добрий чарівник Волт Дісней! А супроводжувати нас у цій незвичайній країні будуть мої ведмедики-помічники: Клоунеса, Режисер, Мрійник, які також як і ви мріють потрапити за лаштунки студії Волта Діснея. Разом ми зможемо дізнатись більше та зберегти спогади й передати іншим.

(Викладачка показує на дошку, де розміщені: фото, плакат, ілюстрації. Поки викладачка готувала інформацію, ведмедики-помічники швидко «розсілись» до учнів за парти.)

Викладачка. Волт Дісней (5 грудня 1901 – 15 грудня 1966) – американський художник-мультиплікатор, кінорежисер, актор, сценарист і продюсер, засновник компанії «Walt Disney Productions», яка перетворилася згодом на медіаімперію «The Walt Disney Company». Творець першого в історії звукового мультфільму, першого музичного та першого повнометражного. У своєму надзвичайно напруженому житті Волт Дісней як режисер зняв 111 фільмів і був продюсером ще 576 кіноробіт. Його здобутки у галузі кіномистецтва були відзначені 22-а преміями «Оскар» та багатьма іншими нагородами.

Ведмедик-Мрійник. У чарівний замок у Країні Чудес Волта Діснея потрапити не так просто. Щоб отримати ключ від замка, нам треба пригадати і точно назвати казкових героїв улюблених мультфільмів. Давайте разом відгадаємо їх імена, щоб швидше потрапити до замку.

Конкурс «Пригадай героїв улюблених мультфільмів»

(Учні по фотографіям відгадують героїв та називають їхні імена.)

1. Русалонька.
2. Вінні Пух.
3. Міккі та Мінні Мауси.
4. Бембі.
5. Аладдін.
6. Красуня та чудовисько.
7. Рапунцель.
8. Попелюшка.
9. Тачки.
10. Вольт.

Викладачка. Молодці, діти та Ведмедик-Мрійник! Ви правильно назвали казкових героїв, тож отримуєте чарівний ключ від замка Волта Діснея.

Ведмедиця-Клоунеса. (Повернувшись до іншої сторони класу, сказала гучно.)

А тепер відгадайте загадки:
Дуже спритний він моряк!
Як він зветься?

(Клоунеса подивилась на викладача.)

Викладачка. Про кого ця загадка?

Учні з Ведмедицею-Клоунесою (в один голос). Д-оо-нальд Дак.

Викладачка. Отже, перша команда зватиметься «Дональд Дак». Будьте такими ж веселими та кмітливими, як він. Отримайте назву своєї команди.

Відгадайте наступну загадку. Він – це метушня і хаос! Хто це, діти? Хто цей герой?

Ведмедик-Режисер. (Тихенько прошепотів.) Міккі Маус.

Викладачка. Що? Не чую. Давайте гучніше, будь ласка.

Ведмедик-Режисер та учні. Міккі Маус!

Викладачка. Ось, нарешті почула! Тому другу команду назовемо «Міккі Маус». Будьте такими ж винахідливими та добрими, як Міккі! Отримайте назву для команди. Хай вона принесе вам перемогу!

Моє перше завдання для вас, команди! Воно називається «Чарівний пазл». За моєю командою, за змахом чарівної троянди ви повинні якомога швидше зібрати пазл та назвати назву казки або мультфільму. Раз, два, три!

(Викладачка змахує чарівною трояндою, а обидві команди активно починають знаходити та складати пазли.)

Викладачка. За конкурс «Чарівний пазл», за вміння працювати в команді фішку отримують обидві команди та Ведмедик-Режисер.

(Поки викладачка віддавала фішки, Ведмедик-Режисер встигнув прочитати про гру та виступив з пропозицією.)

Ведмедик-Режисер. Пропоную вам трішки відпочити та пограти в гру «10 запитань». Запитання команди отримують по черзі, відповіді приймаються за піднятою рукою. За кожну правильну відповідь команда отримує фішки. Раз, два, три, почали!

(Перегорнувши аркуш із запитаннями, Ведмедик-Режисер тільки встигав читати запитання та отримувати відповіді.)

1. Що з'їла Аліса для збільшення зросту? *(Тістечко.)*

Команда Дональда Дака. Тістечк-о-о-о-о-о-о-о-о.

2. Що попросила Русалонька Аріель у відьми Урсули? *(Ноги.)*

Команда Міккі Мауса. Ноги-и-и.

3. Від якої квітки залежало життя Чудовиська? *(Троянда.)*

Команда Дональда Дака. Троянда.

4. Як звуть подружку Міккі Мауса? *(Мінні Маус.)*

Команда Міккі *(буквально вистрибуючи).* Мінні. Мінні. Мінні.

5. Що більш за все на світі полюбляла робити Бель? *(Читати книжки.)*

Команда Міккі Мауса. Читати. Багато читати.

6. Що загубила Попелюшка на сходах? *(Кришталевий черевичок.)*

Ведмедик-Мрійник з команди Дака. Ну звісно, що черевичок кришталевий.

7. Який девіз був у Тімона та Пумби? *(Хакуна матата.)*

Команда Дональда Дака. ХАКУ-У-Уна матата.

8. Чому принцеса Ельза втекла з церемонії власної коронації? *(Щоб не заморозити королівство.)*

Ведмедиця-Клоунеса. Пфф, щоб не заморозити королівство. Наче ми не знаємо.

9. Що допомогло принцесі Аврорі прокинутись від довгого сну? *(Поцілунок.)*

Ведмедиця-Клоунеса. Поцілунок. Такі легкі запитання.

10. Чим зла королева отруїла принцесу Білосніжку? *(Яблуко.)*

Обидві команди в один голос. Яблуком! Яблуком отруїла її мачуха.

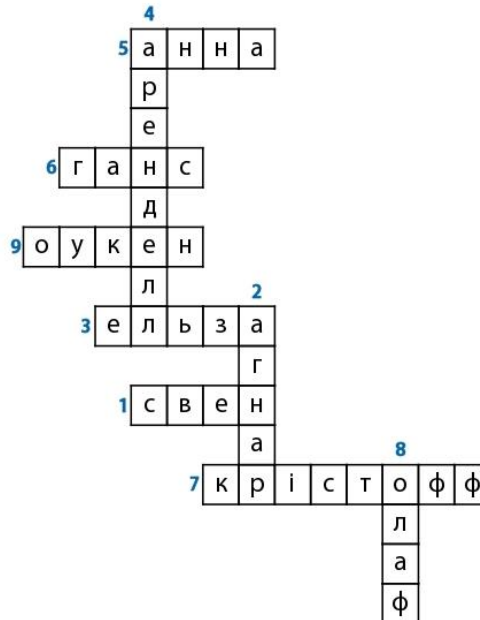
(Викладачка віддає мішечки капітанам команд – Ведмедику-Мрійнику та Ведмедику-Клоунесі.)

Викладачка. Молодці! А ми продовжуємо нашу подорож. Чи бачили ви мультфільм «Крижане серце»? Давайте розгадаємо кросворд та згадаємо героїв мультфільму.

Запитання команди отримують по черзі. Відповіді приймаються за піднятою рукою. За кожну правильну відповідь команда отримує фішки. Раз, два, три, почали!

Кросворд «Крижане серце»

По горизонталі:

1. Олень Крістоффа, який дуже любить моркву.
3. Головна героїня, принцеса, а згодом королева Еренделлу, яка має магичні сили льоду.
5. Молодша сестра Ельзи, відважна оптимістка.
6. Принц із Південних островів, який виявився лиходієм.
7. Чоловік, який продає лід і стає супутником Анни у її подорожі.
9. Торговець, власник «Мандрівного торгового посту та сауни Оукена», який допоміг Анні та Крістоффу.

По вертикалі:

2. Король і батько Анни та Ельзи (ім'я).
4. Королівство, де відбуваються основні події мультфільму.
8. Веселий сніговик, який мріє побачити літо.

Відповіді:

По горизонталі:

1. Свен.
3. Ельза.
5. Анна.
6. Ганс.
7. Крістофф.
9. Оукен.

По вертикалі:

- 2. Агнар.
- 4. Еренделл.
- 8. Олаф.

Викладачка. Діти, я бачу, що ви гарно знаєте мультфільм «Крижане серце» та дуже його любите. А який герой з казок Волта Діснея вам подобається найбільше? Чи хотіли б ви бути схожими на когось з них?

Учениця. Я б хотіла бути схожою на принцесу Аврору, бо вона гарна та така ж блондинка, як і я.

Ведмедик-Мрійник. А я б хотів бути схожою на Малефісенту, бо вона сильна і може кривдників перетворити на гадюк.

Викладачка. Бачу, що кожен з вас схожий з характерами героїв Волта. Тому пропоную продовжити подорожувати й, переглядаючи уривки з фільмів, згадувати назви. Кожна правильна відповідь буде зарахована та додана до загальної кількості балів. Розпочинаємо!

(Увімкнувши уривки фільмів, разом з Ведмедиками учні активно відповідають:

- «Корпорація монстрів»;
- «Хоробре серце»;
- «Король лев»;
- «Літаки»;
- «Зоотрополіс»;
- «Рапунцель»;
- «Тачки»;
- «Дональд Дак»;
- «Співай»;
- «101 далматинець».)

Викладачка. Команди, порахуйте, будь ласка фішки. Підбиваємо підсумки. *(Діти підраховують фішки.)*

Ведмедик-Режисер. Я бачу, що тут у всіх однакова кількість фішок і ключ у кожної команди один. А для чого нам мішечки?

Викладачка. Для того, щоб ви туди поклали свої здобуті знання (фішки), цінували їх та могли поділитись з іншими.

Ведмедик-Мрійник. У нашій Країні чудес живе багато веселих, розумних, хоробрих, кмітливих та добрих героїв. І мені хочеться, щоб ви на згадку про нашу цікаву подорож розфарбували героїв мультфільму, які живуть в Країні чудес Волта Діснея.

(Діти розмальовують героїв мультфільмів.)

Викладачка. Діти, казкові герої ваших улюблених мультфільмів потрапили на кіноекрани з книжок, які ви бачите на нашій виставці. У цих книгах живуть Пітер Пен і Венді, Білосніжка та гноми, Попелюшка, Спляча красуня, оленятко Бембі та багато інших героїв. Всі вони чекають на вас у шкільній та районній бібліотеках. Тож завітайте туди і зустріньтеся з ними на сторінках книжок! Сподіваюся, що ця зустріч буде не менш цікавою, ніж сьогоднішня наша подорож.

(Поки більша частина учнів завершувала розмальовувати, Ведмедик-Режисер пильно роздивлявся фотографії Волта.)

Ведмедик-Режисер. Я так хочу стати таким же відомим та успішним, як Волт Дісней! Створити свою компанію і головне – дарувати дітям незабутні емоції.

Викладачка. Ти і всі учні талановиті та можете досягнути всього, чого тільки забажаєте. Головне – завжди залишатись людиною та цінувати те, що вам дають. Тому сьогодні я вас покликала, щоб показати, що ми можемо більше. І що підтримка – це важливо.

Наша подорож до Країни чудес Волта Діснея добігає кінця. Мені хочеться закінчити її словами відомого мультиплікатора Діснея: «Якщо ти можеш мріяти, то можеш і втілити свої мрії в життя».

Я мрію про те, що в майбутньому кожен із вас стане таким же сміливим, як Пітер Пен, таким же добрим і працелюбним, як Попелюшка, таким же гордим і незалежним, як Покахонтас, таким же винахідливим, як Аладдін, таким же хоробрим, як Мулан.

Ведмедик-Режисер. Мрійте та втілюйте свої мрії в життя! Бажаємо добра і миру!

КУЗЬМУК Вікторія Вікторівна
Білогірська школа мистецтв,
Хмельницька обл.

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 7–8 років.

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Ліплення».

Тема уроку: *«Ліплення тіла тварини. Композиція “Мій чотирилапий друг”».*

Використання Ведмедика-Митця «На прогулянці з улюбленцем» з метою активізації діяльності учнів, розвитку їхньої пізнавальної активності, спостережливості, уваги, творчої уяви, образного мислення; спонукання інтересу до навчання і творчості; формування інтересу до теми уроку; зменшення стомлення та напруги у дітей.

Мета уроку:

- *навчальна:* удосконалення навичок роботи з пластиліном; закріплення вміння визначати форму і пластику окремих складових будови тварин (тулуба, голови, шиї, кінцівок, хвоста, вух) і відтворювати їх у ліпленні;
- *розвивальна:* розвиток уваги, пам'яті, логічного мислення, дрібної моторики; вміння застосовувати прийоми ліплення;
- *виховна:* прищеплення любові, поваги, відповідальності та шанобливого ставлення до тварин.

Матеріали та обладнання: для вчителя: презентація, зображення Ведмедика-Митця та його улюбленця, картки з підказками, ілюстрації скульптурних композицій, присвячених тваринам: пам'ятник коту Пантелеймону (м. Київ), статуя вірного друга Хатіко (Японія), пам'ятник кішці Томбілі (Туреччина), мотивуючі наліпки-оцінки від Ведмедика-Митця та його улюбленця, скринька з картками для вправи-рефлексії «Продовж речення»; для здобувачів освіти: пластилін, підкладна дощечка, стеки, зубочистки, серветки.

Художньо-творча діяльність: ліплення об'ємної композиції тварини (котика або собачки – на вибір учнів) з передачею емоційного стану образу за допомогою руху, напруження.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної діяльності. Повторення вивченого матеріалу

Викладач. Вітаю вас на уроці ліплення! Сьогодні до нас завітали незвичайні гості. Щоб дізнатися хто це, вам потрібно правильно відповісти на запитання та отримати підказки. Після отримання всіх підказок ми складемо ілюстрації і дізнаємося, хто прийшов до нас у гості.

Запитання до учнів:

- Перед початком роботи з пластиліном потрібно... *(Нагріти та розім'яти пластилін потрібного кольору.)*
- Під час роботи з пластиліном на поверхню стола потрібно покласти... *(Підкладну дощечку.)*
- Що потрібно зробити після закінчення роботи з пластиліном? *(Прибрати робоче місце і помити руки з милом.)*
- Які матеріали використовують майстри для виготовлення скульптури? *(Глина, пластилін, гіпс, віск тощо.)*
- Як називають митця, який створює скульптуру? *(Скульптор.)*

Розгляньте картки з підказками:

- підказка 1 – ліс;
- підказка 2 – мед;
- підказка 3 – слід лапи ведмедя;
- підказка 4 – будка для песика;
- підказка 5 – слід лапки песика.

Підказка 1

Підказка 2

Підказка 3

Підказка 4

Підказка 5

Викладач. На наш урок завітали гості – Ведмедик-Митець і його друг Песик Чарлі. Разом з ними ми познайомимося з образами тварин у скульптурі та виконаємо композицію «Мій чотирилапий друг».

III. Вивчення нового матеріалу

1. Бесіда. Лист від гостей уроку

Викладач. Наш гість і його друг залишили лист і попросили його вам зачитати.

Дорогі учні !

Я Ведмедик -Митець. Сьогодні я завітав до вас зі своїм маленьким другом - Песиком Чарлі. Мій улюбленець - не просто вихованець, а мій справжній друг, який завжди поруч.

У будь-яку погоду та за будь-яких обставин я знаходжу час на те, щоб прогулятися зі своїм другом .Ми настільки близькі по духу та настрою, що навіть одягаємося в одяг однієї колірної гами.

Це допомагає нам не загубитися в натовпі і додати трохи веселого настрою всім зустрічним. Саме на прогулянці ми відчуваємося максимально вільно та розкуто: можемо бути собою та дозволити різні радощі – вдихати свіже повітря, спостерігати за білками або хмарками, спілкуватися з іншими ведмедиками та їхніми улюбленцями чи наздоганяти їх.

Викладач. А чи є у вас домашні улюбленці? Розкажіть про них.

2. Бесіда на тему «Турбота про улюбленців»

Викладач. «Ми відповідальні за тих, кого приручили», – написав французький письменник Антуан де Сент-Екзюпері у своїй казці-притчі «Маленький принц».

Наша любов до природи, до навколишнього світу дуже легко виявляється у ставленні до братів наших менших. Нагодувати голодних птахів, кошенят та цуценят, піклуватися про них – це не важкі, але такі важливі вчинки.

- Чи допомагаєте ви тваринам? Розкажіть про це.
- Як ми можемо допомогти вуличним тваринам?
- Це свідчить про ваші добрі серця. Тваринки завжди дарують нам гарний настрій, любов та добро.

3. Фізкультхвилинка

IV. Узагальнення вивченого матеріалу

Бесіда на тему «Образи тварин у мистецтві»

Викладач. Безліч митців світу у своїх творчих роботах зображують тварин. Такий жанр називають анімалістичним або анімалістика. Відображення світу тварин було характерним для мистецтва багатьох народів.

Розгляньте роботи скульпторів: пам'ятник коту Пантелеймону (м. Київ), статуя вірного друга Хатіко (Японія), пам'ятник кішці Томбілі (Туреччина). Опишіть скульптури. Якими скульптори зобразили цих тварин?

Кім Пантелеймон у м. Києві

Собака Хатіко в Японії

Кішка Томбілі у Туреччині

V. Практична діяльність учнів

Викладач. А зараз ми станемо митцями-скульпторами та втілимо образ домашніх улюбленців у своїх роботах.

1. Повторення правил безпечної поведінки на уроці

Правила роботи з пластиліном

1. Перед початком роботи пластилін потрібно добре розім'яти: спочатку нагріти між долонями, а потім розминати.
2. Розминати і розгортати пластилін потрібно на підкладній дощечці.
3. Під час роботи зі стеками бути обережними, не гратися і не розмахувати ним.
4. Не беріть пластилін до рота, не торкайтеся брудними руками обличчя, очей, одягу.
5. Після виконання роботи готовий виріб покласти на підставку з картону.
6. Після завершення роботи з пластиліном потрібно прибрати робоче місце, залишки пластиліну покласти в коробку.
7. Помити руки з милом.

2. Послідовність виконання композиції

1. Розгляньте ілюстрації домашніх тварин. З яких частин складається тіло тварин? (*Голова, тулуб, лапи, вуха, хвіст.*)
2. Оберіть тварину, яку ви хочете зобразити (котика чи собачку). Виконайте ескіз композиції, зображаючи тварину в русі. Тваринку можна зобразити під час прогулянки, гри. Доповнити композиції можна різними елементами: тарілкою з їжею, м'ячиком, іграшками та іншими деталями.
3. Зверніть увагу на те, як тварини відрізняються за розміром, формою та забарвленням хутра.

Етапи виконання роботи

Ліплення котика

1. Візьміть шматок пластиліну (колір на вибір). Розігрійте його і розімніть. Поділіть підготовлений шматок стекою на 3 рівні частини.
2. З однієї частини розкачайте овал (тулуб), з другої частини – коло (голова). З'єднати деталі разом за допомогою зубочистки.
3. З третьої частини шматка пластиліну сформувати 5 кульок невеликого розміру. З чотирьох кульок розкачати «ковбаски» – це будуть лапки, а з п'ятої кульки сформувати хвостик тварини. Закріпити до тулуба лапки та хвостик за допомогою зубочисток.
4. Для ліплення вушок розкачати дві маленькі кульки, сформувати з них трикутну форму. Закріпити вушка до голови кішки.
5. Сформувати мордочку і носик з маленьких кульок пластилину.
6. Для ліплення очей потрібно зліпити дві плоскі круглі частини, після цього додати невелику кількість зеленого пластиліну. Сформувати маленькі зіниці зі шматочків чорного пластиліну.

7. Стекою вирівняйте нерівності, виділіть очі. Позначте плямки на хутрі тварини. Зліпіть деталі для собачки (тарілку з їжею, м'ячик або інші деталі).

Ліплення собачки

1. Візьміть шматок пластиліну (колір на вибір). Розігрійте його і розімніть. Поділіть підготовлений шматок стекою на 3 частини різних розмірів: один – великий, другий – середній, третій – найменший.

2. З великого шматка пластиліну прямими рухами рук розкачайте овал. Це тулуб.

3. Бокові частини овалу розріжте стекою з обох боків і виліпіть лапи. Сформуєте тіло і лапи тварини. Стеком позначте лапки тварини.

4. З другої частини пластиліну круговими рухами рук виліпіть кульку. Це буде голова. Витягніть мордочку та вуха.

5. З третьої частини розкачайте ковбаску. Це буде хвіст.

6. Голову і хвіст приєднайте до тулуба за допомогою зубочисток. Зліпіть очі та закріпіть на голівку тварини. Стекою вирівняйте нерівності, зліпіть очі. Позначте плямки на хутрі тварини.

7. Зліпіть деталі для собачки (тарілку з їжею, м'ячик або інші деталі).

3. Самостійна творча робота учнів

4. Прибирання робочого місця

VI. Підсумок уроку

1. Виставка і презентація творчих робіт

Викладач. Презентуйте власні роботи. Опишіть, образи яких тварин ви втілили в скульптурній композиції.

2. Рефлексія «Продовж речення»

Викладач. У скриньці розміщені картки з початком речень. Учні обирають картки та відповідають на запитання.

- Мені було цікаво...
- Мене здивувало...
- Я дізнався дізналася/вся...
- Урок викликав у мене такі емоції...
- Найбільший мій успіх – це...

3. Висновки

Викладач. Ведмедик та його улюбленець Чарлі дякують вам за знайомство і цікавий урок, вашу старанність та дарують наліпки-оцінки.

Пам'ятайте, що тварини – наші друзі. Справжня дружба між людиною та твариною будується на взаємній повазі, турботі та любові.

Варіанти наліпок-оцінок

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 6–7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Ліплення».

Тема уроку: «Святковий торт».

Мета уроку:

- **навчальна:** ознайомлення учнів з поняттям композиції та способами зображення об'єктів за допомогою геометричних фігур; формування навичок щодо роботи з художнім приладдям, змішування кольорів, нанесення фарби гуашшю, зображення об'єму; формування навичок створення простих форм торта через поєднання геометричних елементів;

- **розвивальна:** розвиток просторової уяви, спостережливості та відчуття форми, дрібної моторики;

- **виховна:** виховання інтересу до образотворчого мистецтва; прищеплення естетичного смаку, охайності в роботі та вміння доводити творчу справу до кінця.

Очікувані результати: активізація пізнавального інтересу; розвиток образного мислення; стимулювання уяви та фантазії; зняття психологічної напруги; формування позитивного емоційного фону; розвиток емпатії та комунікативних навичок; індивідуалізація підходу до учнів: ведмедик може

стати другом чи помічником для дитини, яка почувається відсторонено або потребує додаткової підтримки.

Використання Ведмедика-Ласуна: Ведмедик є гостем уроку, знайомиться з учнями: розповідає про себе та ставить їм запитання, допомагає викладачу у створенні доброзичливої творчої атмосфери, спонукає учнів до вираження своїх емоцій та фантазій, просить допомоги в учнів у створенні дизайну для тортів, які він буде пекти у своїй кондитерській.

Тип уроку: урок-подорож.

Матеріали та обладнання: для викладача: мультимедійна презентація, ілюстрація із зображенням Ведмедика-Ласуна, скринька з листом від Ведмедика-Ласуна, ілюстрації картин художників Клода Моне «Пирог», Вейна Тібо «Шматочки тортів» і «Темний торт», зразок педагогічного малюнка, роздаткові медалі від Ведмедика; для здобувачів освіти: аркуш паперу А3, графітний олівець НВ, гумка, гуаш, пензлі, ємність з водою, серветки.

Хід уроку

I. Вступна частина. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу. Мотивація навчальної діяльності.

1. Метод «Мікрофон»

- Які інструменти художник використовує для роботи?
- Назвіть теплі кольори.
- Назвіть холодні кольори.
- Як правильно тримати пензлик під час малювання?
- Які бувають лінії?

2. Мотивація

Викладач. На наш урок завітав казковий гість – Ведмедик-Ласун.

**Лист
від
Ведмедика Ласуна**

«Вітаю вас, маленькі художники.
Я ведмедик Ласун.
Я обожнюю неспішно гуляти з
друзями, люблю яскраве вбрання та
позитивні емоції. А ще я обожнюю
солодощі.
На прогулянки я завжди беру з собою
рюкзак, в якому є цукерки не лише для
мене, а й для друзів.
Запрошую вас здійснити подорож
світом солодощів.»

Розгляньте ілюстрації. Опишіть Ведмедика. (На столі стоїть скринька, у якій лежить лист від Ведмедика-Ласуна.) Ведмедик-Ласун попросив зачитати вам лист.

III. Вивчення нового матеріалу

1. Бесіда на тему «Історія солодошів»

Викладач. Діти, а ви любите солодоші? Розкажіть про них. Чи можна передати смак солодошів за допомогою фарб? (Учні відповідають.)

Вважається, що цукерки, схожі на сучасні, вперше з'явилися у Єгипті. Готували цукерки з меду й фініків, а також з інжиру та мигдалю. У Стародавній Греції робили цукерки з горіхів, макових зерен, меду й кунжуту.

А слово «цукерка» придумали італійські аптекарі лише в XVI ст. Саме так вони називали зацукровані або приготовані у варенні фрукти.

Кухарів, які створюють солодоші та десерти, називають кондитерами. Популярність цукерок розпочалася тоді, коли мореплавець Христофор Колумб привіз в Америку шоколад. Саме тоді кондитерську справу почали називати ще одним із видів мистецтва. Люди навіть вірили, що шоколад має магичну силу.

Популярним видом солодошів у всьому світі є торт. Вважається, що запечену хлібину схожу на торт створили італійці та отримали солодку випічку, яка більше була схожа на піцу. Це був корж з цукатами, родзинками та горіхами, витриманий у печі.

З часом коржі почали нашаровувати, просочувати різноманітними сиропами, перекладати фруктами та вершками. Згодом торт став прикрасою святкового стола найбільшого свята – дня народження.

Клод Моне «Пироги»

2. Бесіда на тему «Образ солодошів на картинах художників»

Солодоші – не лише смакота, а й натхнення для митців упродовж століть. Французький художник Клод Моне зображав красу природи, а ще створив картину «Пироги».

Розгляньте картину. Опишіть її. (Учні виконують завдання.)

Американський художник Вейн Тібо також на своїх картинах зображав

різні солодоші: торти, тістечка, морозиво, цукерки.

Розгляньте картини художника. Дайте відповіді на запитання:

- Який десерт з картин вам найбільше хочеться скуштувати?
- Якими фарбами художники передають солодкість?
- Чому, на вашу думку, митці малювали торти та цукерки?

Вейн Тібо «Шматочки тортів»

Вейн Тібо «Темний торт»

3. Фізкультхвилинка

IV. Узагальнення вивченого матеріалу

Викладач. Наш гість Ведмедик-Ласун – доброзичливий Ведмедик, він навіть забувся, як це – проявляти негативні емоції, бо здобрює свій настрій смачними солодошами. Звісно, він іноді може показати зубки, коли хтось намагається відібрати те, що належить йому. Але загалом Ласун – милий та щедрий.

Ведмедик-Ласун – надійний друг, якому можна довірити будь-які секрети та бути впевненим, що таємниця залишиться лише між вами. З ним тепло та затишно за будь-якої погоди: він заварить запашного чаю, дістане найсмачніші цукерки, вислухає про найпотаємніше та не осудить. Бо це саме той друг, який буде ласувати з вами й різноманітні солодоші, й пробувати на смак всі сторони життя.

У Ведмедика є мрія – створити власну кондитерську. У цьому йому потрібна допомога. Його друзі з казкового лісу допоможуть побудувати приміщення, виготовити меблі. А ми можемо допомогти створити дизайн тортів, які Ведмедик буде випікати у своїй кондитерській і частувати гостей.

Допоможемо Ведмедику-Ласуну? Пофантазуйте і придумайте назви для кондитерської.

VI. Практична діяльність учнів

1. Побудова композиції

Викладач. Для того, щоб допомогти Ведмедику-Ласуну й намалювати торти, нам потрібно пригадати деякі **правила побудови композиції**:

- Головний елемент композиції (торт) потрібно розташовувати на центральній частині аркуша.
- Другорядні елементи (чашка з чаєм, фрукти тощо) зображають меншими за розміром та розташовують по баках від головного елемента композиції.

Послідовність виконання композиції

1. Позначте лінію стола.
2. На центральній частині аркуша позначте квадрат (розмір квадрату може бути різний: якщо ваш торт буде великого розміру – позначте великий квадрат, середнього – середній, маленького – малий).
3. Заокруглять бокові частини торта.
4. Позначте на торті коржі за допомогою горизонтальних ліній.
5. Прикрасьте торт різними елементами на вибір: фруктами, квітами, фігурками з казок чи мультфільмів тощо.
6. На столі біля торта можна зобразити додаткові елементи, фрукти, чашку з чаєм чи какао тощо.
7. Підготуйте гуаш та пензлі.
8. Розфарбуйте фон та стіл.
9. Розпочніть розфарбовувати торт. Кольори обирайте самостійно. Позначте лінії коржів темнішим відтінком.
10. Розфарбуйте верхню частину торта, прикраси та інші деталі на малюнку.

2. Самостійна творча робота

VII. Завершальна частина

1. Виставка і презентація

Викладач. Презентуйте малюнки своїх тортів та ідеї назв кондитерської Ведмедика-Ласуна. Порадьте Ведмедику, які ще солодощі він може створювати для гостей своєї кондитерської.

2. Підсумок

Викладач. Ведмедик дякує вам за допомогу та дизайн красивих тортів. Він передав для вас подарунки – медальки кондитерів.

Медальки кондитерів від Ведмедика-Ласуна («Працьовитий художник»)

Ведмедик-Ласун. Щиро дякую вам, маленькі художники за допомогу! Ви неймовірно талановиті та креативні! Бажаю вам успіхів, яскравих малюнків та гарного настрою! А я швиденько побіжу у свій у казковий ліс, готувати торти за вашим дизайном! До зустрічі!

Сценарій уроку 3

Вікова категорія учнів: 6–7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво».

Тема уроку: «Вітамінний натюрморт».

Мета уроку:

- **навчальна:** формування уявлення про натюрморт як жанру образотворчого мистецтва; набуття навичок розміщувати зображення фруктів на аркуші відповідно до композиції, використовувати знання про геометричні фігури для передавання форми предметів; ознайомлення учнів із жанром натюрморту через приклади українського та світового мистецтва; створення учнями власного натюрморту з фруктів на основі художніх спостережень; розвиток навички розміщувати об'єкти на аркуші з урахуванням композиції та вміння передавати форму і колір предметів (фруктів) у малюнку;

- **розвивальна:** розвиток вміння спостерігати, порівнювати художні твори (роботи К. Білокур і Караваджо), звертаючи увагу на композицію, колір, настрій картин; формування навички спостереження за природними формами (фрукти як основа для художнього образу); розвиток творчої уяви, образного мислення;

- **виховна:** формування в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва; сприяння розвитку емоційної чуйності, турботливості та доброзичливості на прикладі допомоги Ведмедику та створення малюнка-подарунка для нього; сприяння розвитку позитивних емоцій, дружніх стосунків у класі.

Особливості використання Ведмедика-Митця:

- створення емоційно теплої, доброзичливої атмосфери через образ іграшкового ведмедика, який захворів і потребує підтримки: для розвитку в учнів співчуття, турботи та бажання допомагати;

- розвиток емоційно-ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва як засобу вираження своїх почуттів;

- використання мистецтва як способу підтримки і допомоги іншим; сприяння розвитку доброти, чуйності, здатності співпереживати і бажання допомагати іншим.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Очікувані результати (учні зможуть):

- розпізнавати фрукти за формою, кольором та називати їх;
- розуміти, що таке натюрморт і наводити приклади предметів для нього;
- описувати картини художників;
- передавати форму й колір фруктів у власній творчій роботі за допомогою фарб;

- створювати простий натюрморт з кількох фруктів у композиції;
- презентувати власну роботу, висловлюючи думки: для кого малюнок, чому саме такі фрукти, що хотіли сказати через малюнок.

Матеріали та обладнання: для викладача: зразки малюнків викладача, мультимедійна презентація, відеозаписи від Ведмедика «Мені потрібна допомога», виставка з фруктами, скринька з передбаченнями від Ведмедика-Митця; для учнів: аркуш паперу, гумка, графітний олівець, гуаш, палітра, пензлики, ємність з водою, серветки.

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної діяльності

1. Бесіда (з демонстрацією мультимедійної презентації)

Викладач. На наш урок завітав гість Ведмедик-Митець.

- Розгляньте ілюстрацію.
- Опишіть Ведмедика.
- Як ви думаєте, який у нього настрій? Чому?
- Давайте запитаємо у Ведмедика, що трапилося. (Учні задають запитання Ведмедику.)

1. Виступ Ведмедика (відеопрезентація)

Ведмедик «Мені потрібна допомога». Добрий день, любі діти! Мене звуть Ведмедик-Митець. Я, як і ви, люблю малювати, тому дуже поспішав до вас у гості, так хотів побачити ваші чудові малюнки. Але дорогою я необережно стрибнув через кущик і впав. Ой, як боляче вдарив лапку! Тепер вона в мене забинтована і я не можу бігати та стрибати. Мені дуже сумно. Лікар казав, що для швидшого одужання, потрібно більше відпочивати й обов'язково їсти смачні, корисні фрукти, бо в них багато вітамінів. Але я сам не можу піти в садок і назбирати їх. Допоможіть мені, будь ласка! Намалюйте для мене смачні та яскраві фрукти! Ваші малюнки нададуть мені сили і я швидше одужаю.

III. Вивчення нового матеріалу

1. Бесіда на тему «Користь фруктів для здоров'я» (з демонстрацією презентації)

Викладач. Фрукти – це подарунок природи, який допомагає нам бути здоровими, сильними й бадьорими. Фрукти – немов кольорові батарейки: з'їв – і одразу більше сил, усмішок і радості! У яблуках, бананах, грушах, апельсинах, винограді, ківі та інших фруктах є багато вітамінів. А вітаміни – це як маленькі супергерої, які захищають наш організм від хвороб. Яблуко робить зубки й животики здоровими. Апельсин дає вітамін С – він захищає від застуди. Банан дарує силу та енергію. Груша корисна для серця. Ківі – зелений вітамінчик,

який допомагає оченятам добре бачити. Фрукти потрібно їсти щодня, щоб рости здоровими, мати гарний настрій та багато сил для навчання та гри.

Розкажіть про свої улюблені фрукти та опишіть їх: форма, колір, смак.

Натюрморт

2. Бесіда на тему «Зображення фруктів в образотворчому мистецтві»

Викладач. Фрукти в образотворчому мистецтві – це одна з найулюбленіших тем художників. Яблука, груші, виноград, банани, персики – усе це часто можна побачити на картинах, особливо у жанрі, який називається натюрморт. Художники зображають фрукти не просто так. Вони бачать у них красу природи, гармонію кольорів, цікаві форми. Коли художник

зображає різні предмети, таке зображення називають «натюрморт». Це французьке слово, яке означає «мертва природа», тобто речі, які не рухаються. Але на картинах вони виглядають дуже живими – яскравими, гарними, смачними на вигляд.

Поміркуйте, чому художники люблять малювати фрукти?

Фрукти мають різну форму, текстуру, колір. Їх цікаво малювати, бо можна вчитись бачити об'єм, світло й тінь, розміщення предметів.

IV. Галерея робіт художників із зображенням натюрмортів з фруктами

4.1. Бесіда за картиною художника

Мікеланджело да Караваджо «Кошик з фруктами»

Викладач. Італійський художник Мікеланджело да Караваджо на своїй картині майстерно зобразив кошик з різними фруктами.

– Розгляньте картину. Опишіть її.

– Які фрукти зображено на картині?

(Яблука, груші, виноград, айва, інжир.)

– Чи здаються вам ці фрукти

справжніми? Чому?

– Який фрукт із кошика вам найбільше сподобався? Чому?

– Як виглядає листя на гілочках? Воно свіже чи пожовкле?

– Чи хотіли б ви скуштувати фрукти з цього кошика?

– Уявіть, що цей кошик стоїть у вас на столі. Який запах могли б мати ці фрукти?

Караваджо «Кошик з фруктами»

4.2. Бесіда за картиною Катерини Білокур «Богданівські яблука»

Викладач. Яскравим прикладом натюрморту від українських художників є «Богданівські яблука», які майстерно зобразила художниця Катерина Білокур.

– Розгляньте картину.

- Опишіть, що зображено на цій картині.
- Як ви гадаєте, коли дозрівають такі яблука – навесні, влітку чи восени? (*Осінь – час збирання врожаю.*)

«Богданівські яблука»

- Подивіться уважно: які кольори ви бачите на яблуках? (*Червоні, жовті, зелені – різноманітність кольорів.*)

- Як художниця передала, що ці яблука стиглі й соковиті? (*Світло, блиск, відтінки, об'єм, натуральність.*)

- Опишіть, які почуття викликає у вас ця картина? (*Затишок, спокій, радість, тепло, смак літа тощо.*)

2. Фізкультхвилинка

V. Практична діяльність учнів

Бесіда. Демонстрація зразків

Викладач. А зараз ми станемо художниками-живописцями та будемо зображати на своїх картинах вітамінний натюрморт з фруктами для Ведмедика.

- Поміркуйте, які фрукти ви хочете зобразити.
- Розгляньте натюрморти (зразки викладача).
- Поміркуйте, які фрукти ви хочете зобразити для Ведмедика, де вони будуть лежати. На тарілці, столі або в кошику можна зобразити різні фрукти та ягоди, які стануть чудовим вітамінним подарунком для нашого гостя.

2. Послідовність виконання композиції

1. Розташуйте аркуш у горизонтальному форматі.
2. Графітним олівцем позначте лінію стола (нижче середини аркуша паперу).
3. На середині аркуша закомпонуйте овал – це тарілка або кошик (на ваш вибір).
4. Всередині овалу розташуйте 3–5 фруктів на ваш вибір, наприклад, яблуко, банан, апельсин, грушу, виноград. Спочатку малюємо легкими лініями прості форми (коло, овал, дуги). Поза кошиком або тарілкою (на столі) можна намалювати фрукти або ягоди.
5. Деталізуйте композицію: позначте листочки, текстури (цятки на банані, смужки на кавуні). Промалюйте контури, гумкою витріть зайві лінії.
6. Декоруйте тарілку або кошик: намалюйте візерунок на тарілці або плетіння та ручку на кошику.
7. Робота в кольорі:
 - розфарбуйте фон композиції (стіну);
 - розфарбуйте фрукти (починаючи зі світлих кольорів) та тарілку або кошик;
 - позначте тіні та світло (де світить сонце – світліше, де зворотній бік – темніше);
 - розфарбуйте листя, гілочки;
 - завершіть роботу.

3. Самостійна творча робота учнів

4. Прибирання робочого місця

VI. Підсумок уроку

1. Виставка і презентація творчих робіт

Викладач. Презентуйте власні роботи:

- Що зображено на малюнку? Чому ви обрали саме ці фрукти?
- Який фрукт із малюнка – найулюбленіший?
- Які кольори використовували? Чому саме такі?
- Що було найцікавішим під час малювання?
- Який фрукт було найважче малювати?
- Чим корисні ті фрукти, які ви намалювали?
- Що б ви хотіли, щоб Ведмедик відчув, коли буде розглядати ваші малюнки?

2. Виступ Ведмедика

Ведмедик. Сьогодні я дуже щасливий, бо ви зробили для мене справжній сюрприз – стільки смачних, яскравих, вітамінних кошиків і тарілок з фруктами!

Коли я побачив ваші малюнки, у мене відразу піднявся настрій! Ваші малюнки мов сонечко в тарілці! Тут і яблука, і груші, і апельсини, і навіть виноград та інші корисні і смачні фрукти. Тепер я точно одужаю, бо отримав найкращі вітаміни у світі: ваші турботу, любов і кольори!

Дякую вам, любі художники! Ви зробили для мене найсмачніший урок! Обіймаю кожного м'яко й ведмежно!

3. Передбачення від Ведмедика

Викладач. Ведмедик передав для вас скриньку з передбаченнями. Оберіть передбачення і ми разом його зачитаємо.

Передбачення:

- Твоя рука намалює радість – і світ усміхнеться тобі у відповідь!
- Кожна фарба у твоїй палітрі має свою магію: сьогодні вона оживе!
- Твій малюнок стане наче віконечко до казкового світу!
- Твоя фантазія сьогодні полетить вище хмар!
- Кольори, які ти вибереш, зроблять день яскравішим для всіх!
- Навіть одна крапка від тебе – це початок великого шедеву!
- У кожній лінії твого малюнка захований чарівний настрій!
- Твоя картина обов'язково змусить когось усміхнутися!
- Сьогодні твій пензлик знає особливий секрет краси!
- Малюй від серця і з'являться справжні дива!

4. Завершальне слово

Викладач. Молодці, ви старанні художники! Сьогодні ви не просто малювали, а поділилися теплом свого серця. Ваші натюрморти такі соковиті й кольорові, що Ведмедику точно сподобається кожен із них! Малюючи фрукти для нашого Ведмедика, ви вчилися не лише змішувати фарби, а й бути турботливими, уважними, добрими. А це дуже важливі вчинки справжнього друга. Запам'ятайте: коли ми створюємо щось з любов'ю, навіть малюнок може стати подарунком, посмішкою і проявом доброти. І саме такими сьогодні були ви – уважні, старанні, щирі.

Дякую вам за яскраві роботи, гарний настрій і добрі серця!

ЛОБОДА Олена Валеріївна

Чорнобаївська дитяча школа мистецтв,

Черкаська обл.

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 6 років.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Тема уроку: «Розвиток навичок гри артикуляційного прийому *legato* (коротка ліга). Застосування штриха у творах з почерговою грою рук».

Мета уроку:

- *навчальна:* робота над прийомами гри та якістю звука, напрацювання розуміння гри на фортепіано штриха *legato* та вміння передавати музичний образ за допомогою м'якого, співучого звучання;

- *розвивальна:* розвиток музично-образних і слухових сфер;

- *виховна:* формування естетичного смаку.

Завдання: застосування різних методів та прийомів під час роботи над виконанням штриха *legato* (коротка ліга) для сформування та закріплення навичок його правильного виконання.

Педагогічна проблема: формування та розвиток навичок використання артикуляційного прийому *legato* під час гри на фортепіано. Зокрема можна визначити такі аспекти:

- опанування техніки гри *legato* (короткої ліги) – багато учнів початкового рівня стикаються з труднощами у виконанні плавного, зв'язного звучання, особливо під час переходу між нотами, що потребує правильної постановки руки та плавного руху пальців. Часто виникають проблеми нерівного звучання, зв'язку між нотами або надмірного напруження руки. Також трапляється, що пальці недостатньо міцно тримаються на клавішах, що призводить до розривів звуку;

- координація рук у почерговій грі – потрібно навчити ученицю чергувати рухи правої та лівої руки, щоб виконання було виразним і технічно правильним;

- розвиток музичної виразності – артикуляційні прийоми безпосередньо впливають на характер виконання, тому важливо навчити ученицю не лише технічному, а й художньому використанню штрихів у музиці, зокрема штриха *legato*.

Методи та прийоми:

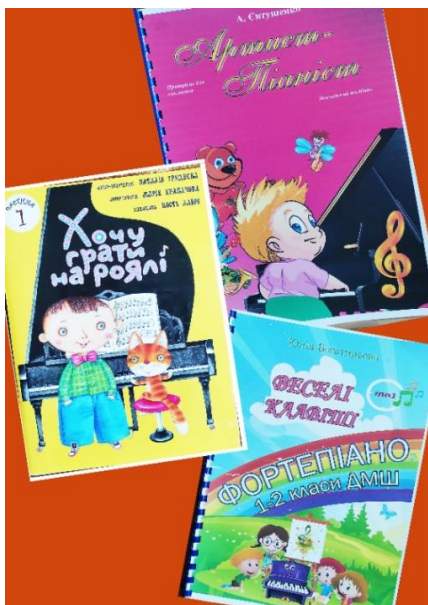
- *наочний* – демонстрування піаністичних прийомів викладачем;

- *словесний* – пояснення;

- *практичний* – робота учениці за інструментом;

- *емоційний* – підбір образів, асоціацій.

Матеріали та обладнання: комп'ютер; іграшка для лялькового театру на ім'я Домінанта; Ведмедик-Митець з улюбленцем, Ведмедик-Художник;

Навчальні збірки

магнітна дошка для вивчення нот; авторський дидактичний матеріал для тренування пальців; пензлик; заздалегідь приготовлений дитячий малюнок; навчальний посібник А. Євтушенка «Артист-Піаніст» у двох примірниках (для викладача та учня), нотне видання Н. Грідневої «Хочу грати на роялі», збірка Ю. Богатирьової «Веселі нотки».

Характеристика учениці: Ангеліна Ч., 6 років – здібна та старанна учениця, яка має добре розвинений музичний слух і відчуття ритму. Вона швидко орієнтується в основних музичних поняттях, виявляє інтерес до занять і вміє зосереджуватися на поставлених завданнях. Однак її музична пам'ять потребує додаткового розвитку, що часом ускладнює процес запам'ятовування

нотного матеріалу, мелодичних ліній та ритмічних структур.

Попри ці труднощі, Ангеліна відзначається наполегливістю та працьовитістю. Вона із задоволенням повторює вивчений матеріал, що допомагає їй поступово вдосконалювати свої навички та розвивати здатність утримувати в пам'яті вивчений матеріал. Дівчинка має інтерес до музичного мистецтва, уважно дослухається до порад викладача. Активно працює на уроці, проявляючи допитливість та творче мислення. Її емоційність допомагає їй краще відчувати музику, виражаючи власне ставлення до творів. Завдяки наполегливості та бажанню навчатися вона має всі передумови для подальшого зростання і досягнення значних успіхів у виконавській діяльності.

Хід уроку

Викладач. Сьогодні до нас завітав друг нашої Домінанти – Ведмедик-Митець з улюбленцем. Я пропоную тобі придумати йому ім'я. Як ти думаєш, яке ім'я йому можна обрати? *(Учениця думає та пропонує різні імена, одне з яких – Тоні.)*

Яке чудове ім'я ти обрала для друга нашої Домінанти! Тоні – це від слова «тон», що є музичним терміном, бо, як ми вже вчили, гама складається з тонів та півтонів. *(Повторюємо будову гами.)*

Пропоную тобі показати нашому Тоні, де розташовуються нотки першої октави, зіграти штрихом *non legato*, який ми опанували раніше, гаму до мажор, від ноти «до» першої октави до ноти «до» другої октави вгору і вниз по-черзі обома

Лялька Домінанта

руками. *(Виконуємо гаму до мажор штрихом non legato у висхідному та низхідному русі, по черговою кожною рукою, як було задано для домашнього*

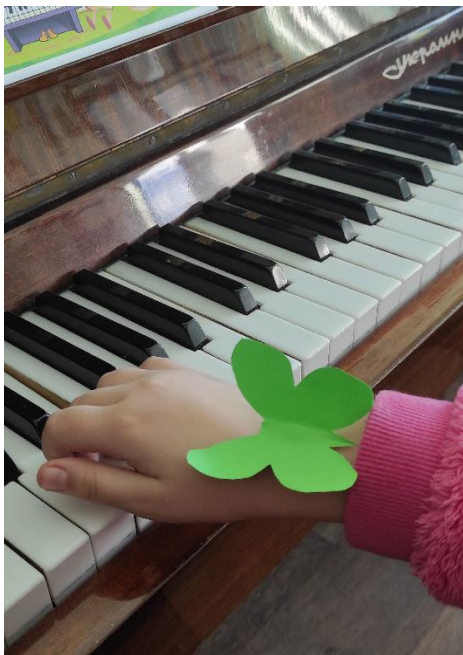
Ведмедик-Митець
з улюбленцем

опрацювання. Учениця виконує завдання, викладач контролює розташування рук на клавіатурі та вільну кисть при знятті. Це завдання виконується за допомогою метелика, який розташований на руці учениці, та допомагає плавно знімати кисть під час гри на клавіатурі штриха *non legato*, імітуючи зліт та посадку метелика.)

Домінанта. Чи все тобі вдалося виконати? (Учениця відповідає.)

Викладач. Пропоную виконати спеціальну вправу, яка сприятиме виправленню помилок, що виникали під час гри гами, а також допоможе вдосконалити виконання штриха *non legato* та виробити правильне звуковидобування. Для цього ми будемо використовувати вже знайому нам котолапку – м'яку резинову іграшку у формі котячої лапки. (Викладач пропонує зробити вправу, сидячі

за столом, натискаючи кожним пальчиком на котолапку, при цьому дотик повинен бути глибоким.

Метелик і котолапка на допомогу у виконанні вправ

За виконанням цієї вправи, за ученицею спостерігають Ведмедик-Митець та помічниця Домінанта, які коментують виконання вправи та після її завершення плескають у долоньки та говорять похвальні слова. Учениця із задоволенням працює з котолапкою, адже ця іграшка не лише популярна серед дітей, а й допомагає розслабити кисть та додає елемент гри у навчальний процес, що робить заняття більш цікавими та захопливими.)

Викладач. Ти молодець! У тебе дуже вправно виходить виконання на столі цього штриха за допомогою котолапки. Вдома ти спробуєш це відпрацювати і на наступний урок вже зробиш це на клавіатурі більш впевнено.

Сьогодні на уроці ми будемо вивчати виконання штриха *legato*: ознайомимося з його особливостями та попрактикуємо правильне виконання для досягнення плавного, зв'язного звучання. А наші друзі, які спостерігають та допомагають нам на уроці, допоможуть тобі відпрацьовувати цей штрих.

Я виконаю для тебе п'єсу, після чого ми разом проаналізуємо її характер, обговоримо твої враження та асоціації, які виникли під час прослуховування. *(Викладач грає п'єсу на виконання штриха legato «Кицька Мурка» із навчального посібника «Артист-Піаніст» А. Євтушенко. Після виконання запитує, про що думала учениця під час виконання, які музичні образи та картини виникали в неї під час прослуховування.)*

Штрих *legato* – це спосіб гри, при якому звуки плавно переходять один в інший без пауз і розривів. У фортепіанній грі *legato* означає, що кожна наступна нота натискається плавно, переходячи з попередньої. Це створює ефект зв'язного, співучого звучання, ніби музична фраза – це одна довга ниточка звуків.

Ведмедик-Художник

Гру на фортепіано штрихом *legato* я асоціюю з пензликом. Це як художник проводить пензликом по паперу, не відриваючи його, так само ми повинні плавно з'єднувати звуки. І на допомогу до нас завітав друг нашого Тоні – Ведмедик-Художник.

Пропоную тобі спробувати пензликом намалювати хвили в повітрі й відчути плавність руху. Не можна відривати пензлик від «полотна», інакше картина зруйнується!

(Викладач пропонує зробити вправу на виконання штриха коротке legato, використовуючи котолапку: кожним пальчиком натискати на окрему подушечку котолапки по черзі другим та третім пальцями, переступаючи з однієї подушечки на іншу, ніжно і плавно. Використовуємо дидактичний матеріал, який також допоможе нам зрозуміти правильність виконання штриха legato.)

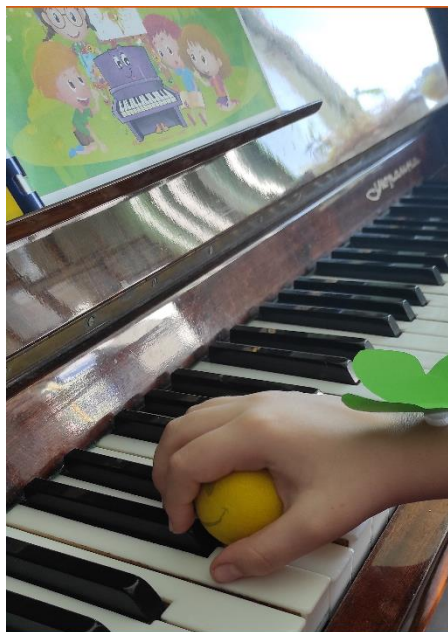
Учениця виконує вправи, які допоможуть зрозуміти виконання штриха. Тоні, Домінанта та Ведмедик-Художник спостерігають за виконанням завдання.)

Викладач. Молодець, тепер пропоную тобі зробити цю вправу вже на інструменті. Спочатку ми спробуємо зробити це на дерев'яній частині інструмента, потім – граємо на клавішах. З чим асоціюється виконання такого штриха?

Учениця. Ніби хтось йде, переставляє ніжки.

(Після виконання вправи, обговорюємо помилки, які виникли: пальчик не ставав на свою пучку, вигинався та не був круглим. Працюємо над виправленням цього моменту.

Виконання вправ на виправлення помилок

Для виправлення цих помилок використовуємо такі методи: вправа на формування правильної постановки пальців – стискаємо м'ячик, звертаючи увагу на округлість пальців; гру перед дзеркалом, що дозволить візуально контролювати правильність постановки руки та округлість пальців. Застосовуючи ці методи, продовжуємо роботу над формуванням правильної постановки руки та забезпечуємо плавне виконання штриха legato. Потім переходимо до нотних прикладів, які виконуються штрихом legato.)

Виконання п'єси «Жук» із навчального посібника «Артист-піаніст»

А. Євтушенко

У цій п'єсі учениця виконує штрих *legato* на двох нотах: «до» і «ре» першої октави. Після гри обговорюємо та працюємо над труднощами, які виникли під час виконання. Використовуємо метод «проспівування» – спів мелодії під час гри, що допоможе краще відчувати лінію фразування, зробити наголос на першу ноту та перевести звук на другу.

Також добре зарекомендував себе метод «підтекстовки», коли під час гри певної фрази, вигадуємо текст з наголосом на потрібну ноту. У цьому разі будемо промовляти слово на два склади і наголосом на перший склад. Наприклад: «То-ні бу-де спа-ти». Не досить добре вдається об'єднати на *legato* ноти третього та четвертого такту, тобто виконати більш довге *legato*. Використовуємо метод «Гра без звуку» («Німа гра») – гра на столі, з промовлянням назв нот, допоможе поступово освоїти та покращити виконання довгого *legato*. Також розділяємо фразу на менші відрізки та поступово об'єднуємо їх, збільшуючи тривалість *legato*.

ЖУК

Виконаємо з рахунком

23

Втомилася ручка?
Спробуємо виконати двома руками

Фігурна дужка ліворуч показує виконання двома руками разом.

Права ручка грає, а ліва – відпочиває саме там,
де намальовані черв'ячки.

Наступне завдання – це гра цієї п'єси на *legato* з почерговою грою рук. При застосуванні штриха у творі з почерговою грою рук виникають певні труднощі: під час передачі фрази з однієї руки в іншу, може з'являтися розрив мелодії. Нерівномірний натиск клавіш при переході може призвести до несподіваного збільшення або зменшення гучності, якщо кисть недостатньо розслаблена, передача звуку між руками буде незручною і може викликати зайву напруженість у грі. На що потрібно звернути увагу? Слідкувати, щоб передача звуку між руками відбувалася без раптових змін у силі натиску. Важливо плавно передавати вагу з однієї руки в іншу, немов «перекочуючи» звук, уявляти мелодію як єдину лінію, незважаючи на зміну рук; друга рука повинна бути готова до гри ще до того, як перша відпустить клавішу. Для покращення передачі звуку між руками можна практикувати гру гами, розбиваючи її на групи з двох або трьох нот. Це допоможе зосередитися на плавності переходів між руками. Наприклад, можна грати перші дві ноти гами лівою рукою, а наступні дві – правою, або ж почати з трьох нот в одній руці, а потім передати наступні три ноти в іншу.

Такі методи дозволяють поступово відпрацьовувати техніку передачі звуку та зберігати плавність мелодії, контролюючи виконання довгої ліги, допоможуть досягти плавного, співучого *legato* без розривів та нерівностей. Також під час гри *legato* виникають труднощі з правильною постановкою пальця на клавішу – він вигинається і не стає впевнено на свою пучку. Щоб виправити це, використовуємо метод роботи із дзеркалом, що допоможе сформулювати правильний рух і контролювати постановку пальців на клавішу.

Гра п'єси «По сходах» із нотного видання Н. Гріднєвої «Хочу грати на роялі»

Ця п'єса є чудовим прикладом для вдосконалення навичок виконання короткого штриха *legato*. Важливим моментом є акцент на першу ноту, що дозволяє створити виразний старт, а друга нота повинна зніматися коротко і чітко, забезпечуючи плавний перехід звуку. (Паралельно з роботою над

legato, учениця знайомиться з виконанням штриха *staccato*, що дозволяє їй розвивати технічні навички та артикуляційну виразність. Вона успішно виконала це завдання, що свідчить про розуміння принципу виконання короткої ліги та вміння правильно застосовувати його на практиці.)

Розбір п'єси «Сніжинки» зі збірки Ю. Богатирьової «Веселі нотки»

Авторкою передбачено виконання цієї п'єси з фонограмою, що є мотивацією для учениці вивчити нотний текст досконало. (Під час виконання твору учениця стикається з труднощами у читанні нотного тексту, що зумовлено недостатньо розвиненою музичною пам'яттю. Це ускладнює швидке орієнтування в нотному записі та впливає на впевненість у грі. Для подолання цієї проблеми необхідно систематично повторювати розташування нот на нотному стані та тривалості нот.)

Використання різних методичних прийомів сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку навичок читки нот з листа. Особлива увага приділяється формуванню навичок виконання короткої ліги, що реалізується через комплексний підхід до опанування штриха *legato*. У процесі роботи

використовуються різні методичні прийоми, спрямовані на розвиток технічної майстерності, контроль артикуляції та координацію рухів, що сприяє глибшому розумінню та впевненому виконанню цього штриха. З метою підтримки інтересу учениці до навчального процесу урізноманітнюємо репертуар.

Викладач. Думаю, якщо ти попрацюєш вдома над всіма п'єсами, ти зможеш впевнено виконати їх наступного уроку і отримати цікаву наліпку за виконане домашнє завдання.

(Використання наліпок зі смайликами є ефективним мотиваційним інструментом, особливо для учнів елементарного підрівня. Суть полягає в тому, що за досягнення хороших результатів під час виконання завдань на уроці, учні отримують наліпки позитивного смайлика, що служать як заохочення та візуальне визнання їхніх досягнень. Також позитивний смайлик учень отримує за успішне виконання домашнього завдання. У разі якщо учень

Заохочувальні смайлики

не досить добре виконав завдання вдома, наліпку не отримує, що сигналізує про необхідність доопрацювати певні моменти. Це стимулює учнів до виконання домашніх завдань, що покращує їхню успішність, додає ігрового елементу в навчальний процес та робить заняття більш цікавими і захоплюючими для дітей.)

По завершенню уроку підбили підсумки роботи, звернули увагу на засвоєння основних навичок гри штриха *legato*. Ангеліна продемонструвала виконання вивченого матеріалу, що свідчить про розуміння теми уроку.

Протягом заняття використовували методику поетапного навчання: спочатку працювали над правильною постановкою рук і пальців, застосовуючи вправи для розвитку техніки гри штриха *legato*, згодом перейшли до виконання невеликих музичних творів, де особливу увагу приділили плавності звуку та з'єднанню нот під час гри *legato*.

Основне навчальне завдання пов'язане з формуванням та розвитком навичок використання артикуляційного прийому *legato* під час гри на фортепіано, полягала в складнощах утримання правильної позиції руки та контролю сили натискання на клавіші. Це вдалося вирішити. Завдяки котолапці відпрацювали гру коротких ліг, учениця зрозуміла силу натискання на клавішу. Ангеліна змогла покращити виконання штриха *legato* і почала впевненіше контролювати рухи пальців під час гри на клавіатурі. Учениця проявила старанність і зацікавленість у процесі навчання. Вона добре реагувала на підказки, виправляла помилки та намагалася зробити всі завдання викладача. Урок закінчився позитивно, з розумінням досягнутих результатів та рекомендаціями для подальшого закріплення отриманих навичок удома.

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 6 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: «Розвиток навичок гри артикуляційного прийому *staccato*».

Мета уроку:

- ознайомлення зі штрихом *staccato* через гру та образні асоціації; застосування різних методів та прийомів під час роботи над виконанням штриха *staccato*; виконання гри інтервалів на *staccato* по черговою обома руками; вдосконалення початкової аплікатурної формули;

- розвиток виконавської впевненості, фантазії та виразності музичного звучання;

- покращення концентрації уваги на уроці та вміння передавати настрій у музиці;

- розвиток уміння описувати музичні образи та ділитися власними почуттями від прослуханого.

Завдання: робота над прийомами гри штриха *staccato* та якістю звука; розвиток музично-образних і слухових сфер та подолання труднощів під час виконання штриха *staccato*; опанування правильного використання штриха.

Методи та прийоми: *наочний* – демонстрування викладачем піаністичних прийомів; *словесний* – пояснення; *практичний* – робота учениці за інструментом, *емоційний* – підбір образів, асоціацій.

Тип уроку: комбінований.

Матеріали та обладнання: комп'ютер, картинки із зображення ведмедиків, іграшки, котолапки.

Хід уроку

I. Організаційна частина

(Надихнувшись роботою на попередньому уроці з Ведмедиком-Митцем з улюбленцем та Ведмедиком-Художником, учениця вирішила принести на наступне заняття свою улюблену іграшку – ведмедика на ім'я Басик. Це допомогло позитивно налаштуватися на творчу роботу.)

1.1. Привітання. Повідомлення теми уроку та постановка навчальних завдань

Запитання до учениці:

- Що робить музиканта особливим?
- Як він привертає увагу слухачів?
- Що допомагає музиканту зробити виконання виразним і цікавим?
- Як можна передати різні емоції в музиці?

1.2. Представлення героя уроку

Викладач. Ведмедик-Музикант знає, як зробити музику цікавою, допоможе зрозуміти виконання штриха *staccato* та передати характер його виконання.

Ведмедик-Музикант. Привіт! Я – Ведмедик-Музикант і я дуже люблю музику.

А ти знаєш, що музиканти мають свої секрети, щоб зробити гру цікавішою? Як ти думаєш, що допомагає музикантові передавати різні настрої?

Я сьогодні хочу навчитися грати так, щоб усі слухачі відразу відчули радість і енергію! Як ти гадаєш, що допоможе мені це зробити?»

II. Актуалізація опорних знань

Викладач. На попередніх уроках ми вчили штрих *legato* – плавне з'єднання звуків.

Як ти виконуєш *legato*? Що відчуває твоя рука під час гри на *legato*?

— Мурчику, згадай, як ти був кошеням і вчився бігати по сходах. Лапки м'яко на сходинку і — стриб на наступну! М'яко — стриб!

ПО СХОДИНКАХ

А тепер пройди по сходинках на поверх нижче: ліва рука починає з ноти «до» малої октави.

ЖУРАВЕЛЬ

Ось іде журавель з журавлятами,
Попереду жабка скаче з жабенятами.

Михайло Красев

Moderato (Помірно)

друга октава третя октава четверта октава п'ята октава

(Учениця виконує п'єси «Журавель» та «По сходинках», які були задані для домашнього опрацювання. Викладач слухає та звертає увагу на виконання legato, фразування, рівність звучання. Якщо потрібно, розбираємо окремі місця, що викликають труднощі.)

Практична вправа «Відчуваємо різницю»

1. Виконати звукоряд на legato.
2. Спробувати зіграти ті ж ноти, але відривчасто – коротким звуком.
3. Обговорити, як змінилося звучання та відчуття в руці.

Творче завдання від Ведмедика-Музиканта «Перевтілення»

Ведмедик-Музикант. Уяви, що мелодія – це потік води (legato). Тепер уяви, що це краплі дощу (staccato). Виконай її обома способами та порівняй.

(На прикладі порівняння ми не тільки працюємо над актуалізацією опорних знань, а й починаємо знайомитися з темою уроку «Розвиток навичок гри артикуляційного прийому staccato».)

Я пробував грати довгі, плавні ноти, як у колисковій, але мені хочеться зробити музику веселішою і грайливішою. Чи можеш ти показати мені, як грати коротко і уривчасто? Чи помічала ти, що музика може звучати по-різному, навіть якщо ноти ті самі? Як ти гадаєш, що змінює її характер?

Пропоную зіграти разом! Спочатку я гратиму плавно, як тиха річка (legato), а ти – коротко, як веселі краплі дощу (staccato). Потім поміняємо ролями! Як ти думаєш, яке виконання більше підходить для веселої танцювальної мелодії?

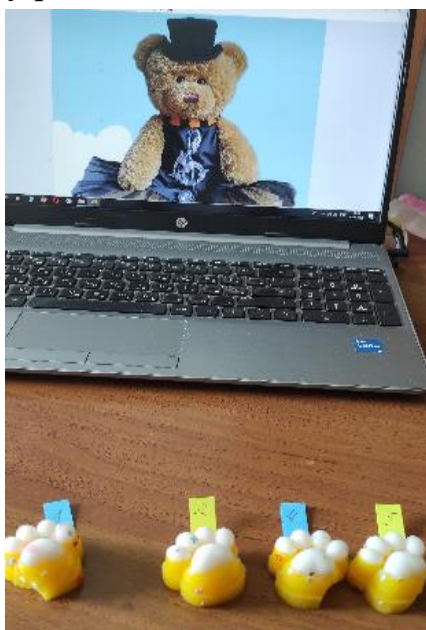
III. Мотивація навчальної діяльності

Вивчення штрихів, зокрема staccato, є важливим етапом у розвитку виконавської майстерності. Щоб зацікавити ученицю та показати їй значення штрихів, можна використати емоційно-образний метод подачі матеріалу через образне порівняння: «Музика – це мова, а штрихи – це її інтонація. Так само, як у розмові ми можемо говорити спокійно або енергійно, у музиці штрихи

допомагають виразити різні емоції. Наприклад, staccato схоже на короткі, чіткі слова або окремі вигуки».

Щоб зробити урок більш цікавим і захопливим, ми залучаємо образ Ведмедика-Музиканта, який стане не лише помічником у навчанні, а й активним учасником уроку. Ведмедик, як музикант, може демонструвати різні штрихи через свої рухи та настрій, що допоможе учениці краще зрозуміти, як штрихи впливають на характер музики. Це не тільки мотивує, але й створює позитивну атмосферу, що допомагає зняти будь-яке хвилювання та відчуття себе впевненою в процесі навчання.

Ведмедик-Музикант стає не просто

помічником, а й справжнім другом, який допомагає відкривати нові горизонти у світі звуків і ритмів. Пояснює, що ми вчимо штрих *staccato* для того, щоб розвивати технічну майстерність та виразність у грі. Цей штрих дозволяє виконувати ноти чітко та коротко, що надає музиці легкості, динамічності та енергійності. Це важлива складова музичної виразності, оскільки дозволяє передавати різні емоції та настрої. Штрих *staccato* дає можливість не тільки стати технічно більш вправним, а й розширити виразні можливості свого виконання, здатність передавати різноманітні музичні образи.

IV. Вивчення нового матеріалу

(Формуємо запитання так, щоб воно зацікавило ученицю та невимушено підвело до теми уроку.)

Запитання до учениці:

- Чи може музика звучати тільки плавно, або їй потрібні ще й інші фарби?
- Як ти думаєш, що змінюється в музиці, коли ноти звучать коротко та енергійно?
- Чи можеш ти уявити, як би говорив Ведмедик-Музикант, коли він спокійний, а як – коли він у центрі уваги?
- Уяви, що Ведмедик-Музикант розповідає історію: коли він говорить спокійно – це *legato*, а коли підкреслює важливі моменти – це *staccato*.
- Як можна поєднати ці два штрихи, щоб зробити його виступ яскравим?

4.1. Демонстрація штриха стакато

(Пояснення, що *staccato* – це коротке, відокремлене звучання нот. Показ різниці між *legato* та *staccato* на прикладах.)

Викладач. Уяви, що Ведмедик-Музикант виступає на сцені: він то грає плавно, то раптом переходить на легкі, короткі ноти.

(Показ та виконання короткої вправи *staccato* на прикладі пісеньки «Павучок».)

ПАВУЧОК

Павучок, павучок, Ти круглесенький бочок,	Павутинку плетеш, Срібло прядеш.
--	-------------------------------------

Павучок сріблястий, коли доторкаєшся до чорних клавіш. А на білих — золотий. Спробуй заграти цю пісеньку від ноти «фа».

Moderato (Помірно) Олена Гнесіна

ДУДАРИК

Українська народня пісня

Діду мій, дударіку,
Ти ж, було, селом ідеш,
Ти ж, було, в дуду граєш...
Тепер тебе немає,
Дуда твоя гуляє,
І пищики zostалися,
Казна-кому досталися...
Діду мій...

4.2. Виконання вправ та творчі завдання

Вправа «Музична розповідь»

Виконання викладачем короткого уривка на стакато п'єси Олександра Костіна «Стрибуха» із нотного видання Н. Гриднєвої «Хочу грати на роялі».

Запитання до учениці:

- Який настрій у цієї музики?
- Як Ведмедик-Музикант розповів би історію через ці ноти?

Творче завдання «Дует із Ведмедиком»

Виконання вправи разом із викладачем в дуеті. Один грає плавно (як розповідь), другий – *staccato* (як вставки імпровізації від Ведмедика). Учениця грає п'єсу «Жук» з домашнього завдання, а викладач імпровізує гру нотками на *staccato*.

Виконуємо ритмічні вправи по черзі з Ведмедиком-Музикантом (наприклад, плескання в долоні) для кращого розуміння відривчастості звуків.

ЖУК

Виконаємо з рахунком

Жу-жу-жу, жу - жу - жу, - ве - се - лю - ся, не - ту - жу

Втомилася ручка?
Спробуємо виконати двома руками

Фігурна дужка ліворуч показує виконання двома руками разом.

Права ручка грає, а ліва – відпочиває саме там,
де намальовані черв'ячки.

4.3. Виконання твору «Дзигарі». Гра п'єси на стакато

Перед виконанням п'єси ми виконуємо вправу «Жабка», яка базується на нотах першого такту твору. Граємо окремі інтервали 5–2 потім 4–1 пальцями, відпрацьовуючи короткий, стрибкоподібний рух (*staccato*). Спочатку відпрацьовуємо з використанням котопалки, потім працюємо на фортепіано. Після цього об'єднуємо ноти, граючи весь такт штрихом *staccato*.

Така підготовка допомагає учениці відчувати правильний рух кисті та впевнено виконати *staccato* у творі. Також починаємо розширювати аплікатурні позиції та початкові навички гри інтервалу «кварта». Працюємо над легким *staccato*, виконуємо пружною рукою.

Викладач. Уяви, що ти Ведмедик-Музикант:

- Які емоції ти будеш виражати через цей твір?
- Чим *staccato* відрізняється від *legato* у твоїх відчуттях?
- Що тобі допомагає зробити *staccato* чітким і легким? Чи є щось, над чим варто ще попрацювати?
- Що змінилося в рухах руки?

(Ці запитання сприятимуть осмисленню техніки виконання та виразності музики, а також допоможуть учениці краще відчувати характер штриха *staccato* та його роль у музиці.)

Ведмедик-Митець. Чудово! Тепер ти знаєш, як зробити музику цікавою та яскравою! Продовжуй експериментувати зі штрихами і ти станеш справжнім музичним чарівником!

V. Систематизація та узагальнення знань та вмінь

Ведмедик-Музикант стає партнером у виконанні творчих завдань, допомагаючи зняти напругу та зробити навчання легшим і цікавим. Такий інтерактивний підхід допоможе учениці краще зрозуміти тему уроку, а також розвинути впевненість у собі.

Запитання для закріплення знань:

- Як змінюється характер музики, коли ми граємо *staccato*?
- Де ми можемо зустріти *staccato* в музиці?
- Як рука повинна рухатися, щоб звук був коротким і легким?

Творче завдання «Стрибки ноток»

Ведмедик-Музикант пропонує придумати ритмічний малюнок і зіграти його штрихом *staccato* на фортепіано.

Назва завдання підкреслює грайливий характер та робить його захопливим, відображаючи як послідовні кроки, так і стрибки інтервалів у мелодії.

VI. Підсумки уроку

Урок сприяв не лише технічному розвитку, а й розширенню творчого мислення, зміцненню впевненості у собі, а також формуванню здатності розповідати історії через музику. На уроці учениця досягла таких результатів:

- засвоїла штрих *staccato*;
- навчилася контролювати положення руки та відчуття пружності під час виконання штриха *staccato* на фортепіано;
- зрозуміла, як передавати характер музики через різні штрихи; усвідомила як кожен штрих впливає на характер музики;
- навчилася порівнювати *legato* та *staccato*, аналізуючи різницю в їх звучанні.

VII. Домашнє завдання

1. Гра п'єси «Дзигарі» на *staccato*.
 2. Намалювати костюм Ведмедика-Музиканта для його наступного концерту.
 3. Придумати коротку історію «Як Ведмедик-Музикант готується до виступу» та намалювати настрої у п'єсі «Дзигарі».
- (Такий підхід зробить підсумок уроку інтерактивним і допоможе учениці легше запам'ятати матеріал.)

Сценарій уроку 3

Вікова категорія учнів: 8 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: «Організація дій піаністичного апарату в п'єсах з елементами поліфонії: визначення важливих моментів і ступені опори кожної руки».

Мета:

- *навчальна:* ознайомлення учня з поняттям двох голосів у музиці (поліфонічне мислення); засвоєння технічних прийомів для виразного звуковидобування в кожній руці; формування вміння слухати та контролювати звучання кожного голосу;
- *розвивальна:* розвиток музичного слуху та вміння розрізняти тембри та динаміку окремих голосів у поліфонічному творі; розвиток творчого мислення, фантазії, образного сприйняття;
- *виховна:* прищеплення любові до музики.

Завдання: навчитися чути та розрізняти два голоси в музиці – те, що грає права та ліва руки; зрозуміти, яка рука виконує головну мелодію, а яка підтримує або відповідає за допомогою вправ на розподіл ролей між руками (мелодія – супровід) і на розпізнавання двох голосів у поліфонічній фактурі; відпрацювати прийоми м'якого та виразного звуковидобування.

Тип уроку: комбінований.

Методи та прийоми:

- **наочний:** нотні тексти з використанням зорових підказок (кольорові позначки на позначення головного / допоміжного голосів);
- **словесний:** пояснення ролі кожної руки: «Ця рука веде розповідь, а ця – супроводжує»;
- **практичний:** вивчення кожного голосу окремо: увага до точності, динаміки, артикуляції, контроль за положенням кисті та опорою пальців;
- **емоційний:** підбір образів, асоціацій, передача музики через казковий образ Ведмедика-Режисера, який вміє надихнути, зробити так, щоб кожен учасник відчув себе важливим на сцені.

Матеріали та обладнання: комп'ютер, картинки із зображенням ведмедиків, іграшки,

навчальний посібник Юрія Водика «Mad Art of Piano: Elementary. Школа гри на фортепіано».

Характеристика учня: має чудові музичні здібності, добре розвинену музичну пам'ять та чудове почуття ритму. Зацікавлений у заняттях, завжди готується до уроків і добре виконує поставлені завдання. Швидко засвоює новий матеріал, що дозволяє йому рухатися вперед, засвоювати нові музичні техніки та підходи, з успіхом застосовувати їх на практиці та вивчати більш складні теми.

Хід уроку

I. Організаційна частина

1.1. Привітання. Повідомлення теми уроку та постановка навчальних завдань

Викладач. Сьогодні ми будемо вчитися слухати, як кожна рука в музиці має свою історію. Одна рука може бути головною героїнею, яка розповідає щось цікаве, а інша – співрозмовником або мовчазним слухачем. Ми навчимося грати так, щоб було чути кожен голос окремо і, водночас, гармонійно разом.

Запитання до учня:

- Чи може музика бути схожа на розмову?
- Як ти думаєш, чи можуть дві руки розповідати різні частини однієї історії?
- Як ми можемо зробити так, щоб було чути найголовніше в музиці?

1.2. Представлення героя уроку – Ведмедика-Режисера

Викладач. Це дуже мудрий і творчий персонаж, який має унікальний підхід до музики та

мистецтва. Він не лише чудово розуміється на музиці, але й має великий досвід у постановці справжніх музичних спектаклів. Ведмедик-Режисер завжди вміє створювати чудову атмосферу, надаючи кожному елементу особливу важливість, як на сцені, так і в музиці. У нього є незвичайний дар – знаходити гармонію між різними голосами та інструментами. Навіть якщо вони звучать окремо, він знає, як їх об'єднати в єдину, чудову композицію.

Ведмедик-Режисер. Привіт! Я – Ведмедик-Режисер і дуже люблю створювати різні сюжети. Я спробую навчити тебе слухати та розуміти музику, бо знаю як правильно організувати звучання кожної руки в поліфонічних творах, щоб кожен голос був чітким і зрозумілим. Тому допоможу тобі стати справжнім майстром сцени в музиці.

2. Актуалізація опорних знань

На попередніх уроках учень опрацьовував п'єси, що виконуються двома руками, та вчився узгоджено організовувати гру правої та лівої руки. Учень уже має досвід у виконанні п'єс різного характеру. Особливу увагу приділяли роботі над штрихом *staccato* в українській народній пісні (коломийці) в обробці Ю. Водика «Весняночко-паняночко» та «Гопак».

50. ВЕСНЯНОЧКО-ПАНЯНОЧКО

Українська народна пісня (коломийка) Обробка Ю. Водика

Учень навчався грати коротко, легко, пружно, зберігаючи точність та чіткість звучання кожної ноти. Під час виконання пісні «Подільночка» увага зосереджувалася на грі штриха *legato* та голосоведенні в лівій руці. Отримані навички допоможуть учню глибше зрозуміти нову тему щодо організації дій обох рук.

Шістнадцяті тривалості

$\text{half note} = \text{quarter note} + \text{quarter note} = \text{half note}$

$\text{quarter note} = \text{eighth note} + \text{eighth note} = \text{quarter note}$

52. ГОПАК
Український народний танець
Обробка Ю. Водика

Викладач. Як ти відчуваєш, яка рука в українській народній пісні «Подільнячка» веде головну мелодію, а яка акомпанує? Як ти думаєш, що потрібно зробити, щоб обидві руки звучали збалансовано і не заважали одна одній?

44. ПОДОЛЯНОЧКА
Українська народна пісня
Обробка Ю. Водика

© Iurii Vodyk. Mad Art of Piano: Elementary

2.2. Практична вправа «Хто головний?»

Завдання: навчитися відрізняти в музиці мелодію та акомпанемент.

Викладач. Ведмедик-Режисер підготував уривок пісні «О, мій милий Августин» в обробці Ю. Водика, в якій одна рука грає мелодію, а інша – супровід. (Цю п'єсу учень грав на попередніх уроках, тому вона йому знайома.) Грай окремо правою, а потім лівою рукою та послухай, який голос звучить яскравіше. Потім зіграй обома руками та зроби так, щоб мелодія «засвітилася», як прожектор на сцені, а акомпанемент був м'якішим «за лаштунками».

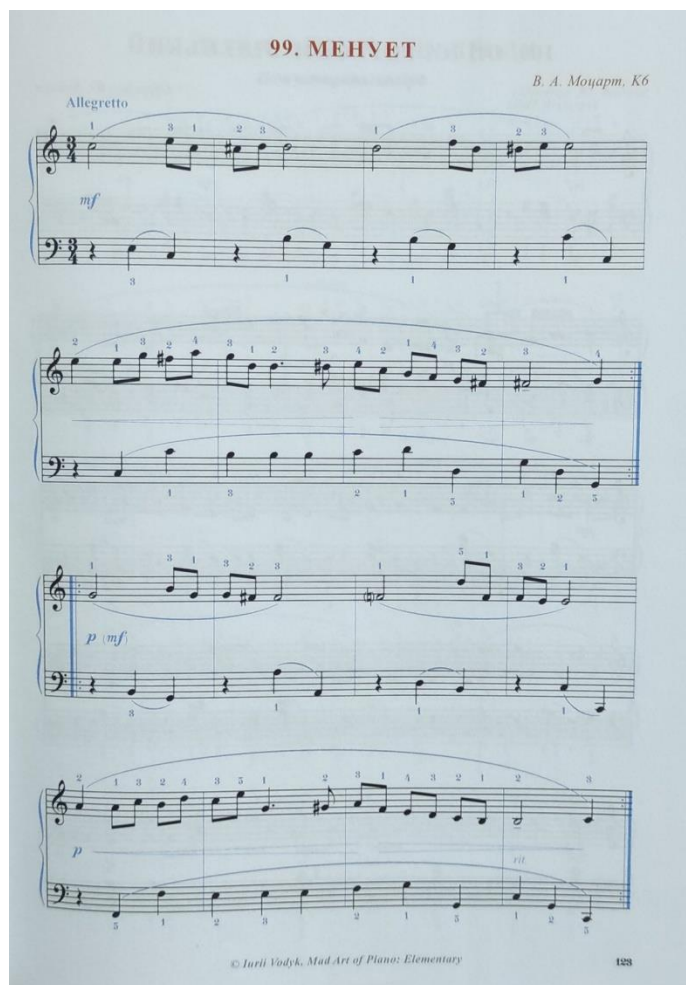

II. Основна частина

Творче завдання від Ведмедика-Режисера «Театр у твоїй уяві»

Завдання: уявити власний музичний театр і описати його учасників; показати взаємодію «акторів» через гру на фортепіано: мелодія – «головний герой», супровід – «допоміжні персонажі»; використати емоційні образи, щоб передати характер, настрій і діалог між музичними голосами; вибрати короткий уривок твору та розіграти його в уявному театрі: продемонструвати динаміку, темп і виразність.

Викладач. Послухай «Менует» Вольфганга Амадея Моцарта, який містить елементи поліфонії. Проаналізуй усно, що робить кожен герой (голос) у різні моменти: Хто починає? Хто підхоплює? Хто грає разом? Чи є монолог, а де діалог?

(Викладач виконує «Менует» В. А. Моцарта.)

Ведмедик-Режисер. Коли ти знаєш, що відбувається на сцені – легше керувати виступом.

1. Мотивація навчальної діяльності

Викладач. Поліфонія – це музика, в якій одночасно звучать кілька мелодій, і кожна з них має свій характер, голос і настрій. Це як справжня розмова чи вистава, де кожен герой важливий, а разом вони створюють цікаву історію. Навіщо вивчати поліфонію? Щоб навчитися слухати одразу декілька голосів і розуміти, як вони взаємодіють. Щоб краще керувати двома руками та розвинути увагу, музичне мислення та уяву, як у справжнього музиканта й композитора! Щоб навчитися виразно передавати настрій у музиці, як у виставі – з діалогами, зміною сцен і героїв.

Що дає поліфонія учневі? Більше свободи у виконанні: ти зможеш сам створювати багатоголосну музику. Музичний слух і пам'ять стають сильнішими, бо потрібно чути й пам'ятати одразу кілька ліній. Уява працює активніше – ти не просто граєш, а ніби керуєш театром, як справжній режисер.

Ведмедик-Режисер. Поліфонія – це сцена, на якій кожен музичний голос грає свою роль. Якщо ти навчишся керувати цією виставою, ти станеш справжнім артистом, здатним створювати музику, яка розповідає історії без слів!

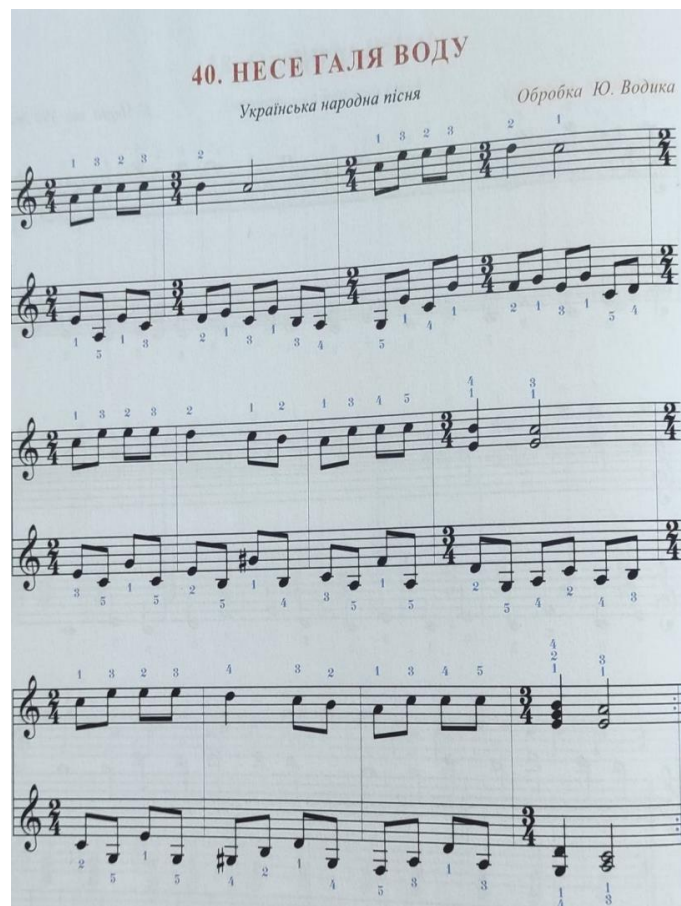
2. Вивчення нового матеріалу

Ведмедик-Режисер. Чи доводилось тобі чути, як у п'єсі дві мелодії ніби «перемовляються» між собою? Як ти думаєш, чи складніше грати, коли потрібно слухати не одну, а дві мелодії одночасно? Ти б хотів навчитися грати так, щоб музика була як справжня розмова або діалог між двома героями?

3. Прослуховування української народної пісні «Несе Галя воду»

Викладач. Це відома пісня, яка легко сприймається на слух. Ця п'єса складається з двох голосів і це означає, що права і ліва руки грають різні мелодії, але разом вони створюють гарну музичну картину. Можна уявити, що одна рука – це Галя, а інша – струмок. Вони йдуть поруч, але кожен розповідає свою історію. У поліфонії два голоси звучать одночасно, доповнюючи один одного. Вони як двоє друзів: різні за характером, але добре взаємодіють та підтримують один одного.

Ведмедик-Режисер. Поліфонія – це як сцена з двома героями: один щось розповідає, а другий – доповнює. І тільки разом вони створюють справжній музичний фільм. Слухай уважно і уявляй, як кожен голос грає свою роль.

4. Виконання вправ та творчих завдань

Вправа «Рівновага двох героїв»

Завдання: навчитися регулювати силу звуку кожної руки (ступінь опори).

Герої: сонячний промінчик і місячна тінь.

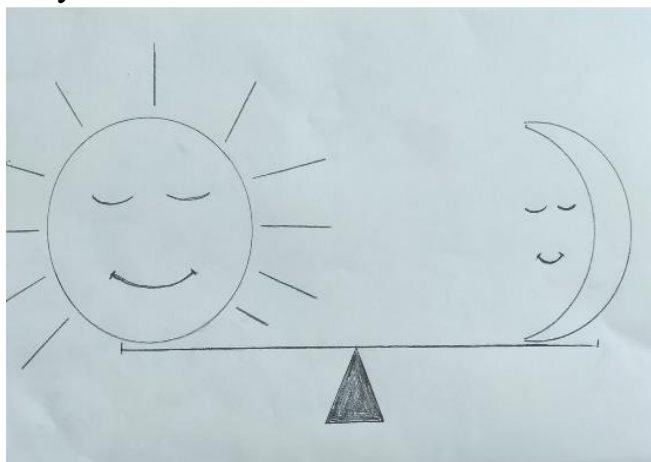
Вправа

запитання - відповідь

Викладач. Уяви, що ти режисер дуету: сонячний промінчик яскравий, теплий, звучить ясно і відкрито. Місячна тінь м'яка, грає тихо, обережно, але її звучання насичене та бархатисте. Вони зустрілися в музиці, і тепер мають звучати разом, не заважаючи, а навпаки підтримуючи один одного.

Ведмедик-Режисер: Твоє завдання, як у справжнього режисера, – створити рівновагу. Небо не було б красивим без місяця й сонця, так само й музика.

(Цю вправу можна відобразити графічною схемою в зошиті.)

Творче

завдання

«Режисерська прем'єра дуету»

Ведмедик-Режисер. Уяви, що ти – режисер музичного фільму, де грають два герої – Сонце і Місяць. У кожного свій характер, своя музична партія. Але вони мають виступити разом, щоб фільм вийшов чудовим і гармонійним. Придумай

коротку музичну історію, де права рука грає «сонячну» мелодію, яскраву, голосну, а ліва – «місячну», м'яку та спокійну. Обери сам, хто починає, а хто підтримує. Виконай свою мініп'єсу, наче ти справжній музичний режисер.

(Учень імпровізує на фортепіано та намагається виконати завдання. Завдяки цьому творчому завданню учень поступово набуває початкових навичок музичного мислення та імпровізації, вчиться вільно орієнтуватися на клавіатурі та виражати свої музичні ідеї.)

4.3. Розбір української народної пісні «Несе Галя воду»

(Українська народна пісня «Несе Галя воду» має елементи поліфонії, тому перед її виконанням варто підготуватися на вправах та творчих завданнях, щоб краще зрозуміти ступені опори кожної руки.)

Ведмедик-Режисер. Чи обидва голоси важливі? Чому? Як ти думаєш, хто головний у цій п'єсі: права рука чи ліва? Робота над кожним голосом окремо, читка нот з листа, намагатися грати глибоким звуком.

III. Завершальна частина

1. Систематизація та узагальнення знань та вмінь

Ведмедик-Режисер може стати чудовим помічником у процесі навчання. З його допомогою можна створювати інтерактивні ігри або ситуації, що

сприятиме закріпленню матеріалу через гру та стимулювати активність і зацікавленість учнів. Наприклад, вправа «Рівновага двох героїв», виконана за допомогою Ведмедика-Режисера, навчила учня контролювати силу звучання та ступінь опори обох рук, закріплюючи навички свідомого та збалансованого виконання. Також Ведмедик-Митець допомагає учням засвоїти матеріал і розвинути:

- слухові навички: чути та розрізняти два голоси у музиці, що є основою поліфонічного мислення;
- виконавські навички: впевнено, виразно та з увагою до деталей виконував партії обох рук, дотримувався правильної організації роботи кожної руки.

Ведмедик-Режисер. Тепер ти знаєш, що в поліфонії обидва голоси – це як два актори на сцені, і кожен має свою роль, свій характер, свою виразність. Ми не просто вивчили п'єсу, ми зробили перший крок до більш глибокого музичного мислення, яке дозволить у майбутньому виконувати складніші твори виразно та впевнено.

2. Домашнє завдання

- Виконання української народної пісні «Несе Галя воду» по нотах з увагою до динаміки та артикуляції. Перед виконанням «Несе Галя воду» на фортепіано рекомендовано заспівати мелодію пісні, що сприятиме розвитку внутрішнього слуху. Для розвитку навичок імпровізації придумати вступ до цієї пісні.

Намалювати ілюстрацію до твору, висловивши в малюнку те, що чуєш або відчуваєш під час виконання чи слухання цієї музики.

- Працювати над українською народною піснею «Подольночка»: партію правої руки (верхній голос) виконувати голосом, проспівувати зі словами або сольфеджіо, партію лівої руки (нижній голос) – грати на фортепіано. *(Це завдання підвищеної складності для учнів першого року навчання, але воно сприяє розвитку поліфонічного слуху, координації, внутрішнього слуху, музичної пам'яті та вміння одночасно контролювати кілька музичних процесів.)*

МЕЛЬНИЧЕНКО Юлія Миколаївна

Центр дитячої та юнацької творчості «Апельсин Плюс»,
с. Петропавлівська Борщагівка, Київська обл.

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 6–10 років.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво».

Підрівень мистецької освіти: 1–4-й роки навчання початкового рівня позашкільної освіти.

Педагогічна та психологічна проблема. Діти, які пережили обстріли, мають досвід проведення виснажливої ночі в укритті, часто мають високий рівень тривожності та емоційної напруги. Основне завдання заняття – допомогти їм через гру та творчість опрацювати свої емоції, віднайти внутрішню рівновагу та відчути підтримку.

Переваги використання Ведмедика-Художника:

- Ведмедик діє як емоційний супутник, який підтримує дитину;
- діти можуть звертатися до нього зі своїми питаннями та страхами;
- Ведмедик мотивує дітей на експерименти, підказує нові ідеї, він завжди доброзичливий, веселий і відкритий до нових творчих ідей.

Очікувані результати:

- діти зможуть через мистецтво виразити свої переживання;
- зниження рівня тривожності та страху;
- підвищення самооцінки через успіх у творчості;
- формування навички роботи з емоціями через образотворче мистецтво;
- покращення комунікаційних навичок та взаємопідтримки в групі.

Оцінювання ефективності заняття:

- спостереження за емоційним станом дітей до і після заняття;
- обговорення вражень та почуттів;
- анкетування для батьків про зміни в поведінці та настрої дитини після участі у творчих заняттях.

Аналіз дитячих робіт: кольорова гама, символіка та деталізація зображень.

Ця методична розробка циклу уроків спрямована на створення безпечного простору для дітей, у якому вони можуть переживати, виражати та трансформувати свої емоції через мистецтво. Ведмедик-Художник стане не лише цікавим героєм, а й важливим педагогічним інструментом у процесі їхнього відновлення.

Урок 1. Чарівна палітра настрою

Тривалість уроку: 90 хв (80 хв теоретична та практична частини, 10 хв перерви).

Мета уроку:

- ознайомлення дітей з поняттям палітри як важливого інструмента художника;
- навчання дітей вираженню емоцій через творчість;
- розвиток творчого мислення через порівняння змішування кольорів із настроєм людини;
- розвиток дрібної моторики рук.

Матеріали та обладнання: повітряний пластилін білого кольору або самозастигаюча глина, або можна використовувати власноруч зроблену масу «солоне тісто»; пензлі; акрилові або гуашеві фарби; ємність для води; вологі серветки (для рук).

Хід уроку

I. Вступна частина. Привітання та мотивація (15 хв)

Керівник гуртка. (Вітає дітей та запрошує їх у світ мистецтва. Демонструє малюнок або м'яку іграшку – Ведмедика-Художника.) Як ви думаєте, що потрібно справжньому художнику, щоб створити картину? (Діти називають інструменти: пензлик, фарби, папір, мольберт тощо.) Вірно! Художник без пензлика чи палітри, як музикант без інструменту. Дивіться, у нас є все для малювання, але чого не вистачає? (Учні здогадуються, що це **палітра**. Керівник гуртка демонструє палітру та пояснює, що це дощечка, на якій художник змішує кольори, створюючи нові відтінки.) Що ще можна змішувати, окрім фарб? (Відповіді дітей: настрій, почуття, музику, думки.)

Приклади створення палітр

II. Основна частина (50 хв)

Керівник гуртка. (Аналогія між палітрою та настроєм. Педагог пояснює, що наш настрій подібний до палітри.) Наш настрій теж можна порівняти з палітрою. От уявіть: ми веселі, малюємо, і раптом закінчилася зелена фарба. Ми не можемо домалювати траву – трохи засмутилися. Що будемо робити? (Діти відповідають, що можна змішати жовтий і синій, або ж попросити зелений колір у друзів.) Вірно! І ось знову в нас є зелений, ми продовжуємо малювати. Так само буває і з настроєм: інколи нам сумно, але приємні спогади, підтримка друзів або улюблені заняття допомагають нам додати радості та повернути гарний настрій.

Завдання: створюємо «Чарівну палітру настрою».

Початок роботи

Ліпимо та розписуємо

Приклади робіт

Керівник гуртка роздає дітям повітряний пластилін (або самозастигаючу глину / солоне тісто). Потрібно:

- пригадати, що робить вас щасливими;
- вибрати кольори фарб, які асоціюються з цими моментами;
- зліпити на палітрі маленькі фігурки або плямки, що символізують ці приємні емоції, розфарбувати свою палітру.

Керівник гуртка. Ми можемо змішувати в собі добрі спогади, підтримку друзів, музику, яка нам подобається, і знову відчувати тепло. Зараз ми з вами створимо власну чарівну палітру настрою з повітряного пластиліну (глини / солоного тіста). Подумайте, від чого вам стає радісно, що викликає у вас найтепліші спогади. Це може бути улюблена іграшка, теплі обійми,

веселий день із друзями... Тепер уявіть це і виліпіть на своїй палітрі. Кожен колір – це одна з ваших радісних митей.

Під час роботи педагог запитує:

- Який колір для тебе найвеселіший?
- Що нагадує тобі цей відтінок?

Обговорення дитячих робіт. Діти презентують свої палітри Ведмедика-Художнику, розповідають, що вони зліпили та чому вибрали саме такі кольори. Керівник гуртка підтримує дітей за креативність.

III. Завершальна частина (15 хв)

Рефлексія

Керівник гуртка. Як ви почувалися під час створення своєї палітри? Чи схожий ваш настрій на кольори, які ви вибрали? Як палітра може допомогти краще розуміти власні емоції?

Висновок уроку

Керівник гуртка. *(Підсумовує, що палітра – це не лише про фарби, а й про наш внутрішній світ. Підкреслює, що як і в малюванні, ми можемо змінювати свій настрій, додаючи яскраві кольори у власне життя).* Наша палітра є декоративною і ми не будемо використовувати її для змішування фарб. Але вона має особливу силу – силу спогадів і настрою! Кожен з вас може зробити з неї невеликий виріб: брелок, кулон або просто носити її в кишені. Коли вам буде тривожно або сумно, варто лише взяти чарівну палітру настрою, пригадати ті приємні моменти, які ви в неї вклали, і знову відчути радість та спокій.

(Керівник гуртка дякує дітям за участь, пропонує зробити фото Ведмедика-Художника з їхніми палітрами. Ведмедик обіцяє повернутися на наступне заняття.)

Урок 2. Ведмедик-Художник та чарівний світ мистецтва

Тривалість заняття: 90 хв (80 хв теоретична та практична частини; 10 хв перерви).

Мета уроку:

- ознайомлення учнів з новими художніми техніками, а також з творчістю Лариси Пуханової, яка створює унікальні образи ведмедиків у своєму авторському стилі;
- формування в учнів вміння висловлювати емоції та віднаходити спокій за допомогою гри та малювання.

Матеріали та обладнання: папір, простий олівець, гумка, стругачка, пензлі, фарби: гуаш / акрил або фломастери, палітра, ємність для води, паперові серветки для рук та пензлів.

Хід уроку

I. Вступна частина. Привітання та створення атмосфери безпеки
(20 хв)

(Діти сідають у коло разом із Ведмедиком-Художником (м'яка іграшка або ілюстрація).)

Ведмедик-Художник. *(Вітається та запитує.)* Як ви сьогодні почуваетесь? Давайте покажемо на пальчиках свій настрій від 1 до 5. Який колір у вашого настрою сьогодні? *(Діти називають кольори.)*

Коротка релаксаційна вправа

Керівник гуртка. Уявіть теплу, сонячну та безпечну майстерню, де малює наш Ведмедик-Художник. Хто хоче поділитись з нами, яка це майстерня? Що там створює Ведмедик-Художник, над чим працює, що вигадує? В якому стилі він малює, якими фарбами?

Ознайомлення з творчістю київської художниці Лариси Пуханової

Лариса Пуханова

Ведмедик-Художник. Є одна добра художниця – [Лариса Пуханова](#). Вона любить ведмедиків так сильно, що почала малювати їх у своєму особливому стилі.

(Керівник гуртка демонструє фотографії робіт художниці. Діти розглядають картини, коментують, що їм подобається. Педагог розповідає про творчість художниці, стиль, у якому виконані картини.)

Керівник гуртка. Чи

подобаться вам такі ведмедики? Як ви думаєте, що відчують ці ведмедики на картинах? *(Радість, щастя, інші позитивні емоції.)*

Ведмедик-Художник. А як виглядав би ведмедик, якби він намалював себе? Давайте створимо свого ведмедика, який радісно проводить час.

II. Основна частина (45 хв)

Етап 1. Ескіз та вибір образу

Діти отримують папір і простим олівцем малюють контури свого ведмедика.

Варіанти теми: «Ведмедик, який малює на природі», «Ведмедик-мандрівник», «Ведмедик-мрійник», «Ведмедик, що обіймає друзів», «Ведмедик, який грається».

Ведмедик-Художник. *(Дає поради.)* Якого настрою твій ведмедик? Додай йому посмішку, цікавий аксесуар.

Етап 2. Робота з кольором

Використання фломастерів, акрилу або гуаші. Діти експериментують із кольорами, змішуючи відтінки.

Ведмедик-Художник. (Підказує.) Які кольори зроблять ведмедика добрим? А які – веселим? Що можна додати, щоб ведмедик виглядав ще затишнішим?

Етап 3. Завершальні штрихи

Додати дрібні деталі: текстуру хутра, фон, за потреби – рамку. Підписати свою роботу: назву картини та ім'я автора.

III. Завершальна частина (15 хв)

Презентація робіт

(Діти показують своїх ведмедиків та розповідають, що вони відчували під час малювання. Ведмедик-Художник підтримує кожного.)

Ці слова підтримки допоможуть дітям відчувати цінність своєї роботи та впевненість у собі:

- «Який чудовий ведмедик! Він такий добрий і сильний, як і ти».
- «Твій ведмедик такий унікальний, як і ти! Він обов'язково подарує комусь гарний настрій!».
- «Я бачу, що твій ведмедик сповнений тепла й радості. Це тому, що в цю роботу вкладено багато доброти!».
- «Справжній шедевр! Твій ведмедик виглядає так, ніби ось-ось оживе!».
- «Подивися, який у твого ведмедика чудовий характер! Він такий сміливий і доброзичливий, як і ти!».
- «Цей ведмедик дуже особливий: він відображає всі твої найкращі риси!».
- «Які цікаві кольори! Твій ведмедик справжній витвір мистецтва!».
- «Ти так старанно працював і це видно у кожній деталі! Твій ведмедик виглядає неймовірно!».
- «Я впевнений, що твій ведмедик стане найкращим другом! Він несе у собі світло та натхнення!».
- «Як же приємно дивитися на твого ведмедика! Він такий добрий, затишний і теплий – як твоя душа!».
- «Кожен ведмедик особливий і твій – справжній витвір мистецтва! Він точно принесе щастя!».

Методична рекомендація. Слова підтримки можна роздрукувати відповідно до кількості учнів та помістити в красиву ємність (скриньку, коробочку або тканинний мішечок), з якої діти по черзі витягатимуть свої повідомлення. Це додасть елемент сюрпризу та радості. За бажанням учні можуть наклеїти цитату на зворотний бік своєї роботи, щоб завжди мати нагадування про свою унікальність і талант; створити «Дерево натхнення» – наклеїти всі цитати на великий аркуш паперу, який стане частиною виставки класу. Такий підхід сприятиме не лише творчому розвитку, а й емоційній підтримці дітей, які пережили стресові події.

Обговорення емоцій:

- Як ви почуваетесь зараз? Які кольори вашого настрою після заняття?
- Що вам найбільше запам'яталось про Ларису Пуханову?

Заключне слово

Керівник гуртка. Ваш ведмедик може бути вашим другом. Коли вам сумно, ви можете подивитися на нього і згадати, що ви теж сильні та творчі!
(Прощання з Ведмедиком-Художником до наступної зустрічі.)

Методична рекомендація. Для того, щоб створити відчуття спілкування Ведмедика-Художника з дітьми, можна заздалегідь підготувати роздруковані повідомлення, які вчитель буде діставати з ємності або конвертика і зачитувати, як особисті послання від Ведмедика. Щоб зробити цей момент ще більш захопливим, можна:

- створити тематичний «Щоденник Ведмедика-Художника», у якому діти зможуть записувати свої враження після заняття або власні побажання для нього;
- запропонувати дітям відповісти Ведмедику, намалювавши малюнок або написавши коротке повідомлення у відповідь.

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: учні 6–10 років.

Підрівень позашкільної освіти: 1-4-й роки навчання початкового рівня позашкільної освіти.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво».

Тема заняття: *«Натюрморт. Види натюрморту. Аналіз репродукцій художників».*

Педагогічна та психологічна проблема: у процесі навчання дітей мистецтву часто виникають такі педагогічні та психологічні виклики, як невпевненість у власних здібностях, страх зробити помилку, відсутність мотивації або труднощі у сприйнятті теоретичного матеріалу. Деякі учні можуть мати особливі освітні потреби, що вимагає індивідуального підходу. Завдання викладача – створити комфортну атмосферу для творчості, де кожна дитина почуватиметься впевнено та зацікавлено. **Ведмедик-Ласун** допомагає долати ці виклики, забезпечуючи емоційну підтримку, мотивуючи дітей на творчі експерименти та заохочуючи до активної участі у занятті. Через ігрові техніки та інтерактивну взаємодію він спрощує засвоєння нового матеріалу та створює позитивний настрій у класі.

Мета заняття:

- ознайомлення учнів з поняттям «натюрморт» та його видами; набуття навичок аналізу репродукцій художніх творів у жанрі натюрморту та вміння передавати форму й композицію;
- формування естетичного смаку, спостережливості, уяви;

- створення умов для вільного самовираження та позитивного ставлення до власної творчості, подолання страху помилки через творчу гру; забезпечення емоційної підтримки та мотивації до мистецької діяльності.

Матеріали та обладнання: папір; пензлі; акварельні або гуашеві фарби; ємність для води; паперові серветки (щоб витирати руки та пензлі); простий олівець; гумка; фартух художника; палітра.

Як використовувати Ведмедика-Ласуна: Ведмедик-Ласун виступає як інтерактивний помічник викладача, що підтримує учнів на кожному етапі уроку. Його роль полягає у створенні дружньої атмосфери, подоланні страху перед творчим процесом та мотивації дітей до активної участі в ньому.

На початку уроку Ведмедик-Ласун вітає учнів, розповідає історію, пов'язану з темою натюрморту, та ставить питання, щоб зацікавити дітей. *Під час пояснення нового матеріалу* Ведмедик допомагає уявити себе у світі мистецтва, ставить запитання, що стимулюють критичне мислення, та дає підказки у вигляді «солодких порад». *Під час практичної роботи* Ведмедик підбадьорює учнів, підтримує їх у випадку виникнення труднощів, нагадує про важливість креативності та експериментів. Він також може запропонувати цікаві варіанти композицій. *На підсумковому етапі* Ласун роздає «солодкі коментарі» – доброзичливі відгуки про роботи дітей, підкреслюючи їхні сильні сторони, та мотивує продовжувати творити.

Очікувані результати:

- учні дізнаються про різні види натюрморту та їхні особливості;
- ознайомляться з роботами відомих художників, які працювали в цьому жанрі;
- навчаться аналізувати композицію, кольорову гаму та основні художні прийоми в натюрмортах;
- виконають власну творчу роботу в жанрі натюрморту;
- отримають емоційну підтримку та натхнення від Ведмедика-Ласуна.

Оцінювання ефективності заняття:

- учні висловлюють свої враження про урок: що їм сподобалося та що було найцікавішим;
- використання методики «Три слова» – кожен учень описує урок трьома словами;
- обговорення вражень та почуттів;
- анкетування для батьків про зміни в поведінці та настрої дитини після участі у творчих заняттях.

Аналіз дитячих робіт. Аналіз творчих робіт є важливою складовою уроку, оскільки допомагає учням усвідомити свої досягнення, отримати конструктивний зворотний зв'язок та вдосконалювати свої навички.

Огляд робіт учнями: кожен учень презентує свою роботу, розповідаючи про задум, вибір кольорів та композицію. Однокласники можуть висловити свої враження, відзначаючи цікаві деталі чи елементи, які їм сподобалися.

Аналіз від викладача: оцінюється гармонія композиції, передача форми, робота з кольором. Акцент робиться не на технічних недоліках, а на творчих

знахідках і прогресі кожного учня. Викладач наводить позитивні приклади та дає м'які рекомендації щодо вдосконалення практичних навичок зображення натюрморту.

Рефлексія через гру: Ведмедик-Ласун може вручати символічні нагороди за певні аспекти роботи (наприклад, «Найсміливіший експериментатор», «Майстер композиції»). Діти вибирають улюблену роботу (окрім своєї) та пояснюють, чому вона їм сподобалася.

Візуалізація прогресу: роботи можна сфотографувати й зберігати у «Портфолію успіхів», щоб діти бачили власний розвиток. Найкращі роботи можуть бути представлені у класній «Галереї натюрмортів».

Такий аналіз сприяє розвитку естетичного мислення, впевненості у власних силах та вмінню оцінювати мистецькі твори.

Тривалість заняття: 90 хв (80 хв – теоретична та практична частина; 10 хв – перерва).

Хід заняття

I. Вступна частина (10 хв)

Ведмедик-Ласун (з'являється у відео (<https://surl.li/adumca>) або в образі іграшки й розповідає веселу історію). Одного разу я заблукав у великій галереї мистецтв й випадково потрапив у світ натюрмортів. Там були соковиті яблука, духмяні квіти, навіть смачні цукерки! А чи знаєте ви, що таке натюрморт і які його види бувають?

Методична рекомендація. Створити анімованого ведмедика можна в безкоштовній версії генератора коротких відео [Pixverse](https://pixverse.com/). Додавши фото та текстовий опис, картинка оживає. Проте потребує додаткової обробки з озвучкою. Голосові ефекти можна накласти в програмі InShot, Vidnoz.

(Учні діляться своїми версіями, що таке натюрморт, що вони бачили подібного.)

(Ознайомлення з темою уроку та очікуваними результатами.)

II. Основна частина (15 хв)

1. Пояснення поняття «натюрморт»

Викладач. Слово «Натюрморт» походить від французького «*nature morte*», що означає – «мертва природа». На полотнах, виконаних у цьому жанрі, спочатку зображали зірвані плоди, квіти, спійману здобич, пізніше додалися предмети, композиції фруктів чи овочів, посуд та інше. Важливо, що ці предмети не обираються випадково – кожен має своє значення і додає щось особливе до загального настрою картини.

Тож, натюрморт – це мистецьке зображення неживих речей, розміщених у певному порядку на малюнку.

А тепер подивіться уважно на ці приклади – це роботи художників, створені саме в жанрі натюрморту.

(<https://drive.google.com/file/d/1cu0ujKoD0FgDndIvp9OJl4oIRghzv7GC/view?usp=sharing>)

2. Розповідь про виникнення натюрморту та його види

Викладач. У натюрморті художник прагне розкрити красу форми предметів або їхнє кольірне співвідношення.

Перші натюрморти з'явилися на фресках багато століть тому – ще у Давній Греції та Римі. Потім вони зустрічалися й в мозаїках. А розквіт цього жанру припав на той період, коли для створення картин почали використовувати фарби. Спочатку натюрморти використовували як частину картини, а вже потім вони стали самостійним жанром образотворчого мистецтва.

Види натюрморту (<https://drive.google.com/file/d/1jCKSX9Y0-al7LqEtoRqhnR8dNQM3CCeR/view?usp=sharing>).

(Проводиться аналіз кольору, композиції, емоційного впливу.)

Ведмедик-Ласун. Як ви думаєте, чому художник вибрав саме ці предмети? Який настрій передає картина? Що б змінили в цій композиції? *(Відповіді учнів.)*

Фізкультхвилинка

Руханка разом з ведмедиком

(https://drive.google.com/file/d/1lSWwbftwFCfkuPAf_4MLAQzZgFdrBt3d/vi ew?usp=sharing)

III. Практична діяльність (40 хв)

1. Діти отримують набір предметів або зображень предметів (фрукти, посуд, квіти, іграшки) і створюють власну композицію.

Ведмедик-Ласун. Пам'ятай, що в натюрморті кожна річ важлива! Обери ті речі, які найбільше тебе надихають!

2. Малювання натюрморту. Викладач допомагає, Ведмедик-Ласун підтримує дітей коментарями, наприклад: «Не бійся експериментувати! Твоя робота унікальна!».

4. Обговорення труднощів і підказки від Ведмедика.

IV. Завершальна частина (15 хв)

1. Кожен учень (або парама) презентує свій натюрморт: розповідають, що вони обрали і чому.

(https://docs.google.com/presentation/d/1RqKS_ERv3CJOhyTVYsRxlg48TgeeyaTZ/edit?usp=sharing&ouid=108815320445723943369&rtpof=true&sd=true)

2. Інші учні й Ведмедик-Ласун дають доброзичливі відгуки: «солодкі компліменти» – не просто добрі слова, а такі, що надихають, підтримують і водночас формують естетичний смак дитини. Наприклад:

- Як апетитно виглядають ці фрукти – хочеться з'їсти!
- Твій натюрморт – наче сонечко на тарілці!
- Така гармонія кольорів – як смачне варення з різних ягід!
- Чудова композиція – як красиво розкладені цукерки в коробці!
- Твоя робота – як торт: кольори шар за шаром, і кожен смачний!
- Твій натюрморт виглядає, як солодкий спогад про літо!

• Кожен предмет у твоїй композиції – наче маленька карамелька в красивій обгортці!

- Я дивлюсь на твої натюрморти і відчуваю аромат ягід!
- Соковито, яскраво, з настроєм – просто смакота для очей!
- Твій натюрморт як десерт для душі!

Можна роздрукувати кольорові картки з цими компліментами і витягувати їх з чарівного мішечка Ведмедика-Ласуна. (https://drive.google.com/file/d/1jpgzpBde7xTzOAJu8MJV94LUqPWHW0_C/view?usp=sharing)

Ведмедик-Ласун. Я почув стільки гарних слів! Отже ми сьогодні створили не просто натюрморти, а справжні художні історії! (<https://drive.google.com/file/d/1S29RPadPKvqMwq-QLHNo5OUSQ8HW-Kad/view?usp=sharing>)

Викладач. Натюрморт – це не просто предмети, це історія, яку ви розповідаєте фарбами. Продовжуйте творити!

(Якщо ви опитували батьків і знаєте, що у дітей немає алергічних реакцій на солодоці, можна по завершенні уроку роздати цукерки від Ведмедика-Ласуна. Доречні символічні нагороди від Ласуна, наприклад: «Найкреативніший підбір предметів», «Майстер гармонійного кольору», «Сміливий експериментатор».)

(Подяка за урок та прощання з Ведмедиком-Ласуном до наступної зустрічі.)

Сценарій уроку 3

Вікова категорія учнів: 6–10 років.

Підрівень мистецької освіти: 1–4-й роки навчання початкового рівня позашкільної освіти.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво».

Тема уроку: *«Знайомство з анімацією: створюємо свою першу історію».*

Мета уроку: ознайомлення учнів із поняттям «анімація» та її базовими принципами; практика створення простої анімації та імітації руху улюбленого персонажа; розвиток творчої уяви, образного мислення; набуття навички співпраці в команді; підтримка впевненості учнів у власних ідеях за допомогою інтерактивної взаємодії з Ведмедиком-Режисером.

Матеріали та обладнання: аркуші паперу (A5, A4); олівці, маркери, фарби; гумка; ножиці; клей-олівець; планшет або телефон для створення та демонстрації анімації; іграшковий Ведмедик-Режисер (або його фото); заздалегідь роздруковані та оформлені конверти «Ведмедик допомагає» та «Підтримка від Ведмедика» з фразами всередині; ноутбук для демонстрації презентації.

Педагогічна та психологічна проблеми. У процесі навчання дітей мистецтву часто виникають такі педагогічні та психологічні виклики, як недостатній розвиток вміння мислити творчо й самостійно, невпевненість у власних ідеях, страх помилитися, труднощі в командній роботі, емоційне напруження під час презентації власних робіт. Ведмедик-Режисер допомагає подолати ці проблеми, створюючи безпечне, натхненне середовище. Він підтримує дітей доброзичливими фразами та підказками, тим самим сприяючи формуванню впевненості у власних творчих здібностях і розвитку позитивного ставлення до мистецтва. Завдяки участі Ведмедика урок перетворюється на захопливу творчу пригоду, де кожна дитина відчувається важливою частиною спільної мистецької справи.

Як використовувати Ведмедика-Режисера. На початку заняття представте Ведмедика дітям як особливого гостя та помічника, справжнього майстра створення мультфільмів. Він буде підтримувати, підказувати та допомагати вигадувати ідеї. Через короткі звернення або фрази-підказки від Ведмедика заохочуйте дітей бути сміливими у своїх творчих рішеннях. Наприклад, перед етапом створення персонажів Ведмедик може запитати: «А кого ти б хотів/ла бачити головним героєм своєї історії?».

Коли дитина сумнівається або зупиняється, Ведмедик через заготовлені фрази підтримки може відповісти їй: «Помилки – це просто цікаві повороти на шляху до шедедру!». Ведмедик може давати ідеї для сюжетів через запитання: «Уяви, що твоя улюблена іграшка ожила: що б вона робила?».

Очікувані результати:

- учні навчаться вигадувати прості сюжетні ідеї для анімаційних історій та візуалізувати їх;
- зможуть створити ескіз головного персонажа або короткої сцени для майбутнього мультфільму;
- навчаться базовим прийомам сторітелінгу (створення історії) у формі короткої усної або візуальної презентації;
- розвинуть навички роботи в команді: розподілятимуть ролі, слухатимуть і підтримуватимуть одне одного;
- завдяки підтримці Ведмедика-Режисера в учнів знизиться рівень тривожності та невпевненості у своїх творчих здібностях.

Оцінювання ефективності заняття: оцінювання ефективності уроку про анімацію для учнів початкових класів має включати як кількісні, так і якісні критерії. Важливо звертати увагу не тільки на рівень засвоєння матеріалу, але й на розвиток творчих здібностей та емоційний стан учнів під час заняття.

Основні критерії для оцінювання:

- засвоєння навчального матеріалу:

кількість учнів, які змогли створити власний анімаційний елемент або невелику анімацію за допомогою обраних методів;

якість виконання завдань: точність, креативність, виразність образів у малюнках та анімації;

участь учнів в обговоренні та розробці ідей, активність у групових завданнях;

• *розвиток творчих здібностей:*

креативність учнів у процесі створення анімаційних образів та їхнього використання в коротких сюжетах;

ініціативність: учні, які проявляють бажання експериментувати та використовувати нові ідеї для своїх анімацій;

уміння працювати з образами: здатність створювати візуальні елементи, які чітко передають ідею, а також працювати в команді для створення спільної анімації;

• *емоційний та психологічний аспект:*

мотивація учнів: наскільки діти захоплені процесом створення анімацій, їхня реакція на результат;

психологічна підтримка: ефективність використання Ведмедика-Режисера для зниження стресу та підтримки учнів, що відчувають невпевненість або труднощі;

емоційний стан учнів: наскільки діти відчувають задоволення від процесу та результату роботи;

• *соціальні навички та робота в групах:*

співпраця в команді: учні, які працюють разом, обмінюються ідеями, підтримують один одного;

лідерство та роль у групі: активність та ініціативність учнів під час групових завдань; роль Ведмедика-Режисера в стимулюванні командної роботи.

Хід уроку

I. Вступна частина (5 хв)

Вітання з учнями. Налаштування на роботу

Викладач. Дорогі учні, сьогодні ми створимо щось чарівне разом з Ведмедиком!

(Ведмедик-Режисер з'являється у вигляді іграшки або фотозображення.)

Ведмедик-Режисер. Привіт, юні таланти! Я – Ведмедик-Режисер. Запрошую вас у чудовий світ анімації!

II. Основна частина: теоретична (10 хв)

1. Мотиваційний вступ: історія Ведмедика-Режисера

(Ведмедик розповідає коротку історію про те, як мріяв стати режисером і вчився бачити цікаві історії у простих речах. Пояснює, що режисер – це не тільки керівник, а й людина, яка допомагає всім працювати разом, знаходити сенс у кожному кадрі. Розповідь можна представити

у вигляді листа, попередньо роздрукувавши його, або у вигляді презентації на екрані ноутбука).

Викладач. Діти, у мене для вас є чудове послання від нашого друга – Ведмедика-Режисера! Давайте разом прочитаємо його лист.

(Лист-послання до учнів від імені Ведмедика, у якому він ділиться власною історією про мрію стати режисером та про важливість умінь бачити цікаві історії у буденних речах, спонукає повірити у власні творчі можливості.)

2. Коротка розповідь про анімацію

Викладач. Як ви думаєте, що потрібно для створення мультфільму?

Коротка розповідь про професії в анімації: сценарист, художник, режисер, оператор. Презентація (<https://drive.google.com/file/d/1PK0XhsORY-OGcmejHgb8fnA7JI8cEGpS/view?usp=sharing>).

III. Основна частина: практична (60 хв)

1. Постановка навчального завдання (5 хв)

Кожен з учнів створить свою мініанімацію – коротку історію з малюнків.

2. Робота над творчим проєктом

Етап 1. Придумуємо ідею сюжету (10 хв)

Фантазуємо або ж беремо історію з життя, улюблену казку, або ж витягуємо підказку від Ведмедика-Режисера з конверта «Ведмедик допомагає».

(https://drive.google.com/file/d/1QCMDc7Y-LugIay2i2JS-mdg_xcOc8U3n/view?usp=sharing)

ПІДКАЗКИ ДЛЯ НАТХНЕННЯ (ВЕДМЕДИК ДОПОМАГАЄ)

- ✓ Згадай найкумедніший момент зі свого дня.
- ✓ Придумай історію про предмет, який ожив.
- ✓ Що сталося б, якби тваринки влаштували вечірку?
- ✓ Уяви, що твоя іграшка вирушила в космічну подорож.
- ✓ Якби олівець умів малювати сам – що б він створив?
 - ✓ Що було б, якби твій рюкзак міг говорити?
 - ✓ Уяви, що краплі дощу почали танцювати.
- ✓ Уяви, що будильник вирішив сам гуляти містом.
- ✓ Уяви, що ти прокинувся/лась у світі солодошів.
- ✓ Створи пригоду для улюбленого фрукта або овоча.

Методична рекомендація: у процесі створення анімації деяким дітям може бракувати ідей або натхнення, особливо в складні емоційні періоди, наприклад, після нічних обстрілів чи тривалих повітряних тривог. У таких ситуаціях важливо забезпечити учням емоційну підтримку, створити атмосферу безпеки та довіри, а також поступово залучити їх до творчої діяльності через ігрові, розвантажувальні чи надихаючі вправи, щоб відновити їхній внутрішній ресурс і бажання творити.

На уроці діти можуть звернутися до Ведмедика-Режисера, який підготував для них спеціальні підказки. Підказки не дають прямої інструкції що і як зробити, а натомість надихають, змушують задуматися, увімкнути фантазію та побачити цікаві історії у звичних речах.

Якщо викладач бачить, що учню важко зосередитися чи з'являються труднощі з вигаданням ідеї, він м'яко пропонує скористатися допомогою Ведмедика. Це можна зробити максимально ненав'язливо: учень сам у зручний для себе момент підходить до скриньки або конверта «Підтримка від Ведмедика», бере одну підказку і самостійно працює з нею. Так дитина не мусить звертатися до викладача або публічно привертати увагу до своїх труднощів, що особливо важливо для збереження позитивної атмосфери на уроці.

ПІДТРИМКА ВІД ВЕДМЕДИКА

- ✓ Пам'ятай: у кожному маленькому кроці – велика сила. Я вірю в тебе!
 - ✓ Твоя ідея може змінити світ! Вір у себе!
 - ✓ Помилятися – це шлях до справжніх відкриттів!
 - ✓ Твоя уява – це чарівна камера. Знімай свої мрії!
 - ✓ Не бійся експериментувати – геніальні речі народжуються у сміливості!
 - ✓ Кожен маленький крок веде до великої перемоги!
- ✓ Найкращі шедеври починаються з першого кадру. Ти вже на шляху!
 - ✓ Ти – справжній творець дива! Не зупиняйся!
 - ✓ Кожен твій малюнок, рух чи ідея – це скарб!
- ✓ Головне – не боятися помилок! Ти режисер! Твори сміливо!

Етап 2. Малюємо основні кадри (30 хв)

- На форматі А4 створюємо фон (де буде існувати наш герой: місто, пейзаж, інтер'єр тощо).
- На форматі А5 малюємо головного персонажа (людину, тварину або фантастичну істоту).

Етап 3. Збираємо «рухливу картинку» (анімаційний ряд) (5 хв)

Учні, які потребують підказки чи підтримки в процесі створення роботи, можуть звернутись за підтримкою до Ведмедика (конверт «Підтримка від ведмедика»).

Етап 4. Знімаємо анімацію (історія оживає) (10 хв)

Імітуємо рух персонажа, озвучуємо.

3. Завершальна частина (10 хв)

1. Кожен учень презентує свою анімацію (див. роботи гуртка [«Палітра ідей»](#), керівник Юлія Мельниченко).

Викладач. Що було найцікавішим у створенні власної анімації? Що нового дізналися?

(Дякуємо за урок та прощаємося з Ведмедиком-Режисером до наступної зустрічі.)

НОВИЦЬКА Юлія Вікторівна

Київська дитяча школа мистецтв № 5 імені Л. Ревуцького

Сценарій уроку

Вікова категорія учнів: 6–7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво (станкове та декоративне)».

Тема уроку: *«Дослідження нейтральних колірних тонів. “Ведмедик-Митець”» (2 акад. год).*

Мета уроку:

- ознайомлення з поняттям нейтральних кольорів;
- дослідження палітри нейтральних кольорів;
- набуття навичок самостійно підбирати відповідний колір за зразком.

Використання м'якої іграшки на уроках образотворчого мистецтва може бути дуже ефективним елементом арттерапії, гармонійним способом розвитку дітей. Іграшка завжди виконувала і психотерапевтичну функцію: допомагала дитині опанувати власні бажання, впоратися зі страхами. У м'якій іграшці втілені глибинні потреби дитини в турботі, безпеці. Найголовніше її призначення – дарувати дитині ніжність. Використання ведмедика під час уроку сприяє подоланню напруження, втоми, стресових станів, що наразі є загальною проблемою для кожної української дитини. Крім того, м'яка іграшка може бути дуже корисною для дітей з емоційними проблемами, адже вона допоможе їм відновити почуття безпеки, захищеності, висловити власні емоції та почуття. М'яка іграшка може бути дуже корисною для дітей з особливими освітніми потребами, адже вона допомагає в розвитку моторики та координації.

Інформація, викладена в ігровій формі, легко сприймається і засвоюється дітьми молодшого шкільного віку. Як показує практика, симпатичний ведмедик-іграшка здатний «вилікувати» дитину від страхів, невпевненості, нерішучості. Необхідною якістю такої іграшки є відкритість для будь-яких перетворень і настроїв, безпорадність, що стимулює прояв турботи й допомоги від дитини. А ведмедик стає ще й партнером по спілкуванню.

Як відомо, кращий спосіб зрозуміти щось – це пояснити комусь іншому. Допомагаючи іграшці-ведмежатку, учні почуваються більш впевненими, досвідченими, що сприяє структуруванню отриманих знань, формуванню відчуття власної цінності.

Матеріали та обладнання для викладача: м'яка іграшка «Ведмедик-Митець»; наочні матеріали: схема колірного спектру, зображення веселки, палітра нейтральних колірних тонів, схематичне зображення фігурки ведмедика; білий папір; фарби, олівці, палітра; відеокамера.

Матеріали та обладнання для роботи учнів: гуашеві фарби (червона, жовта, синя, біла, чорна; пензлі для малювання; акварельний папір; палітра; графітний олівець, гумка; ємність для води.

Хід уроку

1. Вступ (5 хв)

(Розпочинаємо урок з привітання.)

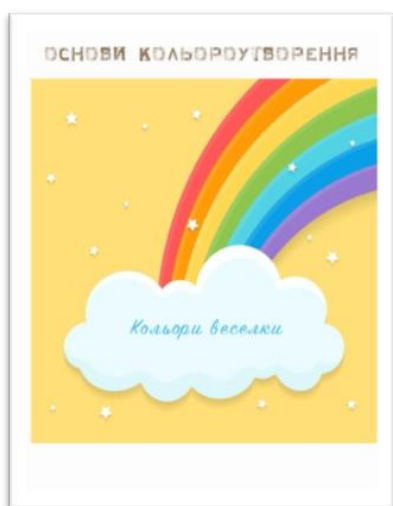

Викладач. Сьогодні до нас на урок завітав незвичайний гість. Він буде нам позувати, аби ми написали його портрет. (Представити дітям іграшкового ведмедика, що тримає в лапках пензлики та олівці.) Це веселе і допитливе ведмежатко, яке також дуже любить малювати, навчається у лісовій школі. Але воно потребує нашої допомоги, бо досі плутає, які кольори є основними, а які похідними та які потрібно змішати,

аби утворити саме той, необхідний.

2. Повторення вивчених тем: «Кольори спектру», «Основні кольори», «Утворення похідних кольорів» (10 хв)

Ведмедик. У якому порядку розташовані кольори у веселці? Які кольори називаються основними? Чому їх так називають? А куди ходять похідні кольори? Що таке кольори другого порядку, які це кольори? Що таке кольори третього порядку, які це кольори? Що робити, якщо закінчилася зелена фарба? А як зробити кілька різних фіолетових? А як змішати мій улюблений колір (жовто-оранжевий, медовий). (Після відповідей учнів Ведмедик радіє, бо ніби нарешті в усьому розібрався.) Вірно: усі кольори веселки можна утворити, маючи лише три баночки з фарбами. І навіть якщо закінчився улюблений медовий, його можна змішати самостійно! (Але раптом Ведмедик дивиться на колірний спектр і розгублено запитує.) Але ж у веселці немає кольору, схожого на мене... Як же дітки мене намалюють? Зеленим?

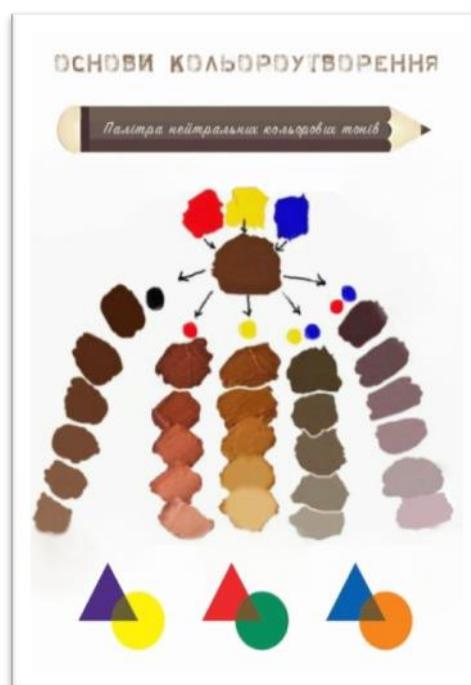
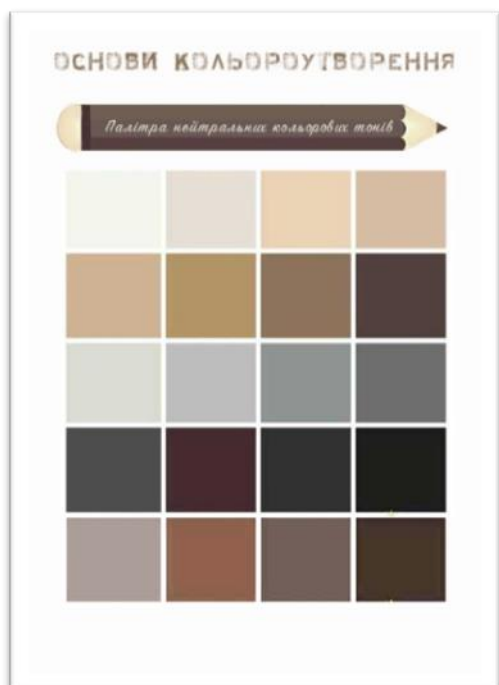
3. Теорія утворення нейтральних кольорів (10 хв)

Викладач. Який ти уважний, Ведмедику! Адже у веселці дійсно відсутній коричневий колір. Але зараз ми усі з'ясуємо це питання! *(Використовуючи колірне коло та додаткові схеми, коротко пояснюючи, що таке нейтральні кольори та як вони можуть створити відчуття балансу та гармонії в художніх композиціях, викладач пояснює, як кольори можна змішувати, щоб створити різні відтінки нейтральних.)* Для отримання нейтральних кольорів потрібно змішати всі первинні кольори у певних пропорціях. Отже, щоб отримати коричневий, треба змішати всі основні кольори: жовтий + червоний + синій. Або до одного з додаткових додати відсутній:

- до фіолетового додати жовтий;
- до зеленого – червоний;
- помаранчевий доповнити синім.

Виявляється, нейтральна палітра охоплює широкий спектр кольорів, що включають: бежевий, темно-коричневий, сірий, кремовий, коричневий, чорний і білий. Хоча нейтральні кольори не входять до колірного кола, вони доповнюють основні та вторинні кольори. На відміну від сміливих, насичених кольорів веселки, вони нейтральні, оскільки не мають великої інтенсивності. Натомість їх зазвичай поєднують, щоб створити комбінацію кольорів, яка виглядає цілісно з різними візерунками та текстурами.

(Викладач демонструє учням, як змішувати різні кольори, щоб створити нейтральну колірну палітру. Заохочує їх експериментувати з різними співвідношеннями кольорів, щоб досягти бажаних тонів.)

4. Дослідження (15 хв)

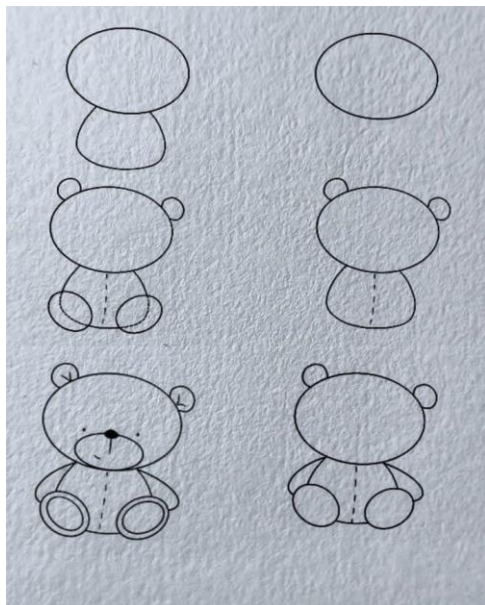
Під час дослідження важливо дати учням можливість випробувати різні пропорції змішування кольорів на своїх аркушах, спостерігаючи за результатом та намагаючись отримати нейтральний колір. Учні практикуються у створенні

власної палітри нейтральних кольорів на папері. Викладач заохочує їх досліджувати різні комбінації та тони. Для роботи варто використовувати лише три баночки фарби основної тріади, а також білу та чорну.

Перерва (5 хв)

Під час перерви діти можуть взаємодіяти з іграшкою, торкатися, обіймати її.

5. Практична робота (30 хв)

Виконання портрету ведмежатка. Ведмедик зручненько вмощується й обіцяє не крутитися, поки його малюють. Діти розглядають схему побудови форми тіла ведмедика, наносять зображення фігурки ведмежатка олівцем на папір і виконують у кольорі на основі попередніх вправ.

Цікаво спостерігати за творчим процесом, як з'являються ведмежата – хлопчики та дівчатка: поряд з фігуркою Ведмедика-Художника опиняються баночки й тюбики фарб, кольорові брызки, відбитки лапок, намальовані ним шедеври тощо.

6. Обговорення (10 хв)

Після завершення учнями практичної роботи, відбувається обговорення, під час якого маленькі художники можуть продемонструвати свої творіння та надати відгук роботам своїм одноліткам. Влаштовується імпровізована картинна галерея.

Ведмедик звертається до учнів з проханням поділитися своїми відкриттями та розповісти, як їм вдалося отримати нейтральний колір для виконання портрету. Ведмедик також бере участь в обговоренні портретів, захоплюється портретною схожістю, точністю добору відтінків, охайністю виконання робіт.

7. Висновок (5 хв)

У підсумках уроку варто підкреслити важливість знань про колір та правила його змішування для створення цікавих та гармонійних мистецьких творів.

Важливо пам'ятати, що креативність є ключовою в мистецтві, тому слід заохочувати учнів експериментувати та отримувати задоволення від своїх творінь. Викладач сам має насолоджуватись уроком, бути захопленим темою, тоді учні з радістю розділять його захоплення.

Загалом використання м'якої іграшки на уроці образотворчого мистецтва може не тільки зробити урок більш інтерактивним, але й стимулюватиме розвиток творчих здібностей та уяви учнів, перемикаючи увагу дітей і дозволяючи насолодитися творчим процесом. Символічне вираження почуттів дуже важливе для зниження тривоги, сприяє психічному й фізичному комфорту.

ОЛІЙНИК Сніжана Петрівна
Білогірська школа мистецтв,
Хмельницька обл.

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 10–11 років.

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Бесіди про мистецтво».

Тема уроку: *«Жанри образотворчого мистецтва: портрет, пейзаж, натюрморт. Сюжетно-тематичне зображення. Техніки живопису».*

Мета уроку:

- *навчальна:* ознайомлення здобувачів освіти з жанрами образотворчого мистецтва і техніками живопису;
- *розвивальна:* розвиток пізнавального інтересу до уроку; вміння аналізувати картини художників, логічно мислити та зосереджено сприймати навчальний матеріал; вміння вільно використовувати державну мову у висловлюванні власних думок та почуттів; сприяння розширенню словникового запасу;
- *виховна:* формування творчої уяви та естетичного сприйняття мистецтва; виховання естетичного смаку, любові до мистецтва та уважності до деталей.

Матеріали та обладнання: мультимедійна техніка, відеопрезентація до теми уроку, репродукції картин різних жанрів; зображення іграшки-провідника Ведмедика-Художника.

Хід уроку

I. Вступна частина

1.1. Організаційний момент: привітання, створення позитивного настрою; оголошення теми і мети уроку

1.2. Ознайомлення учнів з іграшкою – Ведмедиком-Художником через анімаційний мультфільм. Вступна бесіда

Ведмедик-Художник. Усім привіт! Я – Ведмедик-Художник! Сьогодні я буду для вас провідником у чарівний світ образотворчого мистецтва. Ми вирушимо в цікаву подорож, де відчуємо силу кольору, відкриємо для себе різні жанри живопису та познайомимось з шедеврами видатних художників. Але перед початком я поставлю вам кілька запитань. Ваші відповіді допоможуть зробити цю подорож ще цікавішою та незабутньою.

- Що для вас означає мистецтво: спосіб вираження, джерело натхнення чи засіб пізнання світу?
- Які жанри образотворчого мистецтва вам найбільш цікаві?
- Назвіть улюблених художників та їхні твори.
- Чи подобається вам малювати?

II. Основна частина

2.1. Ознайомлення з жанрами живопису

Ведмедик-Художник. Образотворче мистецтво – це вид мистецтва, який відображає реальний або уявний світ за допомогою візуальних образів.

Основні жанри образотворчого мистецтва:

1. Анімалістичний жанр – зображення тварин у графіці, живописі або скульптурі. Це найдавніша та найулюбленіша галузь образотворчого мистецтва. Художники всіх часів створювали зображення як реалістичних, так і фантастичних тварин.

*Зображення тварин у печері Альтаміра
(Іспанія)*

Однією з найвідоміших українських художниць-анімалістів є **Марія Примаченко (1909–1997)**. Її зображення тваринного світу вирізняється фантастичними, казковими та фольклорними мотивами. Картини досі зачаровують неймовірним колоритом та майстерністю.

Марія Примаченко «Чорний звір»

Запитання від Ведмедика:

- З якою тваринкою ви себе асоціюєте?
- Які риси цієї тварини вам близькі? (Наприклад, сила, спритність, мудрість, незалежність, грайливість).

2. Портрет – зображення зовнішнього вигляду людини, де розкривається її характер та внутрішній світ у певний момент. Він має глибоку історію, починаючи від епохи античності. Однак особливого розквіту досяг в епоху Відродження.

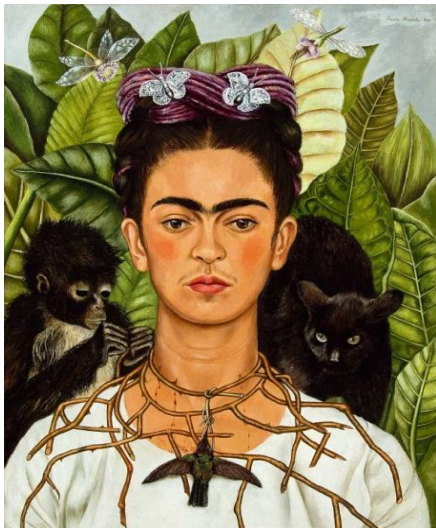

Ян Вермер «Дівчина з перловою сережкою»

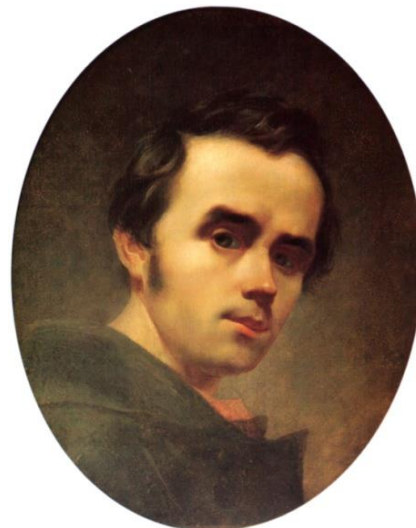

Олександр Мурашко «Дівчинка з собакою»

Жанр, коли художник зображає самого себе, називається **автопортрет**. Митці часто використовували автопортрети для самовираження, розкриття власних емоцій та філософських роздумів.

Фріда Кало «Автопортрет з терновим намистом і колібрі»

Тарас Шевченко «Автопортрет»

Запитання від Ведмедика-Художника:

Розкажіть про свої враження від цих портретів: риси характеру, емоційний стан, соціальний статус тощо.

3. Натюрморт – зображення нерухомих предметів, що оточують людину (квіти, посуд, фрукти), часто мають глибокий символічний зміст. Спочатку натюрморти не були самостійним жанром образотворчого мистецтва.

Катерина Білокур «Натюрморт зі сніданком»

Однак з часом художники оцінили унікальність жанру, адже потрібно точно і делікатно передавати кожен дрібничку: гру світла, особливості форми, кольори предметів тощо.

Українська художниця, майстриня народного декоративного живопису **Катерина Білокур (1900–1961)**, обожнювала зображати на своїх полотнах всю красу і багатство української землі: калину, квіти,

колосся жита і пшениці, різноманітні овочі та фрукти. Її натюрморти досі вражають щедрістю барв, захоплюють радісним світосприйняттям. Творчість художниці належить до найкращих здобутків української культури ХХ ст.

Запитання від Ведмедика-Художника:

- Розкажіть, що зображено на картині?
- Як розташовані об'єкти?

4. Пейзаж – зображення природи, міських чи сільських краєвидів. Він може передавати як реальні, так і фантастичні образи природи, відображаючи настрій і світогляд художника. Пейзаж часто служить фоном для портрету або побутової сцени.

Вінсент ван Гог «Зоряна ніч»

Архип Куїнджі «Рання весна»»

Іван Айвазовський «Корабель у бурхливому морі», «Неаполітанська затока»

Пейзажі, на яких зображено море та кораблі, називають **«мариною»**. Найвідомішим українським художником-мариністом вважається **Іван Айвазовський (1817–1900)**. Він є автором близько 6 000 пейзажів.

Запитання від Ведмедика-Художника:

- Які емоції та настрої викликають у вас ці картини Івана Айвазовського?

5. Історичний живопис – зображення важливих подій з історії людства. До цього жанру належать твори за міфологічним сюжетом та релігійні (сакральні) сцени. Характерними рисами є реалістичність, динаміка композиції, символіка та емоційна виразність.

Петро Андрусів «Атака козаків»

Запитання від Ведмедика-Художника:

- Поміркуйте, у яке б місце в минулому ви хотіли потрапити?

Батальний – різновид історичного пейзажу, де зображуються сцени військових дій, сухопутних чи морських битв, героїчних подвигів. Одним із сучасних художників батального мистецтва є **Артур Орльонов**. Його творчий доробок становить понад 400 праць за різноманітною тематикою. Популярними

є картини, присвячені Богдану Хмельницькому та Івану Богуну, а також серія з життя князів Острозьких. Його картина «Битва під Берестечком» є дипломною роботою в Київській академії образотворчого мистецтва.

Артур Орльонов «Битва під Берестечком»

6. Побутовий жанр та сюжетні композиції – сцени з повсякденного життя людей, про їхню працю, або відпочинок, побутові сюжети.

*Костянтин Трутовський
«Сцена біля колодязя»*

Запитання від Ведмедика-Художника:

– Визначте тему та основну думку полотна.

Інтер'єр – зображення внутрішнього простору приміщення. Він може бути як самостійним жанром, так і доповненням до портрета, сюжетної композиції або натюрморту. Всі ці жанри допомагають художникам передавати красу світу та людські переживання через мистецтво.

2.2. Техніки живопису

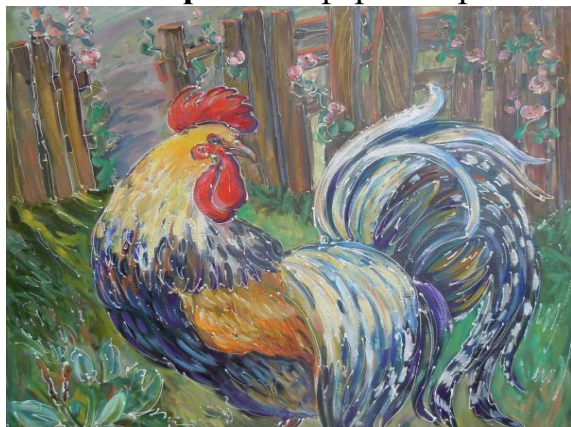
Ведмедик-Художник. У живописі існує чимало технік, які визначають спосіб нанесення фарб і кольорів на поверхню для створення художнього

образу. Кожен художник-митець сам обирає, як відобразити стиль та настрій твору. Зараз я ознайомлю вас з найбільш відомими техніками живопису, але спочатку дайте відповідь на запитання:

- Де ми можемо ознайомитись з картинами художників?
- Які правила поведінки існують у картинній галереї?

Олійний живопис використовується на полотні або дерев'яній панелі. Він довговічний, можна виправляти в процесі роботи, адже фарба довго сохне, що дозволяє створювати глибокі переходи та деталізацію.

Ірина Фартух «Півник»

Акварель – фарба з рослинного клею на водній основі, що дає легкі, прозорі шари. Часто використовується для пейзажів та натюрмортів. Техніка акварелі майже не допускає виправлень. В акварелі можливе **лісирування** – накладення декількох шарів фарби різних тонів.

Гуаш – непрозорі водяні фарби, що дають насичену і матову текстуру.

Акриловий живопис – фарби на водній основі, що швидко сохнуть. Можуть імітувати як акварель, так і олійний живопис.

Темпера – матові фарби на основі яєчного жовтка або клею, що швидко сохнуть. Використовувались у середньовічній іконографії.

Пастель – малювання сухими або масляними крейдами, що дають м'які переходи.

Фреска – малювання по свіжій штукатурці. Використовувалась для розпису церков та палаців. Довговічна, але вимагає швидкого нанесення.

Чимало художників досконало володіють давно відомими техніками та використовують у своїй роботі різноманітні художні матеріали. Але все більше молодих сучасних митців віддають перевагу нетрадиційному живопису. На сьогодні існує безліч цікавих технік: живопис кавою, восковою свічкою, фротаж (тертя олівцем паперу, що лежить на рельєфній поверхні), ебру (техніка малювання на воді). *(Показ відео про ебру та фротаж.)* Популярністю користуються техніки живопису без використання пензля: кляксографія (роздування краплі фарби за допомогою трубочки), малювання долонями чи пальцями, ватними паличками, мильними бульбашками, нитками, штампами, листям, зубною щіткою тощо. *(Показ відео про кляксографію.)*

III. Узагальнення, систематизація знань та вмінь

Завдання від Ведмедика

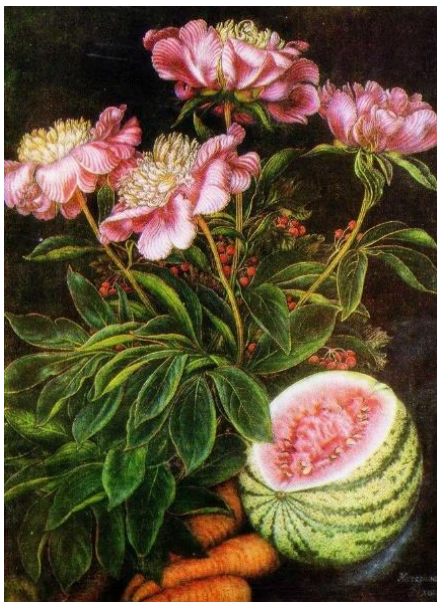
1. Знайдіть у головоломці 11 слів, пов'язаних з темою уроку:

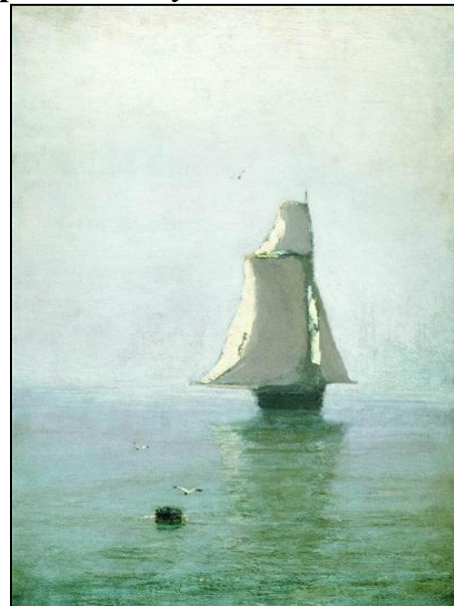
Х	Б	Щ	Щ	Ф	А	Ж	Х	Ю	У	А	Ф
Щ	Ш	Г	У	А	Ш	Ж	В	Ю	А	П	Т
Є	Г	У	У	Т	К	И	З	К	А	Ю	Р
Ш	Н	Л	П	Ї	И	В	Ф	А	Н	Ї	О
Ц	И	К	З	П	Н	О	Т	М	І	Н	М
А	Н	Ф	Т	Е	Ж	П	Е	А	М	Ж	Р
К	Х	Щ	П	Й	О	И	Р	Р	А	Х	Ю
С	У	Є	Ю	З	Д	С	Т	И	Л	Л	Т
Е	Ь	З	Д	А	У	Й	Р	Н	І	И	А
Р	Х	Ї	Д	Ж	Х	П	О	А	З	Р	Н
Ф	І	В	К	Ч	Я	В	П	В	М	К	У
В	А	К	В	А	Р	Е	Л	Ь	Я	А	Ь

Відповідь: портрет, натюрморт, пейзаж, марина, акварель, гуаш, фреска, акрил, живопис, художник, анімалізм (створено через додаток: <https://childdevelop.com.ua/generator/letters>).

2. Визначте жанр цих картин та розкажіть, що на них зображено. Яку техніку живопису, на вашу думку, використали художники?

Катерина Білокур «Кавун, морква, квіти» (олійний живопис)

Архип Куїнджі «Море з вітрильником» (олійний живопис)

IV. Підсумок уроку від Ведмедика-Художника

Ведмедик-Художник. Я дякую вам за чудову подорож у світ образотворчого мистецтва. Ви проявили себе як справжні цінителі мистецтва та здивували мене своїми знаннями, творчими ідеями та допитливістю.

Бажаю вам успіхів, натхнення та сил здійснити все задумане!

V. Домашнє завдання від Ведмедика-Художника

1. Намалювати картину або підібрати три твори художників в улюбленому жанрі.
2. Вивчити нові терміни та поняття.

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: учні 9–10 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Бесіди про мистецтво».

Тема уроку: «Образи персонажів українських народних казок у мистецтві».

Мета уроку:

- *навчальна:* ознайомлення здобувачів освіти з образами персонажів українських народних казок у різних видах мистецтва; сприяння розширенню словникового запасу;

- *розвивальна:* розвиток вміння розповідати казки, логічно мислити та зосереджено сприймати навчальний матеріал; формування творчої уяви та естетичного сприйняття мистецтва;

- *виховна:* прищеплення любові до народної казки; виховання любові до мистецтва та уважності до деталей.

Матеріали та обладнання: мультимедійна техніка; презентація до теми уроку; іграшка Ведмедик-Читайлик; ляльки: дівчинка Марійка, Дід, Баба, Ведмідь; папір А4; кольорові олівці.

Хід уроку

I. Організаційний момент

- Привітання, створення позитивного настрою;
- оголошення теми і мети уроку;
- ознайомлення учнів із іграшкою – Ведмедиком-Читайликом:

Викладач. Сьогодні на урок до нас завітав особливий гість – Ведмедик-Читайлик. Він завжди прагне нових знань, обожає читати та слухати казки перед сном. З ним ви можете поділитись своїми історіями та враженнями про прочитані книжки.

Особливу насолоду приносить Читайлику момент, коли він може ввечері закутатися в м'яку ковдру та взяти до рук цікаву книжку. Сновидіння переносять його у чарівний світ історій, у казкові світи. Давайте разом з ним вирушимо у подорож українськими народними казками та дізнаємося, як вони оживають у мистецтві! Сідайте зручно і слухайте уважно!

II. Основна частина

2.1. Вступна бесіда з Ведмедиком-Читайликом

Викладач. Українські народні казки – це справжня скарбниця мудрості українського народу. У них відображені уявлення людей про добро і зло, справедливість і підступність, працю та лінь. Через образи людей, тварин, казкових істот народ передавав своє бачення світу, прищеплював дітям моральні цінності, показував, як слід діяти правильно, а чого слід остерігатися.

Багатство та різноманіття образів в українських народних казках здавна надихало митців на творчість. Героїв багатьох казок відтворено в картинах, книжкових ілюстраціях, скульптурах, музичних творах, хореографічних композиціях, мультфільмах, у театральних виставах.

Запитання від Читайлика:

- Які українські народні казки ви знаєте?
- Які казкові герої вам найбільше подобаються?

Ведмедик-Читайлик. Ви справді знаєте багато казок. А чи зможете ви відгадати загадки? А потім перекажіть сюжет цих казок власними словами.

1. Круглий, рум'яний, із тіста зробився,
Від баби і діда враз ухилився.
Лисичці пісеньку весело співав,
Але чи врятувався – хто ж би вгадав?
(«Колобок».)

2. Тягнуть разом – дід і баба,
Внучка, Жучка, кіт та миша.
Та така вже в них турбота –
Вирвати з грядки щось велике.
(«Ріпка».)

3. Яєчко знесла незвичайне,
Золоте, міцне, блискуче.
Баба й дід його били,
Розбити не могли, хоча дуже хотіли.
(«Курочка Ряба».)

4. Із горошини хлопчина зростав,
Сильним і сміливим у світ він рушав.
Змія здолав, переміг всіх лихих,
Як же героя звать цього у нас всіх?
(«Котигорошко».)

2.2. Різновиди, будова українських народних казок та персонажі у них
Викладач. За змістом народні казки поділяються на такі **різновиди**:

• **чарівні (фантастичні) казки** – містять фантастичні елементи, магічні перетворення (наприклад, «Котигорошко», «Івасик-Телесик»). Герої фантастичних казок зазвичай наділені надзвичайною силою, здібностями, винахідливістю, які допомагають їм подолати всі випробування на шляху до мети;

• **про тварин** – головними героями є тварини, що мають людські риси та навчають мудрості («Коза-Дереза», «Лисичка-сестричка і сірий Вовк»);

• *соціально-побутові* – розповідають про повсякденне життя, винахідливість, кмітливість і чесність («Мудра дівчина», «Про Правду і Кривду»).

Народна казка має свою своєрідну **структуру**:

- *зачин* – традиційний початок («Жили-були...», «В одному царстві...»);
- *основна частина* – пригоди героїв, боротьба добра і зла;
- *кінцівка* – висновок, щасливий або повчальний фінал історії («І стали вони жити-поживати...»).

Героїв казок розділяють на **позитивних та негативних**:

- *позитивні персонажі*: кмітливі, сміливі, добрі (Котигорошко, Івасик-Телесик, мудра дівчина);
- *негативні персонажі*: злі, жадібні, хитрі (Змій Горинич, Кощій, Баба Яга).

2.3. Образи казкових героїв у різних видах мистецтва: образотворчому, театральному, музичному

Ведмедик-Читайлик. Які жанри мистецтва найчастіше використовують сюжет народних казок?

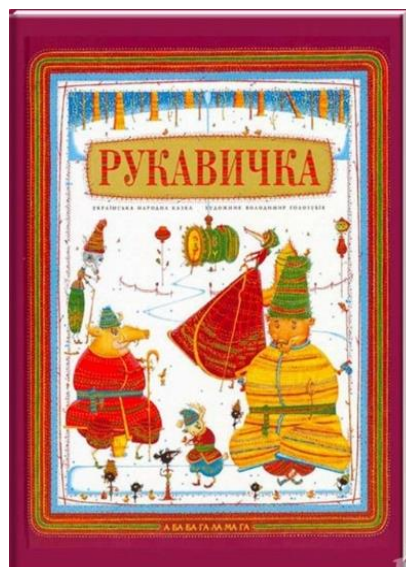
Викладач. Українська народна казка завжди була джерелом натхнення для митців. Найпопулярнішим видом мистецтва, де зображують казкових героїв є ілюстрація. Вона допомагає читачеві краще розкрити та доповнити зміст історії, детальніше уявити персонажів, зрозуміти їх та запам'ятати.

Найвідомішими українськими художниками-ілюстраторами є: Владислав Єрко, Володимир Голозубов, Валентина Мельченко, Катерина Штанко, Іван Сулима та інші.

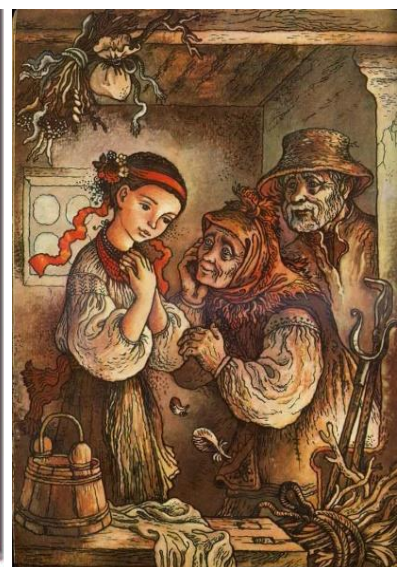
Ведмедик-Читайлик. Розгляньте картини художників-ілюстраторів та впізнайте казку. Розкажіть про ваші враження від зображення та поясніть, що зображено.

Владислав Єрко «Курочка Ряба»

Володимир Голозубов
«Рукавичка»

Валентина Мельниченко
«Кривенька качечка»

Викладач. Українські народні казки надихнули багатьох митців на створення скульптур, які зображають казкових персонажів. Такі скульптури часто слугують не лише прикрасою, а й способом популяризації української народної творчості.

*Лаврентій Гром «Івасик-Телесик»
(м. Львів, Стрийський парк)*

*Олексій Шампур «Котигорошко і Змій
Горинич» (м. Київ)*

Українські народні казки часто стають основою для театральних постановок, які поєднують традиційні фольклорні елементи з сучасними сценічними рішеннями, зберігаючи національний колорит. У музичному супроводі часто використовують інтонації народних пісень чи танців, звучання українських музичних інструментів. Костюми відтворюють традиційний одяг із вишивкою, поєднуючи його з казковими елементами. Декорації – стилізовані під українське село, зображення лісу, палацу, часто з використанням рушників, писанок, глиняного посуду тощо.

А зараз ми з вами переглянемо фрагмент гумористичної вистави «Пан Коцький» за мотивами однойменної української казки, яка розповідає про пригоди хитрого kota.

(Показ фрагменту відеозапису театральної вистави «Пан Коцький».)

Викладач. Також дуже популярною серед дитячої аудиторії є **лялькова** вистава «Лисичка і Вовк». Вистава базується на традиційній казці, де хитра Лисичка перехитрює Вовка, використовуючи свою кмітливість. Вона має характерні риси українського народного театру, поєднуючи гумор, моральний урок та музичний супровід.

(Показ відеозапису лялькової вистави «Лисичка і Вовк».)

Викладач. Пальчиковий театр за мотивами казки «Ріпка» – це вид лялькового театру, де персонажів зображують на пальцях рук, використовуючи маленькі ляльки або спеціальні малюнки на пальчиках. Він ідеально підходить

для маленьких дітей, оскільки розвиває дрібну моторику, мовлення та творче мислення. Також цю казку показують у театрі тіней та ложковому театрі.

(Показ відеозапису вистави пальчикового театру «Ріпка».)

Театр тіней «Ріпка»

Ложковий театр «Ріпка»

Викладач. Українські опери за мотивами народних казок – це яскраві, легкі музично-театральні твори, що передають дух народного мистецтва. Вони створені для сімейного перегляду, часто мають повчальний та гумористичний зміст і є чудовим способом залучити дітей до світу оперного мистецтва. Чимало композиторів звертались до сюжетів казок.

Ю. Беднік. Опера «Пан Коцький»

К. Стеценко. Опера «Івасик-Телесик»

Наприклад, опера «Коза-дереза» була написана Миколою Лисенком у 1888 р. та є однією з перших українських дитячих опер композитора. Пізніше Лисенко написав ще дві дитячі опери – «Пан Коцький» та «Зима і Весна».

М. Лисенко «Зима і Весна»

Пісня Кози з однойменної опери відображає хитрість та самовпевненість героїні. Мелодія легка, танцювальна, з інтонаціями народних мотивів.

(Перегляд відеозапису пісні Кози з опери М. Лисенка «Коза-дереза».)

Викладач. Пісня Рака має рішучий, енергійний характер, що відображає несподівану сміливість маленького героя.

(Перегляд відеозапису пісні Рака з опери М. Лисенка «Коза-дереза».)

Викладач. Опера Кирила Стеценка «Котик і Півник» – це дитяча музична вистава на основі української народної казки. Вона має яскравий національний колорит, насичена народними мотивами та легко сприймається дітьми. Через вокальні партії композитор майстерно передав характери основних героїв.

(Перегляд відеозаписів: К. Стеценко. Опера «Котик і Півник». Пісня Котика та Пісня Півника.)

Ведмедик-Читайлик. Які у вас враження від опер «Коза-дереза» та «Котик і Півник»? Якими засобами виразності підкреслюються характери головних героїв?

Викладач. Українські анімаційні мультфільми, створені за мотивами казок, мають низку унікальних особливостей та не втрачають своєї актуальності. Вони відзначаються яскравими образами, цікавими фольклорними сюжетами, фантастичними елементами (з чарівними перетвореннями персонажів), етнічними мотивами, колоритною музикою (з використанням українських народних пісень, автентичних народних інструментів).

Одним з відомих класичних анімаційних мультфільмів є «Коза-дереза» (1994 р., режисер І. Смирнова, студія «Укранімафільм»). У казці використані елементи українського народного фольклору, як візуально, так і у звуковому оформленні.

(Перегляд анімаційного мультфільму «Коза-дереза».)

Викладач. Мультфільм «Котигорошок» (1970 р., студії «Київнаукфільм») – це яскравий зразок української народної казки, майстерно втілений в анімаційній формі. Він не лише розважає, а й навчає дітей важливим цінностям: хоробрості, дружбі, взаємодопомозі та вірності рідній землі. Це твір, який і сьогодні залишається актуальним та цікавим для глядачів усіх поколінь.

(Перегляд анімаційного мультфільму «Котигорошок».)

III. Підсумок уроку

Ведмедик-Читайлик. Ой! Щось я дуже втомився! Сьогодні отримав чимало приємних вражень, пригадав багато казок та їхні чарівні втілення у мистецтві. Я подорожував сторінками улюблених історій, зустрічався з мудрими героями, відчував силу чарівних слів і навіть ненадовго поринув у світ фантазії, де добро завжди перемагає зло.

Тому буду засинати, але так ще хочеться послухати вас! Ваші думки, мрії та уявлення здатні створювати дивовижні історії. Тож, любі друзі, пропоную вам скласти власну казку – захопливу, магічну, наповнену пригодами й неймовірними подіями. Нехай у ній оживуть добрі чарівники, відважні герої, казкові звірі та загадкові місця.

Я із задоволенням послухаю вашу казкову історію, навіть крізь дрімоту. Тож беріться до справи – творіть, фантазуйте, даруйте світові нову казку!

Гра «Заколиши ведмедика»

Учні по черзі беруть на руки ведмедика, ніжно його гойдають та вигадують свою казку. Після кожної розповіді Читайлик «засинає» під чарівні казкові слова.

Гра «Казка перед сном»

Викладач читає українську народну казку «Марійка та Ведмідь». А діти відтворюють її сценки за допомогою іграшок (Ведмідь, Марійка, Дід, Баба), жестів, музичних інструментів.

Створення спільної ілюстрації «Казкова країна Читайлика» за допомогою олівців.

Запитання для дітей:

- Що нового ви дізналися про народні казки?
- Яка казка сподобалась найбільше?
- Чи хотіли б ви ще раз побувати на уроці із Читайликом?
- Яких ще казкових героїв можна було б оживити за допомогою мистецтва?

IV. Домашнє завдання від Читайлика

1. Намалювати або знайти ілюстрацію до улюбленої української народної казки.
2. Вигадати казку з головним героєм Читайликом.

САЧУК Тетяна Генріхівна
Школа мистецтв,
сmt. Луків, Волинська обл.

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 6 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: *«Різні форми роботи з учнем-початківцем на уроці фортепіано».*

Мета уроку:

- *навчальна:* закріплення навичок гри на фортепіано та вивчених понять; опанування навичок слухового контролю;
- *розвивальна:* розвиток музичного мислення учня та його творчих здібностей;
- *виховна:* формування інтересу до музичного мистецтва; популяризація української фортепіанної музики.

Методи проведення уроку:

- *вербальне спілкування* (бесіда, роз'яснення, діалог викладача і учня);
- *наочно-слуховий* (показ з демонструванням піаністичних прийомів, спостереження, слухання музики);
- *емоційний* (використання асоціацій, образних порівнянь);
- *практичний* (виконання творів).

Форма уроку: індивідуальна.

Тип уроку: урок-гра.

Матеріали та обладнання: музичний інструмент фортепіано, підставка під ноги, нотні збірки, ноутбук, іграшка – плюшевий ведмедик, картки з нотними знаками, малюнки.

Використані музичні твори: М. Шентюрк «Чорниця», «Танець чорної смородини», «Вальс бегемотиків» (Шентюрк М. Майбутньому віртуозу. Крок за кроком : п'єси для фортепіано. Анталія : [б. в], 2023. 46 с.), Ф. Шопен «Вальс» до дієз мінор (URL: <https://salol.li/a647971>).

Хід уроку

1. Організаційний момент

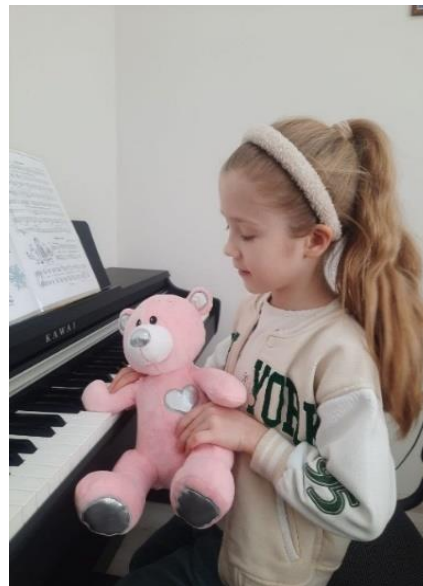
Викладач. Добрий день!

Учениця. Добрий день!

Викладач. Я бачу, що ти сьогодні прийшла на урок не сама.

Учениця. Так. Це моя подружка – Ведмежатко Серденько. Я Вам про неї розповідала.

Викладач. Я дуже хочу познайомитися із

Серденьком. Привіт, Серденько! Як твої справи?

Ведмежатко. *(Учениця говорить за іграшку.)* Привіт! Мене звати Серденько. Я дуже рада з Вами познайомитися.

2. Повторення вивчених понять

Викладач. Серденько, я хочу, щоб ти нам сьогодні трішки допомогла. Адже ти казала, що ти дуже любиш музику, танцювати, співати та знаєш багато цікавого.

Ведмежатко. Добре, залюбки!

Викладач. А у твого ведмежатка є сім'я?

Учениця. У Ведмедиці Серденька є дідусь, тато, мама і братик. Дідусь вже старенький і співає дуже грубим голосом. *(Учениця грає у нижньому регістрі фортепіано.)*

Викладач. А в якій октаві співає дідусь Ведмідь?

Учениця. Він співає у контроктаві. Тато співає низьким голосом. *(Учениця грає імпровізовану мелодію у нижньому регістрі фортепіано.)*

Викладач. А в якій октаві співає тато Ведмідь?

Учениця. У великій октаві.

Викладач. Як ти гадаєш, який голос у мами нашого Серденька?

Учениця. У мами голос ніжний, приємний. *(Учениця грає імпровізовану мелодію у середньому регістрі фортепіано.)*

Викладач. Так, дійсно мамин голос відрізняється від чоловічих голосів. Яка октава допомогла тобі передати голос мами Ведмедиці?

Учениця. Перша октава.

Викладач. Ти казала, що у Ведмедиці Серденька є братик.

Учениця. Так, він ще маленький і тому його голосочок тоненький. *(Учениця грає імпровізовану мелодію у високому регістрі фортепіано.)*

Викладач. Назви, будь ласка, октаву.

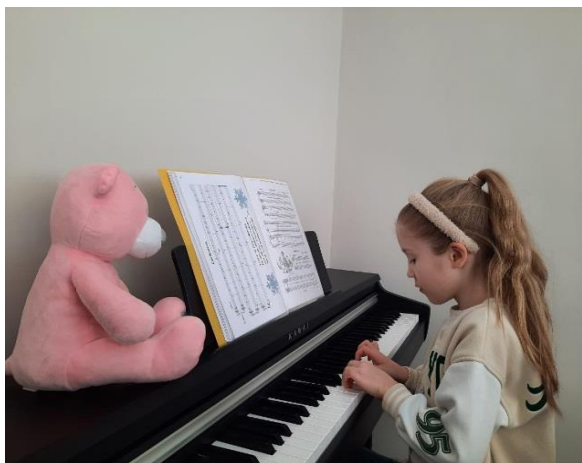
Учениця. Третя октава. А ще братик Серденька спить у колисці і як прокидається, то плаче – він же маленький. *(Учениця грає у високому регістрі фортепіано, звуки четвертої октави, окремі звуки, тихо, сумно.)*

Викладач. Ти правильно зобразила маленького братика: мені стало шкода, коли він заплакав.

Ось ми й познайомилися із сім'єю нашого ведмежатка. Ти вірно ілюструвала кожного члена її родини і ми повторили регістри, назви октав на фортепіано та їхнє розташування на інструменті.

3. Робота над музичними творами

Викладач. Цікаво, що ж полюбить їсти Ведмедиця Серденько?

Учениця. Ведмедик любить мед, малину, а також різні ягоди. Це ж дівчинка, вона хоче бути стрункою.

Викладач. Так, і справді. Серденько ж любить танцювати, тому хоче бути стрункою, щоб з легкістю виконувати танцювальні рухи. Давай ми зіграємо для Серденька, яка дуже любить ягідки чорниці, п'єсу М. Шентюрк «Чорниця».

(Учениця грає на фортепіано музичний твір М. Шентюрк «Чорниця» у складі фортепіанного ансамблю з викладачем.)

Викладач. Ти молодець! Давай повторимо, яким штрихом треба грати цей твір?

Учениця. Штрих *non legato*.

Викладач. Так, правильно. Рука опускається зверху вниз на клавіатуру фортепіано. Ще зверни увагу на третій такт: ти поспішила і не витримала половинної ноти. Згадай, будь ласка, тривалості нот і скажи, як рухається половинна нота?

Учениця. Половинна нота рухається спокійно, повільно, рахується 1 і, 2 і.

Викладач. Так, вірно. А які ноти рухаються швидко?

Учениця. Зараз я скажу. *(Дівчинка дає в лапку ведмежатка картки з восьми нотами та пояснює.)* Швидко рухаються восьмі ноти, бо вони мають хвостики, а ще восьмі нотки полюбують бігати, взявшись за ручки.

Викладач. Молодець, правильно. Я пропоную тобі зіграти ще раз цей музичний твір: рівно, без зупинок. Можеш рахувати вголос. Зверни увагу на початок твору: ми маємо почати одночасно. Під час гри у фортепіанному ансамблі слід обов'язково уважно слухати один одного.

(Дівчинка грає на фортепіано музичний твір М. Шентюрк «Чорниця» у складі фортепіанного ансамблю з викладачем. Повторюємо декілька разів, виправляємо помилки.)

Викладач. Чи сподобалось тобі наше виконання, чи виправила ти помилки, як вважаєш?

Учениця. Так, мені сподобалось.

Викладач. А чи сподобалось твоїй Ведмедиці Серденьку?

Ведмежатко. (Учениця бере в руки Ведмедицю, рухає її лапками і говорить за іграшку.) Чудово, чудово!

Учениця. А давайте зіграємо для Ведмедиці «Танець чорної смородини»!

Ведмежатко. Я люблю їсти чорну смородину. Я люблю танцювати!

Викладач. Давай зіграємо. А ти, Серденько, можеш танцювати.

Ведмежатко. Ура! Нарешті я буду танцювати!

(Дівчинка грає на фортепіано музичний твір М. Шентюрк «Танець чорної смородини» у складі фортепіанного ансамблю з викладачем.)

Викладач. Чи сподобався наш танець твоїй подружці?

Учениця. Так! Серденько танцювала під музику, вона посміхалася.

Викладач. Отже їй було весело.

Учениця. Музика весела, радісна, мажорна.

Викладач. Так, ти правильно визначила характер музики.

Ведмежатко. (Викладач бере в руки Ведмедицю, рухає її лапками

й говорить за іграшку.) Чи ти знаєш, що таке танець? Я пропоную тобі послухати цікаву історію: «Танець супроводжує людство з давніх часів. Перші танці виникли як засіб спілкування між людьми та між людьми і богами. Танцювальні рухи розвивалися також і внаслідок імітації рухів тварин, птахів, а пізніше – жестів, що відображали певні трудові процеси. Танець (танок) – це вид мистецтва, де художні образи створюються засобами пластичних рухів людського тіла. Сьогодні існує безліч видів танців».

Учениця. Дякую тобі, Серденько, за розповідь.

Викладач. Чи сподобалось тобі твоє виконання танцю?

Учениця. Дуже сподобалось. Але я іноді призупинялася, трішки запізнилася на початок повторення.

Викладач. Молодець, що ти це чуєш і розумієш! Але твоєму виконанню бракує рівності та плавності звучання. Пальці правої руки мають бути твердими та активними, адже вони грають подвійні ноти. Давай зараз над цим попрацюємо, пограємо окремо правою рукою. Зверни увагу на правильну аплікатуру і слухай подвійні ноти – вони повинні нажиматися та звучати одночасно.

(Учениця грає окремо правою рукою, повторює декілька разів. Тоді граємо двома руками разом. Викладач наголошує на правильній постановці рук: вище тримати лікті, округле зап'ястя руки.)

Викладач. Пропоную вдома, так само як на уроці, потренувати окремо праву руку, обов'язково слухати себе і контролювати, щоб пальчики грали одночасно. Також намагайся не зупинятися під час виконання, розпочинай виконання репризи без перерви. Чи все тобі зрозуміло?

Учениця. Так, зрозуміло.

Викладач. Ти певно втомилася. Я пропоную тобі і Ведмедиці Серденько відпочити під час фізкультхвилинки. Давай встанемо і під музику зробимо рухи руками та корпусом тіла.

Фізкультхвилинка

Потягнувся для забави –
Підіймаю лапу праву.
А за нею слідом ліву –
Я ведмедик не лінивий!
Нахилився – раз і два,
Закрутилась голова.

Викладач. Ось ми трішки відпочили. І навіть Серденько з нами робила ці вправи. А зараз пропоную тобі послухати «Вальс бегемотиків» української композиторки Міри Шентюрк.

(Викладач виконує музичний твір М. Шентюрк «Вальс бегемотиків». Під час прослуховування дівчинка танцює разом із Ведмедицею Серденько.)

Учениця. Музика весела, приємна. Нам з Серденьком сподобалась.

Викладач. Так. Але чи відчула ти, як композиторка намалювала нам цей танець. Бегемотики як танцюють?

Учениця. Важко, адже вони товсті. Звуки були низькі.

Викладач. Молодець, вірно. Композитор за допомогою звуків у низькому регістрі намалював танцюючих вальс бегемотиків. У цьому творі і права, і ліва рука записані у басовому ключі. А в якому ключі грали твої руки в попередніх творах?

Учениця. Зараз я скажу. *(Дівчинка дає в лапку ведмежатка картку зі скрипковим ключем та пояснює.)* Мої руки грали у скрипковому ключі.

Викладач. Молодець, вірно. А що ти знаєш про вальс?

Учениця. Це такий танець.

Ведмежатко. *(Викладач бере в руки Ведмедицю і говорить за іграшку.)* Я хочу розказати вам про чудовий танець вальс, який я дуже люблю танцювати. Він походить від танцю австрійських і німецьких селян – лендлера. Його танцювали в парі по колу. У перекладі з німецької мови «вальцен» означає «кружляти». Згодом вальс увійшов в аристократичні кола, на світські прийоми і бали. Характерними рисами вальсу є: тридольний розмір, плавність, граційність та елегантність.

Учениця. Дякую, Серденько! Ти стільки всього знаєш!

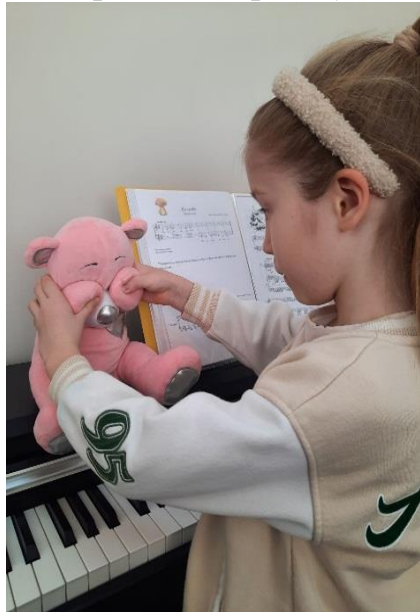
Викладач. Дякуємо, Ведмедице! А чи знаєш ти відомих композиторів, які написали музику вальсів?

Ведмежатко. *(Учениця бере в руки Ведмедицю, закриває їй лапками очі й говорить за іграшку.)* Ні.

Викладач. Серденько, що з тобою?

Ведмежатко. (Учениця бере в руки Ведмедицю, закриває їй лапками очі й говорить за іграшку.) Мені соромно...

Викладач. Не треба соромитися. Давайте краще послухаємо разом чудовий вальс польського композитора Фрідерика Шопена.

(Слухання музики: Ф. Шопен «Вальс» до дієз мінор.)

Ведмежатко. (Учениця бере в руки Ведмежатка, відкриває їй очі, які були закриті лапками, і говорить за іграшку.) Ця музика дуже красива, легка, звучить то помірно, то швидко. Я запам'ятаю ім'я польського композитора.

Викладач. А зараз ми розпочнемо розбирати музичний твір «Вальс бегемотиків».

(Дівчинка аналізує нотний текст: читає ноти, згадує паузи. Звертаємо увагу на такти, де руки будуть грати одночасно. Граємо кожною рукою окремо, правильними пальцями, штрих – non legato. Постійно слідкуємо за руками.)

4. Підсумок уроку

Викладачка. Наш урок підійшов до завершення. Хочу похвалити тебе, ти добре працювала на уроці, була допитлива та активна. Я дуже рада знайомству з твоїм ведмежатком. Серденько, з тобою було весело та цікаво! Будемо раді новим нашим зустрічам! До побачення, Серденько!

Ведмежатко. (Учениця бере в руки Ведмедицю, рухає її лапками і говорить за іграшку). До побачення! Мені з вами було добре, я ще прийду до вас у гості!

Викладачка. До побачення! (Махає рукою.)

5. Домашнє завдання

1. Грати музичні твори ритмічно, рівно, без зупинок.
2. Обов'язково слухати себе під час гри. Слідкувати за руками.
3. Вирізати ведмедиків з паперу та в середині сердечка написати чорним фломастером тривалості нот.
4. Вирізати з паперу валентинку та написати побажання для Ведмедиці Серденько.

Опис використання Ведмедика-Митця

Під час уроку з навчальної дисципліни «Музичний інструмент: фортепіано» з ученицею використовується іграшковий ведмедик.

Плюшевий друг з'явився у дівчинки на початку грудня – цю іграшку їй приніс Святий Миколай. Ведмедик був рожевого кольору, із сердечком на грудях. Отже дівчинка сказала, що цей ведмедик – дівчинка і звати її Серденько. Учениця охарактеризувала свою плюшеву подружку так:

«Серденько дуже любить слухати музику під час моїх домашніх занять на фортепіано. Під музику вона танцює, співає, емоційно реагує на музичні твори – може заплакати, засміятися, засоромитися, здивуватися, зрадіти». Тому викладачка запропонувала запросити Ведмедицю Серденько на урок.

Використаний Ведмедик «Серденько» – ніжна, тендітна, емоційна, творча; бо сама любить танцювати, знає такі поняття як «танець», «вальс». Вона досить ерудована і може багато розказати про музику, фортепіано, регістри, нотні знаки.

Очікувані результати: за допомогою м'якої іграшки перетворити звичайний урок на гру. Тим самим розкрити емоційність учениці, сприяти розвитку її творчих здібностей, образного мислення. Роботу над пластичністю піаністичного апарату, координацією рухів рук під час гри на фортепіано, якістю звукоутворення, розвитком здібностей музично-ігрової діяльності, творчої уяви, пам'яті, уваги.

Чорниця Blueberry

Міра Шентюрк/Mira Senturk

Наспівно

3 3 2 2 1 1

Я чо-рин-ця чо-рна чо-рна пре-чор-на.

3 3 2 2 1 1 2 1 2 1 3 3

Люблять мене діти, бо вона ко-ри-сна.

Я чорниця чорна, чорна-пречорна.
Люблять мене діти, бо вона корисна.

*Виконуючи разом з вчителем, можна грати на октаву вище для зручності.

Чорниця Blueberry

Міра Шентюрк/Mira Senturk

Наспівно

Teacher

3 1

1 3 2 2 4 2 2

5 2 1 4

1 3 2 6 2

Танець чорної смородини

Black Current's Dance

Міра Шентюрк/Mira Senturk

Allegretto

1. 3 1 2 2 1 2 2

2. 2

*Виконуючи разом з вчителем, можна грати на октаву вище для зручності.

Танець чорної смородини

Black Current's Dance

Міра Шентюрк/Mira Senturk

Allegretto

mp

5

1. 2.

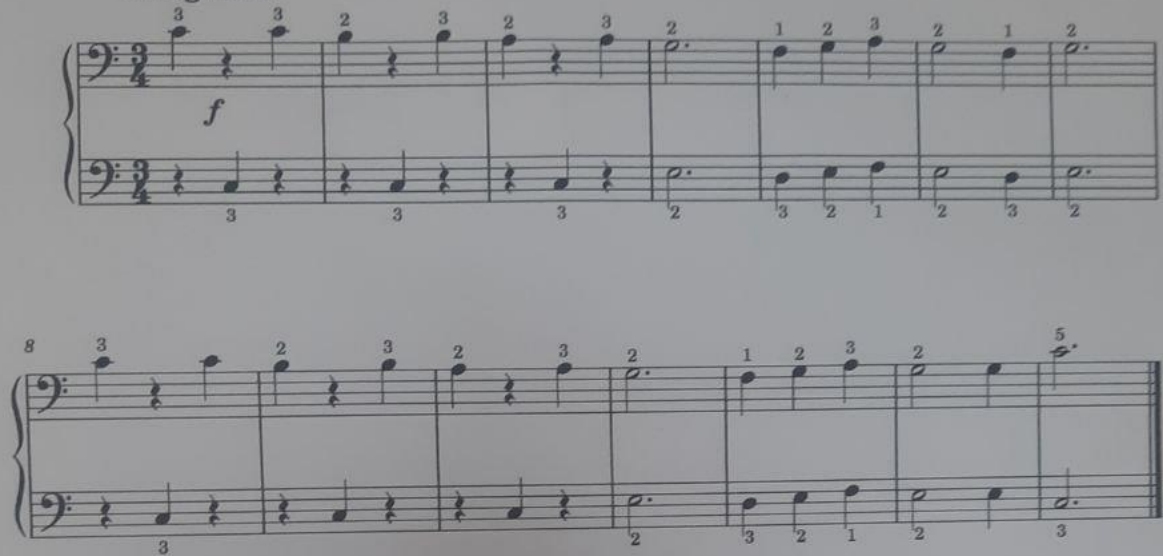

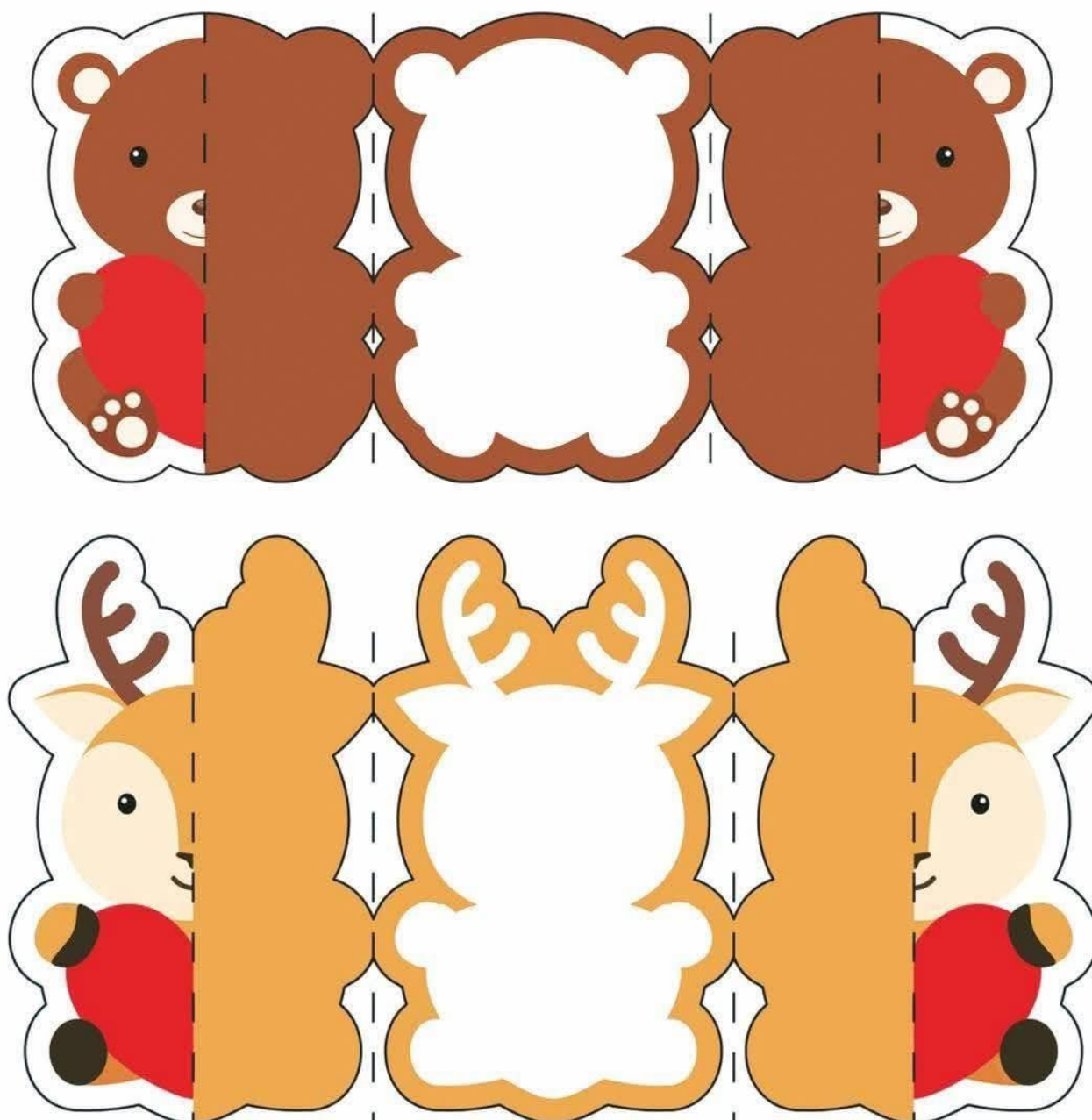
Вальс бегемотиків

Vals of Hippos

Міра Шентюрк / Mira Senturk

Allegretto

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 6 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: *«Дивовижний світ музичних інструментів».*

Мета уроку:

- *навчальна:* закріплення навичок гри на фортепіано та вивчених понять; робота над звуковидобуванням та артикуляційними прийомами гри; ознайомлення з музичними інструментами, поняттями «музичний інструмент», «тембр», «імпровізація», «оркестр»; формування навички культури слухання музики, визначення характеру незнайомого твору;

•*розвивальна*: розвивати музичне мислення, спритність, уважність, уяву та увагу;

•*виховна*: виховувати любов до музичного мистецтва, музичний смак.

Методи уроку: *словесний* (бесіда, розповідь, роз'яснення, діалог викладача і учня); *наочно-слуховий* (показ піаністичних прийомів, спостереження, слухання музики); *емоційний* (використання асоціацій, образних порівнянь); *практичний* (виконання творів).

Форма уроку: індивідуальна.

Тип уроку: інтегрований урок, урок-гра.

Матеріали та обладнання: музичні інструменти: фортепіано, акордеон, гітара, бубонець, піаніка; підставка під ноги; нотні збірки; ноутбук; відеопрезентація; іграшка – плюшевий Ведмедик; ромашковий букет емоцій; розмальовки; фломастери.

Використані музичні твори:

•Ш. Ганон «Вправа», А. Тершибашич «Мазурка»;

•дитяча пісня «Веселі гуси» (Музична школа. Фортепіано для початківців. Ч. 1. №11/2010 (випуск №25). Київ : Компанія «Менеджмент – XXI». С. 48);

•Ф. Шопен «Полонез»

(рояль) (URL:<https://www.youtube.com/watch?v=tB2hjO6Kjac>);

•Й. Бах «Токата» ре мінор (орган) (URL:<https://www.youtube.com/watch?v=RDNY0yAANgw>);

•М. Вербицький «Гімн України» (труба) (URL:https://www.youtube.com/watch?v=8h_oSKFkqro);

•українська народна пісня «Взяв би я бандуру» (бандура) (URL:<https://www.youtube.com/watch?v=MnOweptYjWo>);

•М. Скорик «Мелодія» (скрипка) (URL:<https://www.youtube.com/watch?v=jntPGtRAOy4>);

•Л. Бетховен «Ода до радості» (арфа) (URL:https://www.youtube.com/watch?v=-YA57T_hYOU);

•Г. Фрід «Барабан» (барабан) (URL:https://www.youtube.com/watch?v=3cr80E85P_Y).

Хід уроку

I. Вступна частина

Організаційний момент. Робота над вправами, музичним твором

(Учениця входить у кабінет і дуже здивована. У кабінеті вона бачить крім піаніно, до якого вже звикла, інші музичні інструменти – гітару, акордеон, бубонець, піаніку.)

Викладач. Добрий день!

Учениця. Добрий день!

Викладач. Сьогодні в нас з тобою незвичайний урок: до нас у гості має завітати дуже поважна пані.

Учениця. Хто ця пані?

Викладач. Згодом ти про все дізнаєшся. А поки вона затримується, ми з тобою розпочнемо урок. Добре?

Учениця. Добре. Я вчора ввечері грала багато, навіть книгу про Гаррі Поттера не читали з мамою.

Викладач. Я рада, що ти вдома займаєшся на піаніно та виконуєш домашні завдання. Давай розпочнемо урок з «Вправи» Шарля Ганона.

(Учениця грає «Вправу» III. Ганона двома руками разом, старанно, іноді зупиняється та продовжує далі.)

Викладач. Бачу, що ти дуже старалася. Намагайся не зупинятися під час гри, грай правильними пальцями і уважно слухай, щоб твої руки грали одночасно.

(Учениця програє ще декілька раз, намагається виправити помилки.)

Викладач. Молодець!

II. Основна частина

Ознайомлення з музичними інструментами. Повторення вивчених понять та вивчення нових

(Викладач непомітно для дівчинки стукає об дерев'яну поверхню стола.)

Учениця. Хто це стукає?

Викладач. Напевно це приїхала наша гостя, пані Сіля Сольдієзівна.

Учениця. Пані Сіля Сольдієзівна?

(Викладач виходить з кабінету на хвилину і заходить назад, тримаючи в руках плюшевого Ведмедика та вазу із ромашковим букетом емоцій.)

Сіля Сольдієзівна. Добрий день! Давай з тобою знайомитись! Я музикознавець – Сіля Сольдієзівна.

Учениця. Добрий день, пані Сілю Сольдієзівно!

Сіля Сольдієзівна. Я приїхала до вас з-за кордону лише на годину. Після нашої зустрічі я сяду на потяг і поїду на гастролі.

Обожнюю музику, люблю грати на музичних інструментах, співати та слухати музику. А ти любиш музику?

Учениця. Так, люблю.

Сіля Сольдієзівна. Чудово! А на якому інструменті ти граєш? Я бачу у вас тут їх багато у класі.

Викладач. Вікторія навчається грати на піаніно. Пані Сілю Сольдієзівно,

ми пропонуємо Вам присісти і послухати, як ми з Вікторією виконуємо «Мазурку» композиторки Анни Тершибашич у чотири руки.

(Виконується твір А. Тершибашич «Мазурка»: дівчинка грає I партію, викладач – II партію.)

Сіля Сольдієзівна. Дякую! Ви так грали, що мені аж захотілося танцювати!

Викладач. Ми раді, що Вам сподобалося наше виконання.

Сіля Сольдієзівна. Вікторіє, а що ти можеш розказати про музичний інструмент піаніно?

Учениця. Піаніно – це клавішний інструмент. Ще ми його можемо називати «фортепіано», адже на ньому можна грати голосно (форте) і тихо (піано). Також піаніно має дві або три педалі для ніг, але я ще ними не користуюся.

Сіля Сольдієзівна. Дякую тобі за відповідь! Я бачу, що ти дуже музикальна

та допитлива дівчинка, тому нашу зустріч хочу присвятити знайомству із музичними інструментами.

Світ музичних інструментів насправді дивовижний та різноманітний. Перші музичні інструменти з'явилися близько 40 тисяч років тому. Це були найпростіші флейти, зроблені з кісток тварин, і ударні інструменти з порожнистих стовбурів дерев чи очерету. Шумовими ударними інструментами слугували пласкі камінчики або раковини. Протягом століть з'являлися нові музичні інструменти, вони вдосконалювалися і набули такого вигляду, до якого ми вже звикли. У всьому світі налічується кілька сотень різновидів музичних інструментів.

Викладач. Вікторіє, а ти можеш сказати, що означає поняття «музичний інструмент»?

Учениця. Це інструмент, на якому можна виконувати музику.

Сіля Сольдієзівна. Правильно. Всі музичні інструменти поділяються на групи залежно від способу звуковидобування: струнні (наприклад, скрипка, гітара, арфа, бандура), клавішні (наприклад, піаніно, рояль, акордеон, орган), ударні (наприклад, бубон, барабан, тарілки, трикутник), духові (наприклад, сопілка, труба, волинка), язичкові та електронні.

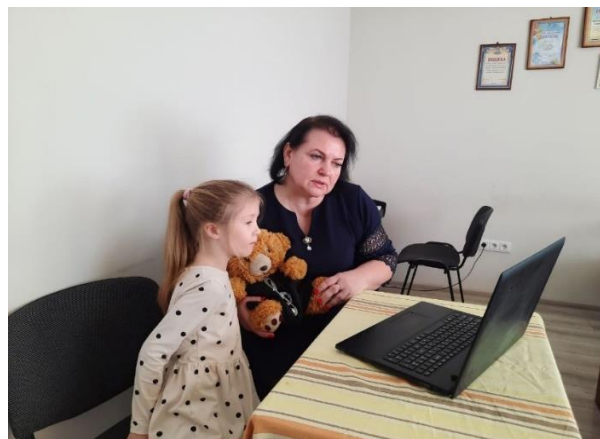
Учениця. Як багато музичних інструментів!

Викладач. Насправді, музичних інструментів досить багато і сьогодні Сіля Сольдієзівна познайомить тебе з деякими інструментами.

Сіля Сольдієзівна. Давайте всі разом послухаємо звучання музичних інструментів. (Перегляд відео.)

Викладач. Дякуємо, пані Сілю Сольдієзівно, за таку чудову розповідь та музичні ілюстрації. А чому Ви завітали до нас з букетом?

Сіля Сольдієзівна. Це ромашковий букет емоцій. Кожна квіточка зображає певну емоцію: радість, сум, гнів, здивування тощо. Я хочу подарувати його вам. Коли ти, Вікторіє, будеш слухати музичні твори, квіти

ромашкового букету емоцій допоможуть тобі охарактеризувати враження від музики.

Учениця. Дякую, пані Сілю Сольдієзівно!

Сіля Сольдієзівна. А тепер давайте поговоримо про музичні інструменти, які я бачу у вашому кабінеті.

Учениця. Давайте, давайте!

(Дівчинка встає і підбігає до гітари, торкається її струн та намагається зіграти.)

Сіля Сольдієзівна. Сьогодні гітара – один з найпоширеніших інструментів. Гітара звучить і в концертних залах, і вдома, і на естраді, і навіть у лісі. Туристи беруть гітару у похід і співають під неї ввечері біля багаття. Багато відомих композиторів чудово володіли гітарою й із задоволенням писали для неї.

Учениця. Якось у мене не дуже виходить грати на ній.

Викладач. Звичайно, щоб вміти грати на гітарі чи на будь-якому музичному інструменті, потрібно вчитися не один рік із викладачем. Слід правильно сидіти, правильно тримати інструмент, вчитися правильній постановці рук.

Учениця. Ой, як складно. Може я на цьому інструменті краще пограю?

(Дівчинка підбігає до акордеону, що стоїть поряд на стільчику. Нажимає на клавіші.)

Учениця. А чому немає звуку? Чому він не грає?

Сіля Сольдієзівна. Ну, по-перше, слід сісти на стільчик, інструмент взяти в руки. Адже акордеон (така назва цього музичного інструменту) – досить важка річ. Ремені регулюються та вдягаються на плечі. Звук утворюється не тільки під час натискання клавіш правою рукою та кнопок лівою, а й від інтенсивності розсування або стискання міху. А ще в акордеона є регістри.

(Учениця намагається однією рукою розтягувати міх, а другою натискає на клавіші.)

Учениця. Гарно звучить, але грати важко.

Сіля Сольдієзівна. Так, акордеон має свій неповторний тембр. Тембр – це забарвлення звуку, за тембром можна розрізняти однакові звуки, виконані на різних музичних інструментах. Акордеон – популярний інструмент у всьому світі, він може передавати звучання цілого оркестру. На ньому виконують не тільки народну та розважальну музику, а й класичну.

Учениця. Я вже пограла на акордеоні, хочу вже грати на маленькому піаніно.

(Дівчинка бере до рук піаніку.)

Сіля Сольдієзівна. Піаніка – невеликий язичковий клавішно-пневматичний музичний інструмент. Ще його називають «мелодика», «мелодійна гармоніка», «мелодіон». Цей інструмент має клавіатуру, подібну до фортепіанної. Скільки октав має піаніка? Давай порахуємо.

Учениця. Дві з половиною.

Сіля Сольдієзівна. Так, вірно. А скільки октав на фортепіано, пам'ятаєш?

Учениця. Перша октава, друга, третя, четверта.

(Учениця зупиняється, думає.)

Викладач. Мала октава.

Учениця. Я згадала! Велика октава, контроктава і ще три клавіші називаються великим словом.

Викладач. Субконтроктава.

Учениця. Я вже хочу пограти на цьому інструменті.

Сіля Сольдієзівна. Так, ти обов'язково пограєш. Ти помітила, що звук створюється видуванням повітря через мундштук з одночасними натисканнями відповідних клавіш на клавіатурі.

Учениця. Помітила. Хочу грати, хочу грати!

(Дівчинка бере у руки інструмент і намагається зіграти. Пробоє зіграти окремі звуки, тоді пробоє грати вивчені мелодії, грає гаму до мажор.)

Сіля Сольдієзівна. Як гарно в тебе виходить! Чудово! Тобі сподобалось?

Учениця. Дуже! А як називається цей інструмент?

(Дівчинка бере в руки бубонець і починає на ньому грати.)

Сіля Сольдієзівна. А цей музичний інструмент називається бубонець. Це шумовий ударний музичний інструмент. До основи прикріплено 5 металевих бубонців із дрібними кульками всередині, що утворюють брязкіт. Під час гри на цьому інструменті можна навіть танцювати.

Викладач. Я пропоную зіграти для Сілі Сольдієзівни твою улюблену дитячу пісню «Веселі гуси». Я буду грати на піаніно, а ти на бубонці. Це буде маленька імпровізація, тобто створення музичного твору в такому ансамблі без попередньої підготовки.

Сіля Сольдієзівна. Чудово, весело, радісно. Спасибі за виконання.

Викладач. Ти молодець! Грала ритмічно, у темпі.

Сіля Сольдієзівна. І на завершення нашої зустрічі хочу запропонувати тобі помалювати.

Учениця. Супер! Я люблю малювати!

Викладач. Так, пані Сілю Сольдієзівно, наша Вікторія ще й займається в класі образотворчого мистецтва.

Сіля Сольдієзівна. Яка талановита дівчинка! У мене є фотографія мого племінника Мі-Сольчика, він навчається грати на віолончелі. Але фотографія чорно-біла і я хочу запропонувати, щоб ти її розмалювала.

Учениця. Залюбки!

(Дівчинка бере фломастери та із задоволенням розмальовує картинку ведмедика, що грає на віолончелі.)

Викладач. А за допомогою чого грає Мі-Сольчик на віолончелі?

Учениця. Я забула, як це називається, але так само грають на скрипці.

Викладач. Вірно. За допомогою смичка грають і на скрипці, і на віолончелі. Сілю Сольдієзівно, я бачу Ви принесли дві фотографії.

Сіля Сольдієзівна. Так. На другій фотографії мої колеги грають в оркестрі. Оркестр – це колектив музикантів, призначений для спільного виконання музичного твору.

Вікторіє, а ти знаєш на яких музичних інструментах вони грають?

Учениця. Звісно! Ці ведмедики грають на трубах, цей – на барабанах, а цей – не знаю. Інструмент схожий на гітару, але якийсь круглий.

Сіля Сольдієзівна. Ти дуже уважна! Це й правда не гітара. А називається такий музичний інструмент – банджо.

Викладач. Вікторіє, ти задоволена результатом?

Учениця. Авжеж!

Сіля Сольдієзівна. Молодчинка! Тепер у мене буде кольорова фотографія Мі-Сольчика. А другу фотографію ти можеш розмалювати вдома.

Учениця. Домовились.

Сіля Сольдієзівна. Як швидко пролетів час, наш урок добігає кінця. На жаль, вже час прощатися. Я думаю, що наша зустріч була цікавою та пізнавальною, а знання, які ти сьогодні отримала, тобі знадобляться. До побачення, Вікторіє! Успіхів тобі у навчанні!

Викладач. Щиро Вам дякуємо, пані Сілю Сольдієзівно! Наша зустріч була неповторною, творчою, захопливою. Бажаємо і Вам успіхів! На все добре!

Учениця. До побачення! *(Махає рукою.)*

(Викладач виносить ведмедика із кабінету.)

Викладач. Вікторіє, чи сподобався тобі сьогоднішній урок?

Учениця. Дуже! Я так багато дізналася! Було цікаво і весело.

Викладач. Я теж задоволена нашим заняттям. Ти отримала сьогодні багато знань, ознайомила з музичними інструментами, спробувала грати на них. Була активною та допитливою.

А домашнє завдання буде таким:

1. Грати «Вправу» Ш. Ганона ритмічно, рівно, без зупинок.
2. «Мазурку» А. Тершибашич виконувати впевнено, грати яскраво, голосніше.
3. Обов'язково слухати себе під час гри. Слідкувати за руками.
4. Розмалювати фломастерами або кольоровими олівцями оркестр ведмедиків та самостійно розібрати пісеньку, що вони виконують.

До побачення! До нової зустрічі!

Учениця. До побачення!

Опис використання Ведмедика-Митця

Під час уроку використовується Ведмедик-Музикант – Сіля Сольдієзівна. Ідея прийшла під час звичайного уроку. На уроці вивчали музичний твір: окремо програвали мелодію правою рукою та підспівували, називаючи ноти. Учениця співає – до, сі-ля; зупиняється й промовляє декілька разів: «Сі-ля, сі-ля, сі-ля... А це схоже на жіноче ім'я – Сіля!». Я підхоплюю цю ідею і кажу, що знаю одну пані, яку звати Сіля Сольдієзівна. Дівчинка з цікавістю випитує: «Хто це?». Я відповідаю, що це сюрприз, який чекає нас на наступному уроці.

Ведмедик «Музикант» – Сіля Сольдієзівна дуже талановита, розумна, творча, ерудована. Вона музикознавець, знає все-все про музику, про музичні інструменти, про композиторів та їхні твори. Обожає музику, любить грати на музичних інструментах, співати та слухати музику. Їздить на гастролі.

Очікувані результати: за допомогою м'якої іграшки перетворити звичайний урок на інтегрований, урок-гру. Покласти ще одну цеглинку у фундамент музичної культури учениці. Сприяти розвитку інтелектуального та творчого потенціалу учениці, стимулювати її розумову діяльність, ще більше зацікавити та мотивувати до навчання. Також залучити ученицю до активного процесу сприйняття музики. Адже проблема формування музичного сприйняття є однією з найскладніших у музичній педагогіці.

Сценарій уроку 3

Вікова категорія учнів: 7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: *«Динамічні відтінки, темп, ритм та їхнє значення у художньому образі музичного твору. Вивчення динамічних відтінків».*

Мета уроку:

- **навчальна:** закріплення навичок гри на фортепіано, робота над звуковидобуванням та вивченими поняттями «темп», «марш», «ритм»; ознайомлення зі зв'язком музичного та циркового мистецтва; вивчення поняття «динамічні відтінки», ознайомлення з динамічними відтінками та їхнім значенням у музиці;

- **розвивальна:** формування навичок культури слухання музики, визначення характеру незнайомого твору; розвиток творчих здібностей, креативного мислення, творчого потенціалу учнів;

- **виховна:** прищеплення любові до музичного мистецтва, інтересу до інструментальної музики, музичного смаку.

Форма уроку: індивідуальна.

Тип уроку: комбінований урок з елементами інтеграції, урок-гра.

Методи уроку:

- **вербальний** (бесіда, розповідь, роз'яснення, пояснення, діалог викладача і учня);

- **наочно-слуховий** (показ з демонструванням піаністичних прийомів, спостереження, слухання музики);
- **емоційний** (використання асоціацій, образних порівнянь, художніх вражень, ігор);
- **практичний** (робота на інструменті, виконання творів, вправи);
- **аналітичний** (порівняння, розвиток логічного мислення);
- **інтегрований**.

Матеріали та обладнання: музичний інструмент фортепіано, підставка під ноги, нотні збірки, ноутбук, плюшевий ведмедик – Ведмедиця-Клоунеса, картинки, фломастери, ножиці, клей, «посмішка клоунеси».

Використані музичні твори:

- Ю. Фучик «Марш “Вхід гладіаторів”» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=a8rGIABjp2E>);
- І. Дунаєвський «Цирковий марш» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kuMn64omlcQ>);
- М. Возар «Марш», «У цирку», «Клоун», «Акробат» (Vozar M. Snadne klavirni skladbicky 2. Praha : Martin Vozar, 2014. 44 st.);
- Д. Гловер «Клоун» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eFIfAC1Blr8>);
- К. Черні «Етюд», гама *C-dur* (Czerny C. Les Cinq Doigts. 24 Exercices sur les 5 notes. URL: <https://salo.li/D015BA2>);
- М. Екштейн «Танець дервиша», гама *C-dur*.

Опис використання Ведмедика-Митця. Під час уроку з навчальної дисципліни «Музичний інструмент: фортепіано» з ученицею елементарного підрівня початкової мистецької освіти (1-й рік навчання) використовується іграшка – Ведмедиця «Клоунеса». Її звати Кльопа.

Клоунеса Кльопа дуже весела, завжди має гарний настрій, усім дарує тільки позитивні емоції. Вона яскрава, любить цирк, веселу, виразну, ритмічну музику. Ведмедиця легко знаходить спільну мову з глядачами, вміє розповідати, навчати та може зацікавити. Кльопа може урок перетворити на свято, яке запам'ятається на довгі роки, а отримані знання знадобляться для подальшого навчання. Вона вміє дарувати радість, позитивні емоції та щастя оточуючим.

Очікувані результати: за допомогою м'якої іграшки перетворити звичайний урок на урок-гру з елементами інтеграції; створити позитивний психологічний клімат під час уроку для мотивації учениці до навчальної діяльності та вивчення нового матеріалу (динамічних відтінків), залучити ученицю до активного процесу сприймання музики; набуття загальної інтегрованої, мистецько-теоретичної, теоретично-практичної, музично-виконавської компетентностей за допомогою гри.

Хід уроку

I. Вступна частина. Організаційний момент

(Учениця входить у кабінет під звуки маршу «Вхід гладіаторів»

Ю. Фучика.)

Викладачка. Добрий день!

Учениця. Добрий день! *(Звертає увагу на Ведмедицю-Клоунесу.)* А це хто?

Ведмедиця-Клоунеса. Привіт, Вікторіє! Алле-оп! *(Викладачка перевертає декілька разів плюшевого ведмедика, імітуючи цирковий трюк. Дівчинка задоволена таким початком уроку, на її обличчі щира посмішка.)*

Викладачка. Вікторіє, знайомся, це Кльопа.

Учениця. Це дівчинка?

Викладачка. Так. Бачиш, у неї на голові є рожевий бантик, вона любить бантики чи закладки для волосся, так як і ти.

(Учениця розглядає Кльопа, смакає за бантик, намагається зняти з неї кепку.)

Учениця. Яка в Кльопа гарна кепочка! Я теж таку хочу.

(Знайомство продовжується: дівчинка бере плюшевого ведмедика на руки, підкидає його, кружляє з ним.)

Викладачка. Чудово! Я бачу, що ви не тільки познайомилися, а й вже подружилися з Кльопою. Хочу тобі сказати, що вона клоунеса та працює в цирку. А ти була в цирку, бачила циркову виставу?

Учениця. Так, була, була й не раз. Це було дуже весело, мені сподобалися клоуни, дресировані собачки та фокусник.

Викладачка. Як добре, що ти мала змогу відвідати цирк та насолодитися цирковим мистецтвом!

Кльопо, ми хочемо, щоб ти нам розповіла про цирк.

II. Основна частина

Ведмедиця-Клоунеса. Мистецтво цирку виникло у прадавні часи, з первісних ігор та обрядів. Першоосновою художньої мови цирку є трюк – складне для виконання та емоційно вражаюче видовище. Цирковий номер – це поєднання різноманітних трюків, музичного супроводу, слів, танцю та зовнішнього оформлення. Вікторіє, а яких циркових артистів ти знаєш?

Учениця. Клоун, фокусник, дресирувальник, гімнаст, акробат, жонглер.

(Дівчинка називає циркових артистів, роздивляючись картинку.)

Викладачка. Вірно, молодець!

Ведмедиця-Клоунеса. Важлива роль у створенні емоційної атмосфери в цирку належить музиці. Цирк – вид сценічного мистецтва, розважальна вистава на манежі, сповнена радості. Тому музика, що звучить під час циркових

номерів або між номерами, завжди динамічна, весела, бадьора, ритмічна, запальна, гумористична. Вона допомагає створити настрій, підкреслити емоційний стан персонажів та посилити враження глядачів. Яскрава, урочиста музика звучить під час ходи артистів по арені – парад-алле.

Викладачка. Вікторіє, а давай пригадаємо, як називається музичний твір, що звучить під час ходи?

Учениця. Це марш.

Викладачка. Правильно, ми вже говорили на попередніх уроках про жанри музики: пісня, танець, марш. Маршова музика завжди чітка, ритмічна та бадьора. Пропоную послухати «Марш» М. Возара для фортепіано.

(Викладачка виконує «Марш» М. Возара на фортепіано.)

Викладачка. Який характер цього музичного твору?

Учениця. Веселий, бадьорий.

Викладачка. Так. А тепер пропоную тобі крокувати під музику «Циркового маршу» І. Дунаєвського.

Учениця. Ура!

(Звучить «Цирковий марш» І. Дунаєвського. Дівчинка весело крокує по кабінету.)

Викладачка. Ну як, тобі сподобалось?

Учениця. Дуже!

Ведмедиця-Клоунеса. Ти крокувала як справжня циркова артистка! Ти вже зрозуміла, що важливу роль грає й ритм, який має бути яскравим, чітким і простим. А ще під час виконання ризикованих трюків застосовують барабанний дріб для передачі відчуття тривожного чекання.

Викладачка. А темп має значення для музичних творів?

Учениця. Так.

Викладачка. Давай пригадаємо, що таке темп.

Учениця. Темп – це рух у музиці.

Викладачка. Вірно, а які темпи в музиці ти знаєш?

Учениця. Повільні, помірні, швидкі.

Ведмедиця-Клоунеса. Важливо, щоб музика відповідала характеру циркового трюку. Тому темп музичного твору має велике значення.

Викладачка. Правильно, Кльопо. А ще музика може «намалювати» образи циркових артистів, наприклад, клоуна чи акробата.

Ведмедиця-Клоунеса. Неймовірно! Я хочу скоріше послухати музику про себе. Скоріше зіграйте!

Викладачка. Я зараз виконаю твори

композитора М. Возара «Клоун» і «Акробат».

(Викладачка виконує на фортепіано музичні твори М. Возара «Клоун» і «Акробат».)

Учениця. Кльопо, давай тепер ти пограєш на піаніно. Побачимо, чи ти вмієш так грати, як Тетяна Генріхівна.

(Учениця бере Ведмедицю-Клоунесу й намагається її лапами зіграти якусь мелодію.)

Ведмедиця-Клоунеса. Я не вмію грати на фортепіано. Краще я розсмішу тебе чи покажу цирковий трюк.

Викладачка. Ще пропоную вам послухати п'єсу «Клоун» композитора Д. Гловера у виконанні фортепіанного ансамблю.

(Слухання п'єси «Клоун» Д. Гловера за допомогою ноутбука.)

Ведмедиця-Клоунеса. Ці твори просто про мене: такі жваві, усміхнені, динамічні, блискучі, променисті. Чи не так?

Учениця. Так.

Викладачка. Дійсно, Кльопо. Ти дала правильну характеристику цим музичним творам. І темп, і ритм допомогли влучно зобразити клоуна. Але й важлива роль належить ще одному із засобів музичної виразності, а саме динамічним відтінкам.

Учениця. А що це таке – динамічні відтінки?

Викладачка. Динамічні відтінки – це один з основних засобів музичної виразності, це сила звучання в музиці.

Ведмедиця-Клоунеса. Можна я розкажу про динамічні відтінки?

Викладачка. Добре, Кльопо.

Ведмедиця-Клоунеса.

- *f* – («форте», з італійської мови *forte*) – голосно;
- *ff* – («фортисимо», з італійської мови *fortissimo*) – дуже голосно;
- *p* – («піано», з італійської мови *piano*) – тихо;
- *pp* – («піанісимо», з італійської мови *pianissimo*) – дуже тихо;
- *mf* – («меццо форте», з італійської мови *mezzo forte*) – не дуже голосно;
- *mp* – («меццо піано», з італійської мови *mezzo piano*) – не дуже тихо.

Якщо потрібно плавно перейти з *f* на *p*, використовується спеціальне позначення *diminuendo* («димінуендо») – поступово затихаючи. Або від *p* до *f* – використовується *crescendo* («крещендо») – поступово посилюючи гучність.

Учениця. Ой, як багато нових слів, ще й італійських!

Викладачка. Так, для тебе багато нових понять, але ми будемо постійно ними користуватися на наших уроках, тому дуже швидко їх з тобою вивчимо.

Давай сядемо за інструмент і зіграємо гаму *C-dur* з динамічними відтінками.

Учениця. Це як?

Ведмедиця-Клоунеса. Уяви, що ти розфарбовуєш музику в різні кольори. Музика звучить то тихо, то голосно, музичні звуки стають різноманітними, різнобарвними, як кольори веселки.

Викладачка. Вікторіє, Кльопа просить, щоб ти зіграла гаму *C-dur* на *ріано*, тобто тихо.

(Дівчинка виконує гаму *C-dur* (розхідну) на *ріано*.)

Викладачка. Молодець! А тепер зіграй гаму *C-dur* на *forte*, тобто голосно.

(Учениця виконує гаму *C-dur* (розхідну) на *forte*.)

Викладач. Молодець! Тільки коли граєш «форте», не піднімай і не напружуй плечі.

Учениця. Добре. Я зрозуміла: щоб грати тихо, треба натискати клавіші легенько. А голосно – натискати сильно.

Викладачка. Вірно. Ти розумничка! Слухай себе уважно під час виконання, слідкуй за руками та пальцями: п'ятий пальчик так і хоче «лягти» на клавішу. Давай повторимо ще раз і будемо намагатися виправляти помилки.

(Учениця грає ще декілька разів.)

Ведмедиця-Клоунеса. Вікторіє, а давай ти спробуєш на прикладі прямої гами *C-dur* виконати *crescendo* і *diminuendo*. Вгору – *crescendo*, вниз – *diminuendo*.

Учениця. Добре, спочатку спробую кожною рукою окремо.

(Учениця грає гаму *C-dur* (пряму) з динамічними відтінками кожною рукою окремо.)

Викладачка. Чудово, у тебе все вийшло!

Учениця. Так, я почула. Тепер спробую двома руками разом.

(Учениця грає гаму *C-dur* (пряму) з динамічними відтінками двома руками разом.)

Викладачка. Все вийшло відмінно. Тепер давай повторимо п'єсу М. Екштейна «Танець дєрвіша». Зіграй, будь ласка!

(Учениця виконує п'єсу М. Екштейна «Танець дєрвіша».)

Викладачка. Мені здається наша Кльопа засумувала. На тебе це не схоже, Кльопо. Де твій веселий настрій?

Ведмедиця-Клоунеса. Я очікувала почути жвавий яскравий танець, а він і не жвавий, і не яскравий. Я люблю музику, що передає безліч емоцій, динамічну й виразну.

Викладачка. Ми обов'язково прислухаємося до твоїх порад, будемо працювати над текстом і темпом. А просто зараз спробуємо додати музиці танцю динамічності, вивчимо динамічний план твору. Адже динамічні відтінки допомагають передавати характер музики, вони здатні викликати у слухача різноманітні асоціації.

(Ознайомлення з динамічними відтінками, що

вказані в нотному тексті. Виконання п'єси М. Екштейна «Танець дєрвіша» з динамічними відтінками.)

Викладачка. Бачу, Кльопа вже знов посміхається. Музика танцю ожила, засяяла різними відтінками. Хоча ще нам не все вдалося, головне, що Вікторія зрозуміла, як за допомогою динамічних відтінків можна зробити музику цікавішою, змістовною.

Учениця. Так. Я ще вдома потренуюся.

Викладачка. Давай розглянемо нотний текст «Етюд» C-dur К. Черні, який ти теж вчила вдома. Які позначки динамічних відтінків ти бачиш у тексті?

Учениця. *P* – *piano* – тихо, *mf* – *mezzo forte* – не дуже голосно.

Викладачка. Молодець, тепер пропоную тобі зіграти етюд, виконуючи динамічні відтінки.

(Учениця виконує «Етюд» C-dur К. Черні з динамічними відтінками.)

Викладачка. Чудово!

Ведмедиця-Клоунеса. Ой, я вже так втомилася! Ми вже і грали, і слухали музику, і крокували, і вивчили динамічні відтінки. Я хочу їсти!

Викладачка. Я не знала, що ти найбільше любиш, але знаю точно – піцу люблять всі. Тому я й замовила її.

Учениця. Супер! Я теж люблю піцу, особливо «Пепероні»: ми таку замовляли, як були сім'єю у піцерії.

Ведмедиця-Клоунеса. Ой, як я зголодніла! Певно з'їм цілу піцу сама!

(Викладачка відкриває з ученицею коробку з піцею.)

Учениця. Це не справжня піца!

Ведмедиця-Клоунеса. Ну ні, я таку піцу їсти не буду! Подивіться, це ж просто тісто, а де приправи?

Учениця. Має бути ще сир, ковбаса, гриби.

Ведмедиця-Клоунеса. Так, Вікторіє, ти права. Хіба це піца? Я хочу смачну піцу! Я хочу їсти!

Викладач. Кльопо, не хвилюйся, це ж музична піца. Її треба просто доробити: за допомогою фломастерів розмалювати приправи до піци (червоним кольором – *piano*, *pianissimo*, *mezzo piano*, жовтим – *forte*, *fortissimo*, *mezzo forte*, зеленим – *crescendo*, *diminuendo*), вирізати ці приправи ножицями та приклеїти їх на піцу.

Учениця. Ой, як цікаво, я люблю малювати!

Викладачка. Тоді розпочинаємо виконувати творче завдання, бо Кльопа вже не може дочекатися. Давайте будемо розмальовувати разом!

(Викладачка з ученицею розмальовують музичну піцу.)

Викладачка. Ось ми і впоралися. Яка чудова піца в нас вийшла! Кльопо, а ти як думаєш?

Ведмедиця-Клоунеса. На вигляд дуже яскрава, напевно й смачна.

Учениця. Кльопа нарешті поїсть.

Викладачка. Можеш пригощати Кльопу. А я хочу пояснити: ми до піци додали приправи – динамічні відтінки, вона стала смачною, яскравою на вигляд. Так і в музиці: якщо ми в музичний твір додаємо динамічні відтінки, то ніби розфарбовуємо його, він стає яскравим, цікавим, змістовним. Динамічні відтінки допомагають нам зобразити в музиці різні образи, природу, людину, тварин, якісь події.

Учениця. Зрозуміло. Нам з Кльопою смачно!

Ведмедиця-Клоунеса. Дякую, мені у вас так сподобалось!

Викладачка. Ми теж раді, Кльопо, нашій зустрічі. Ти така весела, стільки багато знаєш, з тобою дуже цікаво.

Ведмедиця-Клоунеса. А ще в мене є для вас подарунки.

Учениця. Ура! Я люблю подарунки!

Викладачка. І я теж люблю подарунки! Це ж так приємно їх отримувати!

Ведмедиця-Клоунеса. Насправді, мені було з вами досить комфортно та весело. Ти, Вікторіє, щира та життєрадісна дівчинка. Я хочу подарувати вам на згадку про мене «посмішку клоунеси». Щоб ви завжди були такі веселі, радісні. Хай у вас буде гарний настрій, незважаючи на проблеми чи негаразди. Будьте оптимістками і вірте тільки у найкраще!

Викладачка. Дякуємо, Кльопо! Ця посмішка буде нагадувати нам про таку цікаву зустріч з тобою і додавати приємних емоцій.

Ведмедиця-Клоунеса. Ви просто красунечки! Ще запрошую вас до цирку. Цирк – це завжди свято!

Викладачка. Спасибі тобі, Кльопо. Обов'язково, можливо на літніх канікулах? ми поїдемо у цирк. Правда, Вікторіє?

Учениця. Так, я попрошу маму поїхати у цирк.

Ведмедиця-Клоунеса. А ще, Вікторіє, я знаю, що у тебе на днях був день народження, хочу привітати тебе і подарувати нотний зошит, адже бачу, як тобі подобається займатися музикою, вивчати музичні твори, нотну грамоту.

Викладачка. Чудовий подарунок, Кльопо!

Учениця. Дякую! У мене є два нотних зошита, але вони маленькі.

Викладачка. Так швидко пролетів час нашого уроку, вже пора прощатися.

Ведмедиця-Клоунеса. І мені вже час, мене

чекають у цирку, завтра я знов вийду на арену і буду дарувати радість та посмішки глядачам.

Викладачка. Ще раз дякуємо тобі, Кльопо, за неймовірну зустріч. До нових зустрічей!

Учениця. Бувай, Кльопо! Зустрінемося у цирку!

Ведмедиця-Клоунеса. До побачення! На все добре! Алле-оп! (Викладачка перевертає декілька разів плюшевого ведмедика, імітуючи цирковий трюк.)

III. Завершальна частина

Викладачка. Сьогодні у нас був дуже цікавий та пізнавальний урок. Ми ознайомилися з музичними творами, що звучать під час циркових вистав та зображають цирк й циркових артистів, повторили поняття «марш», «ритм», «темп». Вивчили динамічні відтінки і спробували за допомогою них «розфарбовувати» музичні твори і навіть гами.

Учениця. Було дуже весело і цікаво.

Викладачка. Так, цей урок подарував нам не лише знання, а й позитивні емоції. Та наприкінці уроку, як завжди, **домашнє завдання:**

1. Грати гаму *C-dur* (розхідну) на *piano*, на *forte*.

2. Грати гаму *C-dur* (пряму) вгору, виконуючи *crescendo*, вниз – *diminuendo*.

3. Виконувати «Танець дєрвіша» М. Екштейна з динамічними відтінками. Більш впевнено знати текст напам'ять. Грати без зупинок.

4. Виконувати «Етюд» *C-dur* К. Черні з динамічними відтінками.

5. Обов'язково слухати себе під час гри. Слідкувати за руками. Звернути увагу на п'ятий палець, який іноді лінується і «лягає» на клавішу. Не піднімати плечі під час виконання *forte*.

До побачення! До нової зустрічі!

Учениця. До побачення!

Додаток

Матеріали до уроку

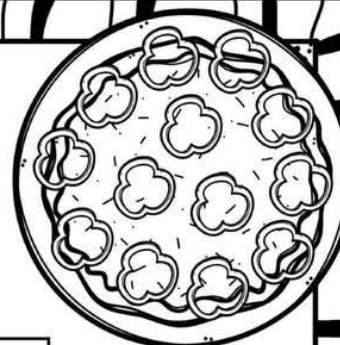

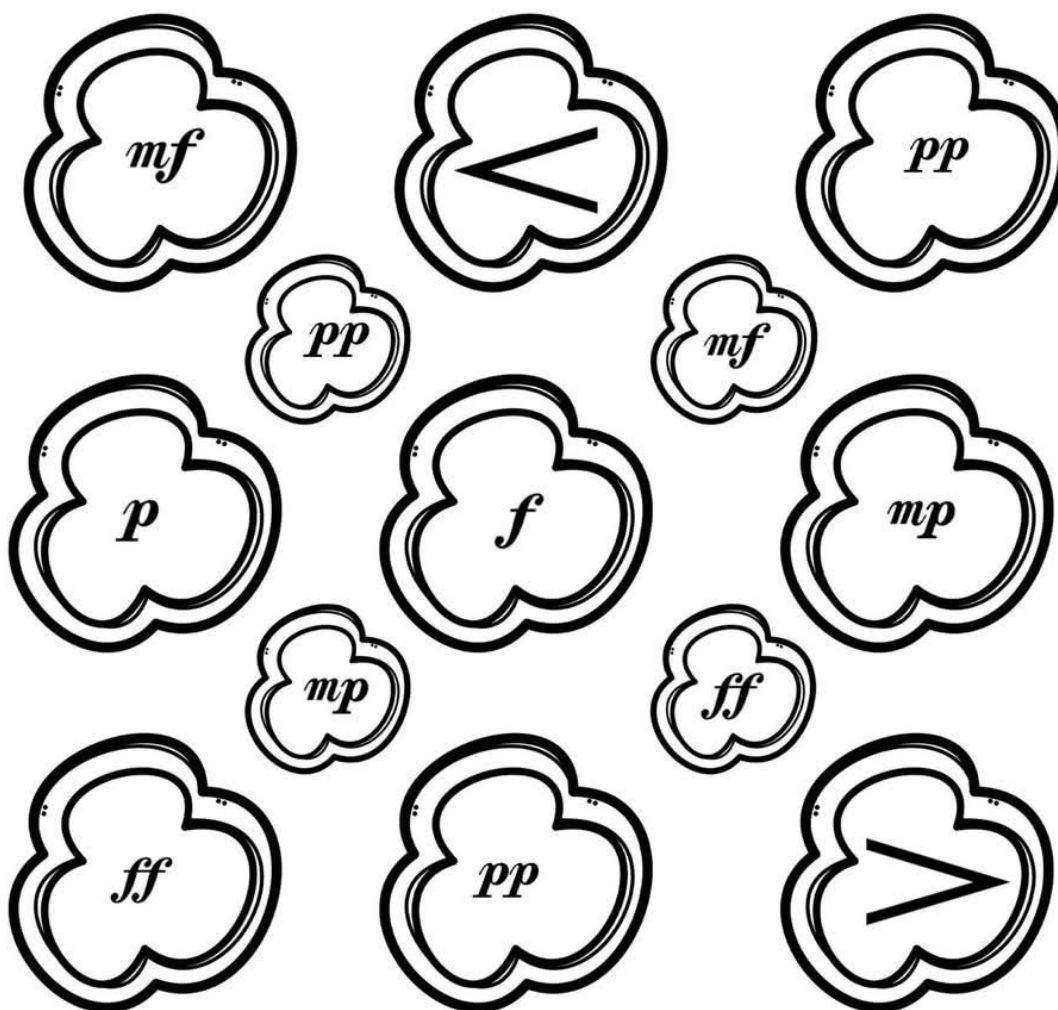
COLOR THE PEPPERS!

Name: _____

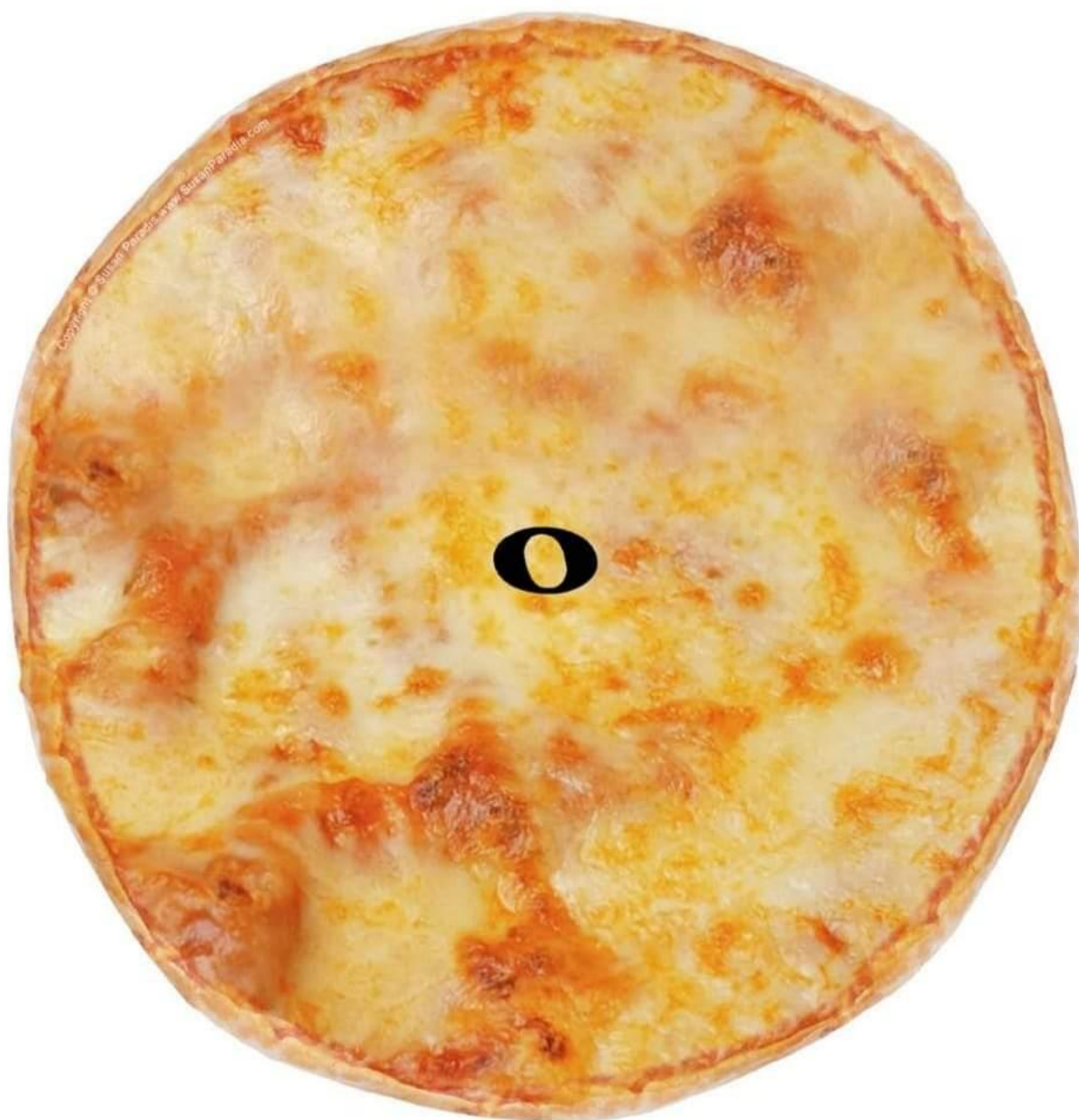
DIRECTIONS: Color the peppers using the color key below.

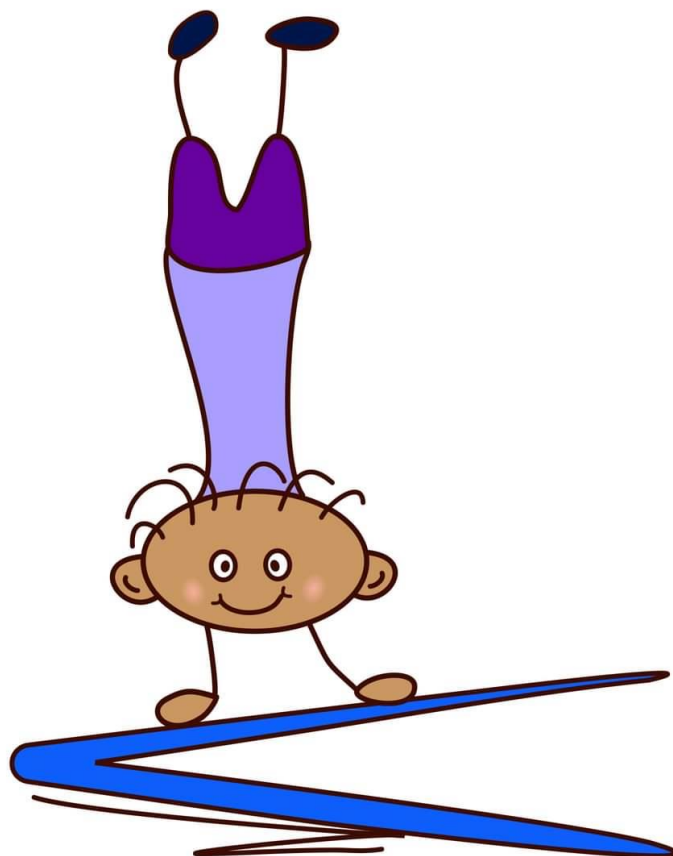

RED:	YELLOW:	GREEN:
Piano-type	Forte-type	Changing-type

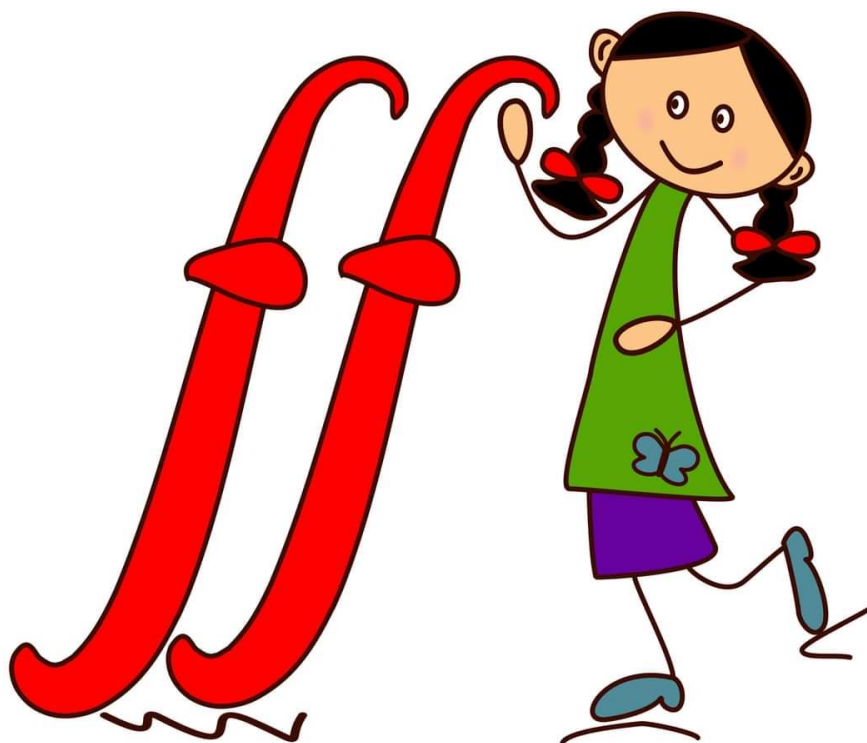
Copyright 2015 Music With Lana Bilec

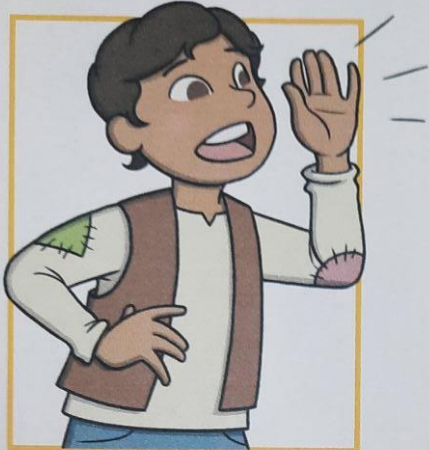

Dynamics

<	crescendo getting louder
<i>ff</i>	fortissimo very loud
<i>f</i>	forte loud
<i>mf</i>	mezzo forte medium loud
<i>mp</i>	mezzo piano medium quiet
<i>p</i>	piano quiet
<i>pp</i>	pianissimo very quiet
>	diminuendo getting quieter

Pochodová

rychleji

4

mf

3 5

2 5

2 4

1

V cirkuse

rychleji

5

mf

1

5

1

1

3

5

1

3

5

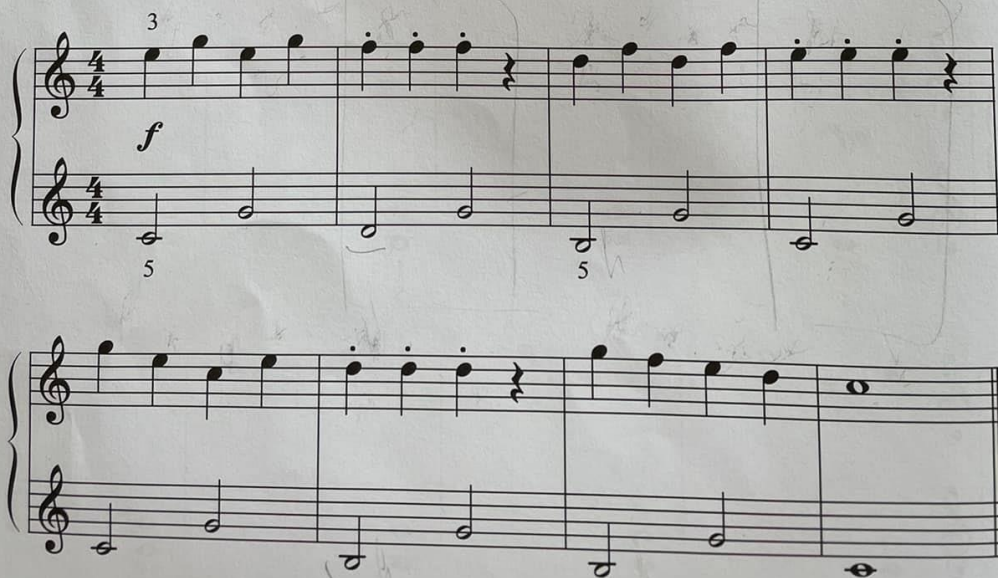
5

1

1

Клаун

Акробати

Handwritten musical score for the piece "Акробати" (Acrobats). The score is written for piano (mf) in 4/4 time. It consists of two systems of staves. The first system has a treble and bass staff. The second system also has a treble and bass staff. The music features various fingerings indicated by numbers 1 through 5 above or below the notes. The piece concludes with a double bar line.

Cestovatel

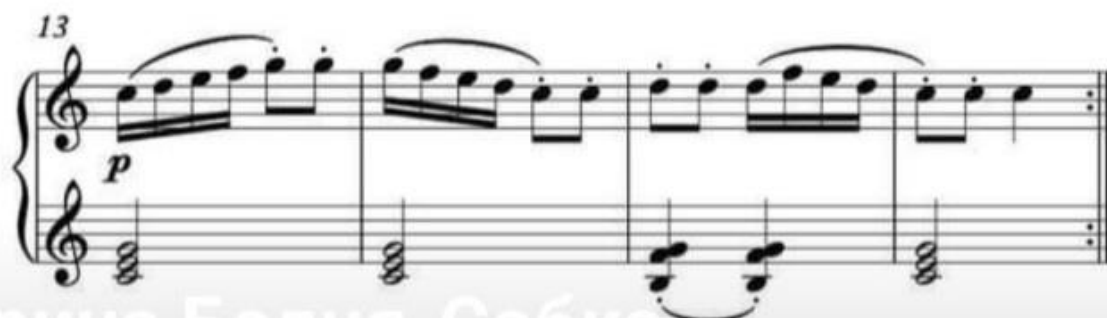
Handwritten musical score for the piece "Cestovatel" (Traveler). The score is written for piano (f) in 4/4 time. It consists of two systems of staves. The first system has a treble and bass staff. The second system also has a treble and bass staff. The music features various fingerings indicated by numbers 1 through 5 above or below the notes. The piece concludes with a double bar line.

No. 2

Czerny
Op. 777, No. 2

Allegretto.

DERVİŞİN DANSI

M. ECKSTEIN

Allegro

The image displays a page from a musical score for 'The Swan' by Camille Saint-Saëns. The score is written for piano (p) and celesta (8va). The tempo is marked 'Allegro'. The key signature is B-flat major (two flats). The score is divided into four systems, each with a grand staff (treble and bass clefs). The piano part features a melodic line in the right hand and a supporting bass line in the left hand. The celesta part is indicated by a dashed line and an '8va' marking, suggesting it plays an octave higher than the piano's right hand. The score includes various musical notations such as notes, rests, slurs, and fingerings. The piano part begins with a forte (f) dynamic, while the celesta part enters with a piano (p) dynamic. The score concludes with a final cadence in the piano part.

Notada oktav, 8 rakamıyla gösterilmektedir. Bir veya birden çok notanın üstüne bu rakam konulup, önünde yatay, düz ya da tırtıllı süre çizgisi (8.....) bulunursa, o notaların yazılı yerlerinden bir sekizli (oktav) inceden çalınacağını belirtir. Ayrıca **8 va** olarak da yazılabilir. Şayet **8 va bassa** olarak yazılmış veya aynı işaret (8.....) notaların altına konulmuş ise bu durumda söz konusu notalar, bir oktav kalından çalınacak demektir.

$\frac{2}{2}$ ’lik ölçü iki vuruşludur. “Sebare” veya “Alla Breve” olarak da söylenir. $\frac{2}{2}$ veya C gibi yazılabilir. Bu parçayı önce $\frac{4}{4}$ ’lük imiş gibi çalışıp, daha sonra her ikiliğe bir vurarak çalınız.

СМАГЛЮК Лариса Миколаївна
Дитяча музична школа № 11, м. Харків

Сценарій уроку 1

Вікова категорія учнів: 7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: *«Ведмедик-Митець – надійний друг та помічник у вихованні в учня творчого ставлення до роботи».*

Мета уроку:

- навчальна:* формування вміння більш впевнено володіти ігровими рухами під час виконання штрихів *non legato* та *legato* у вправах та п'єсах, орієнтуватися у нотному тексті та на клавіатурі на основі теоретичних знань;

- розвивальна:* розвиток мелодійного, гармонійного, інтонаційного слуху, а також музичного мислення, пам'яті, уваги, кмітливості;

- виховна:* за допомогою Ведмедика-Митця навчатися краще справлятися зі своїми емоціями, бути більш врівноваженою; розширити музичний кругозір через оновлення педагогічного репертуару, основу якого становить українська народна музика.

Завдання: засвоєння теоретичних знань, початкових вмінь та навичок гри на фортепіано за допомогою Ведмедика-Митця, що зробить процес навчання більш цікавим та захопливим.

Тип уроку: узагальнення та закріплення теоретичних знань, застосування їх на практиці; удосконалення творчих умінь і навичок.

Методи:

- словесний:* пояснення, бесіда, розповідь;

- практичний:* робота на інструменті (виконання вправ, п'єс та ансамблів);

- наочно-слуховий:* показ, спостереження, демонстрування піаністичних прийомів;

- аналітичний:* порівняння та узагальнення;

- емоційного впливу:* підбір асоціацій, асоціативних рядів, образів, художніх вражень, ігор.

Очікуваний результат: більш якісне виконання ученицею завдань з опанування гри на фортепіано; розвиток її впевненості в собі та допитливості.

Матеріали та обладнання: фортепіано, ноти, іграшки Ведмедик та Песик, кольорові картинки із зображенням різних тваринок.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Повідомлення теми, мети і завдань уроку

Викладачка. Я хочу познайомити тебе з Ведмедиком та його другом – Песиком. Я їх зустріла біля дверей школи, коли йшла до тебе на урок. Ведмедик прогулювався із Песиком, нікуди не поспішав, а оскільки він дуже спостережливий та допитливий, то його увагу пригорнула вивіска на будівлі з незвично оформленим ганком (нотний стан з нотними знаками, скрипковий ключ). І він вирішив дізнатися, що ж то за будиночок. Я саме піднялась по сходах ганку, тут ми і познайомилися. Допитливий Ведмедик почав ставити мені дуже багато запитань, а в мене було дуже мало часу, бо я поспішала до тебе на урок. Тому я запропонувала Ведмедикові бути присутнім на нашому уроці, самому все побачити і самому

в усьому розібратися. Ведмедик і його другові така пропозиція дуже сподобалася, і ось вони тут!

Я дуже сподіваюся, що ми всі гарно потоваришуємо і проведемо наш урок у доброму гуморі та з максимальною користю для кожного з нас!

II. Основна частина

Викладачка. Щоб Ведмедика чомусь навчити, ми розпочнемо з того, що ти вже добре знаєш, бо саме ти будеш навчати. Ти згодна?

Учениця. Так!

Викладачка. По-перше, ми запропонуємо Ведмедикі вивчити назви нот. Ми попросимо тебе, як досвідчену ученицю, спочатку проговорити назви нот вголос, щоб Ведмедик їх запам'ятав. Будь ласка! (*Учениця голосно проговорює назви нот.*)

А тепер зіграй мелодію-гаму кожним пальцем окремо (аплікатура – на твій розсуд), штрихом *non legato*, у зручному для Ведмедика регістрі. Ти обрала клавіші великої октави та ліву руку для виконання. А ми всі разом – ти, Ведмедик і я (Песик – за його бажанням), співатимемо назви нот. Починаємо?

Учениця. Так!

(*По завершенню вправи, учениця звернула увагу на те, що маленькому Песикі було дуже незручно співати такі низькі ноти. Спочатку він спробував, але потім замовк і навіть засумував. Щоб його підтримати та розрадити, учениця запропонувала йому проспівати ті самі ноти у більш зручному регістрі. Вона обрала клавіші другої октави та праву руку для виконання. Песик радо долучився до виконання цього завдання, адже назви нот він також запам'ятав, а головне – йому було дуже зручно співати в запропонованому дівчинкою регістрі.*)

Так за допомогою учениці Ведмедик та Песик вивчили назви нот та навчилися їх співати. А дівчинка старанно попрацювала над вправою на виконання штриха *non legato* кожною рукою окремо.)

Викладачка. Як ти вважаєш, Ведмедикові та Песику сподобалося співати та вивчати назви нот?

Учениця. Так, у них це гарно вийшло.

Викладачка. Я також вважаю, що вони легко впоралися з цим завданням. Але я б хотіла запропонувати їм трішки відпочити перед наступним випробовуванням, а тобі їх трішки повеселити: проспівати пісеньку про їхнього друга Їжачка та зіграти її на фортепіано.

(Вправа на опанування штриха legato на двох клавішах. Виконується кожною рукою окремо, зі словами: «Їжачок ходив у ліс, він грибочків нам приніс!».)

Викладачка. Ведмедику та Песику дуже сподобалися слова цієї пісеньки. Вони навіть намагалися тихесенько її підспівувати. Ти теж це помітила?

Учениця. Так.

Викладачка. Ну що, друзі, ви готові пограти далі?

Ведмедик, Песик. Так, так!

Викладачка. Ми пропонуємо вам познайомитися з музичними відстанями – інтервалами. Звісно, першим інтервалом буде прима! Спочатку Аріана заграє і заспіває пісеньку, побудовану на цьому інтервалі, кожною рукою окремо, а потім Ведмедик, за допомогою Аріани, також спробує її зіграти та проспівати. Але оскільки ні Ведмедик, ні Песик про існування музичних відстаней – інтервалів ніколи нічого не чули, ми знову звернемося до Аріани, щоб вона спочатку розповіла друзям все, що вона вже знає з цього питання. Ти згодна розповісти Ведмедикові та Песику все, що тобі вже відомо про інтервали?

Учениця. Так, звісно! *(Розповідає про інтервали згідно з програмними вимогами, потім програє кожен пісеньку спочатку сама, а потім – разом з Ведмедиком.)*

Викладачка. Так ми з Аріаною і Ведмедиком повторили і програли всі пісеньки, що маємо в роботі, на інтервалах від прими до квінти. А пісеньки, що побудовані на терції та кварті, наші нові друзі мали можливість прослухати і в сольному, і в ансамблевому виконанні.

(Перелік пісень для роботи по закріпленню інтервалів:

- дитячі промовки «Дощик летіть», «Літо» – прима;
- дитячі пісеньки «Реп'яшок», «Годинник» – секунда;
- дитяча промовка «Зайчик», укр. нар. пісня «Ой, дзвони дзвонять» – терція;
- А. Філіпенко «Курчата», Я. Степовий «Бім-бом» – кварта;
- дитяча пісенька «Світить сонечко», укр. нар. пісня «Бігли коні» – квінта.)

Викладачка. А тепер я пропоную нашим новим друзям знову трішки відпочити, а Аріані – продовжити розучувати нову п'єсу «Ой, лопнув обруч», яку ми взяли до роботи нещодавно.

(Песик одразу ж згорнувся в клубочок і солодко засопів. А от Ведмедик відмовився від відпочинку, сказавши, що зовсім не заморився й з великим задоволенням хотів би подивитися, як Аріана буде працювати над новою п'єсою. Дівчинка децю засумнівалася, чи не занадто складною виявиться для неї нова мелодія, але Ведмедик запевнив її, що маючи таку гарну теоретичну підготовку, їй зовсім не варто сумніватися, тим більше, що він готовий допомагати, і не тільки сьогодні. Йому дуже сподобалося отримувати нові, саме музичні, знання, тому він налаштований ще приходити на уроки до Аріани, щоб підтримувати її та допомагати опановувати нові п'єси, навчатися самому, а також просити дівчинку допомагати йому розібратися у тих питаннях, які йому поки ще не дуже зрозумілі. Звісно, якщо Аріана не буде проти. Учениці також дуже сподобалося спілкуватися із Ведмедиком, тому вона відповіла, що вона не буде проти.)

Отже, за підтримки Ведмедика ми добре попрацювали над п'єсою «Ой, лопнув обруч»: розібралися з її будовою, повторили назви нот та їхні тривалості, проаналізували рух мелодії та зручну аплікатуру для її виконання, та вивчили напам'ять половину п'єси правою рукою.)

Викладачка. Наприкінці уроку пропоную всім присутнім разом проспівати пісню А. Філіпенка на слова Г. Бойка «На місточку». *(Всі знову із задоволенням погодились. Песика розбудили радісні гукання веселої кампанії. Трішки перепочивши, він набрався нових сил і також, разом з усіма, почав співати веселу пісню.)*

III. Завершальна частина

Оцінювання роботи учениці. Підбиття підсумків

Організована за допомогою Ведмедика-Митця та його друга Песика робота на уроці дійсно зробила процес навчання більш цікавим та захоплюючим. Створена за допомогою іграшок казково-ігрова атмосфера сприяла створенню емоційно піднесеного настрою в учениці. Під час уроку вона була активною, із задоволенням виконувала всі завдання. Особливо їй сподобалося виконувати роль викладача. Більш довірливо, ніж до слів викладача, вона віднеслася до підтримуючих слів Ведмедика, коли той розвіяв сумніви учениці щодо перебільшення нею складності нової п'єси та визвався допомагати долати їй будь-які складнощі.

Сценарій уроку 2

Вікова категорія учнів: 7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: «Ведмедики-Митці – надійні помічники в організації цікавого освітнього процесу».

Мета уроку:

• *навчальна:*

набуття навичок більш впевненого володіння ігровими рухами під час виконання штрихів *non legato* та *legato* у вправах та п'єсах, уміння вільно орієнтуватися на клавіатурі;

формування вміння орієнтуватися в нотному тексті та на клавіатурі на основі теоретичних знань;

• *розвивальна:*

розвиток музичного мислення, пам'яті, уваги, кмітливості, фантазії, творчої уяви;

• *виховна:*

– набуття вміння краще справлятися зі своїми емоціями, бути більш впевненими та врівноваженими;

– виховання творчого ставлення до роботи, самостійності суджень, особистої активності.

Завдання:

• зробити процес навчання більш цікавим та захопливим за допомогою Ведмедиків-Митців;

• показати роботу щодо осмислення ученицею теоретичних знань, закріплення їх на практиці;

• показати самостійне виконання ученицею завдань під контролем та за допомогою викладача;

• показати заключний етап роботи над твором – його концертне виконання.

Методи: *словесний:* пояснення, бесіда, розповідь; *практичний:* робота на інструменті: виконання вправ, п'єс та ансамблів; *наочно-слуховий:* показ, спостереження, демонстрування піаністичних прийомів викладачем; *аналітичний:* порівняння та узагальнення; *емоційного впливу:* підбір асоціацій, асоціативних рядів, образів, художніх вражень, ігор.

Тип уроку: закріплення теоретичних знань, застосування їх на практиці; удосконалення ігрових умінь і навичок.

Очікуваний результат: за підтримки Ведмедиків-Митців впевненість у собі в учениці стане більшою, розвинеться допитливість; вона надихнеться на більш якісне виконання завдань з опанування гри на фортепіано.

Обладнання: фортепіано, ноти, м'які іграшки – Ведмедик-Музикант, Песик, Ведмедик-Поетеса; кольорові картинки із зображенням різних тварин.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Повідомлення теми, мети і завдань уроку

Викладачка. З того дня, як учениця познайомилася з Ведмедиком-Митцем та його другом Песиком, нові друзі не пропустили жодного уроку.

Ведмедикові дуже сподобалося навчатися музиці, отримувати нові знання, підтримувати дівчинку, коли вона була невпевненою або засмучувалась, а також самому грати на фортепіано.

А от сьогодні Ведмедик-Митець вирішив зробити учениці сюрприз. По-перше, він пошив собі нове вбрання із головним музичним символом, щоб підкреслити свою причетність до світу Музики, а по-друге, – запросив на урок свою давню подругу – Ведмедицю-Поетеса. Ведмедик-Митець був впевнений на сто відсотків, що і його нове вбрання, і Ведмедиця-Поетеса справлять на ученицю неабияке враження. Крім того, учениця та Ведмедиця-Поетеса добре потоваришують.

Отже, Аріано, зустрічай Ведмедика-Музиканта та його друзів!

II. Основна частина

Викладачка. Щоб нова подружка Ведмедиці-Поетеса одразу ж занурилася у творчу атмосферу уроку, я пропоную розпочати його з катання на роliках! (*«На роliках» – таку назву має вправа на розвиток навичок гри артикуляційного прийому legato (коротка ліга).*)

Ти вже майже опанувала техніку виконання цієї вправи, а тепер покажи друзям, як ти вмієш це робити.

Учениця. Так! (*Грає вправу. Викладачка по ходу виконання вправи корегує ігрові рухи учениці.*)

Викладачка. Ти помітила, як Ведмедик-Музикант, Песик та Ведмедиця-Поетеса уважно спостерігали за тим, як ти виконуєш цю вправу? Мені здалося, їм дуже сподобалися і назва вправи, і те, як ти її виконала.

Учениця. Так!

Ведмедиця-Поетеса. Виконання Аріаною цієї вправи надихнуло мене на створення вірша-експромта, який я неодмінно хочу прочитати для всіх! (*Усі присутні радо погодилися із цією пропозицією.*)

Ролики, ролики, ролики, ролики,
Хочуть їх мати Ведмеді й Кролики,
Слоники, Мавпочки і Їжачки,
Білочки, Песики і Хом'ячки!

(*Такий веселий віршик про ролики всім дуже сподобався! Ведмедик-Музикант, Песик та Аріана подарували Ведмедиці-Поетесі свої оплески, а Аріана, отримавши від віршика порцію натхнення, із задоволенням виконала вправу «На роliках» ще раз.*)

Так за допомогою Ведмедиці-Поетеси учениця більш плідно змогла попрацювати над закріпленням навичок гри артикуляційного штриха legato.)

Викладачка. Після такого вдалого початку уроку я пропоную всім за допомогою Аріани продовжити вивчати ноти басового ключа, які розташовані у малій октаві. Попросимо Аріану, спираючись на схему-підказку, розповісти все, що вона знає про них на сьогодні. Ти згодна?

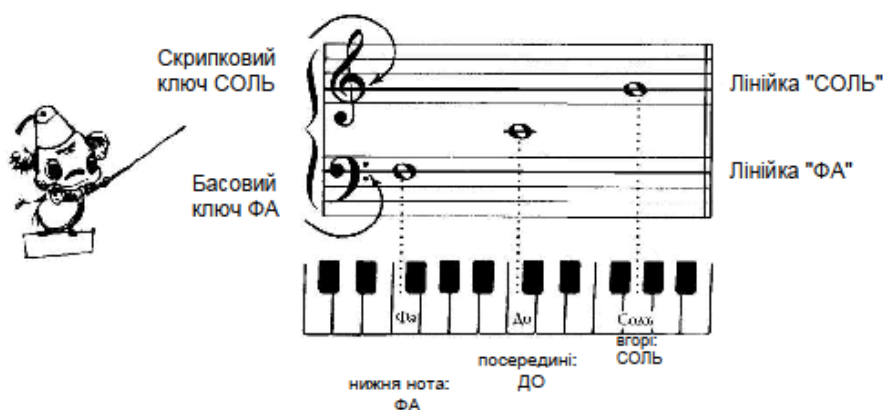
Учениця. Так!

(За схемою-підказкою учениця розповідає теоретичні відомості про два ключа (скрипковий і басовий), про два нотних стани (для кожної руки), про те, де розташовані і які назви мають ноти малої октави у басовому ключі).

ТЕМА 1

Ознайомся: 1. Де пишуться ноти ФА, ДО та СОЛЬ

СОЛЬ і ДО

f - "Форте" -
це означає "голосно"

ФА і ДО

†

(Ведмедик-Музикант, Песик та Ведмедиця-Поетеса уважно прослухали цю інформацію. Вони похвалили ученицю за її пояснення, а Ведмедиця-Поетеса – за те, наскільки добре вона володіє теоретичними знаннями та наскільки доступно для розуміння інших вона може їх розповісти.)

Викладачка. Ведмедиця-Поетеса дуже творчо відноситься до всього, що бачить та чує, тому розповідь Аріани надихнула її на створення нового вірша. Ось послушайте!

Ведмедиця-Поетеса.

Рядок у п'ять лінійок, як пальці на руці,
І на кожній лінії написані значки.
На початку рядка стоїть знак загадковий,
Музиканти всі знають, що це є ключ Скрипковий.
Нижче на лінієчках ще один знак розмістився,
На нижньому нотному стані Басовий ключ оселився!
Нотний стан він відкриває і з Ведмедиком співає.
Порівняйте: ключ Скрипковий із Пташками дружбу знає.

(Усі присутні знову з радістю подарували Ведмедиці-Поетесі свої гучні оплески.)

Так за допомогою учениці всі друзі познайомилися з двома важливими у музиці знаками – Скрипковим та Басовим ключами, а вірші Ведмедиці-Поетеси посприяли закріпленню цього матеріалу.)

Викладачка. Тепер пропоную застосувати всі теоретичні відомості на практиці. Я підготувала нову, до цього часу невідому п'єсу Джона Джорджа «Урок танцю». Ця п'єса невелика за розміром, її будова являє собою восьмитактовий період. Але в ній присутній увесь той багаж знань, яким ти володієш на сьогодні. На мою думку, проаналізувавши цю мелодію, легко зможеш відтворити її на фортепіано. Згодна спробувати?

Учениця. Так! *(За допомогою викладача учениця аналізує мелодію та виконує її на фортепіано.)*

Викладачка. Ти добре впоралася із цим завданням! А оскільки в п'єсі мелодія проходить у лівій руці, п'єса має назву «Урок танцю», поряд із п'єсою є картинка, на якій зображено двох Ведмедиків, які танцюють, – я пропоную тобі зіграти цю мелодію ще раз і запросити наших друзів Ведмедика-Музиканта та Ведмедицю-Поетесу потанцювати під твій супровід. Всі згодні?

Учениця. Так! *(Учениця запрошує Ведмедиків до танцю і виконує п'єсу «Урок танцю» ще раз.)*

(Під час виконання п'єси навіть Песику не було сумно. Його хвостик кумедно крутився, а свій погляд він переводив то на Ведмедиків, які танцювали, то на Аріану, яка супроводжувала їхній танець грою на фортепіано. По закінченні цього дійства всі знову весело заплодували один одному.)

Так учениця легко впоралася із завданням з читання нот з листа та за допомогою ведмедиків, із задоволенням зіграла цю п'єсу двічі.)

Викладачка. Хочу тобі нагадати, що у нас у роботі є ще одна танцювальна мелодія. Це жартівлива українська народна пісня «Ой лопнув обруч». І хоча ти не так давно почала працювати над нею, я пропоную тобі повторити цю мелодію спочатку самостійно, а потім, оскільки вона має танцювальний характер, запросити до танцю під твій супровід усіх друзів. Ти згодна?

Учениця. Так! (Аріана виконує українську народну пісню «Ой лопнув обруч»).

(У процесі повторення цієї мелодії виявилося, що першу її половину учениця грає обома руками достатньо впевнено, а от для виконання її другої половини впевненості поки що не вистачає. Стало зрозумілим, що дівчинці ще потрібен деякий час, щоб її довести.)

Усі друзі децю засмутилися, але ненадовго. Адже Ведмедик-Музикант, який завжди готовий підтримати кожного із своїх друзів та прийти їм на допомогу у будь-яких життєвих ситуаціях, тому як невпинний шукач ідей для творчості, запропонував Аріані зіграти як акомпанемент для спільного танцю тільки першу половину мелодії, яку вона вже добре вивчила.)

Ведмедик-Музикант. Відвідуючи всі уроки музики і вивчаючи разом з тобою музичну грамоту, я помітив, що кожна з двох частин української народної пісні «Ой лопнув обруч» закінчується знаком репризи, тобто кожна частина цієї пісні має повторитися двічі. А це вже буде не зовсім коротка мелодія, тож я вважаю, що веселий танок можна спробувати затанцювати і під неї.

(Думка Ведмедика-Музиканта була такою переконливою, що всі присутні радісно погодилися. Ведмедик-Музикант, Ведмедиця-Поетеса і Песик створили невеличке коло, взявши одне одного за лапки, і почали танцювати під звуки мелодії, яку учениця почала грати на фортепіано. Коли дівчинка закінчила грати, танок друзів також закінчився. Вони весело вклонилися один одному та вже традиційно заплодували на знак подяки.)

Учениця. Мені сподобалося грати мелодію і спостерігати за тим, як весело ви танцюєте під мій супровід. Мені хотілося б ще раз все це повторити! Ви не проти?

(Ведмедик-Музикант, Ведмедиця-Поетеса і Песик в один голос вигукнули, що звісно вони не проти, і затанцювали разом під музичний супровід учениці ще раз.)

Коли пісня-танець закінчилася, всі учасники знову поаплодували одне одному, а Ведмедиця-Поетеса, на хвилі загального піднесеного настрою, подарувала друзям свій новий віршик.)

Ведмедик-Поетеса.

Якщо друг у тебе є,
Життя радісним стає!
Разом можна все робити,
Тож без друга не прожити!

(Так доброзичлива підтримка Ведмедика-Музиканта не дозволила учениці розгубитися у ситуації, що склалася, і сприяла закінченню певного етапу уроку у творчій атмосфері й доброму гуморі.)

Викладачка. Друзі, тепер я пропоную вам трішки відпочити й послухати п'єсу, яку Аріана підготувала до залікового заходу, який нещодавно відбувся у нашій школі. Це п'єса українського композитора Анатолія Філіпенка «Курчата». Ми виконаємо її разом з Аріаною у фортепіанному дуеті. Всі згодні?

(Аріана, Ведмедик-Музикант, Ведмедиця-Поетеса і Песик знову одногolosно погодилися, після чого друзі зайняли у класі зручні для себе місця, а учениця з викладачем виконали п'єсу «Курчата» у чотири руки. Виконання п'єси виявилось вдалим, тому по її завершенні друзі вже традиційно порадували дівчинку своїми оплесками.)

Викладачка. Ну що ж, любі мої Аріано, Ведмедики та Песик, маю вам сказати, що наш урок добігає свого кінця. Але мені хотілося б запропонувати ще всім вам проспівати разом пісню вже відомого вам композитора Анатолія Філіпенка на слова Тетяни Волгіної «По малину в сад підемо».

Звісно, цю пісню я обрала не просто так. Відомо, що всі Ведмедики дуже люблять ласувати лісовими ягодами, серед яких є і малина. Тож сподіваюся, що виконуючи цю пісню, ми всі отримаємо насолоду. Хтось – саме від її красивої мелодії та колективного співу, а хтось – й від приємних спогадів про цю смачну ягоду!

(Колективне виконання пісні додало ще трішки радісних емоцій друзям – її виконавцям, тому на цьому урок можна було б і закінчити.)

Але не дарма ж на уроці була присутня Ведмедиця-Поетеса! Вона була дуже вдячна Ведмедикові-Музиканту, який запросив її на урок до музичної школи, познайомив з чудовою дівчинкою – Аріаною, яка прочинила для неї двері до такого цікавого світу Музики, подарувала багато позитивних емоцій та натхнення. І зараз, після спільного виконання пісні, емоції Ведмедиці-Поетеси знову перетворилися на вірші.)

Ведмедиця-Поетеса.

Музика, як казка, музика – жива.

І не треба серцю будь-які слова.

Музика, як сонце, гріє нам серця,

У музиці – найвищі ніжні почуття.

І чого не зможеш словом досягти,

В музиці розкажеш щиру правду ти!

III. Завершальна частина

Оцінювання роботи учениці. Підбиття підсумків

Створена на уроці ігрова атмосфера за допомогою м'яких іграшок в образі Ведмедика-Музиканта, Песика та Ведмедиці-Поетеси мала гарний вплив на його проведення. Присутність іграшок, спілкування з ними, вигадкування різних ситуацій, в яких іграшки брали безпосередню участь, зробили урок цікавим та захопливим. Учениця більш зацікавлено та старанно виконувала вправи та п'єси, розповідала правила, співала пісню, почувалася більш впевнено. Адже вона не просто розповідала правила, вона пояснювала своїм друзям музичну грамоту! Вона не просто грала вправи та п'єси, не просто сама співала пісню, вона брала участь у колективній творчості, у колективному музикуванні! Окреме місце на уроці по праву належить Ведмедиці-Поетесі. Її тендітний образ та чудові вірші додали певної родзинки і до матеріалу, що вивчався, і до створення загального радісного настрою.

ХАРЧЕНКО Вероніка Юріївна
Дитяча музична школа № 11,
Харківська обл.

Сценарій уроку

Вікова категорія учнів: 12–14 років.

Підрівень мистецької освіти: 2-й рік навчання середнього (базового) підрівня початкового мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Хор».

Тема: «Жанри хорової музики».

Мета уроку:

- ознайомлення з основними жанрами хорової музики;
- формування навичок розпізнавання жанрових особливостей хорових творів і художнього виконання творів різних жанрів;
- розширення музичного кругозору учнів; прищеплення інтересу та поваги до національної та світової хорової спадщини.

Тип уроку: комбінований.

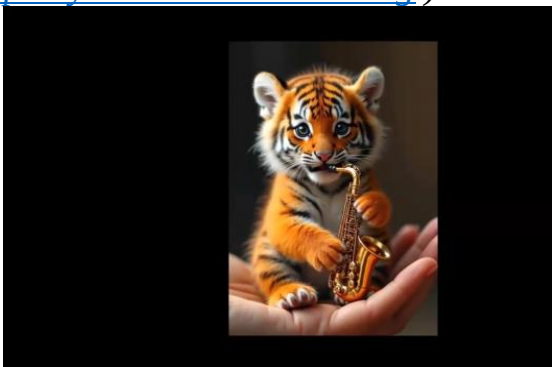
Хід уроку

I. Вступна частина

Вступне слово. Налаштування учнів на творчий процес за допомогою перегляду відео, яке створено за допомогою нейромережі

Викладач. Вже традиційно у проєкті з ведмедиками ми починаємо з відео музикантів-тварин, яких оживила нейромережа. (Перегляд коротких відео за посиланнями:

<https://youtube.com/shorts/fsTs5bBBchs?feature=share>,
<https://youtu.be/Aak6beL067q>.)

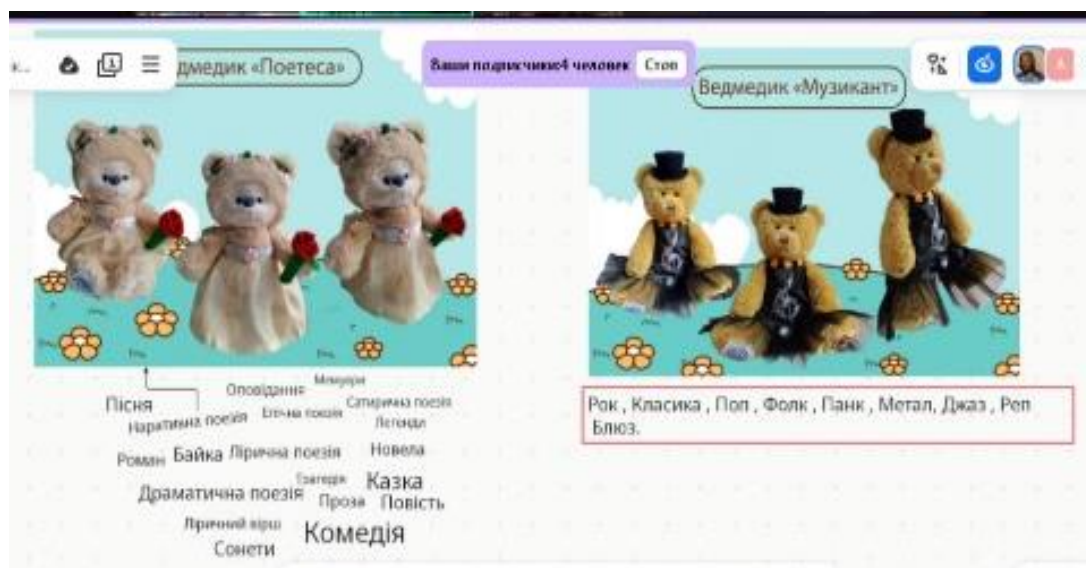

Викладач. Сьогодні до нас завітали Ведмедики-Митці. Ведмедик-Музикант, Ведмедиця-Поетеса. (Знайомство з образами ведмедиків.)

Викладач. Пропоную попрацювати в двох групах (сесійних залах Зум-конференції). Перша група визначає жанри, у яких може працювати Поетеса, друга – жанри, в яких працює Музикант.

Результат роботи двох груп над завданням

Викладач. На Зум-дошці ми поєднуємо двох ведмедиків і визначаємо, що саме можуть створити ці два митці разом.

II. Основна частина

Теоретичний матеріал з нової теми

Жанри хорової музики: хорова пісня, хорова обробка, хорова мініатюра, хор крупної форми, кантата, ораторія. (Розповідь викладача з показом презентації.)

Викладач. *Хорова музика* — це вид вокальної музики, призначеної для виконання хоровим колективом. Хорові твори можуть виконуватись акапельно або з інструментальним супроводом.

Хор поділяється на **типи залежно від складу**: дитячий; жіночий; чоловічий; мішаний (жінки + чоловіки).

Хорова творчість має свої **хорові жанри**. Давайте познайомимось з найпоширенішими:

• **Хорова пісня** — це пісня, яка написана для хорового виконання й відрізняється нескладною формою (переважно куплетною) та простотою музично-виразових засобів (наприклад, «Ой у лузі червона калина» — гімн Українських січових стрільців, аранжування В. Маруніча, виконує Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. Майбороди: <https://surl.li/hrtcrv>).

• **Хорова обробка народної пісні** — це обробка народної пісні для хорового концертного виконання. Хорова обробка має кілька типів:

простий тип — куплетно-варіаційна форма зі збереженням мелодії й жанру пісні (наприклад, українська народна пісня «Щедрик» в обробці М. Леонтовича, виконує Державний заслужений академічний український народний хор імені Г. Г. Верьовки: <https://youtu.be/TPhDRMr6ttM?feature=shared>);

розгорнутий тип — за незмінної мелодії яскраво виражений авторський стиль (наприклад, українська народна пісня «Закувала зозуленька» в обробці Г. Цицалюка, виконує Народний художній колектив хор «Весняні голоси»: <https://salo.li/b4c8187>);

вільний тип — зміна жанру, мелодії тощо (наприклад, українська народна пісня «Щедрик» в обробці В. Мужчіля, виконує Академічний хор ім. В. Палкіна Харківської обласної філармонії: <https://salo.li/25BBcfe>).

• **Хорова мініатюра** — найбільш розповсюджений жанр, для якого характерним є багатство та різноманітність форм і засобів музичної виразності. Основний зміст — лірика, передача почуттів і настроїв, пейзажні замальовки (наприклад, «Журавлі» слова Б. Лепкого, музика Л. Лепкого, виконує Київський Муніципальний камерний хор «Хрещатик»: <https://salo.li/0E6Cb27>).

• **Хор крупної форми**. Для цього жанру характерним є використання складних музичних форм (три-, чорити-, п'ятичастинних, рондо, сонатної) та поліфонії. Основний зміст — філософські роздуми, драматичні події, лірико-епічні розповіді (наприклад, Дмитро Бортнянський. Концерт № 15 «Приїдіте, воспоім людіє». Виконує Національна заслужена академічна капела України «Думка»: <https://salo.li/632DA3C>).

• **Кантата** — це концертний твір із кількох частин для солістів, хору й оркестру зі слабо вираженим сюжетом. Має урочистий або розповідний

характер (наприклад, вірші Т. Шевченка, музика Л. Ревуцького. Кантата-поема «Хустина» для оркестру, хору та солістів. Виконують: Симфонічний оркестр Чернігівського музичного коледжу та зведений хор Чернігівського музичного коледжу і Академічного камерного хору ім. Д. Бортнянського Чернігівського обласного філармонійного центру: <https://salo.li/fA47D79>).

• **Ораторія** – це великий музичний твір для солістів, хору та оркестру, призначений для концертного виконання. Вона має драматичний сюжет, але на відміну від опери, в ній відсутні сценічні дії та декорації. Ораторія виникла приблизно у той самий час, що й опера та кантата, і має певні схожі риси з ними, але відрізняється більшими розмірами та більш розгорнутим сюжетом.

Класичні зразки ораторії були написані на античні та біблійні сюжети. У XIX ст. ораторія набуває ліричних рис, а у XX ст. зближується з оперою (наприклад, Г. Ф. Гендель. «Алилуйя» з ораторії «Месія»). Виконують Національний камерний ансамбль «Київські солісти», Хорова капела «Дзвіночок» КПДЮ, Хор хлопчиків та Дівочий хор КССМШ ім. М. Лисенка: https://www.youtube.com/watch?v=SPF_vN2Tzzg).

III. Завершальна частина

Запитання до учнів на узагальнення вивченої теми

Загальні запитання:

- Що таке хорова музика? Чим вона відрізняється від сольного співу?
- Які види хорів ви знаєте за складом виконавців?
- Які основні жанри хорової музики ми сьогодні вивчили?
- Уявіть, що ви готуєте концерт — які жанри хорової музики ви б включили в програму? Чому?
- Як би ви пояснили різницю між кантатою та ораторією своєму другу?

Домашнє завдання: знайти один приклад із запропонованих жанрів хорової музики і представити на уроці (посилання на Youtube тощо).

ХАРЧЕНКО Олена Володимирівна

Носівська школа мистецтв,
Чернігівська обл.

Сценарій уроку

Вікова категорія учнів: 7–9 років.

Підрівень мистецької освіти: 2–3-й роки навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Музичний інструмент: фортепіано».

Тема уроку: *«Роль іграшок Ведмедиків-Митців у розвитку технічних та виконавських навичок учнів елементарного підрівня початкової мистецької освіти».*

Педагогічна проблема: потреба у розвитку концентрації уваги протягом уроку, сприяння зацікавленості учня у вивченні нового матеріалу; розвиток початкових ігрових рухів на інструменті та закріплення первинних технічних вмінь; подолання технічних труднощів ігрового апарату; закріплення та накопичення педагогічного репертуару учня; розвиток слухових, зорових, виконавських та інтелектуальних навичок учня.

Психологічна проблема: налагодження позитивного контакту з учнем; подолання певних труднощів у спілкуванні, розвиток емоційних, слухових навичок; вивчення індивідуальної реакції учня на той чи інший вид завдання.

Очікувані результати: легке сприйняття нового матеріалу та завдань під час уроку; покращення технічних та виконавських вмінь, концентрації уваги; налагодження легкості в спілкуванні, контакту та позитивних відносин з учнем.

Матеріали та обладнання: роздруковані фото із зображенням Ведмедиків-Митців: «Спортсмена», «Художника», «Балерини»; іграшка Ведмедик Вайт; тематичні малюнки до музичних творів; нотні приклади творів для виконання.

Ведмедик Вайт

Хід уроку

Викладач. Доброго дня! Сьогодні наш ведмедик Вайт, який живе в нашому класі та дуже любить слухати гру дітей на фортепіано, хоче познайомити тебе з іншими представниками мистецтва та творчості, а саме з чудовими, яскравими та талановитими Ведмедиками-Митцями!

Він прочитав про них в інтернет-журналі «Тедді Беар». Ось фото першого – Ведмедика-Спортсмена. (Показуємо учню фотографію.)

Він – справжній переможець багатьох змагань і йому до вподоби довгі та ретельні підготовки до них. Кожного ранку він робить вправи для розминки тіла.

А ми давай зробимо вправи для розминки наших пальчиків! Першим твоїм завданням буде виконати вправу № 5, яку ми ще називаємо «Сходінками вгору та вниз», тримаючи наші кисті напівкруглими,

наче під долоньками яблучко чи мандаринчик. (Учень виконує вправу № 5, округляючи кисті.) Далі переходимо до вправи № 6, за завданням якої потрібно зіграти короткі арпеджіо по тризвукам від кожної ступені До-мажора, не провалюючи 5-й палець та робити «дихання в кистях» після кожного короткого арпеджіо.

Вправа

Вправа

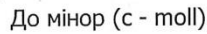

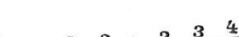
Старанна праця дає гарні результати. Ось і наш Ведмедик радіє твоїм досягненням. А давай ти зіграєш йому вправу № 1 Ш. Ганона, яку ми ще називаємо «Доріжки з однією калюшкою». (Учень виконує вправу, піднімаючи пальці із замахом та переступаючи щоразу через одну клавішу на початку послідовності.)

Молодець! Наш Ведмедик-Спортсмен теж тренує точність та чіткість ударів, щоб перемогти свого супротивника. А також він миттєво реагує на зміни у положенні тіла, щоб уникнути ударів. Настав час для гри гами До-мажор. Спочатку давай зіграємо її по нотах вправи – окремо кожною рукою, з конкретним ритмічним малюнком, як записано у нотному тексті, та з правильною аплікатурою. (Учень виконує вправу по нотах, передаючи ритмічний малюнок четвертних та восьмих нот.)

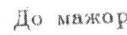
До мажор (C - dur)

До мажор (C-dur)

До мажор

301

Пропоную згадати наш етюд-п'єсу «Дзига», який ми вже вивчали на минулих заняттях. У ньому поєднуються акорди в акомпанементі та мелодичні послідовності з чотирьох звуків у висхідному та низхідному русі при безперервній грі, як цілий раунд у боксі у нашого ведмедика.

Твоїм домашнім завданням було вивчити етюд двома руками разом та виконувати вже весь твір з початку до кінця по нотах. Давай послухаємо твоє виконання. *(Учень виконує етюд, слідкуючи за правильною аплікатурою та тримаючи один темп протягом гри. Для кращого тренування проходимо важкі місця окремо по два такти, а потім закріплюємо програванням з початку до кінця.)*

Старання та наполеглива гра привела тебе до гарного результату! Твоїм завданням вдома буде вивчення етюду напам'ять, поділивши його спочатку на три частинки по два такти для легшого запам'ятовування кожної з них, а потім закріплення всього твору. *(Для кращої мотивації даруємо учню роздруковану фотографію Ведмедика-Спортсмена для нагадування про необхідність тренування та виконання домашніх вправ.)*

А ось і наша друга гостя – Ведмедиця-Балерина! Вона справжня танцівниця, багато знає про класичний танець, майстерно втілює ролі

в танцювальних образах, а для цього багато тренується у хореографічній залі. У нашій школі мистецтв теж є відділ хореографії, де багато учнів займаються класичним, народним та сучасним танцем. А всі хореографічні заняття не обходяться без музичного супроводу, тому музика та хореографія – дуже тісно пов'язані між собою сестри мистецтв. Давай і ми на нашому уроці послухаємо танцювальну музику. Пропоную твоїй увазі вальс.

Давай і ми на нашому уроці послухаємо танцювальну музику. Пропоную твоїй увазі вальс.

Л. Деліб

Вальс з балету «Капелія»

Помірно

p *molto espress.*

sf *f*

(Викладач виконує «Вальс» з балету «Капелія» Л. Деліба в обробці для фортепіано. Учень уважно слухає та відповідає на запитання, яка це музика, весела чи сумна, повільна чи швидка, який розмір твору, а викладач пояснює ці слова в музичних термінах «мажор», «мінор», «Andante», «Allegro»).

Давай пригадаємо раніше вивчені танцювальні твори, які ти вже знаєш та можеш виконати. Це «Вальс собачок», «Ведмеді в цирку» Дж. Томпсона, «Вальс слоненят» Д. Баштейна.

Ведмеді у цирку

Дж. Томпсон

Вальс слоненят

Д. Баштейн

(Учень виконує ці твори по нотам або напам'ять. «Вальс собачок» грає в ансамблі з викладачем.)

Під час виконання слід дотримуватися правильного темпоритму, виділяючи сильну першу долю такту та легше другу та третю доли відповідно до правильного виконання акцентів та штрихів, зазначених у нотному тексті.)

Молодець! Ти зміг пригадати твори, які ти вивчав раніше, і тепер зможеш їх виконувати вдома для своїх рідних. А наша Ведмедиця-Балерина допоможе

тобі налаштуватися на правильний темп та характер творів, тому вона теж тепер буде жити у твоїй папці з нотками. Дарую тобі її фото! *(Учень дякує та отримує зображення в подарунок.)*

А ось і наш третій та останній гість на сьогоднішньому уроці. Це Ведмедик-Художник. Він дуже талановитий, володіє різними художніми техніками, має багато виставок своїх робіт.

Ми з тобою вивчаємо такі твори як «Дощик» І. Кореневської, «Самотній листочок», «Ведмідь» О. Білаченко. Усі вони образні, бо мають конкретну назву, яка асоціюється з певним явищем природи, рослинним та тваринним світом. Тому наш Ведмедик-Художник намалював до цих творів яскраві малюнки і зараз ми їх розглянемо. *(По черзі розглядаємо малюнки В. Вейцлера, визначаємо до якого музичного твору вони підходять. Зупиняємося на малюнку «Дощик».)*

Пропоную тобі зіграти твір «Дощик». У цьому тричастинному творі є різні штрихи – *staccato*, *legato*, акцентовані та заліговані нотки, тому для точної передачі характеру твору потрібно чітко їх виконувати, а також не забувати про динамічний план (основні динамічні відтінки твору – *p*, *f*, *mp*, *mf*). *(Учень виконує твір по нотах, слідкуючи за штрихами та звуком.)*

Дощик

І. Кореневська

Moderato

51

p

f

mp

f

p

mf

p

Викладач. Молодець! Дуже гарне виконання! На наступних уроках ми продовжимо вивчення творів «Ведмідь» та «Самотній листочок».

Ведмідь

О. Білаченко

Adagio

f

8vb ----- *simile*

1. 2. **rit.**

Самотній листочок

О. Білаченко

Moderato

mp

3 4 5

6 5

10 1 3 1 3 1 3 3 3

14 2 1 **rit.**

Викладач. А зараз я зіграю їх для тебе та нашого Ведмедика-Художника, він теж із задоволенням послухає. (Викладач виконує твори в характері, щоб вони ще більше сподобалися учню та він продовжив їх вивчення з гарним настроєм та бажанням.) Наш урок добіг кінця. Ти був дуже старанний, тому сьогодні отримуєш високий бал.

Учень. Дякую за урок! До побачення!

ЦІМКО Анастасія Олегівна
Львівська школа мистецтв № 11

Вікова категорія учнів: 8–10 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Рисунок».

Тема уроку: *«Фактури та текстури в природі. Використання природних фактур для створення фантазійних образів».*

Мета уроку:

- ознайомлення учнів з поняттями «фактура» і «текстура»; формування вміння візуалізувати фантастичні образи з урахуванням структури поверхонь, використовувати природні текстури як джерело натхнення; сприяння розвитку фантазії та креативності у створенні казкових образів;
- створення психологічно комфортної атмосфери через гру та взаємодію з персонажем Ведмедиком-Мрійником.

Педагогічна проблема, що вирішується:

- розвиток творчої уяви: учні навчаться фантазувати, створювати оригінальні образи на основі природних текстур;
- подолання страху помилитися: підтримка Ведмедика знижує тривожність;
- формування впевненості у власних силах: кожна дитина відчуває свою унікальність і важливість у творчому процесі;
- покращення емоційного стану через гру: урок стає захопливим, що сприяє позитивному емоційному настрою та відкритості до навчання.

Роль Ведмедика на уроці:

- *інтеграція в пояснення нового матеріалу* – у формі розповіді чи історії від ведмедика, пояснює нову тему (текстури, фактури), надає приклади з природи, надихає на створення фантазійних образів;
- *творчий стимул* – спонукає до прояву уяви й експериментів у роботі, мотивує придумувати власних персонажів, повірити в силу мрії та зробити свій малюнок унікальним;
- *емоційна підтримка* – допомагає учням побороти страх помилитися, підбадьорює, вселяє віру у власні сили через привітання, заохочення, добрі поради;
- *психологічне розвантаження* – створює дружню, мрійливу атмосферу на уроці, де можна фантазувати, відкриватися і вільно виражати себе через творчість.

Очікувані результати:

- учні вільно використовують вивчені прийоми передачі фактури для зображення фантастичних істот;

- уміють використовувати різні графічні матеріали (олівець, ручка, туш) та комбінувати їх;
- проявляють творчу уяву під час створення власного оригінального фантазійного персонажа;
- виявляють більше впевненості у творчому самовираженні.

Орієнтовні запитання для оцінювання ефективності проведеного уроку

- Чи відчували себе учні більш впевнено в процесі виконання творчого завдання завдяки участі Ведмедика-Мрійника? *(Опитування або бесіда з учнями наприкінці уроку.)*
- Чи зросла активність та залученість дітей до навчання під час пояснення нового матеріалу за допомогою інтерактиву з іграшковим персонажем? *(Спостереження викладача під час уроку.)*
- Які образи та ідеї найчастіше обирали діти для фантазійних персонажів? Чи були вони оригінальними, емоційно наповненими? *(Аналіз виконаних робіт.)*
- Чи сприяв урок формуванню позитивної атмосфери в класі та розвитку емоційного інтелекту учнів? *(Бесіда з учнями, самооцінювання, спостереження.)*

Матеріали та обладнання:

- папір А4, туш, перо, гелева чорна ручка, графітні олівці різної м'якості;
- фотозображення природних фактур (дерево, кора, каміння, луска, пір'я, мох тощо);
- м'яка іграшка Ведмедик-Мрійник або її зображення на екрані;
- атрибути Ведмедика-Мрійника: блокнот для мрій, окуляри для роздивляння чудес природи, метелик як символ фантазії.

Хід уроку

1. Привітання (5 хв)

(Учні заходять у клас, де вже сидить Ведмедик-Мрійник.)

Викладач. Сьогодні до нас завітав особливий гість – Ведмедик-Мрійник. Він мріє про нові фантастичні світи та шукає художників, які допоможуть уявити їх.

(Учні вітаються з Ведмедиком. Можна використати коротке аудіо або відео з привітанням від нього.)

2. Мотивація та вступ у тему (10 хв)

Ведмедик-Мрійник. Я подорожував у світах мрій і побачив дивних істот: у них були крила, схожі на листя, очі – як луска риби, а шерсть – ніби з моху. Я хочу зобразити їх, але не вмію. Допоможете мені?

(Демонстрування фотозображень природних фактур. Обговорення: Які природні поверхні мають цікаві візерунки? (Кора, пісок, вода, шкіра тварин тощо.))

3. Вивчення графічних прийомів (10 хв)

Викладач показує, як олівцем чи ручкою передавати різні фактури: шерсть, пір'я, каміння, луску, тріщини кори.

Коротке тренування на клаптиках паперу: кожен учень обирає дві фактури і пробує відтворити їх лініями й штрихуванням.

4. Основна творча робота (25 хв)

Завдання: створити власного фантастичного персонажа, використовуючи хоча б три природні фактури.

Теми на вибір (учень пише зверху на аркуші): «Мій казковий звір», «Дракон, який живе в казці», «Фантастичний герой з гри».

Ведмедик-Мрійник. (Надихає, підказує.) А може у твого героя крила з луски риби? А якщо в нього лапки з кори дуба?

(Викладач обходить учнів, запитує про їхнього персонажа, заохочує описати його характер та життєву історію.)

5. Підсумок (10 хв)

Мінівиставка: учні розкладають свої роботи на столах.

Ведмедик-Мрійник. Я в захваті! Ви справжні митці! Я мріяв про ці образи, але не міг уявити, що вони будуть такими чудовими!

Обговорення: Яка фактура була найцікавішою? Що найбільше сподобалось у роботі?

6. Рефлексія та домашнє завдання (5 хв)

Учні можуть написати / намалювати уявну відповідь Ведмедику-Мрійнику або коротке повідомлення для його блокнота мрій: «Я мрію намалювати...».

Ведмедик-Мрійник. До наступного разу поспостерігай за природою, спробуй помітити в ній нову фактуру та подумай, як її можна передати в малюнку.

Вивчення графічних прийомів

Ведмедик-Мрійник пояснює творче завдання

Учні під час виконання творчого завдання

Основна творча робота. Учні виконують завдання Ведмедика-Мрійника

Підсумок. Презентація учнівських робіт

ЮРІЙЧУК Ганна Іванівна

Уманська дитяча школа мистецтв «Антарес»,
Черкаська обл.

Вікова категорія учнів: 6–7 років.

Підрівень мистецької освіти: 1-й рік навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Навчальна дисципліна: «Образотворче мистецтво (станкове та декоративне)».

Тема уроку: «Веселка».

Мета уроку:

- ознайомлення з основними кольорами (тріада), похідними кольорами і правилами їх утворення (сімома кольорами спектру);
- виховання емпатії, толерантності та поваги, здатності відчувати радість від досягнення спільного результату.

Матеріали та обладнання: гуаш, палітра, пензлики різних розмірів, баночка з водою, папір для малювання, серветки, зображення веселки, колірне коло.

Хід уроку

I. Організаційний момент

(Усі стають у коло або сидючи утворюють умовне коло.)

Викладач. Дорогі мої художники, давайте привітаємо одне одного, як справжні митці!

(Кожен по черзі каже сусіду щось приємне, наприклад, «Бажаю тобі яскравих фарб!», «Нехай твій малюнок буде чарівним!».)

II. Мотивація до навчально-пізнавальної діяльності

Викладачка. Сьогодні до нас на урок завітали три ведмедики з цікавою магичною історією, у якій, завдяки об'єднанню зусиль, можна створити диво! Хочете послухати та навчитись створювати диво? *(Відповідь учнів: Так.)*

III. Вивчення нового матеріалу

Викладачка. Щоб ви краще зрозуміли, що відбувається між ведмедиками, давайте помандруємо до чудової країни мистецтв, де серед великої кількості дивовижних міст є місто Фарбоград. У цьому місті, де будинки змінюють кольори залежно від настрою жителів, фонтани бризкають різнокольоровою водою, а мешканці створюють шедеври прямо на бруківці, у гарному будиночку, який постійно змінював колір, живуть три ведмедики.

Ведмедик Іскринко

Першого ведмедика звати Іскринко. Він енергійний, сміливий і завжди готовий до пригод. Його можна впізнати здалеку: носить червоний светрик та беретик, має червоне горнятко для чаю і любить гратися з яскравими червоними осінніми листочками. Іноді Ведмедик може швидко розсердитися, наприклад, якщо хтось випадково перекинув його баночку з варенням. Ведмедик щиро радіє, коли бачить перші ягоди, і так само щиро засмучується, якщо дощ зіпсував пікнік. Він дуже відкритий, завжди говорить, що думає. Якщо щось іде не так, як хоче Ведмедик, він може трохи обурюватись та агресувати, але недовго.

Ну що, хтось упізнав себе, хто з вас має такий характер? *(Відповіді дітей.)*

У сусідній кімнаті живе ведмедиця Золотинка. Вона любить сміятися, жартувати і підбадьорювати друзів. Якщо у когось похмурий день – вона неодмінно принесе медове частування і розповість кумедну історію. Навіть коли у лісі дощить, Золотинка радіє та вигукує: «Це чудово! Гриби виростуть!». Вона завжди знаходить щось позитивне у будь-якій ситуації. Вона справжня оптимістка.

Ведмедиця Золотинка

Як ви гадаєте, який улюблений колір Золотинки? А які улюблені речі Золотинки? Хтось пізнав себе, хто з вас має такий характер? *(Відповіді дітей.)*

Ведмедик Мрійко

У сусідній кімнаті живе третій ведмедик – Мрійко. Він спокійний, врівноважений і трохи мрійливий художник, любить малювати небо, річки, море та зірки. Ведмедик не метушиться, не поспішає, а завжди обмірковує свої дії. Іноді він любить посидіти на березі озера та дивитися, як біжить вода. Полюбляє думати про щось далеке та таємниче, особливо біля віконця, за яким крапотить дощик.

Як ви думаєте, який колір любить цей ведмедик? *(Синій.)* Хтось упізнав себе, хто з вас має такий характер? *(Відповіді дітей.)*

Ці ведмедики були абсолютно різні за характером, але їх об'єднувало те, що вони дуже полюбили малювати кольором, яким вони володіли. Кожен з них намагався розфарбувати все навколо в улюблений колір і тому ведмедики постійно сперечалися.

Незважаючи на постійні суперечки, жили вони в одному будинку, які всі жителі Фарбограду називали Тріада. Як ви думаєте чому? *(Кожен з ведмедиків володів основним кольором, який не можна утворити через змішування.)*

Ведмедики, допоможіть пояснити діткам, що таке тріада.

Ведмедиця Золотинка. Тріада – це три основні кольори, з яких можна створити всі інші. У живописі та кольорознавстві ці три кольори є базовими, бо їх не можна отримати змішуванням інших фарб.

Викладачка. Як я вже зазначала, мешканці міста Фарбоград створюють шедеври прямо на бруківці. Тому Іскринко, Золотинка та Мрійко вирішили розфарбувати бруківку перед будинком. Кожен створив зображення своїм улюбленим кольором. Іскринко не вагався і швидко намалював..., Золотинка посміхнулася і намалювала... Мрійко довго думав, вагався і намалював... *(Діти самотійно називають об'єкти, намальовані певними кольорами.)* Та раптом... *(Пропонуємо дітям продовжити казку та корегуємо її хід за напрямком: волога (дощ) потрапила на кольори, що призвело до змішування та утворення нових, похідних кольорів – помаранчевого, зеленого, фіолетового.)*

Ведмедики на зіпсоване зображення реагували по-різному. Як ви гадаєте, як відреагували Іскринко, Золотинка, Мрійко? *(Відповіді дітей.)*

Та сонечко визирнуло з-за хмаринки, побачило засмучених ведмедиків, промінчиками полоскотало їхні спинки, кинуло погляд на малюнки і сталося диво! Яке? *(У небо піднялася веселка.)*

«Це диво!» – вигукували ведмедики.

«Це справжнє диво! – захоплювалися жителі Фарбограду. – Ви, ведмедики, такі різні й тільки разом вам вдалося створити таке неймовірне диво – казкову веселку».

Усі жителі та гості Фарбограду взяли своє приладдя і почали малювати веселку, адже кожен бажав мати таке диво у себе.

А ви бажаєте мати особисту веселку, відчувати лоскіт сонця та аромат дощу? Ми всі різні, але тільки разом ми наповнимо наш клас цим дивовижним світлом веселки.

IV. Фізкультхвилинка «Веселка»

V. Практичне виконання завдання

Перед малюванням нагадуємо дітям, які кольори є у веселці та в якому порядку вони розташовані: «Чапля Осінь Жде Завзято, Буде Сани Фарбувати».

Інструктивна картка

1. Спершу зробити червону дугу.
2. Змішати червоний + жовтий → отримати оранжевий, намалювати другу дугу.
3. Намалювати жовту дугу.
4. Змішати жовтий + синій → отримати зелений, намалювати наступну дугу.
5. Змішати синій та білий → отримати блакитний, намалювати наступну дугу.
6. Намалювати синій.
7. Змішати синій + червоний → отримати фіолетовий, завершити веселку.
8. Самостійно домалювати небо, хмари, сонце місто Фарбоград, використовуючи основні та похідні кольори.

VI. Завершення роботи та підсумок

Викладач. Діти, чи помітили ви як кімната наповнилась світлом веселок, а повітря – ароматом дощу? Це могло статися тільки завдяки вашій злагодженій роботі, незалежно від характеру та вподобань.

Саморефлексія:

- Сьогодні я дізнався/лась...
- Було складно...
- Мене здивувало...
- Тепер я можу...
- Я навчився/лась...
- Я зміг/ла...

Зразок готової роботи

VII. Домашнє завдання

Зібрати своєрідну колекцію з різних матеріалів (стрічок, кольорового паперу, квітів, листочків, пір'я, шматочків з тканини), добираючи їх за всіма кольорами веселки і далі правильно згрупувати їх на тлі нейтрального кольору.

Відгуки учасників методичного практикуму «ВЕДМЕДИК-МИТЕЦЬ»

Світлана Анохіна

Богдана Артимюк

Ольга Барибіна

Ольга Бабула

Альона Гарнага-Базілей

Тетяна Джура

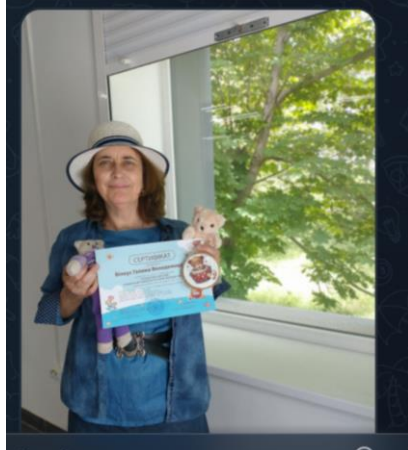
Галина Білоус

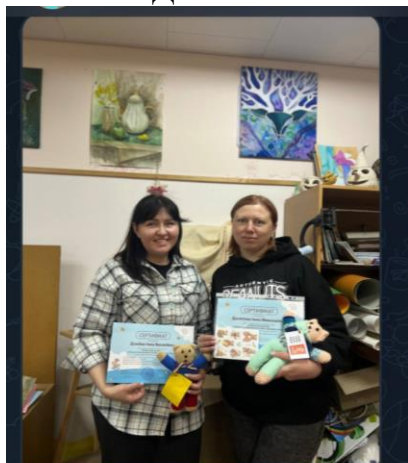
Щира подяка з Первомайська Миколаївської області від Білоус Галини. Дякую Вам, Марино Миколаївно, від усіх маленьких художників!

13:23

Інна Десятник та Інна Дзюбак

Хмельницька школа мистецтв «Озерна» щиро дякує за приємну та важливу підтримку!

Викладачі образотворчого мистецтва Інна Десятник та Інна Дзюбак висловлюють глибоку вдячність за отриману посилку з подарунками та сертифікати. Це не лише приємний знак уваги, а й вагомий внесок у творчу мотивацію та розвиток наших учнів.

Дякуємо за турботу, натхнення і підтримку мистецтва! 🧡🐻

Олена Завацька

Методичний практикум «Ведмедик-Митець» продовжує жити і у нашому класі — на уроках сольного співу та у моїй методичній роботі.

У жовтні мною, як викладачем-методистом, була проведена методична доповідь-презентація на рівні Миколаївської області за темою: «Від невпевненості до свободи звучання: психологічні та методичні ключі розвитку сольного співу».

У межах цієї роботи я представила практичні напрацювання з використання «Ведмедика-Митця» та поширила інформацію про проведений методичний практикум «Іграшка як методичний інструмент: Ведмедик-Митець», реалізований у рамках діяльності Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти.

Щиро дякую Вам за змістовний, натхненний і методично цінний досвід, який став потужним імпульсом для подальшого творчого розвитку, професійного зростання та вдосконалення сучасних підходів до навчання сольного співу.

Іванна Демірова

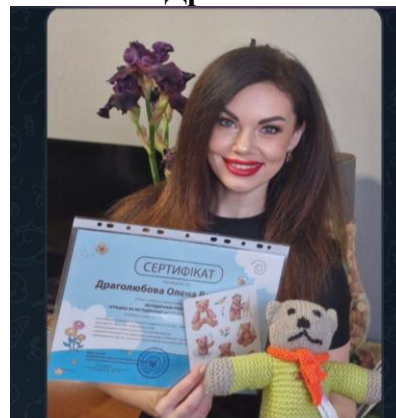
Від всього серця дякую всім організаторам та особисто Марині Миколаївні за чудову можливість бути разом, бути у позитивному пошуку, бути частиною цієї команди! Вітаю кожного та радію за всіх! 🧡🐻

14:26

Олена Драголюбова

Доброго ранку. Я вчора також отримала свого ведмедика та сертифікат на 45 годин. Дякую, що так високо оцінили мої старання! 🧡 Дякую за можливість долучитися до такого важливого практикуму! Коли вчора отримала свого ведмедика, я розчулилася. Це настільки приємно знати, що люди, з іншої частини нашої планети, вклали свою душу, свою любов у цю іграшку. Душа тремтіла, а сльози котилися по щоках від розуміння, що нас підтримують! 🧡 Дуже хочеться віддячити взаємним подарунком. Скажіть, будь ласка, чи це можливо? Можемо зворотною відповіді цим чудовим жіночкам?

Лариса Кіреєва

Буквально за тиждень до того, як дізналась про цей курс ... У нас декілька днів було дуже гучно, постійні тривоги, мої учні приходили зі своїми улюбленими іграшками. Під час розмов я почула, що їм так спокійніше коли улюблений м'який друг поруч. Якщо чесно, я сама дуже люблю іграшки 🧸 і цей час, коли треба було підійти до кожної теми неоднаково, не по шаблону - став для мене особливо важливим. Був ступор бо не знаєш з чого почати, чи зрозуміють правильно але коли ти вимикаєш всі «почемучки» то відкриваються всі двері. Я вдячна кожному в цьому чаті за можливість розширювати зону комфорту, більше знаходити відповідей для питань дітей і не тільки. Деякі уроки вже реалізую в життя, що дає свої результати.

Вікторія Кузьмук

Подарунок, який зігріє серце 🧡

Під час підготовки першого етапу практикума одним із ведмедиків, запропонованих у списку, був Ведмедик на прогулянці з домашнім улюбленцем. Ця тема стала для мене особливо знаковою, адже напередодні загинув мій улюблений песик - справжній друг, який жив зі мною 13 років.

У пам'ять про нього я створила розробку уроку ліплення саме з цим ведмедиком, а його улюбленцю дала ім'я Чарлі — на честь мого собачки. Це був емоційно непростий, але дуже важливий для мене момент. Сьогодні я отримала подарунок — іграшку, це виявився саме той ведмедик із собачкою! Здавалося, що Всесвіт почув мою історію.

Цей подарунок став для мене не просто сувеніром, а й символом підтримки, натхнення і пам'яті.

Вікторія Кузьмук та Сніжана Олійник

Висловлюємо щирі подяку за підготовку та проведення методичного практикума "Іграшка як методичний інструмент: Ведмедик-Митець"!

Завдяки Вашій праці та натхненню практикум став не лише пізнавальним, а й по-справжньому мотивуючим. Іграшка постала не просто дидактичним засобом, а справжнім містком між знаннями і грою, між педагогом і дитиною.

Працювати з темою та Ведмедиками Митцями було надзвичайно цікаво і приємно, це новий досвід, яскраві ідеї.

Особлива подяка за актуальність теми, глибоке змістове наповнення, практичні приклади та душевну атмосферу. Іграшка — не просто об'єкт, а інструмент вираження художнього бачення, і Ви допомогли побачити це по-новому.

Щиро вдячні за креативність, відкритість і любов до мистецтва. Нехай ця ініціатива матиме продовження і надалі об'єднує викладачів!

Олена Лобода

Цей проєкт залишив дуже теплі й натхненні враження. Це була надзвичайно креативна ідея — поєднати образ добрих, затишних ведмедиків з темою мистецтва.

Проект не тільки розвивав фантазію, а й навчав учнів розпізнавати художні стилі, відчувати емоції, вкладені в мистецтво, та поважати індивідуальність кожного творця, навіть плюшевого. Це був справжній світ, де ведмедики не просто іграшки, а справжні митці з великою душею. Такий проєкт надихає на власну творчість і дарує відчуття казки, що оживає через мистецтво. Бажаю Державному методичному центру невичерпного натхнення, професійного зростання та плідної співпраці! Нехай ваша діяльність і надалі сприяє розвитку творчих і талановитих викладачів, впровадженню сучасних освітніх підходів та збереженню найкращих традицій навчання, а кожен ваш проєкт стає кроком до якісних змін в освіті. Міцного здоров'я, нових ідей, командної єдності та вдячних колег і учнів нам всім!

Лариса Смаглюк

Щиро вдячна організаторам проєкту, особливо пані Марині! На початку були сумніви щодо участі в ньому, але остаточну крапку у прийнятті рішення поставив особистий дзвінок Марини Миколаївни, яка підтримала віру у власні сили, надихнула та розвіяла всілякі сумніви. І як результат - Ваша висока оцінка моєї роботи! Що до подарунків - у мене, як і у всіх учасників проєкту неймовірно піднесений настрій і щасливі емоції!

Анастасія Цімко

Щира подяка організаторам такого цікавого проєкту від мене, а від мого найбільшого натхненника і рушійної сили ще більша вдячність! Тепер поки в моїх маленьких учнів канікули, ведмедик-митець гратиметься і навчатиме цього маленького художника! А для мене це найкращі спогади про організацію, проведення, натхнення і мотивацію під час підвищення кваліфікації - неповторний досвід!

Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти

